

Міністерство освіти і науки України

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

На правах рукопису

МАКАРОВА ОКСАНА СЕРГІЇВНА

УДК 81'32: [811.131.1+811.161.2]

СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ
У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ
(на матеріалі італійської та української мов)

10.02.21 – структурна, прикладна та математична лінгвістика

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Науковий керівник:

Толчесва Тетяна Станіславівна

доктор філологічних наук, професор

Київ – 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	6
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ	19
1.1 Еволюційні тенденції у розвитку лексико-семантичних систем італійської та української мов	19
1.2 Інновації як результат змін у лексико-семантичних системах мов та способи їх термінологічного позначення, творення і вимірювання продуктивності	25
1.3 “Семантичні переосмислення”, “запозичення” і “лексичні новоутворення” як номенклатурні позначення “лексико-семантичних інновацій”	33
1.3.1 Способи семантичного переосмислення лексичних інновацій: метафоризація і метонімізація	37
1.3.2 Способи адаптації запозичень – лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах	42
1.3.3 Деривація як спосіб творення і вимірювання продуктивності лексичних новоутворень	46
1.3.3.1 Продуктивні моделі деривації лексичних новоутворень у сучасній італійській мові ЗМІ	48
1.3.3.2 Продуктивні моделі деривації лексичних новоутворень у сучасній українській мові ЗМІ	49
1.4 Лексико-семантичні інновації сучасного медіа-дискурсу та характер їх продуктивності	52
Висновки до розділу 1	54
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА АНАЛІЗУ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ У	56

СУЧАСНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ	
2.1 Структурний метод та його ефективність для аналізу ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій	56
2.2 Статистичне вимірювання як процедура математичного методу для аналізу ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій	62
2.3 Комплексна методика зіставного аналізу статистичного вимірювання ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у італійському та українському медіа-дискурсах	66
Висновки до розділу 2	76
РОЗДІЛ 3 СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ДЕРИВАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ ТВОРЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ	80
3.1 Словотвірно-дериваційний потенціал збагачення сучасної італійської та української мов	80
3.2 Продуктивні моделі творення лексико-семантичних інновацій у італійській та українській мовах	81
3.2.1 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності суфіксальних моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах	83
3.2.2 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності префіксальних моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах	98
3.2.3 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності аббревіації та усічення як моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах	104
3.2.4 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності композитних моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах	110

Висновки до розділу 3	144
РОЗДІЛ 4 СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ АДАПТАЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНИХ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ	150
4.1 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності морфологічної субституції запозичень з англо-американським елементом	150
4.2 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності фонетико-графічної асиміляції лексико-семантичних інновацій англійського походження в італійській мові	155
4.3 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності граматичної адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в італійській мові	160
4.4 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності граматичної адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в українській мові	169
Висновки до розділу 4	174
РОЗДІЛ 5 СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СЕМАНТИЧНИХ ПЕРЕОСМИСЛЕНЬ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ	176
5.1 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності метафоричної транспозиції лексико-семантичних інновацій в італійському та українському медіа-дискурсах	176
5.2 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності метонімічної транспозиції лексико-семантичних інновацій в італійському та українському медіа-дискурсі	187
Висновки до розділу 5	191
ВИСНОВКИ	194
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	198

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ І ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ	225
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	228
ДОДАТКИ	236

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БС – безпосередній складник
 ЗМІ – засоби масової інформації
 італ. – італійський
 ЛСГ – лексико-семантична група
 ЛСІ – лексико-семантичні інновації
 МД – медіа-дискурс
 ММ – метафорична модель
 напр. – наприклад
 пор. – порівняйте
 укр. – український
 А – прикметник
 N – іменник
 V – дієслово

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

ГУ – “Газета по-українськи”
 ДТ – “Дзеркало тижня”
 К – “Кореспондент”
 КЖ – “Культура і життя”
 ЛУ – “Літературна Україна”
 УМ – “Україна молода”
 DRep – “D – la Repubblica delle donne”
 CS – “Corriere della Sera”,
 E – “L’Espresso”
 F – “Il Foglio”
 L – “Libero”
 Le – “Left”
 M – “Il Messaggero”
 Man – “Il Manifesto”

Mat – “IL Mattino”

Pan – “Panorama”

Rep – “La Repubblica”

RepA & F – “La Repubblica – Affari & Finanza”

S – “La Stampa”

SD – “Il Sole 24 ore – Domenica”

Se – “Sette”

So – “Il Sole 24 ore”

T – “Il Tempo”

U – “L’Unità”

VRep – “Il Venerdì di Repubblica”

ВСТУП

Дисертація присвячена вивченню статистичного вимірювання ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі італійської та української мов. У роботі ідентифіковано 3 групи лексико-семантичних інновацій (А, В, С): лексичні новоутворення, запозичення, семантичні переосмислення, здійснено їх кількісно-математико-статистичне обчислення, за результатами якого виявлено ступені продуктивності (високий, середній, низький) способів і моделей їхнього творення в італійському та українському медіа-дискурсах, а також визначено шляхи адаптації запозичень у мовах-реципієнтах.

Сучасна лінгвістика як й інші науки гуманітарного знання є не просто віддзеркаленням навколишньої дійсності, насамперед, тих її моментів, які відображають суспільні процеси сьогодення під впливом макросоціальних чинників (інформаційна революція, економічні й євроінтеграційні перетворення), а тією сферою, яка найбільш швидко реагує на них у зв'язку з загальними настроями і попитом носіїв мов влучно дати найменування цим явищам. Особливо чутливим до цих процесів є медіа-дискурс – одна з форм їхнього висвітлення і невичерпне джерело появи мовних інновацій (А. Григораш, С. Єрмоленко, О. Зайцева Т. Полякова, О. Сербенська, О. Стишов, А. Худолій, G. Adamo, I. Bonomini, M. Dardano, L. Serianni, V. Della Valle).

Медіа-дискурс як ресурс появи мовних інновацій є фіксатором динаміки мовних процесів, що останнім часом демонструє свою тенденцію до активності. У зв'язку з цим лінгвісти намагаються розробити придатний алгоритм для об'єктивного (якнайточнішого) виявлення характеру цієї динаміки, вдаючись до застосування методів і методик аналізу точних наук, зокрема *математики* (А. Марков, Н. Морозов), *статистики* (Н. Хомський, Р. Фрумкіна, В. Перебийніс, М. Пещак, М. Boldrini), і засвідчуючи необхідність прикладних досліджень для мовознавства (А. Баранов, Є. Карпіловська, Ф. Нікітіна, R. Titone, A. Zampolli).

Загалом інтерес до мовних інновацій та їхнього вивчення на основі операцій і процедур моделювання, обчислення, вимірювання є різноаспектним, з-поміж яких варто відзначити: *лінгвостатистичний* (С. Бук, Ю. Гармаш, Б. Головін, Н. Дарчук, А. Супрун, Г. Єрмоленко, О. Ільницький, В. Левицький, М. Муравицька, Л. Полюга, L. Heilmann, T. De Mauro, G. Yules, G. Zipf), *соціолінгвістичний* (С. Жаботинська, G. Berruto, R. Gusmani) та *математико-статистичний* (Я. Ратушняк, Т. Толчеєва, М. Aronoff, G. Booј, S. Bolasco, В. Migliorini, А. Zampolli). Безпосередньо в *українській мові* мовні інновації досліджували в різних ракурсах і в різні часи (Ю. Жлуктенко, Н. Клименко, Л. Кислюк, Д. Мазурик, О. Муромцева, М. Навальна, А. Нелюба, О. Потебня, О. Стишов, Н. Стратулат та ін.). В *італійській мові* ці одиниці також були об'єктом наукових спостережень (Т. Черданцева, G. Vescaria, I. Vonomi, A. Cortelazzo, M. Dardano, M. Fanfani, F. Fochi, C. Iacobini, A. Thornton, G. Nencioni, P. Zolli). В інших мовах, зокрема у *російській* (В. Виноградов, Л. Крисін, О. Земська, О. Кубрякова, В. Лопатін, О. Сенько, Т. Полякова, І. Улуханов), *німецькій* (В. Гак, О. Горбач, О. Розен), *французькій* (Е. Чекаліна), в *англійській* (І. Андрусак, Ю. Волошин, Ю. Зацний, Л. Омельченко, О. Ребрій) цим утворенням теж приділяли достатню наукову увагу.

Найбільшу проблему у дослідженні мовних інновацій становить їх термінологічна дублетність. Так, на позначення мовних інновацій уживають такі терміни: *неологізм* (Ж. Колоїз, Д. Мазурик, P. D'Achille, L. Serianni), *оказіоналізм* (Ю. Зацний, О.Ребрій), *новоутворення* (М. Бондар, Ф. Нікітіна, Ю. Волошин), *новотвір* (О. Сербенська), *нововведення* (І. Андрусак), *лексичні інновації* (Н. Котелова, Л. Ніколаєнко, О. Стишов), *входження, вкраплення* (Л. Крисін), *неозапозичення* (Н. Клименко), *неолексема* та *неосемантизм* (Є. Карпіловська, А. Марковський, Т. De Mauro), *англосемантизм* (А. Марковський). Кожен із цих термінів має власний змістовий об'єм, між якими можна установити підпорядкування: відтак, гіперонімом для всіх гіпонімів є термін *інновація* (Є. Карпіловська).

Оптимальним терміном вважаємо дескрипцію *лексико-семантичні інновації*, яка є синтезом різних дублетних найменувань і включає три групи одиниць: лексичні новоутворення, запозичення, семантичні переосмислення, диференційовані на основі способів і моделей їхнього творення у медіа-дискурсі, переважна більшість з яких побудована за аналогією до наявних у мовах форм і моделей (Є. Карпіловська, Н. Клименко, Ф. Нікітіна, Д. Харчіладзе, М. Dardano), що дає змогу говорити про таку їхню властивість, як *продуктивність*.

Традиційно під *продуктивністю* розуміється потенційна здатність словотворчих засобів і способів брати участь в акті словотвору, а словотворчих типів (моделей) – бути зразком у творенні нових слів (В. Русанівський). Саме для вимірювання ступеня активності появи новоутворень у конкретній мові й виявлення динамічних процесів у лексико-семантичних системах мов лінгвісти активізували наукові дослідження прикладного характеру, зокрема зі словотвірної та семантичної продуктивності (Н. Волкова, О. Гринюк, Т. Дячук, Н. Ваауен, S. Bolasco, I. Chiari, L. Gaeta, D. Ricca), які залишаються актуальними і донині.

Актуальність дисертації зумовлена її спрямуванням на дослідження динамічних процесів у лексико-семантичних системах різних мов, серед яких найактивніша роль належить медіа-дискурсу, що є невичерпним джерелом для появи інноваційних мовних утворень. Вимірювання ступеня продуктивності моделей творення таких інновацій в італійському та українському медіа-дискурсах сприятиме виявленню загальних тенденцій у розвитку цих мов на сучасному етапі, а також відмінностей, пов'язаних із впливом соціокультурних чинників на характер продуктивності способів і моделей творення лексико-семантичних інновацій та їхньої частотності, що визначає потенціал реалізації кожної моделі та її інформаційну схему поведінки в кожній із мовних систем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних

робіт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за напрямом “Дослідження проблем гуманітарних наук”. Дисертація є складовою частиною наукової теми кафедри загального мовознавства і германістики Інституту іноземної філології НПУ імені М. П. Драгоманова “Теоретична і прикладна лінгвістика: розробка технологій нового покоління” (тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, № 8 від 7 квітня 2011 року, перезатверджено – протокол № 6 від 29 жовтня 2015 року).

Мета дисертації полягає у кількісно-математико-статистичному вимірюванні ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі італійської та української мов.

Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких **завдань**:

– обґрунтувати доцільність розробки нових теоретико-прикладних засад вивчення лексико-семантичних інновацій в італійському та українському медіа-дискурсах;

– розробити комплексну методику вимірювання ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у медіа-дискурсах італійської та української мов;

– укласти реєстр лексико-семантичних інновацій, відібраних з італійських та українських періодичних видань упродовж 2010-2015 рр.;

– класифікувати лексико-семантичні інновації за способами, моделями і мікромоделями їхнього творення в медіа-дискурсах італійської та української мов;

– обчислити коефіцієнт продуктивності способів творення лексичних новоутворень, запозичень та семантичних переосмислень за математичними формулами;

– інвентаризувати запозичення за способами їхньої адаптації в мовах-реципієнтах;

– виміряти частоту продуктивності моделей і мікромоделей творення лексичних новоутворень, семантичних переосмислень та способів адаптації запозичень у медіа-дискурсах італійської та української мов.

Об’єкт дослідження становлять лексико-семантичні інновації в італійському та українському медіа-дискурсах.

Предметом – кількісно-математико-статистичне вимірювання продуктивності способів, моделей та мікромоделей лексичних новоутворень, запозичень, семантичних переосмислень в італійському та українському медіа-дискурсах.

Фактичним матеріалом дисертації є: реєстр лексико-семантичних інновацій, актуалізованих і переорієнтованих слів, що становлять 1014 одиниць (501 в італійській мові та 513 – в українській), дібраних із сучасних італійських та українських періодичних видань упродовж 2010-2015 років, що відображають мову засобів масової комунікації у цей період: “Газета по-українськи”, “Дзеркало тижня”, “Кореспондент”, “Культура і життя”, “Літературна Україна”, “Україна молода”, “La Repubblica”, “D – la Repubblica delle donne”, “La Repubblica – Affari & Finanza”, “Corriere della Sera”, “L’Espresso”, “L’Unità”, “Il Foglio”, “Il Sole 24 ore”, “Il Sole 24 ore – Domenica”, “Left”, “Libero”, “Il Manifesto”, “Il Mattino”, “Il Messaggero”, “Il Tempo”, “Il Venerdì di Repubblica”, “La Stampa”, “Panorama”, “Sette”. Додатком до реєстру аналізованих одиниць слугували: лексеми з електронного італійського словника “Treccani.it”, автори якого досліджували мову італійських періодичних видань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.treccani.it/lingua_italiana/neologismi/; Сучасний словник іншомовних слів (О. Скопненко, Т. Цимбалюк); Великий тлумачний словник сучасної української мови (В. Русанівський, О. Тараненко); Новий словник іншомовних слів (О. Сліпушко); Сучасний словник іншомовних слів (О. Семотюк); Толковый словарь иноязычных слов (Л. Крысин); Neologismi / Parole nuove dai giornali (G. Treccani).

Методи дослідження. Серед методів і прийомів дослідження – *структурний метод* з його методиками (*дистрибутивним* аналізом – для визначення характеру сполучуваності слів у відповідних моделях, а також дистрибуції морфемних афіксів у процесі творення лексико-семантичних інновацій; *трансформаційним* – для аналізу запозичень та лексичних новоутворень з англо-американським елементом в італійському та українському медіа-дискурсах, а також для виявлення твірних основ дефініцій слів-інновацій з метою розмежування відтінків значень слів щодо основних семантичних процесів, зокрема метафори і метонімії; *компонентним* – для виявлення семних характеристик ЛСІ); *методика словотвірного аналізу* – для установлення словотвірного типу (моделі) лексико-семантичних інновацій; *статистичний метод* та *кількісно-якісні підрахунки* – для виявлення нових якісних характеристик типових моделей і мікромоделей лексико-семантичних інновацій та ступеня їхньої продуктивності й частотності (високий, середній, низький); *елементи методу математичних обчислень*, зокрема використання *гіперболічної кривої* (близький до розподілу Парето) – для розподілу продуктивних моделей відповідно до діапазону їхньої частоти; *методика контекстуального аналізу як складова дискурс-аналізу* – для з'ясування змін у семантиці ЛСІ у процесі їхнього функціонування в медіа-дискурсах кожної з мов; *зіставно-типологічний метод* – для розкриття закономірностей і відмінностей у способах і моделях творення лексико-семантичних інновацій у медіа-дискурсах італійської та української мов.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що в роботі *вперше* обчислено ступінь продуктивності способів і моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській друкованій продукції упродовж п'яти років (2010-2015 рр.); *інвентаризовано* 1014 одиниць лексико-семантичних інновацій (італ. – 501 од., укр. – 513 од.), які *ідентифіковано* за трьома групами: (А) – лексичні новоутворення (італ. – 259 од. (52%) / укр. – 201 од. (39%)), (В) – запозичення (італ. – 170 од. (34%) /

укр. – 175 од. (34%), (С) – семантичні переосмислення (італ. – 72 од. (14%) / укр. – 137 од. (27%)); *обчислено* їх відсоткову частку за математичними формулами: $A \% = \frac{A \times 100\%}{\Sigma(ABC)}$, $B \% = \frac{B \times 100\%}{\Sigma(ABC)}$, $C \% = \frac{C \times 100\%}{\Sigma(ABC)}$, що дозволило виразити кількісні показники в абсолютних та відносних вимірах; *визначено* 2 ступені продуктивності морфологічних способів творення лексичних новоутворень: *високий* – суфіксальний (італ. – 66 од. (22,2%) / укр. – 36 од. (12%)); префіксальний (італ. 39 од. (13,1%)); осново- та словоскладання (італ. 168 од. (56,6%) / укр. 216 од. (71,8%)) та *середній* – префіксальний (укр. 21 од. (7%)); абрєвіація (італ. 24 од. (8,1%) / укр. 24 од. (8%)), а також 3 ступені продуктивності моделей і мікромоделей (*високий*: для іменникових – із суфіксальним (італ. 18 моделей (22,8%) / укр. 9 (15,5%)), префіксальним (укр. 6 (10,3%) компонентами; для осново- та словоскладання (італ. 43 (54,4%) / укр. 33 (56,9%)); *середній*: для іменникових – із префіксальним компонентом (італ. 4 (5,1%); для прикметникових – із суфіксальним (італ. 6 (7,6%) і префіксальним (укр. 5 (8,6%)) компонентами; для абрєвіації та злиття (італ. 3 (3,8%) / укр. 4 (6,9%)); *низький*: для прикметникових – із префіксальним компонентом (італ. 1 (1,3%)); для осново- та словоскладання (італ. 2 (2,5%) / укр. 1 (1,7%); для дієслівних – (італ. 1 (1,3%)).

Установлено ступені продуктивності способів адаптації запозичень (*високий*: для інтегральних (італ. 127 од. (77%) / укр. 75 од. (42,6%)) та часткових (італ. 38 од. (23%) / укр. 101 од. (57,4%)); без морфологічної субституції (італ. 127 од. (74,7%) / укр. 120 од. (68,6%)), з частковою субституцією (італ. 38 од. (22,4%) / укр. 55 од. (31,4%)); для незмінних запозичень з фонетико-графічною асиміляцією (італ. 127 од. (96,2%); граматичною адаптацією за родом слова-референта (італ. 70 од. (56%); на основі асоціативних зв'язків (італ. 53 од. (42%); калькування (укр. 23 од. (31%); адаптації до категорії роду, числа та відмінка (укр. 21 од. (27%); гібридизації (укр. 31 од. (42%)); *низький* ступінь адаптації для запозичень: з повною морфологічною субституцією; кальок або семантичних запозичень

(італ. 5 од. (2,9%); для змінних запозичень з фонетико-графічною асиміляцією (італ. 5 од. (3,8%)); граматичною адаптацією за родом гіпероніма (італ. 3 од. (2%)); *обчислено ступені продуктивності* моделей **семантичних переосмислень** (*високий*: для метафоричної транспозиції (італ. 68 од. (94,4%) / укр. 130 од. (94,9%): антропоморфних (італ. 24 од. (37%) / укр. 49 од. (38%), природоморфних (італ. 16 од. (25%) / укр. 40 од. (31%), артефактних (італ. 19 од. (29%) / укр. 30 од. (23%) метафор; *середній*: для метонімії (італ. 4 од. (5,6%) / укр. 7 од. (5,1%)) та для моделі соціоморфної метафори (італ. 6 од. (9%) / укр. 11 од. (8%)).

Виявлено загальні тенденції, по-перше, до дериваційного потенціалу способів і моделей творення лексико-семантичних інновацій за умов високої частотності словотвірних моделей групи (А) в обох мовах; по-друге, до можливості поєднання питомих і запозичених морфотворчих компонентів, які є складниками моделей групи (В), під впливом англійської мови; по-третє, до гібридизації з запозиченим компонентом; *доведено*, що український медіа-дискурс тяжіє до вживання семантичних переосмислень (С), на відміну від італійського медіа-дискурсу, для якого частотнішими є лексичні новоутворення та інтегральні запозичення; *набули подальшого розвитку* концептуальні положення *теорії номінації* в аспекті національно-мотивованої варіативної реалізації способів і моделей творення мовних одиниць на певному етапі розвитку досліджуваних мов, що відображають механізми стереотипізації мислення носіїв італійської і української мов у плані позначення осіб, явищ, подій навколишньої дійсності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їхнього застосування в нормативних курсах “Загальне мовознавство”, “Прикладна лінгвістика”, “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство”, “Лексикологія італійської (української) мови”, “Сучасна італійська (українська) літературна мова” (розділи “Морфологія”, “Словотвір”); спецкурсу з проблем мовознавства “Актуальні тенденції

сучасної італійської мови”, що входить до навчального плану студентів НПУ імені М. П. Драгоманова. Емпіричний матеріал дисертації може бути використаний в укладанні українських та італійських словників іншомовних слів у науково-дослідній роботі студентів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації висвітлювалися в доповідях на *семи* міжнародних наукових конференціях: “Теория и технология иноязычного образования” (Київ, 2011), “Мир языка – Мир в языке” (Київ, 2012, 2015); “Мова і світ: дослідження та викладання” (Кіровоград, 2013); “Методологические и прикладные аспекты в современной науке” (Горловка, 2013); “В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии” (Новосибирск, 2014); “European Applied Sciences: challenges and solutions” (Штутгарт, 2015); “Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації” (Острог, 2015); на *одній* всеукраїнській науковій конференції “Сучасні напрямки лінгвістичних досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов” (Житомир, 2012); а також на *п'ятьох* щорічних науково-звітних конференціях викладачів, аспірантів, докторантів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова НПУ “Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету” (Київ, 2011–2015).

Публікації. Проблематику, теоретичні й практичні результати дисертації викладено у *тринадцяти* публікаціях, *сім* з яких опубліковано у фахових наукових виданнях України, *дві* – в періодичних виданнях інших держав, а також у тезах доповідей *чотирьох* наукових конференцій.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел джерел (283 найменувань, з яких 46 – іноземними мовами), списку лексикографічних джерел (32 найменувань) та списку джерел ілюстративного матеріалу (27 найменувань), 3 додатків. Дисертація містить 4 діаграми, 13 рисунків, 8 таблиць. Загальний обсяг роботи становить 242 сторінки, основний зміст викладено на 197 сторінках.

У вступі обгрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету, визначено його завдання, об'єкт і предмет, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, описано методи дослідження, схарактеризовано фактичний матеріал, указано форми апробації і структуру роботи.

У першому розділі **“Теоретико-прикладні засади вивчення продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі”** систематизовано різні погляди учених на дослідження мовних інновацій; уточнено термінологічний статус лексико-семантичних інновацій та їхніх основних складових: лексичних новоутворень, семантичних переосмислень, запозичень; розкрито суть поняття **“продуктивність”** як фіксатора мовних змін в італійському та українському медіа-дискурсах.

У другому розділі **“Методологічна база аналізу ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі”** представлено попередній методичний досвід, насамперед, прикладних досліджень у вивченні мовних явищ; розроблено методику аналізу та обчислення ступеня продуктивності ЛСІ у сучасному медіа-дискурсі італійської та української мов.

У третьому розділі **“Статистичне вимірювання ступеня продуктивності дериваційних моделей творення лексико-семантичних інновацій”** виявлено та обчислено ступінь продуктивності основних моделей ЛСІ в обох мовах, визначено словотвірний потенціал збагачення сучасної італійської та української мов.

Четвертий розділ **“Статистичне вимірювання ступеня продуктивності адаптації запозичень лексико-семантичних інновацій”** містить дослідження шляхів входження та адаптації ЛСІ англійського походження на фонетичному, граматичному рівні.

У п'ятому розділі **“Статистичне вимірювання ступеня продуктивності семантичних переосмислень лексико-семантичних інновацій”** виокремлено особливості метафоричної та метонімічної

транспозиції ЛСІ в італійському та українському медіа-дискурсі та обчислено їх ступінь продуктивності.

У **загальних висновках** представлено результати виконаного дослідження, окреслено шляхи та перспективи подальшого вивчення цієї проблематики.

Наприкінці подано списки використаної літератури, лексикографічних джерел та джерел ілюстративного матеріалу, додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

1.1 Еволюційні тенденції у розвитку лексико-семантичних систем італійської та української мов

Зміни у суспільному житті носіїв європейських мов у зв'язку з новими реаліями кінця ХХ– початку ХХІ століття, події глобального та локального масштабу спричинили формування нових дискурсів і поповнення словникового складу цих мов. На зламі століть інноваційні мовні процеси на лексико-семантичному рівні найактивніше відбуваються у сферах, що перебувають під впливом таких макросоціальних чинників, як інформаційна революція, економічні перетворення, суспільно-політичні процеси тощо. Створення Європейського Союзу та нинішні динамічні інтеграційні процеси зумовили виникнення своєрідного євроінтеграційного комунікативного середовища з його лексичною динамічністю та відкритістю своєї системи [119, с. 212]. Наразі постала нагальна потреба дослідити наслідки інтеграційних процесів у мовній системі, зокрема таке поширене явище, як лексичні інновації, виявити їхні словотвірні моделі, семантичні зрушення, дистрибутивні характеристики, продуктивність цих мовних одиниць. Актуальність такого дослідження зумовлена тим, що “інновації іншомовного походження сприяють поповненню словникових ресурсів української літературної мови і є найвиразнішим явищем мовно-літературного розвитку” [27, с. 353].

Мова функціонує лише в суспільстві, обслуговує його потреби й при цьому зазнає постійних змін. Зміни в італійському та в українському суспільстві останніх десятиліть помітно трансформували словник обох мов. За переконанням М. Навальної, “Відмова від колишніх соціальних,

економічних, політичних і духовних засад значно прискорила, вивела на поверхню еволюційно підготовлені процеси в мові і насамперед у її словниковому складі, який на початку ХХІ століття продовжує переживати неологічний бум” [154, с. 55].

Одним із актуальних питань лінгвістичних досліджень на сучасному етапі розвитку мовознавчої науки є виявлення змін, яких зазнає мова у процесі функціонування та встановлення головних причин мовної еволюції (В. Гак, О. Кубрякова, В. Заботкіна, Ю. Зацний, А. Левицький, М. Полюжин). Науковці передусім наголошують на змінах, пов’язаних із нагромадженням елементів нової якості в різних підсистемах української мови, найголовніше активним поповненням новими словами та новими значеннями раніше відомих слів [9, с. 41]. Сучасне мовознавство вивчає і розрізняє внутрішні стимули розвитку тієї чи тієї мови. Це зумовлено характерними особливостями мовної системи, соціальних факторів, які впливають на мову опосередковано і мають своє віддзеркалення у лексиці. Хід мовного розвитку може бути прискореним або загальмованим, проте це не змінює його напрям. Водночас, під впливом позамовних чинників інтенсифікується та активізується процес функціонування іншомовних запозичень у мовленні сучасників (Ю. Бічай, О. Стишов, О. Тараненко).

Значне коло питань загальної науково-теоретичної проблеми зв’язку мови з життям суспільства висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних мовознавців (А. Білецький, Л. Булаховський, О. Мельничук, О. Потєбня, І. Бодуен де Куртене, Я. Городецький, В. фон Гумбольдт, Є. Косеріу, В. Матезіус, Ф. де Соссюр, О. Реформатський, Б. Серебренніков, О. Смирницький), які досліджували розвиток мови як динамічної системи, що нерозривно пов’язана з проблемою функціонування її лексичних одиниць та змін у словниковому складі. Лінгвісти Празької школи (В. Матезіус, Б. Трнка, Б. Гавранек, В. Скалічка, Й. Вахек, М. Трубецькой, Р. Якобсон, С. Карцевський) підкреслювали функціональну роль мови як системи, що

служувала потребам спілкування і висловлювання здатного до змін у соціумі [32, с. 265–266].

Інноваційні процеси в італійській та українській лексиці неодноразово були об'єктом аналізу на різних етапах розвитку мовознавства. Зокрема, зміни словникового складу італійської мови (М. Кортелаццо, Б. Мільйоріні, А. Панціні), української літературної мови початку ХХ ст. досліджували Т. Коць, О. Муромцева, Н. Попова, О. Стишов, О. Тараненко, П. Тимошенко, С. Федорець; шляхи і засоби збагачення лексики вивчав І. Співак; процес неологізації української мови аналізували П. Доценко, В. Коломієць, А. Москаленко, В. Присяжнюк, Ю. Редько, О. Терещенко, В. Токар, М. Фещенко, І. Шишкін та ін.

Дослідження природи нових слів, семантичних зрушень та інноваційних процесів у лексиці має давню історію, а початкові кроки цього напрямку пов'язані з лексикографією.

Питання лексикографії як у теоретичному аспекті, так і в її практичній роботі, в укладанні словників, завжди привертало увагу італійських учених Дж. Баггал'я, Дж. Девото, А. Дуро, Б. Мільйоріні та інших. Значний внесок у розвиток лексикографії належить членам та експертам Академії делла Круска, яка була заснована у Флоренції у 1583 році такими вченими, як Дж. Деті, А. Грацц'яні, В. Коніджані та інші. Головним напрямком її роботи є збереження чистоти італійської мови та дослідження входження нової лексики до її складу. За ініціативи членів Академії делла Круска у 1612 р. було створено перше видання італійського словника "*Vocabolario degli Accademici della Crusca*", яке стало лексикографічною моделлю для французької, англійської та німецької мов [226; 280].

Зміни в культурній сфері ХVІ ст. впливають на оновлення лексичного складу італійської мови, а саме входження іншомовних слів наукового та технічного спрямування. М. Вітале вважає, що правомірність неологізму, цього періоду зростає та набуває своєї чинності у теоретичному визнанні. М. Чезаротті у своїй праці "*Saggio sulla filosofia delle lingue applicato alla*

lingua italiana” (1800 р.) відстоює лексичні інновації, історичну перспективу запозичених слів у своєму інтернаціональному використанні, які є мовним інструментом у покращенні та збагаченні лексичного складу мов.

Період XVIII ст. у Італії визначається феноменом Пуризму. Пуризм – це крайній вияв турботи про чистоту літературної мови, культуру мови, орієнтація на встановлення суворих правил дотримання літературних норм, оберігання мови від впливу іншомовних запозичень, очищення її від нелітературних явищ [295, с. 563]. З 1861 р., у зв’язку з об’єднанням Італії, у протистоянні впливу французької мови на італійську зростає національна мовна свідомість. Реорганізація мови різних класів італійського населення відіграла значну роль у її формуванні, як національної літературної мови, так і розмовної. У цей період формуються два напрямки у дослідженні лексики італійської мови. Представники першого напрямку П. Фанфані та К. Арліа у своїй праці “*Lessico della corrotta italianità*” (1877 р.) відстоювали будь-яке оновлення лексичного складу італійської мови та її контактування з іншими мовами, проте представники другого напрямку, зокрема Дж. Рігутіні (“*Neologismi buoni e cattivi più frequenti nell’uso odierno*” 1886 р.), були більш толерантними до входження мовних інновацій.

Початок XX ст. є визначним періодом у лексикографії Італії. А. Панціні – укладач сучасного словника італійської мови “*Dizionario moderno*” (1905 р.) – зібрав велику кількість неологізмів не лише з наукової та технічної галузей, а й з лексики народних традицій. Продовжувачем А. Панціні був італійський лексикограф, мовознавець Б. Мільйоріні, який досить об’єктивно вивчав, проводив дослідження нової лексики відповідно до визначеного ним критерію, що допомагало спрогнозувати майбутнє слів, їхній оказіональний характер чи їх повне вкорінення у словниках.

Першим із загальновідомих вітчизняних словників став рукописний “Лексисъ съ толкованіємъ словенскихъ словъ просто”, укладений невідомим автором у другій половині XVI ст., який містив 897 слів, з яких було пояснено 776. Пізніше вийшов у світ перший друкований словник східних

слов'ян *“Лексисъ сѣрѣчь речѣнїа, въкратѣѣ събранны и из словескаго язѣка, на прѣсты рускїй діалектъ истолкованы”*, укладений відомим українським ученим і церковним діячем Лаврентієм Зизанієм (Тустановським), у якому 1061 слово було перекладено згідно з тогочасними канонами української мови. Видатною працею давньої української лексикографії став *“Лексиконъ славеноросскїй и имень тлѣкованїе”*, виданий у Києві 1627 р. визначним ученим і діячем культури Памвою Бериндою. Він містив близько 5 тис. церковнослов'янських слів, перекладених українською мовою, та 2002 витлумачені власні назви. Староукраїнська лексикографія обрала об'єктом свого дослідження переважно старослов'янську мову, а також грецьку й латинську, з яких на той час було найбільше запозичень. Інтерес до народження нових слів, їх значень проявив академік П. Кеппен у праці *“Словарь церковнославянскагои русскаго языка”* (1847 р.), де вчений систематизував зібрані з літератури і преси того періоду нові слова та вже відомі з новими значеннями.

Першою спробою фіксації лексичних та фразеологічних новацій у русистиці сучасності став словник-довідник *“Новые слова и значения (по материалам прессы и литературы 60-х гг.”* (1971) під ред. Н. Котєлової і Ю. Сорокіної, де описано 3,5 тис. нових слів, значень та виразів, які були відсутні в тлумачних словниках того періоду. Перший неологічний словник-довідник дав змогу вивчити шляхи та тенденції розвитку словникового складу, описати словотвірні моделі, типи лексичних інновацій у лексиці та фразеології російської літературної мови.

Російська школа неології є східнослов'янським лідером у вивченні та розробці теоретичного підґрунтя у галузі мовних інновацій. Перші класифікації інновацій у російській мові належать Т. Винокуру, Є. Поліванову, А. Селищеву, Л. Щербі, Л. Якубинському. Більшість учених цієї школи поділила всі новоутворення на дві групи: новації мови та новації мовлення (В. Гак, М. Фоміна, Ю. Волошин, М. Каплін, А. Ліков, М. Шанський та ін.). Об'єктом наукового зацікавлення російських лінгвістів

також були нові слова в романських і германських мовах, зокрема в англійській (Ю. Волошин, В. Заботкіна), в німецькій (Н. Комлева, О. Муравльова).

Активізація вивчення еволюційного розвитку тієї чи тієї мови сприяла виокремленню особливої галузі теоретичних та прикладних досліджень нової лінгвістичної науки – неології [55, с. 35]. В італійському мовознавстві систематичне дослідження неології є досить новим напрямком. Вивчення цієї проблеми активізувалося наприкінці ХХ ст., одночасно з розвитком та визначенням лексикології як нової дисципліни. М. Дардано [256], Л. Сер'яніні [276], П. Д'Акіле [252], М. Гроссманн та Ф. Райнер [262], Дж. Адамо та В. Делла Валле [238] ґрунтовно досліджували механізми формування нових слів, “неоформування”.

Зміни у її структурі привертали увагу дослідників за чотирма аспектами. По-перше, це зміцнення позицій літературної мови над діалектом, вплив мови телебачення, що спричиняє швидкий темп розвитку лексики та відбувається формування регіональної італійської мови (інтонація, вимова). По-друге, це формування середньої мови (розмовна та писемна), яка більше не базується на літературних моделях, а перебуває у тісному зв'язку з культурою та суспільством, що є новим джерелом для її оновлення. Третім аспектом є розвиток науки та техніки, надходження професійно-технічної лексики та престижність її використання в італійській мові. Четвертий аспект визначає контактування англійської мови, яка витісняє французьку, мову престижу та широкого вжитку в Італії до 60-х років ХХ ст.

Отже, вищезазначені аспекти, які тісно пов'язані між собою, на думку М. Дардано, моделюють італійську мову, надаючи їй єдності, популяризації та сучасності [255, с. 15–16]. Вивчаючи певні інноваційні зміни у мові та різні підходи до цієї проблеми, лінгвісти стверджують, що вивчення нових мовних явищ та їх результатів дозволяє виявити особливості побудови мовної системи та визначити специфіку еволюційного розвитку мови в соціокультурному житті людства.

1.2 Інновації як результат змін у лексико-семантичних системах мов та способи їх термінологічного позначення, творення і вимірювання продуктивності

Підхід сучасних дослідників до питання про збагачення лексичного складу мови на нинішньому етапі має комплексний характер, сприяє формуванню та розвитку окремих галузей лінгвістики – неології і неографії, теорії номінації тощо. Проблеми аналізу форми, семантики та особливості оновлення словникового складу, функціонування нової лексики розглянуто в наукових працях, присвячених дослідженню окремих мов, зокрема української (Б. Ажнюк, Н. Волкова, А. Григораш, О. Земська, Л. Кислюк, Н. Клименко, Ж. Колоїз, Т. Лелека, Д. Мазурик, Г. Мінчак, А. Нелюба, О. Пономарів, Д. Смужаниця, О. Стишов, Л. Струганець, А. Таран, О.Тараненко, Г. Яворська), російської (О. Брагіна, В. Гак, В. Заботкіна, Л. Єфремов, О. Земська, Л. Крисін, Л. Кудрявцева, О. Ликов, В. Лопатін, Д. Лотте, Е. Сенько), німецької (Д. Герберг, О. Горбач, Е. Розен, В. Шмідт, Г. Пауль), англійської (І. Андрусак, Ю. Зацний, Л. Омельченко, О. Ребрій, D. Hansen, H. Hitching, A. Stanforth, S. Thomson), італійської (Т. Черданцева, І. Челишева, G. Adamo, I. Bonomi, A. Cortelazzo, M. Dardano, T. De Mauro, V. Della Valle, P. Zolli).

Лексико-семантичні інновації у вітчизняному мовознавстві найчастіше розуміють як лексичні новоутворення, запозичення та семантичні переосмислення (Н. Волкова, Т. Дячук, Є. Карпіловська, Н. Клименко, Т. Лелека, В. Русанівський, О. Селіванова, О. Стишов, Н. Стратулат, О. Тараненко, Т. Полякова, Р. Помірко, С. Федорець, А. Худолій, Л. Навальна та багато інших).

Л. Іванова зазначає, що мовні зміни, які пов'язані з процесами її варіювання, розглядаються в лінгвістичному аспекті порівняно недавно. Ключ до вивчення природи мовних змін полягає в синхронії, де початкова і кінцева точка змін протягом певного часу співіснують [77, с. 70].

Одним із перших на повільність та поступовість мовних змін звернув увагу І. Бодуен де Куртене, зазначаючи, що непомітний розвиток, непомітний вплив повільний, проте ґрунтовно дієві сили як у мові, так і в усіх проявах життя, можна визначити алгебраїчною формулою $0 \times \infty = m$, тобто безкінечно мала кількість разів дає врешті-решт відому визначену зміну [19, с. 67].

З лінгвістичних позицій природу змін лексико-семантичного характеру мови слід досліджувати у синхронії та діяхронії, коли стан мовної структури аналізують на певному часовому зрізі у відриві від процесу мовного розвитку, а в другому простежують часові зміни окремих компонентів мовної структури або мови в цілому [295, с. 619; 296, с. 140, 658].

Важливим напрямом у вивченні закономірностей і тенденцій розвитку сучасної італійської мови є аналіз лексичних змін. Лексичний склад досліджують в історичному, етимологічному, семантичному, стилістичному, соціолінгвістичному, статистичному аспектах (Т. де Мауро, М. Дардано, Г. Берруто, М. Медічі). На матеріалі газетних текстів, починаючи з 1881 р., М. Дардано показує, як змінюється лексичний склад мови ЗМІ, реклами, коротких повідомлень, та шляхи запозичення, різницю між інноваціями хибними та справжніми.

Г. Берруто визначає основні принципи спрощення мовних стандартів, що позначається на загальному стані сучасної мови. Враховуючи тісний зв'язок діалектів та літературної мови Італії, дослідник, послуговуючись терміном Л. Флідаля, створює так звану *“Архітектурну споруду італійської мови”*, за допомогою якої він виявляє відходження літературної мови від її стандартів. Основою його теорії про нерозривність процесів мовного розвитку, що, на його думку, зумовлено екстра- та інтралінгвальним факторами мовної еволюції, насамперед, пов'язано з діатопією, діастратією та діафазією. При цьому відбувається зміщення центральної осі перетину літературної мови [242, с. 20], що наближує її стандарти до розмовної італійської мови. Ф. Сабатіні стверджує, що соціальна основа літературної

італійської мови розширюється і збігається зі зниженням та консолідацією нових її норм. Відсутність мовної компетенції знаходить своє відображення у системі значень окремих слів, підкреслюючи роль соціального фактора і культурного рівня мовця. Таким чином, заміщення слів синонімічними копіями призводить до спрощення та десемантизації термінів. Це має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, такі слова є емоційно маркованими та створюють стилістичний і контекстуальний ефект, з другого – відбувається відхилення від мовних стандартів. Напр.: італ. *balle* “*sciocchezze/fandonie, bugie*”, *casino* “*pasticcio, confusione*” та твірні слова, такі як: “*casinista, calendarista, concertista*” [242, с. 84–85].

Сучасна мова є доступною для вивчення в усій її складності і гомогенності; вона представлена так різнопланово, як не представлена жодна мова минулого [32, с. 276]. Саме точний та науковий характер дослідження законів розвитку сучасної мови є важливою умовою, яка дозволяє зробити більш науковою і більш точною історичну лінгвістику [там само, с. 178].

Мова має властивість постійно і нерівномірно розвиватись, залежно від різних факторів [77, с.70–71]. Мовні зміни, відбуваються у діалозі при переході від мовних навичок, які проявляються у мові одного співрозмовника, до мовних навичок іншого. Все те, що сказане мовцем (розглядається з погляду *мовних закономірностей*) і відхиляється від моделей, які існують у мові, якою ведеться розмова, може бути назване *інновацією*. На думку Е. Косеріу, одним з типів інновації може бути *запозичення* з іншої мови (повне чи часткове) [96, с. 192].

П. Мариненко вважає, що зміни в мові виявляються завдяки взаємодії факторів зовнішнього та внутрішнього характеру. Результатом мовної зміни, на його думку, є *інновація*, а її допущення як моделі для подальших повідомлень – прийняттям [143, с. 49]. Прийняття лексичних інновацій мовою-реципієнтом вимагає детального дослідження саме їх входження в систему мови й адаптації на різних мовних рівнях.

Т. Черданцева зазначає, що зміни, які відбуваються відповідно до законів ономаσεології, передбачають: 1) створення нових слів, тобто нові поєднання звуків, для позначення (найменувань) будь-якого предмета або поняття, котре може бути мотивоване згідно з тими чи тими ознаками денотата або на основі ономаτοπії; 2) утворення нових слів на базі вже наявних у мові лексем й афіксальних утворень, словоутворень, а також евфемізмів та народної етимології; 3) повне або часткове змінення значення слова під впливом його використання в переносному значенні, метафоризація, метонімізація; 4) утворення складних структур, фразеологічних одиниць; 5) запозичення, котрі можуть бути задіяні в усіх способах номінації [226, с. 56].

У сучасному мовознавстві функціонує чимало термінів на позначення мовного нововведення. Серед них такі, як *інновація*, *нововведення*, *входження*, *вкраплення*, *лексична інновація*, *словотвірна інновація*, *неологізм*, *неолексема*, *новотвір*, *неозапозичення* тощо. Слід враховувати, що кожен із цих термінів має власний змістовий обсяг і між ними можна виявити взаємозаміну чи підпорядкування. Термін *інновація* переважно використовують як родовий для всіх різновидів мовних нововведень. Проте, слід розрізняти інновації за належністю нових одиниць до певних рівнів мовної системи. Це такі інновації як *фонетичні*, *графічні*, *морфемні*, *словотвірні*, *лексичні*, *фразеологічні* та *граматичні* (*морфологічні* й *синтаксичні*) [89, с. 10].

Результати лексичних інновацій неоднорідні: в одних випадках вони обмежуються okazіоналізмами, неологізмами чи запозиченнями, в інших виявляють інтерференцію як несвідоме включення елементів однієї мови в іншу в результаті того, що у мовленні двомовних індивідів спостерігається відхилення від норм як результат володіння більш, ніж однією мовою [30, с. 22; 142, с. 38].

Інновацію як об'єкт дослідження неології традиційно визначають як неологізми (усталені новотвори) й okazіоналізми (мовленнєві

новоутворення), іншими словами, що виникають як мовленнєві одиниці, маючи оказіональний характер та відбиваючи інформацію, релевантну для певних мовців у певній соціокультурній ситуації [176, с. 137].

Поняття неологізм, за визначенням В. Русанівського, це слово, а також його окреме значення, вислів, які з'явилися в мові на певному етапі її розвитку (загальнономвні неологізми) або були вжиті тільки в певному акті мовлення, тексті чи мові конкретного автора (стилістичні або індивідуально-авторські) [295, с. 426]. Традиційно неологізми розмежовують: 1) за часом їхньої появи в мові (хронологічні неологізми); 2) за ступенем поширеності у мовній системі (загальнономвні та індивідуально-авторські неологізми, так звані оказіоналізми); 3) за ступенем їхнього засвоєння мовою, мірою входження до її активного лексикону. Мовознавці зазначають, що часом спектр залучених до класифікації неологізмів ознак настільки широкий, що термін “неологізм” ототожнюють з терміном інновація [89, с. 26].

Слід додати, що Т. де Мауро зазначав: “Не всі переймаються визначенням поняття неологізму і “*nonce words*”, або як часто називають *оказіональні слова*, слова певного моменту, які є випадковими” [257, с. 96]. Не кожний оказіоналізм може вважатися неологізмом, у розумінні *нового слова*, яке претендує на те, щоб увійти у лексичне надбання мови завдяки своїй циркуляції у використанні, попри все, новоутворення може вважатися “авторським словом” [280].

Аргументованим видається погляд Є. Сенько, яка підкреслює, що процес виникнення нового може відбуватися у різних формах, тому поняття неологізму закономірно охоплює не лише слово як окрему лексичну одиницю, але і лексико-семантичний варіант слова, що також є лексичним новоутворенням [184]. Термін *лексична інновація* слід розуміти як гіперонім неологізму й оказіоналізму, а останні два терміни як еквоніми, що розмежовуються за системним критерієм згідно з дихотомією “мова – мовлення” [161, с. 14].

Враховуючи увесь комплекс інноваційних явищ у лексико-семантичній системі української та італійської мов, які є предметом нашого дослідження, слід чітко визначити основні складові поняття лексико-семантичних інновацій, таких як: *лексичні новоутворення*, *семантичні переосмислення*, *запозичення*, оскільки лексична інновація і неологізм різняться тим, що перше вміщує в собі ширше поняття, ніж друге.

Результати дослідження щодо визначення тлумачення і розуміння терміну *інновація* як складової інноваційних процесів у мові та оновлення її словника є досить різноманітними у різних лінгвістів. *Інновація* – явище (чи закономірність змін) у мові, яке відрізняє його від початкового стану або прамови [288, с. 176]. *Інновація* (англ. innovation, франц. innovation, < лат. inovatio – оновлення, зміна) – явище або закономірність змін у певній мові, що притаманні для неї на попередніх етапах розвитку [291, с. 472].

Тлумачний словник італійської мови дає таке визначення поняття *інновація*: це уведення нових систем і критеріїв або одиничне явище (факт) введене в сферу радикального оновлення певної діяльності [309, с. 1168]. У сучасному українському мовознавстві розрізняють такі дефініції терміну: “*інновація* – це новотвори, а також включення і входження в мову, зумовлені перерозподілом значень у видах і жанрах мовлення; це відродження слів і висловів з минулих років”. В лінгвістичній літературі термін *інновації* часто вживається з атрибутом *лексичні*, проте є синонімічним визначенню поняття *інновації*. О. Сербенська зазначає, що термін “інновація” є міждисциплінарним, оскільки використовується у політиці, освіті, характеризуючи процеси у системи освіти, маючи на увазі не тільки нове, запозичене [186, с. 108].

За визначенням російської дослідниці Н. Котелової термін *лексична інновація* розуміються як слова, значення слів, ідіоми, що узуально існують протягом певного періоду в певній мові, підмові, мовній сфері тощо, проте не існували певним чином протягом обмеженого попереднього періоду в тій же мові, підмові, мовній сфері [98, с. 22].

О. Стишов *лексичні інновації* визначає за лексикографічним принципом, враховуючи рівень кодифікації, зміни у словниковій статті: 1) нові слова, зовсім не зафіксовані українським словником; 2) неологізми, які ще не мають загальноприйнятого тлумачення, хоча і зафіксовані деякими сучасними лексикографічними джерелами; 3) лексичні одиниці, тлумачення яких у лексиконах було обмежене ідеологічними постулатами; 4) відроджені українські слова, що змінили свою стилістичну маркованість у зв'язку з динамічними процесами [196, с. 172–176.].

Для виявлення та осмислення інноваційних процесів на сучасному етапі дослідження як української, так і італійської лексики важливим стає вивчення закономірностей та особливостей мовної динаміки, зовнішніх та внутрішніх чинників мовних змін [89, с. 5].

Що стосується демократизаційних процесів у мові, то вони пов'язані з існуванням “нового” та “старого” в комунікативній сфері, що сприяє виникненню варіантних засобів вираження. Варіантність, на думку О. Стишова, найбільшою мірою виявляється у словотворенні з використанням переважно власних, питомих дериваційних засобів, а також із залученням запозичених морфем [199].

Таким чином, іманентна властивість мови сприяє появі лексико-семантичних інновацій, які є джерелом оновлення та збагачення словникового складу. Відображення еволюційного процесу та певні зміни у лексиці представлені інноваційними явищами у мові.

У нашій роботі доцільним є використання терміна *інновації* як родового відповідно до *лексико-семантичних інновацій*, що позначають нові явища у лексико-семантичній системі мови. Лексико-семантичні інновації в італійському та українському медіа-дискурсах як мовні одиниці – слово, словосполучення – здатні показати зміни, які мають своє відображення у *формі, змісті та значенні*. Фіксатором цих змін є явище *продуктивності*, під яким у роботі розуміється потенційна здатність словотворчих засобів і способів брати участь в акті словотвору, а словотворчих типів (моделей) –

бути зразком у творенні нових слів [295, с. 534]. У мовознавстві не існує єдиної відповіді на питання про те, які ознаки продуктивності є визначальними для віднесення лексичних одиниць до системи мови або до її підсистем. Переважно вважається, що необхідною умовою для включення моделі до системи словотвору є її здатність продукувати новоутворення [44, с. 187]. Лексичні новоутворення як складова частина ЛСІ відзначаються синхронною продуктивністю словотвірного типу. Ми поділяємо погляди учених (Н. Волкова, Н. Клименко, В. Немченко), які досліджували “словотвірний потенціал слова”, “словотвірну продуктивність”, “словотвірну пасивність слова” щодо реалізації дериваційного потенціалу одиниць в певний період.

Під впливом дії активних лексико-семантичних процесів сучасний стан мови зазнає, насамперед, кількісних змін, що виявилось у зростанні значної чисельності інновацій. Оскільки лексико-семантична система є незамкненою системою, то й лексичний склад дуже рухомий і не піддається точному обчисленню [106, с. 38–45]. У роботі є доцільним визначення поняття ступеня продуктивності ЛСІ, під яким розуміємо кількісно-якісну характеристику дериваційних можливостей слова. Це дозволить визначити внутрішні мовленнєві фактори: словотворення, фактор частотності.

Підсумовуючи, визначимо, що інновації – одна з форм оновлення, збагачення словникового складу мови та результат взаємовпливу інших мов, культур. Лексико-семантичні інновації – це нові слова, словосполучення або новоутворення, які виникають у процесі мовної еволюції та відповідають конкретній інформаційній або комунікативній потребі суспільства. Тим самим нова лексика репрезентує не лише динаміку сучасної мовної номінації, оновлення лексичних та словотворчих ресурсів мови, їхню семантико-функційну диференціацію, а й прагматичні та стилістичні зміни в нормах усної та писемної комунікації, вплив на них контактів із іншими мовами.

1.3 “Семантичні переосмислення”, “запозичення” і “лексичні новоутворення” як номенклатурні позначення “лексико-семантичних інновацій”

Рухомість словника, як зазначає М. Кочерган, це не тільки поява нових, витіснених старих слів, а й зміна лексико-семантичної та синтаксичної сполучуваності слів, їх стилістичний перерозподіл, який зумовлений впливом позамовної дійсності. Слід врахувати, що лексико-семантична система, на відміну від інших систем мови, складається з неоднорідних компонентів (слів-лексем, значень слів, сем) і саме вона є єдиною сферою мови, яка відкрита для різних індивідуальних утворень – незвичайних слів і словосполучень [105, с. 38–45].

М. Бондар визначає зміни лексико-семантичної системи як інноваційні процеси, які безвідносно до часу є реалізацією основних способів збагачення словникового складу. Дефініцію поняття “лексико-семантичні процеси” дослідниця розуміє як зміни у лексико-семантичній системі української мови на рівні внутрішньослівних, парадигматичних, синтагматичних та асоціативно-дериваційних відношень. У своїй праці М. Бондар оперує терміном “інновація” – нові мовні явища певного періоду в історії розвитку української мови, що не були притаманні для її попереднього періоду; “відносні новоутворення” – виникають шляхом запозичення мовних одиниць з інших мов, переходу із вузьких стильових сфер, актуалізації застарілих слів, а також “власні новоутворення”, поява яких зумовлена словотворенням на основі наявних у цій мові морфем, переосмисленням слова та лексикалізацією словосполучення – вони є рушійною силою інноваційних процесів у цій мові [22]. Керуючись концепцією М. Бондар стосовно змісту терміна “інновації” та так званих “складових компонентів” лексико-семантичного процесу, у роботі визначено такі поняття: *лексичні новоутворення, семантичні переосмислення та запозичення*. Ці поняття є нічим іншим, як актом оновлення та збагачення мови і тісно переплітаються

між собою, мають спільні та відмінні риси свого походження. Про співвідношення цих понять слід говорити як про єдине ціле, що органічно входить до лексичного складу мови. Термін *лексичне новоутворення* використовуємо для позначення нових слів, утворених в системі італійської та української мов за словотвірним способом творення. Відповідно суть семантичної деривації полягає у зміні семантичної структури однозначного або багатозначного слова, внаслідок чого слова розширюють свій семантичний обсяг, формуючи нові значення відомих лексем [55, с. 60].

У роботі послуговуємось терміном *семантичне переосмислення*, під яким розуміємо зміни семантичної структури лексичної одиниці, а саме: появу в її складі нових та/або зникнення старих сем, що не відповідає мовній нормі використання цієї одиниці, але не спрямоване на порушення комунікації, однак зрозуміле з контексту і обумовлено останнім. О. Малафеев зазначає, що семантичне переосмислення обумовлено сенсорно-перцептивною сферою свідомості того чи того автора і є сильним засобом творення образу та передачі виразально-експресивного плану [139, с. 53]. Під *семантичним переосмисленням* у роботі розуміємо різновид інновацій неморфологічного способу творення, який виникає внаслідок “внутрішньослівної деривації” (Н. Котелова) на основі перенесення значення за подібністю (метафоризація) та перенесення значення за суміжністю (метонімізація). Цей термін є тотожним до терміна *неосемантизм* (Є. Карпіловська) – різновид неологізму, нове значення наявного слова, наслідок його семантичної деривації. Процес творення неосемантизмів вважається з одного боку як прояв мовної креативності, з іншого – мовної економії. Як зазначає Н. Ємчура, лексичний склад мови не збагачується формально новими лексемами, але існуючі у мові слова змінюють свою семантичну структуру за допомогою похідних значень [55, с. 60].

Лексика становить основу номінації на базі як внутрішніх ресурсів мови (словотворення – на основі наявних у цій мові морфем, який є основним шляхом: (*бюджетник, вогнеборець*), полісемія – переосмисленням слова,

лексикалізація і фразеологізація словосполучень), так і запозичень з інших мов, зокрема поява відносних новотворів – унаслідок запозичення мовних одиниць (*бутик, ноутбук, айфон*), словотвірні та семантичні калькування (*євровалюта, швидка їжа*) і переходу їх до загальнонародної мови з вулчких стильових сфер [295, с. 307; с. 427].

П. Селігей зазначає, що запозичення і новоутворення перебувають у постійному співвідношенні. Вони збагачують мову, розширюють її словник, але водночас пригальмовують внутрішні сили й можливості, що парадоксальним чином обертається на її збіднення [181, с. 23]. Проте, слід враховувати той факт, що входження запозиченої лексики відкриває шлях до лексичних новоутворень. Саме запозичення-кальки, на думку П. Селігея, збуджують словотвірні можливості і наповнюють мову лексико-семантичними інноваціями. Використання в мовленні іншомовних слів спричиняє порушення ментальних основ мови при виконанні комунікативної функції та відхилення від літературних норм мови. Лінгвісти зазначають, що найбільше запозичених слів використовується у медіа-дискурсі (Д. Мазурик, М. Навальна, О. Стишов, G. Adamo, V. Della Valle). Порівняймо в італ.: *Ha un look più originale di quello della super conservatrice Volkswagen* (Rep, 08/01/2013); *Girano per le Highway e per le Interstate con la nonchalance di chi sa farsi beffa del tempo fa, una natura* (Rep, 18/07/2012); *È un modo pomposo per definire la metodica di shutoff* (Rep, 18/07/2012); в укр.: *Ганієв робив “стенд-ап”, тобто записував коментар на камеру* (УМ, №18, 2012); *Заявив на українському ланчі в Давосі* (УМ, №18, 2012); *Я не очікувала, що їй сподобається відео, бо воно певною мірою андеграундне* (УМ, №144, 2013). *Запозичення* – це абсолютна мовна універсалія. Чуже слово однозначне, його семантика конкретніша і чіткіша, воно вносить новий смисловий відтінок, який важко передати питомим аналогом [181, с. 25]. Наявність запозиченої лексики в мові обов’язкова й закономірна, що зумовлено як екстралінгвальними факторами, так і самою природою мови як системи [116, с. 30]. Отже, запозичення повинні поступово набувати свого природного та

звичного використання, як в італійській, так і в українській мовах, бо власні мовні ресурси не можуть віднайти питомі варіанти абсолютно на всі випадки номінації.

Між поняттями *лексичні новоутворення*, *семантичні переосмислення*, *запозичення* виявляється досить тісний зв'язок та певна взаємозалежність. Ці мовні явища виступають одним цілим як мовна інновація. Помітна демократизація мови, проникнення в мову різнорідних мовних явищ посилює значне зростання цих понять.

У сучасній номінації італійської і української мов відіграє словотворення, що оформлює нові слова – неозапозичення, пристосовує до норм літературної мови. Нові слова, на думку мовознавців, виконують різне “соціальне замовлення”, по-різному входять до лексику мов і впливають на його будову, позначаючи нові реалії, поняття, явища, утворюють цілісні нові лексичні комплекси [89, с. 3–4]. Отже, такі поняття як *лексичні новоутворення*, *семантичні переосмислення*, *запозичення* йдуть поруч за своєю похідністю та функціонуванням у лексико-семантичній системі і виявляють себе у динаміці кількісних та якісних змін сучасного складу мови.

На нашу думку, коректне розрізнення *лексичних новоутворень*, *семантичних переосмислень* і *запозичень* можливе на базі такої мовної одиниці, як слово, оскільки воно, на відміну від інших мовних одиниць, може показати соціокультурні зміни, які мають своє відображення на його формі, змісті та значенні. Ці поняття не можна об'єднувати в “неологізми”, оскільки вищезазначені терміни є ширшими і становлять загальну позицію інноваційних явищ у мові та мають спільний напрямок у своєму використанні у мові і досягненні єдиного результату, а саме збагачення та оновлення словникового складу будь-якої мови. За своєю природою *лексичні новоутворення*, *семантичні переосмислення* та *запозичення* – це ніщо інше, як інноваційні явища у мові, що виникають стихійно під впливом мовних, позамовних факторів, мають певні механізми щодо власного створення та пристосування у мові.

1.3.1 Способи семантичного переосмислення лексичних інновацій: метафоризація і метонімізація. Розвиток лексичної системи кожної мови відбувається за певними закономірностями. Джерелом еволюції є ті суперечності, які виникають у системі через невідповідність між значенням слова (сукупністю його семем) і його значимістю (синтагматичними можливостями), а внаслідок цього через постійне напруження рівноваги її компонентів [179, с. 62].

Словниковий склад чутливо реагує на зміни, які відбуваються у житті народу – творця і носія мови. Оновленням мови за рахунок поповнення лексичного складу новими словами відбувається також шляхом утворення семантичних інновацій, тобто через використання вже відомого цій мові слова з новим, не вживаним досі значенням. Розвиток значення слова можна простежити за текстами всіх мовних стилів, а особливо виразно це виявляється у науковому, публіцистичному та газетно-інформативному. Саме у мові періодичних видань характерне інтенсивне використання не лише лексичних, а й семантичних інновацій. Якісні зміни в лексико-семантичній системі мови, зокрема нові значення як результат семантичного переосмислення лексем розглядаються у працях: в італійській мові – Т. Де Мауро, Дж. Адамо, В. Делла Валле, Т. Черданцева, в українській – Т. Бевз, Ж. Колоїз, Є. Карпіловська, В. Жайворонок, Л. Лисиченко, В. Манакін, І. Самойлова, О. Тараненко.

Досліджуючи семантичні інновації, слід керуватися принципами зв'язку семантики твірного і похідного слів, що передбачає визначення типів мотивації, а саме: *метафоричної, метонімічної, периферійної, фразеологічної (ідіоматичної)* [296, с. 482]. Інновації з'являються в мові на основі вже наявних словесних знаків і як власне дериваційні утворення, і як результат появи у старих слів нових значень. Одним із складників лексико-семантичних інновацій є повна або часткова зміна значення слова, його використання в переносному значенні, що з'явилися внаслідок процесу метафоризації та метонімізації [226].

На думку Н. Стратулат, метафоризація як явище значеннєвої динаміки словникового складу полягає в семантичному переосмисленні об'єкта дійсності унаслідок порівняння його з іншим об'єктом за подібністю властивостей, ознак, рис, форм [201, с. 71]. Слово, вжите в новому значенні, набуває нового вигляду й нової функції, наповнюється новим психологічним змістом, що нерідко супроводжується стилістичною міграцією та емоційно-експресивною конотацією. Основою семантичних змін метафоричного характеру є головні мотиваційні ознаки переносного значення – образність, оцінність та емоційно-експресивний компонент [там само, с. 71].

У метафорі вбачають ключ до розуміння основ мислення та процесів творення не тільки національно-мовного світобачення, а й універсального образу [296, с. 391]. Метафори виконують когнітивну функцію завдяки їх здатності формувати нові концепти на основі вже наявних понять. Когнітивним механізмом концептуальної дійсності, на думку вчених, є когнітивна метафора (Дж. Лакофф, М. Джонсон, А. Чудинов, Ю. Кравцова), яку використовують для опису такого роду діяльності як суспільно-політичне життя, об'єкти якого зіставляють з об'єктами, пізнаними нами у безпосередньому сприйнятті. Н. Чернікова зараховує метафору та метонімію до найпродуктивніших видів семантичної деривації [228, с. 82–90]. Семантичні інновації, які виникли внаслідок метафоризації, найчастіше відбивають зміни значень стилістичного характеру. При цьому відбувається не лише метафоричне переосмислення, а й також зміна стилістичного статусу лексеми, а саме коли загальноживані слова переходять до розмовної, іронічної, зневажливої, комічної та іншої лексики [205, с. 108–115].

Під час переструктуризації єдності слова, як зазначає Н. Стратулат, у структурі нового лексико-семантичного варіанта обов'язково відбувається зміна архісеми, що є характерним для метафоричних номінацій, і становить основу “руху” денотативних сем [201, с. 70–71].

Лексико-семантична система ґрунтується на зв'язках між її елементами, хоча слово з'являється в мові з одним значенням, яке називають

первинним, значна частина слів згодом набуває похідних значень. Ці різні значення слова пов'язані між собою не тільки історично, тобто як первинні й похідні (в плані вихідності одного значення на базі іншого), а й синхронно: на будь-якому окремому етапі розвитку мови значення полісемантичної лексеми співвідносяться між собою як головні й другорядні, активно вживані й застарілі тощо. У мові не буває однозначної відповідності між генетичними зв'язками слова і їх зв'язками на синхронному зрізі (на певному окремому етапі розвитку мови). Тому чимало первинних значень згодом стають неосновними, другорядними і навіть зовсім зникають з мови, тоді як похідне значення може стати головним [105, с. 40] .

Інновації, які стосуються не лише граматичної функції тієї чи тієї форми, а також її лексичного значення, визначають як зміни значення, або семантичні зміни [17, с. 465]. Виникнення нових значень у старих словах, що є підґрунтям до такого інноваційного явища у мові, як семантичне переосмислення, має значне зацікавлення серед дослідників (Ю. Дорофеев, Н. Ємчура, Є. Карпіловська).

У спостереженні над еволюцією теорії значення, італійський лінгвіст Т. Де Мауро стверджував, що значення – це енграма або відкладене в пам'яті; функція мовних форм, яка діє в межах тієї історичної спільноти, до якої її залучено завдяки насамперед семантичній солідарності. Не всі неолексеми включають до категорії неологізмів, поруч із неоформуваннями, інновації значення, а саме семантичні, які, можливо, є найбагатшим аспектом вираження у галузі неології. Цей тип інновації можна вважати одним із найголовніших, який унаслідок своєї функційності спричиняє зміни лінгвістичного коду, ризикуючи утворити “корозію денотативного ядра слів та розширення аномальних конотативних ореолів” [257, с. 96].

Однією з причин мовних перетворень є наявність асиметрії у структурі та функціонуванні мовного знака. Внаслідок мовної асиметрії одна й та сама форма використовується для позначення різних об'єктів або виконання інших функцій. Асиметрія, як рушійна сила розвитку мови, визначається

особливостями мислення та психіки людини. Нові явища та предмети отримують назви шляхом утворення нових слів або використання вже існуючих номінативних одиниць [222, с. 12]. Слова-запозичення нерідко “переходять” до іншої сфери, передусім до суспільно-політичної. Так, лексема *дрейф* “пасивний рух плаваючого тіла під дією течії, вітру, хвиль” із професійної лексики потрапила до публікацій на теми політичного та партійного життя зі значенням “рух уперед” [154, с. 57].

Семантичний розвиток слова веде до виникнення на основі його вихідного значення *переносних значень* і формування полісемії.

Полісемія – (від грец. *πολύς* – численний і *σημα* – знак), багатозначність, полісемантизм. Це явище, що дозволяє значно розширити номінативний потенціал мови без збільшення кількості власне лексичних одиниць [295, с. 524]. Порівнюючи словникові дефініції, слова набувають нових значень у більшості випадків унаслідок метафоричного чи метонімічного розширення [116, с. 118]. Лексична полісемність значно розширює кількісні показники статистичного аналізу дериваційних процесів мовних інновацій тієї чи тієї мови.

Для української та італійської мов медіа-дискурсу притаманне явище, коли на основі семантичного асоціювання синтагматичного характеру ґрунтується сполучуваність слів: а) власне семантичного характеру, б) семантично-ідіоматичного характеру (вибіркова сполучуваність певних слів з аналогічним значеннями); в) семантично-прагматичного характеру (вибіркова сполучуваність понять, зумовлена ціннісними орієнтаціями мовців) [295, с. 308]. Переосмислення багатьох слів пов’язане з соціальними факторами [226, с. 17]. Проте значення форми може бути зумовлене ситуаціями, які не можливо відновити лише при збігу обставин [17, с. 469].

Унаслідок постійного інформаційного впливу відбувається переосмислення деяких значень слів, їх трансформація, що характерна значною комунікативною активністю, яка залежить від асоціативного

сприйняття цих лексем. Такі асоціації змінюють когнітивно-інформаційну значущість лексем і вважаються образними [211, с. 185].

Дослідження семантичних змін показують, що другорядні й абстрактні значення виростають, як правило, із конкретніших [17, с. 470], а чим слово конкретніше, тим більше воно має можливостей для перетворення на багатозначне. Багатозначність слова має декілька різновидів, коли нове значення виникає разом із відкриттям чи розвитком нової функції предмета; на основі зовнішньої схожості предметів, за спільністю їх функцій, за подібністю їх розташування; внаслідок образного зіставлення слів із різних семантичних сфер [279, с. 64].

Периферійні значення є okazіональними (Г. Пауль) і відрізняються від центральних саме тим, що реагуємо на них лише тоді, коли внаслідок певних причин зрозуміти слово в його основному значенні неможливо. Центральні значення стають okazіональними в тих випадках, коли та чи та ситуація відрізняється від ідеальної ситуації, що відповідає всьому об'єму значення цієї форми. Таким чином, якщо мовець чув форму лише в одному okazіональному значенні або в серії okazіональних значень, він буде використовувати цю форму лише в подібних ситуаціях: його вміння може відрізнитися від вміння інших мовців [17, с. 472].

А. Худолій зазначає, що найвиразнішими лексико-стилістичними засобами та показниками динаміки мовних змін у сучасних публіцистичних текстах є метафора й метонімія [222, с. 7], що сприяють розумінню і пізнанню навколишнього світу. Дериваційні та семантичні зрушення, виникнення нових, переносних значень, які ґрунтуються на співвіднесеності одного предмета (явища) з іншим через спільну ознаку [232] є основою семантичних переосмислень, які виступають у лексичній системі як певне інноваційне явище. Зміни семантичної структури слова, семантичні асоціації сприяють формуванню нового слова з новим значенням на базі вже наявної одиниці, через механізми метафоризації (на основі подібності ознак,

властивостей об'єктів номінації) та метонімізації (на основі суміжності, дотичності).

1.3.2 Способи адаптації запозичень – лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах. Проблема запозичених одиниць однієї мови іншими складна та багатогранна, викликає як негативну, так і позитивну реакцію [109, с. 8–9]. Інновації іншомовного походження сприяють поповненню словникових ресурсів будь-якої літературної мови і є найвиразнішим явищем мовно-літературного розвитку [27, с. 353].

Процес запозичення іншомовних слів характерний для більшості європейських мов (О. Стишов, Т. Полякова, Д. Смужаниця). Українські письменники, мовознавці (Б. Грінченко, І. Огієнко, І. Нечуй-Левицький, І. Франко) досліджували проблеми чистоти мови та необхідність використання іншомовних запозичень.

Як результат контактування мов відбувається збагачення однієї мови шляхом мовних запозичень з іншої мови (Р. Брант, Р. Будагов, Є. Поливанов, О. Потебня та інші). Значний внесок у вивчення проблеми контактування мов, взаємозв'язку мови та суспільства зробили дослідження П. Білоусенка, Ю. Дорофєєва, Г. Їжакевич, А. Мартіне, О. Стишова, О. Тараненка, Є. Хаугена та інші.

Сучасні українські вчені зупинилися на аналізі англоамериканізмів спортивної (Л. Бардіна, С. Федорець), комп'ютерної (Х. Уанес), політичної (О. Мацько, О. Семенюк), рекламної (Ю. Грушевська, І. Мозова), інформаційної (В. Костомаров, Т. Лелека, Л. Мацько, О. Стишов), науково-технічної (І. Скорейко-Свірська) сфер та юридично-правової термінології (Ю. Зайцев, О. Копиленко, Г. Сергєєва, Д. Смужаниця).

Серед перших східнослов'янських лінгвістів, які ставили питання про класифікацію запозичень, був Д. Лотте. Він запропонував поділити запозичення на буквальні, трансформовані та оригінальні. Трансформовані

запозичення – це перетворені у момент перекладу слова чи словосполучення шляхом упущення або додавання певного елемента чи заміни складного слова сполученням слів. На противагу цьому, запозичення у “чистому вигляді” – це слова, перенесені з мови-продуцента до мови-реципієнта у тому ж вигляді, без зміни форми [121, с. 10].

У мовознавстві досі відсутній єдиний погляд для визначення поняття запозичення. Так, Е. Хауген розрізняє процес запозичення (переміщення іншомовного слова в мову, яка власне запозичує його) і результат такого процесу [221, с. 344–382], визначаючи перше явище терміном “*borrowing*” (англ. дієслівний іменник – позичання, запозичення), а запозичену одиницю/лексему – “*loan-word*” (англ. *loan* – займ, позика; *word* – слово).

Запозичення – звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подальшого перенесення. Крім переважно поширених прямих запозичень є ще й зворотні запозичення, коли слово у вигляді запозиченого повертається видозміненим з мови, яка його запозичила [295, с. 203]. Залежно від їхнього характеру, сфери функціонування, стилістичних ознак розрізняють варваризми, вкраплення, екзотизми, запозичені слова, інтернаціоналізми, іншомовні слова, кальки (Л. Крисін, В. Русанівський).

Слід розділяти термін “запозичення” на власне запозичення і калькування як якісно відмінні процеси. Л. Крисін розмежовує поняття “запозичення” та “іншомовні слова”, які не є адаптованими до системи мови-реципієнта. Лінгвіст називає запозичення процесом переміщення різних елементів з однієї мови в іншу, а такими елементами можуть бути одиниці “різних рівнів структури мови – фонології, морфології, синтаксису, лексики і семантики”, вказуючи на необхідність розмежування терміна залежно від того, переміщення якого рівня розглядається (наприклад, “лексичне запозичення”, “запозичення структурно-синтаксичне”, тощо). Мовознавець включає до смислового обсягу номінації і сам запозичуваний (або запозичений) елемент – фонему, морфему, слово тощо. Термін

використовується для загального визначення як іншомовної лексеми, так і запозиченої, тобто без урахування диференціації за ознаками і ступенем засвоєння “іншомовного запозичення” у мові реципієнта [109, с. 18–19, 37, 48]. Запозичення – використання та прийняття лінгвістичних ознак іншої мови, яких раніше не було чи які не були характерні для тієї чи тієї мови (M. Daradano, R. Trifone).

Продуктивність процесу запозичення зумовлює перенасичення англіцизмами текстів різних стилів. Автори сучасних досліджень (Б. Ажнюк, Л. Архипенко, Н. Ваганова, М. Вербенец, Ю. Жлуктенко, Д. Мазурик, Г. Муромцева, Т. Полякова, І. Челишева, О. Чередниченко, G. Adamo, A. Amato P. D’Achille, A. Castellani, L. Renzi, A. Thornton) фіксують значну хвилю іншомовних інновацій у різноманітних сферах і присвятили свої розвідки адаптації неологізмів та активізації функціонування запозичень.

Використання запозиченої лексики зумовлює своєрідні дискусії серед лінгвістів та суспільств. З одного боку, це розуміння необхідності використання запозичених слів для мови, яка перебуває на етапі відродження, розширення сфер функційного використання, а з другого боку, проникнення запозичень у національну мову є проявом агресії [116, с. 25], природним процесом збагачення мови (П. Селігей, A. Grochohowska), одним із способів поповнення словникового складу мови поряд із словотворенням і креацією [296, с. 158], потік слів, що порушує стабільність та самобутність мови (Д. Баранник, А. Загнітко, М. Каранська).

М. Дардано фіксує два етапи “європеїзації італійської мови”. Перший етап – італійська формується під впливом французької мови XVIII ст. і використовується вищими верствами населення. Другий етап – вплив англійської мови, не її британського варіанта, а саме американського. Інтерес італійців до “*American lifestyle*” пов’язаний з американською армією, що сприяло поширенню англіцизмів у повсякденному житті італійців. До середини 60-х рр., хвиля запозичень змінила ситуацію італійської мови. Все це є підґрунтям другого етапу “європеїзації італійської мови”, який на думку

М. Дардано, продовжується і донині [255]. Італійські вчені (І. Vonomini, M. Dardano, M. Fanfani) вважають, що сучасна мова точних наук приймає адаптовані запозичення чи їх кальки, натомість мова інформатики народжена вже англо-американською і залишається такою (*check-up, imprinting, handicappato, software, stress*). Значного поширення в італійській мові набувають англійські слова, а саме іменники з прийменниками (з дефісом, чи без нього). Зміст таких слів має особливу конотативну характеристику (*acting in, countdown, drive-in, fallout, time out, top-down*).

На думку Р. Гусмануї до запозичень належать лише ті елементи мови, які дійсно створені за моделлю іншої мови. Проте слід виключити ті слова, які помилково вважаються запозиченнями за їхніми характерними ознаками, тоді як насправді це нові слова власного походження. Так, Р. Гусмануї пояснює, що слово *snobbare* є дієсловом італійського походження, яке не має нічого спільного з англійським словом *snob* [263, с. 10–11].

Італійська мова серед європейських мов приймає найбільшу кількість англіцизмів з найменшими змінами [248, с. 19–29]. М. Фанфані називає такі запозичення “тенденцією моди, розкоші” та використовуються не лише для стилістично-емоційного забарвлення мови-реципієнта, а й для підкреслення снобізму, престижу суспільства і культури мови-донора з іншою духовною організацією [260, с. 175–176]. Висловлюючи думку про переваги та надмірне використання запозичень англійського походження у рекламі, комерції, І. Клайн зазначає, що це є найкращим способом, щоб привернути увагу. У цьому випадку іншомовне слово – сильніше за рідне [266, с. 33].

Для позначення надмірного потоку запозичених слів з англійської в італійську мову, А. Кастеллані використовує термін “*Morbus Anglicus*”, що в перекладі на українську – “Англійська хвороба” [249, с. 140]. Натомість П. Селігей називає процес лексичного наповнення української мови англіцизмами “англоцентризмом”, “українглишом”, зазначаючи, що нові терміни починають штучно переносити слова з однієї мови, не обтяжуючи себе пошуками рівнозначних у рідній мові. Мовознавці висловлюють думку,

що простіше використовувати готові англійські слова, злегка їх слов'янізувати чи італізувати [181, с. 21]. Англійську мову сприймають як мову успішних людей, факт того, що є набагато легшою і простішою у морфологічному і синтаксичному плані, а також є ефективнішою при перекладі у порівнянні з італійською. На думку сучасного англійського письменника Т. Джоунса, таке явище називається *esterofilia* (любов до всього іноземного) [50, с. 21]. Тим самим входження нових одиниць відкривають шлях до інноваційних змін словникового складу, наприклад: італ. *hackerabile, foodie, formattatore, wantologo*; укр. *промо-хід, офлайн-склянка, Черемош-фест*. Шляхи запозичень залежать від форм мовних контактів. В українській мові це транслітерація та транскрибування, де друге переважає (Є. Карпіловська). Процеси запозичень найшвидше відобрають засоби масової інформації, які акумулюють в собі ті мовні та мовленнєві інновації, які виникають у суспільстві в певному часовому проміжку [58, с. 66, 98].

Отже, запозичення має об'єктивний характер та відбиває “дух часу”, влучно відображає тенденції оновлення сучасного стану мов, яка є відкритою і визначається активізацією таких інновацій, що свідчить про її життєздатність та еволюційність.

1.3.3 Дери́вація як спосіб творення і вимірювання продуктивності лексичних новоутворен. Об'єктивний аналіз динамічних процесів у мовах дає змогу з'ясувати механізми переоформлення словникового складу кожної мови (Г. Віняр, Ж. Колоїз, В. Моргунюк, Д. Мазурик, М. Жовтобрюх, G. Adamo, G. Treccani, V. Della Valle). Екстралінгвальні фактори (Т. Лелека, С. Федорець, Ю. Фоменко, R. Gusmanui, M. Fanfani) впливають на стабільність та самобутність мови (Д. Баранник, А. Загнітко, М. Каранська) і водночас відкривають шляхи до інноваційних змін (П. Селігей, А. Castellani), вивчення яких потребує насамперед виконання практичних і прикладних рішень дослідників (Н. Стратулат, М. Dardano).

Завдяки словотворенню мова постійно реалізує свої можливості у забезпеченні комунікативних потреб суспільства. Використовуючи власні словотворчі ресурси, а також запозичуючи певну частину їх з інших мов, сучасні дериваційні системи слов'янських і неслов'янських мов мають великий потенціал для творення різноманітних лексичних одиниць [198, с. 159]. Реалізація потенціалу сучасного словотворення відбувається через розширення меж нормативності, появи неuzuальних утворень. Цей процес знаходить своє відображення у творенні нових лексичних одиниць, а особливим класом інновацій є похідні слова (Н. Волкова), які є проявом різних моделей у мові.

Модель – абстрактний формалізований та ідеалізований знаковий образ спрощеного відтворення певного об'єкта (оригіналу), штучно створений дослідником із метою вивчення ознак, складників цього об'єкта, способів його існування й функціонування [296, с. 467]; конструкція, структурна, формально-логічна побудова, що служить аналогом реального об'єкта (натурного об'єкта, оригіналу, прототипу, прообразу) [79, с. 20]. Кожна модель є результатом процесу моделювання, що є одним із основних методів дослідження різноманітних мовних явищ, який розкриває процедуру конструювання моделей, презентуючи характеристики модельованих об'єктів [106, с. 50].

Словотвірні та семантичні моделі мають синтезований характер і є зручним способом опису мотиваційно-дериваційних процесів (Н. Тропіна), що дають змогу говорити про їхню продуктивність. Кількісна характеристика продуктивності моделей творення ЛСІ (відносні одиниці) визначає їхню частотність (високу, середню, низьку). Отже, під *вимірюванням продуктивності* ЛСІ розуміємо спосіб (процедуру) якісно-кількісного аналізу та числового опису світу емпіричних об'єктів, моделювання реальності мовою чисел [307], відображених в медіа-дискурсах.

1.3.3.1 Продуктивні моделі деривації лексичних новоутворень у сучасній італійській мові ЗМІ. За

дослідженнями Д. Харчіладзе, словотвір як окрема лінгвістична теорія (В. Migliorini, М. Dardano, F. Fochi), сформувався в італійському мовознавстві у 30–40 рр. ХХ ст. [219].

М. Дардано виділив основні продуктивні іменникові моделі із суфіксами (**-ista, -ismo, -azione, -mento**); дієслівні – (**-izzare**) ; прикметникові (**-ale, -eria**) в словах комерційної лексики [253, с. 43]. Б. Мільйоріні особливо виділяв групу складених елементів слів, здатними бути не лише префіксами, але і самостійними словами – префіксоїди (*l'auto, la foto, la radio*). Шляхом додавання цих елементів утворюються слова, значення яких залежить від компонентів-афіксів. Досліджуючи мову реклами італійських ЗМІ, Б. Мільйоріні в 1935 році визначив префіксоїди і суфіксоїди як особливі композиційні елементи слів, що мають автономну семантику і вживаються у функції афіксів, по суті такими не будучи [271].

Процесом сучасної неологізації та словотворенням займаються члени спілки Обсерваторії неологізмів італійської мови (Дж. Адамо, В. Делла Валле), головна мета якої – виявлення тенденцій творення нових слів з питань лексичних інновацій італійської мови. У процесі дослідження було класифіковано понад 10000 лексичних інновацій на матеріалі статей публіцистики з 1998 по 2008 рік та проаналізовано традиційні й сучасні моделі словотворення. Науковці зазначають номінативну та дієслівну деривацію з додаванням суфіксів, префіксів **anti-** (*antironde, antivelelo*) та префіксів **non-, no-**, можливо, за аналогією до слів англійського походження (*non autosufficiente, non persona, no fumo, no Tav, no tax area*). Частина складових новоутворень відповідає словотвірним моделям англійської мови – калькування слів з адаптованими формами згідно зі стандартами італійської мови (*flaggare – to flag, taggare – to tag*).

Найуживанішими сучасними префіксами стали **cyber-, gastro-, euro-, net-, turbo-, web-** та сучасні суфікси, з новими семантичними значеннями - **centrismo, -landia, -poli**. Значна кількість нових слів походить від власних імен та імен відомих політичних діячів, омоніми, складені новоутворення

(трафаретні вирази на афішах, рекламі, жаргонізми, молодіжний сленг); конгломерати; акроніми; групи неподільних слів, що мають одне загальне значення, яке не можна виявити з кожної складової слова [280].

Отже, у збагаченні лексичного складу італійської мови відіграють такі засоби номінації, як словотворення на основі власних і запозичених ресурсів; деривації морфологічного способу (префіксація, суфіксація, основоскладання, аббревіація, словоскладання). У межах роботи простежимо продуктивність моделей ЛСІ та механізми словотвору у сучасній італійській мові на матеріалах ЗМІ.

1.3.3.2 Продуктивні моделі деривації лексичних новоутворень у сучасній українській мові ЗМІ. Сучасні дослідження відзначають швидкі темпи у зміні лексичного складу мови. Активний процес інтелектуалізації сучасної української мови спостерігається зростання кількості абстрактної лексики (назв абстрактних дій, процесів, станів, якостей, відношень), пришвидшені темпи термінування і детермінування лексики, засвоєння іншомовних слів, з активним розширенням їхнього словотвірного потенціалу, збільшення продуктивності словотворчих формантів, що виражають абстрактні поняття (типу **-уванн(я)**, **-анн(я)**, **-єнн(я)**, **-изаці(я)**, **-ад(а)**, **-іан(а)**, **-ість**, **-щин(а)**, **-ств(о)**) та основ, зростання питомої ваги складних слів, утворених осново- і словоскладанням, поява нових основ, аброоснов, нових слів. Названим явищам властиві свої диференційні та інтеграційні процеси, що свідчать про їх взаємодію та утворення мовної системи в стані нестійкої (плинної) рівноваги [89, с. 136].

Дериваційні okazіоналізм-неологізми виникають унаслідок свідомого, стилістично мотивованого відхилення від міжстильових (загальномовних) норм і завжди є продуктом індивідуальної мовотворчості, своєрідним авторським експромтом [223, с. 13–20]. За способом словотворення okazіоналізми-неологізми, які зустрічаються в мовленнєвій практиці сучасних українських авторів, можна поділити на 4 групи: okazіоналізми,

утворені морфологічним способом; утворені лексико-синтаксичним способом; утворені способом міжслівного накладання, та оказіоналізми, утворені комбінованим способом [там само, с. 15].

Для індоєвропейських мов властиві такі способи словотворення: а) морфологічний, б) морфологічно-синтаксичний, в) лексико-синтаксичний, г) семантичний або лексико-семантичний. Для сучасного оновлення лексики української мови серед морфологічного способу найпродуктивнішими є афіксація та словоскладання від питомих і запозичених іменників. Основний фонд лексики, так званий основний словниковий фонд мов, є підґрунтям для творення нових слів за допомогою притаманних цій мові словотвірних засобів [11, с. 103.].

А. Нелюба виділяє такі типи словотвору: семантичний, словотвірний, синтаксичний, ідеографічний; для кожного з цих типів характерними є свої способи номінації. У словотвірній номінації за використаним словотвірним засобом виділяє такі способи, як префіксація, суфіксація, конфіксація, постфіксація тощо; за структурними операціями виділяє такі способи, як усічення (утинання), контамінація, приєднання тощо [292, с. 3 – 4.].

Мовознавці наголошують, що сутність усіх словотворчих процесів полягає в постійному створенні нових похідних слів, тобто нових вторинних найменувань, і саме у цьому виявляється постійний живий зв'язок словотвору з лексикою, дериватології – з лексикологією [42, с. 7].

Під дериваційними новоутвореннями, або похідними неологізмами слід вважати нестандартні мовленнєві похідні, що виникли у мовленні, але ще не кодифіковані мовною системою. Ці слова є показниками мовленнєвої словотвірної продуктивності лексичних одиниць, які постають базою для творення нової лексеми. Якщо ж нові похідні устанавляються в мовній традиції, закріпляються як загальноприйняті номінації, це буде свідчити про збільшення мовної словотвірної продуктивності того чи того слова [37, с. 11].

Оказіональні неологізми з'являються внаслідок суб'єктивно-авторського осмислення словотвірних законів сучасної української мови.

При цьому будь-яке порушення норм продиктоване прагненням автора до нової мовленнєвої виразності й спирається на його словотвірний досвід, точніше на аналогію, яка займає важливе місце в номінативній діяльності людини [111, с. 87].

До словотвірних ресурсів відносяться різні мовні одиниці – морфеми (кореневі і афіксальні), лексеми (прості і складні) та їх словоформи, словосполучення тощо [42, с. 7].

За визначенням О. Стишова, серед нових тенденцій словотворення можна виділити: 1) розширення кола твірних основ за рахунок так званих ключових слів доби; 2) інтернаціоналізацію значної частини морфем; 3) заміну невластивих українській мові форм, формантів та основ її питомими структурними елементами, передусім у науково-технічній термінології; 4) інтенсивне поповнення новими експресивно-емоційними засобами переважно оказіонального характеру; 5) активізацію словотвірних типів складноскорочених слів, аббревіатур (звукових і літерних); 6) посилення аглютинації; 7) розширення деривації шляхом універбації та за аналогією. Виявлено, що кількісно переважають неологічні іменникові деривати з суфіксальним способом словотвору та складанням (основоскладання, аббревіація, юкстапозиція, зрощення). Друге місце належить прикметниковим новотворам, зокрема відносним прикметникам, що утворилися переважно від іншомовних основ. Відносно менше дієслівних новотворів, у деривації яких активними способами є префіксація та суфіксація. Дієприкметники-інновації утворюються поєднанням переважно нових дієслівних основ інтернаціонального характеру з традиційними суфіксами. У мові сучасних ЗМІ засвідчено також незначну активізацію прислівникових утворень від основ запозичених слів [199].

Отже, виникнення нових слів і значень зумовлено двома основними потребами: номінативною (надати визначення новому поняттю) та експресивною (створення виразнішого визначення предмета, явища, що вже

має назву) та відіграє важливу роль у збагаченні словникового складу через процеси словотворення.

1.4 Лексико-семантичні інновації сучасного медіа-дискурсу та характер їх продуктивності

Медіа-дискурс як ресурс появи мовних інновації є фіксатором динаміки мовних процесів, що останнім часом демонструє свою тенденцію до активності. У зв'язку з цим лінгвісти намагаються розробити придатний алгоритм для об'єктивного (якнайточнішого) виявлення характеру цієї динаміки, вдаючись до застосування методів і методик аналізу точних наук, зокрема *математики* (А. Марков, Н. Морозов), *статистики* (Н. Хомський, Р. Фрумкіна, В. Перебийніс, М. Пещак, М. Boldrini), і засвідчуючи необхідність прикладних досліджень для мовознавства (А. Баранов, Є. Карпіловська, Ф. Нікітіна, R. Titone, A. Zampolli).

Мова періодичних видань загалом – це форма людської діяльності з виходом на реальну соціально-культурну практику. Текст кожного автора статті ЗМІ є втіленням його мовної системи, обмеженої цілою низкою припущень. Автор, здійснюючи комунікативні дії, створює текст. Продукт мас-медійного дискурсу є відображенням лінгвокультурологічного простору, який вміщує в собі згадування різних реалій, історичних подій, мовних зворотів певної історичної епохи, що є зрозумілими на певному етапі розвитку мови.

Суттєві перетворення відбуваються у розвитку рекламного, комерційного, побутового дискурсах, який став більш діалогічним, емоційним та оцінним, допускає широке використання одиниць знижених стилістичних розрядів [115, с. 283].

Важливим аспектом дослідження явищ соціолінгвістики та лінгвокультурології у текстах медіа-дискурсу є визначення постійно оновленого лексичного складу та прагматичні параметри нових слів [18,

с. 109], які дають можливість визначити характер продуктивності. Мовленнєві зміни можуть бути кількісними і якісними, вони торкаються як структури, так і функційної сторони мови. Причинами таких змін можуть бути різні фактори: стихійні та усвідомлені, які мають як індивідуальний, так і суспільнонеобхідний характер. Намір утворити нову мовленнєву одиницю може мати як усвідомлений, спрямований, так і невимушений спонтанний характер, проте в кінцевому результаті індивідуальність і суб'єктивність виходять з реально утворених мовленнєвих можливостей, а також навиків і потреб відповідної соціальної групи [150, с. 114]. Ці фактори впливають на продуктивність слів та нових номінацій. Важливо враховувати і ту обставину, що конкретна причина, яка породила словникову чи будь-яку іншу інновацію, завжди перебуває поза межами мовленнєвої системи [там само, с. 114]. Будь-які мовленнєві зміни мають екстралінгвальний характер [217, с. 53].

Екстралінгвальні фактори, як міжмовне контактування (Т. Лелека), без сумніву, впливають на можливість появи тієї чи тієї інновації, але не пояснюють причин, які дають їй можливість проникнути в мовну систему [179, с. 110]. Теорія екстралінгвальних впливів на розвиток мовної системи не дає відповідей на питання про те, чи інновація пов'язана з запозиченням, чи можуть інновації так перебудувати систему, що вона не відповідатиме своєму вихідному станові. Причини мовного розвитку треба насамперед вбачати у постійному процесі пізнавальної роботи людства і, оскільки цей процес за своєю природою інтернаціональний, то і в поступовій інтернаціоналізації значеннєвого, змістового рівня мови потребує постійної формальної перебудови [там само, с. 111].

Отже, до базових компонентів, які впливають на тексти ЗМІ, відносимо: історію, культуру, соціум. Особливе місце займають соціальні та культурологічні чинники, які впливають на природу мови, визначають певну мовну ситуацію, мовну політику характерну для медіа-дискурсу. Стилiстична маркованість та стильові одиниці мови, які формують індивідуальність

авторського стилю, емоційно-експресивний характер, який притаманний суспільно-політичній сфері медіа-дискурсу, відображають реальні картини світу і є джерелом отримання інформації про стан культури суспільства.

Висновки до розділу 1

Еволюція мови тісно пов'язана з трансформаційними процесами в її лексичній системі, спричиненими як зовнішніми умовами функціонування мови (мовна ситуація, контактування мов, взаємовплив культур), так і з внутрішніми механізмами – аналогією, економією, тенденцією до компресії висловлення, поширення експресивно-емоційних засобів вираження, виникнення нових синтагматичних зв'язків слова, що впливають на лексико-семантичні перетворення й зумовлюють інноваційні явища.

Проаналізована наукова література засвідчує, що вивчення інноваційних явищ в медіа-дискурсі свідчить про постійний, нерозривний мовний рух. Мовні інновації постали в центрі лінгвістичних досліджень.

Об'єктивний аналіз динамічних процесів у мовах дає змогу з'ясувати механізми переоформлення словникового складу кожної мови. Екстралінгвальні фактори впливають на стабільність та самобутність мови і водночас відкривають шляхи до інноваційних змін. Саме мовні інновації в лексико-семантичних системах мов є основними засобами збагачення та оновлення їхнього словникового складу, вивчення якого потребує, насамперед, виконання практичних і прикладних рішень дослідників.

У зв'язку з глобалізацією та інтеграцією в сучасному світі є положення про те, що одним із найважливіших чинників історичного розвитку мови, її еволюції є мовні контакти, які сприяють входженню іншомовних слів, запозичень і дають поштовх до створення нових словотворчих моделей.

Відкритість проблеми лексико-семантичних інновацій в італійському та українському мовознавстві пояснюється різними позиціями вчених щодо їх появи у лексичній системі. Одні дослідники вважають мовні інновації

природним процесом збагачення та оновлення словникового вкладу, натомість прихильники іншого погляду кваліфікують інноваційні утворення як засмічення літературної мови, що призводить до дисбалансу ресурсів національної мови.

З огляду на проаналізований матеріал, зазначимо, що обом мовам притаманні інноваційні процеси на лексичному, семантичному рівнях. У збагаченні лексичного складу досліджуваних мов важливу роль відіграють такі засоби номінації, як словотворення на основі власних і запозичених ресурсів; деривації морфологічного способу (суфіксація, префіксація, аббревіації, осново- та словоскладання); вторинна номінація, пов'язана зі змінами семантичної структури слова, що з'являються в результаті пошуку ефективніших засобів називання, ускладнених конотативною семантикою.

До одного з активних засобів номінування нових реалій і понять належать запозичення, іншомовні слова, які є однією із загальноприйнятих тенденцій змін сучасного словникового складу як слов'янських, так і неслов'янських мов. Актом його оновлення є продуктивність як основний і обов'язковий процес інноваційних мовних змін.

Для подальшої роботи та отримання вірогідних, об'єктивних результатів порівняльного дослідження нами вироблена методика, де дотримуємося певним принципам і прийомам, які характерні для низки методів лінгвістичного аналізу, зокрема зіставного, структурного, кількісного, контекстуального тощо.

Основні наукові результати розділу опубліковані у працях автор: [128; 132; 133; 137].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА АНАЛІЗУ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ МОДЕЛЕЙ ТВОРЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ У СУЧАСНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

2.1 Структурний метод та його ефективність для аналізу ступеня продуктивності моделей творення лексико-семантичних інновацій

Синхронний аналіз мовних явищ як варіантів складників цілісної системи мови дає змогу дослідити відношення у внутрішній її ієрархії. Для вивчення внутрішньої організації мови у мовознавстві було розроблено *структурний метод* (Л. Блумфілд, І. Бодуен де Куртене, В. Матезіус, Є. Поливанов, Є. Сепір, М. Трубецької, Ф. де Соссюр, Ф. Фортунатов, Р. Якобсон).

Сучасні дослідники використовують структурний метод, який є дієвим і поширеним зі своїми методиками і прийомами: 1) *опозиційного аналізу*; 2) *дистрибутивного аналізу*; 3) *трансформаційного аналізу*; 4) *за безпосередніми складниками* (БС); 5) *компонентного аналізу*; 6) *комутації*; 7) *ланцюжкового аналізу*; 8) *моделювання лексичних полів* [296, с. 705].

За умови, що предметом вивчення є вимірювання ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному італійському та українському медіа-дискурсі, дослідження має системний підхід та керується основними принципами структурного методу, який полягає у комплексному вивченні мови як цілісної функціональної структури елементів та відношень між ними.

Структурна лінгвістика, яка була домінантною парадигмою протягом майже усього ХХ століття у мовознавстві, протиставила лінгвістичному атомізму ХІХ ст. концепцію системної цілісності мови. На думку Андре Мартіне, “будь-яка наука передбачає відбір, що проводиться на основі певних засад: в арифметиці суттєвими є числа, в геометрії – форми, в

калориметрії – температури” [144]. Одним із основоположників структуралізму в мовознавстві був американський лінгвіст Л. Блумфілд, який запропонував нову лінгвістичну теорію і методику. Для доведення своїх ідей він обирає математичну форму постулатів, тобто гіпотез і аксіом, що виключають протиріччя, які він представив у своїй праці “Мова” (1933 р.) і які стали основою формування американської школи *deskриптивної* лінгвістики – напряду американського мовознавства, зосередженого на вдосконаленні методики лінгвістичного аналізу, прийомів опису, послідовності процедур, виробленні термінології – тобто створенні техніки опису мови.

Найповніше методологічні засади *deskриптивної* лінгвістики були сформульовані у праці З. Харріса “Метод у структурній лінгвістиці” [264]. Об’єктом вивчення у *deskриптивному* аналізі є одиничне і закінчене висловлення певної мови, яке визначається як відрізок мовлення певної особи, обмежений з обох сторін паузами. Послідовне застосування цих положень щодо англійської мови представлено у праці Ч. Фріза “Структура англійської мови”. Фактичним матеріалом для аналізу стали телефонні розмови (Ч. Фріз підслухав близько 50 розмов тривалістю 5–30 хв.), в яких визначалися одиниці висловлення та їхня *дистрибуція* стосовно одна іншої [цит. за пр. : 118, с. 51].

Так, *дистрибуція* стає однією з основних методик визначення і класифікації одиниць мови, розроблених у *deskриптивній* лінгвістиці. *Дистрибуція* (від. англ. *distribution* – розподіл, розповсюдження, від лат. *distributio* – поділ, розподіл) – узагальнена сукупність усіх оточень, у яких зустрічається одиниця мови – фонема, морфема, слово і т.д., на відміну від оточень, у яких вона зустрічатися не може [295, с. 148]. Основоположні засади власне *дистрибутивного аналізу*, сформульованого Л. Блумфілдом у 20-ті рр. ХХ ст. та упровадженого і розробленого у 30–50-ті рр. американським лінгвістом З. Харрісом, до певного періоду застосовували до вивчення фонем шляхом побудови квадратної матриці, в якій фіксували звуки у препозиції та постпозиції. Згодом методика була поширена на

морфеми, потім – на слова з метою диференціації значень полісемантів, що дає нам змогу ефективно використати прийоми цієї методики для розрізнення значень лексичних переосмислень у їхньому дистрибутивному оточенні з іншими мовними одинцями в медіа-дискурсах італійської і української мов.

Головними завданнями дистрибутивного аналізу, які стоять перед лінгвістом на фонологічному та морфемному рівнях, є попередній запис висловлень інформантів за допомогою фонетичної транскрипції, сегментація висловлень на мінімально можливі сегменти (фони й морфи), спираючись на субституцію (підстановку), ідентифікацію інваріантних одиниць (фонем і морфем) на підставі мовних сегментів фонів і морфів, розподіл виділених одиниць у дистрибутивні класи, встановлення складу фонем і морфем [296, с. 130].

За допомогою дистрибутивного аналізу ідентифіковано лексико-семантичні інновації та визначено їх операційний механізм, способи і моделі творення в обох мовах. Виявлені актуалізовані моделі морфологічного способу та метафоричної транспозиції дають можливість простежити тенденцію словотвірного потенціалу на сучасному етапі дослідження тієї чи тієї мови.

Також ефективним прийомом для статистичного вимірювання ЛСІ є **трансформаційний аналіз** – експериментальний прийом визначення синтаксичних і семантичних подібностей і відмінностей між мовними об'єктами через подібності і відмінності у наборах їхніх трансформацій [101, с. 233]. Доцільним є застосування трансформаційного аналізу з його методикою вияву схожості й відмінності між синтаксичними конструкціями шляхом установаження правил перетворення їхніх ядерних структур і набору таких складників [296, с. 749].

Трансформаційний аналіз застосовують при дослідженні синтаксису, морфології, словотвору, лексичної семантики. Ця методика знайшла своє ефективне застосування у прикладній і комп'ютерній лінгвістиці, зокрема у

теорії і практиці машинного перекладу. Спочатку речення трансформуються в інваріанти (ядерні речення, глибинні структури), яких у мові значно менше, ніж варіантних конструкцій, а потім вже до ядерних додають іншомовні відповідники [там само, с. 749].

За допомогою *трансформаційного аналізу* у роботі досліджено запозичення та лексичні новоутворення з англо-американським елементом в італійському та українському медіа-дискурсах, зокрема для розмежування багатозначних складних композитів-інновацій в обох мовах. При визначенні критеріїв фонетико-графічної асиміляції в італійській мові та граматичного входу лексико-семантичних інновацій запозиченого характеру в обох досліджуваних мовах враховано закони мови-реципієнта. Застосування *трансформаційного аналізу* також дало змогу встановити твірні основи дефініцій слів-інновацій для розмежування відтінків значень слів щодо основних семантичних процесів, зокрема метафори і метонімії.

Для аналізу семантичної структури ЛСІ у роботі застосовано ще один прийом структурного методу – *компонентний аналіз*, який допомагає зрозуміти соціальний контекст, що визначає появу та інтерпретацію лексичних інновацій у межах певного дискурсу [119, с. 215], у нашому випадку – медіа-дискурсу.

Компонентний аналіз, за О. Селівановою, застосовують для опису структурної організації значення як набору мінімальних семантичних компонентів, кожний з яких виконує свою функцію і пов'язаний певними ієрархічними відношеннями [296, с. 258]; за іншими джерелами – це система прийомів лінгвістичного вивчення значень слів, суть якої полягає в розщепленні значення слова на складові компоненти – *семи* [295, с. 274], семантичні множники – маркери [102, с. 385].

Сема загалом розуміється як відображення в свідомості людини окремої ознаки якоїсь деталі того об'єкта, який загалом представлений в *семемі* – одному зі значень лексеми, яка може виражати кілька значень. Для компонентного аналізу важливим є не тільки встановлення сем, а і їхньої

внутрішньої організації, тобто місця і ролі кожної з них у структурі значення лексеми. Структурна організація компонентів у значенні слова визначається на основі його синтаксичних властивостей (сполучуваності/дистрибуції), а їхня значимість – кількістю одиниць, що сполучаються з даними лексемами [118, с. 60].

Методика компонентного аналізу передбачає не тільки розщеплення значень на складники, але і їх синтез, який здійснюється на новому, вищому рівні пізнання. Це дає можливість усвідомити структуру об'єкта, виявити приховані для аналізу сторони, визначити його специфіку. Вагомі результати з'являються лише тоді, коли методика компонентного аналізу застосовується не лише в лексиці, а й у граматиці, а також доповнюється іншими прийомами: зокрема компонентного синтезу тощо [211, с. 66].

До завдань дослідження належить аналіз структурно-семантичних особливостей інноваційних утворень у медіа-дискурсі сучасної італійської та української мовах, то компонентний аналіз сприятиме, по-перше, встановленню структурно-семантичного потенціалу ЛСІ у певний період розвитку мови (у цьому дослідженні у період з 2010 по 2015 роки), а, по-друге, ідентифікації продуктивних моделей актуалізації значення лексичних переосмислень та новотворів, визначенню основних тенденцій різного способу асиміляції запозичень у досліджуваних мовах.

На думку Т. Толчеєвої, компонентний аналіз представлений двома варіантами: бінарним, який організовує семантичну інформацію слова за принципом *плюс – мінус*, тобто за наявністю/відсутністю конкретної ознаки, тому не є коректним для класів з обмеженою кількістю компонентів, та польовим або ієрархічним у лексикології [211, с. 66].

Компонентний аналіз застосовують не в чистому вигляді, а в поєднанні з *дистрибутивно-статистичним*, що дає можливість представити модель лексичного значення як динамічного явища й оптимально узгодити факти мови й мовлення. Лексичне значення у процесі компонентного аналізу виступає інваріантним потенційним явищем мови [там само, с. 67].

Застосування дистрибутивно-статистичного аналізу актуалізує дистрибутивні властивості слова у процесі його функціонуванні в медіа-дискурсі: окремі варіанти лексичного значення реалізуються конкретними елементами його дистрибуції. Слід додати, що компонентний аналіз є економним, компактним і зручним для опису семантичних відношень лексичних одиниць, що дає значні переваги над іншими методиками, проте він не вирішує всіх проблем із таксономічною класифікацією навколишнього світу, оскільки значною проблемою залишається ступінь когнітивної істинності семантичних компонентів і семантичних пропорцій. При його застосуванні необхідно якісно усвідомити наявний лінгвістичний матеріал, що дасть змогу проаналізувати специфіку особливостей досліджуваних одиниць та їх функціонування. Цей прийом разом із дистрибутивно-статистичною методикою буде використано у визначенні семантичних змін інноваційних утворень та при зіставленні значень англійських слів і запозичень від них в італійській та українській мовах.

Пошук мовних показників розпочинається з ідентифікації та інвентаризації досліджуваних одиниць. Кількісні характеристики, властиві одиницям мови і всій мові як надзвичайно складній системі дискретних елементів можна вважати підставою для твердження про підпорядкованість мови дії статистичних законів [168, с. 5].

Підсумовуючи, зазначимо, що у прикладному дослідженні методика аналізу фактичного матеріалу, що підлягає обчисленню, має обов'язково спиратися на лінгвістичний аналіз, заснований на структурному методі, прийоми якого, зокрема дистрибутивний аналіз, трансформаційний і компонентний є ефективними для розкриття контекстного оточення мовних одиниць, їх інваріантно-варіантної організації та значення слів через його розкладання на складові компоненти. Така процедура є першим етапом для аналізу ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій в італійській і українській мовах, яка супроводжується кількісними показниками обчислення досліджуваного реєстру мовних одиниць.

2.2 Кількісно-математико-статистичне вимірювання як процедура аналізу ступеня продуктивності моделей творення лексико-семантичних інновацій

Математичний підхід у вивченні мовних явищ передбачає статистичне визначення взаємодії мови й культури. Зокрема, поява лексико-семантичних інновацій у мові та їх кількісні співвідношення на певному етапі дослідження сприятимуть ефективному аналізу ступеня продуктивності моделей творення таких одиниць.

Використання кількісного прийому щодо мовних змін з'явилися наприкінці XIX ст. (В. Богородицький, Л. Єльмслев, Г. Мендель, Ф. де Соссюр, О. Пешковський, Л. Шерман), хоча дослідження кількісного аналізу мовних явищ сягає ще часів античності. Проте на сьогодні кількісний аналіз не завжди може бути ефективним для забезпечення об'єктивності наукових результатів, тому лінгвісти починають звертатися до використання статистичних методів, зокрема до такої процедури, як статистичне вимірювання (А. Баранов, С. Боласко, Є. Карпіловська, О. Кукушкіна, Х. де Ландшер, Т. де Мауро, Е. Міккола, Ф. Нікітіна, М. Пещак, В. Перебийніс, А. Полікарпов, Р. Фрумкіна та ін.). Але без кількісних підрахунків, як передумови математичного і статистичного аналізу, подальше опрацювання мовного матеріалу не є можливим.

Вивчення процесу мовних інновацій та статистичного вимірювання їхнього ступеня продуктивності базується на загальнонаукових принципах системності, спирається на теорії взаємозв'язку мови і мислення (І. Бодуен де Куртене, Ф. де Соссюр), словотвірної продуктивності (Н. Волкова, S. Bolasco), статистичного вимірювання (І. Волошиновська, Н. Дарчук, В. Левицький, М. Пещак, В. Перебийніс, А. Zampolli).

Аналіз останніх досліджень дає змогу з'ясувати, що кількісні характеристики властиві одиницям мови і всій мові як надзвичайно складній системі дискретних елементів, що є підставою для твердження про

підпорядкованість мови дії статистичних законів. Статистичні методи допомагають визначити співвідношення змін у мовній структурі. Взаємодія мови і суспільства відображається на її варіативності та підпорядковується статистичним законам, що вивчаються за допомогою статистичних методів [168, с. 6].

Враховуючи особливості та механізми творення лексико-семантичних інновацій у сучасному італійському та українському медіа-дискурсі, спробуємо дослідити їх кількісні показники та ступінь продуктивності за допомогою математичних обчислень для подальшого вимірювання ступеня продуктивності моделей їхнього творення.

Як зазначає В. Перебийніс, “пізнання законів будови й функціонування мови можна виявити за допомогою статистики. Варто згадати закон Дж. Дьюї (початок ХХ ст.), названий законом переваги. В основу цього закону покладено той факт, що і мова, і мовлення віддають перевагу невеликій кількості одиниць, які часто використовуються і становлять ядро будь-якої мовної чи мовленнєвої підсистеми, тоді як переважна кількість одиниць є низькочастотними [168, с. 7]. Для лінгвістичних розвідок ефективним також є закон розподілу В. Парето, відомий як закон Ципфа щодо обчислення абсолютної частоти слів (І. Волошиновська). Цей закон застосовувала у своїй роботі І. Волошиновська для виявлення рангово-частотного розподілу слів у науковому тексті [39].

Оскільки наше дослідження спрямоване на визначення ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій, зокрема продуктивності моделей їх творення, які є зразком для подальших неоформувань, то вимірювання власне частоти вживання нового слова не є доцільним. Проте використання гіперболічної кривої для зображення різних способів і моделей творення ЛСІ і ступенів продуктивності тієї чи тієї моделі є доречним і близьким до розподілу Парето.

На основі розподілу продуктивних моделей відповідно до їхнього діапазону у роботі визначено ступінь продуктивності щодо низької, середньої

та високої частотності словотвірних та метафоричних моделей творення лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі. Це сприяє визначенню тенденцій словотворення на даному етапі його розвитку у тій чи тій мові та розкриттю механізмів стереотипізації мислення носіїв італійської і української мов у плані іменування явищ навколишньої дійсності. Зокрема, у сучасному італійському медіа-дискурсі з'являються лексико-семантичні інновації з національно-культурним компонентом “*furbetto*” (італ. *xumprun*), які мають семантичну цінність та відображають національно-мовну картину світу італійців і спосіб їхнього мислення.

Досвід статистичного вивчення будови мови, функціонування змін у мовленні дає змогу виявити співвідношення мови й мислення. Так, Є. Карпіловська при вивченні механізмів будови словотвірних моделей висвітлює процеси мовної системи та словотворчих комплексів з урахуванням моделей за спільними ознаками форми і змісту дериватів. Це спричинено, на її думку, невідповідністю в багатьох похідних формального (морфемного) і семантичного виведення внаслідок метафоризації їхнього значення або словотворчої аналогії. Є. Карпіловська виявляє та обчислює потенціал реалізованих моделей, визначає так звану інформаційну схему поведінки моделі в мовній системі [82, с. 148]. Це ще раз підтверджує необхідність вимірювання ступеня продуктивності саме словотвірних та інших моделей, а не частоти вживання нового слова в певному дискурсі. Утім, це не означає, що обчислення рангово-частотного розподілу слів у тексті не є актуальним.

Так, в італійському мовознавстві С. Боласко звертає увагу на доцільність застосування *квантитативного аналізу* у галузі лексико-текстової статистики. Дослідивши частотність слів гастрономічної сфери у корпусі рекламного путівника “*Guida del Gambero Rosso*” та лексику мас-медіа “*Rep90*”, мовознавець стверджує, що певне слово є частим у своєму використанні і, ймовірно, його морфологічна продуктивність (а не власне словотвірна) в даному тексті є високою. Під *продуктивністю*

С. Боласко розуміє здатність узагальнювати варіативність форми, відходячи від її лексеми чи кореня [244, с. 31]. Науковець спромігся дослідити появу та зникнення певних слів у мас-медіа, визначивши “цикл життя” мовних одиниць (рік, місяць) відповідно до їх існування, закріплення у текстах медіа-дискурсу. Окрім статистики, дослідник послуговувався і математичними обчисленнями за певними формулами, що допомогло визначити градацію неологізмів, неоформувань.

Такі статистико-математико-лінгвістичні підходи зумовили аналіз дослідження ЛСІ у напрямі вимірювання ступеня продуктивності моделей їхнього творення у сучасному медіа-дискурсі в італійській і українській мовах, який відповідав такій логічній схемі при розробці загальної комплексної методики: *інновація* (новоутворення, запозичення, переосмислення) – *тип творення* (словотворчі ресурси, парадигматизація семантики) – *модель творення* та *ступінь* її продуктивності, *адаптація* ЛСІ та ступінь її продуктивності в досліджуваних мовах.

Основні підходи до вивчення інновацій впливають не тільки з функціонально-стилістичних особливостей, а й із їхньої структури. Вищезазначений підхід вимагає прийняти за вихідні дані загальні ознаки та параметри лексико-семантичних інновацій – формальність (відтворюваність, подібність словотвірної моделі, аналогія) та змістовність (форма вираження, семантичний зміст, образна структура тощо). Отже, при обчисленні ступеня продуктивності моделей творення лексико-семантичних інновацій необхідно оптимально визначити типи, форми, моделі і мікромоделі досліджуваних одиниць та їхній реалізований потенціал. Результати кількісно-математичного і статистичного вимірювання можуть бути використані для аналізу динаміки лексико-семантичної і граматичної (словотвірно-морфологічної) системи італійської і української мов.

2.3 Комплексна методика статистичного вимірювання ступеня продуктивності моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійському й українському медіа-дискурсах

Багатоаспектність мовної системи і сама природа мови як багатошарового знакового утворення, що використовується в різних ситуаціях для комунікативних цілей, зумовлює можливість проведення різнопланових зіставних досліджень. На думку В. Ярцевої, з одного боку, це дає підґрунття для зіставного мовознавства, бо розширює зону його можливостей застосування, а з іншого, – створює певну невизначеність його меж, що слугує постійним джерелом усіляких непорозумінь [236]. Перше завдання, яке постає перед мовознавцями, – це оцінка мовного матеріалу, обраного для зіставного дослідження, насамперед, кількість зіставлюваних мов. Одним із найпоширеніших методів дослідження явищ будь-яких мов – споріднених і неспоріднених – є зіставлення, дослідження структури мов у їхніх подібностях і відмінностях.

Основою для виникнення й поширення зіставного методу стало твердження Р. Декарта про те, що всі мови світу, попри їхні зовнішні відмінності, ізоморфні, тобто ґрунтовані на спільних принципах. Французький мовознавець Ж. Вандрієс зазначав, що “існує лише одна людська мова над усіма широтами, єдина за своєю сутністю” [31].

Першими спробами застосування зіставного методу на практиці були давні, суто інтуїтивні спостереження над відмінностями іноземної мови від рідної, які зафіксовані ще в ґраматиках епохи Відродження.

Власне наукові принципи зіставного методу були сформульовані лише на початку ХХ століття. Чеський дослідник В. Скалічка вважав, що зіставний (типологічний) аналіз є найдавнішим, хоч і найменш розробленим розділом мовознавства (В. Скалічка), а російський учений М. Крушевський, спираючись на типологічні ідеї свого вчителя І. Бодуена де Куртене, на основі зіставного вивчення фонетичних систем споріднених і неспоріднених

мов, підтвердив існування *мовних універсалій* як спільних якостей чи ознак усіх мов.

Зіставний метод (контрастивний, типологічний) – сукупність прийомів і методик поаспектного систематичного зіставлення мов на основі встановлення між ними смислової еквівалентності незалежно від їхньої спорідненості для виявлення у них загального і окремого (особливого) [295, с. 213]. Цей метод спрямований на дослідження, опис мови через її системне зіставлення з іншою мовою з метою виявлення її специфіки [102, с. 367].

Зіставлення на певній основі двох мовних систем дає можливість розв'язати проблему “компаративності” їхніх окремих підсистем і явищ, де одним з найбільш надійних критеріїв є семантична еквівалентність як змістової адекватності двох структур при можливій формальній відмінності. Між явищами або підсистемами, що відповідають цьому критерію, встановлюється таким чином кореляція, або відповідність, і самі ці явища різних мов можна вважати відповідниками (кореляторами). При цьому певна мовна система кожного разу має різний контрастивний статус залежно від того, з якою мовою вона зіставляється [59, с. 6].

У дисертаційній роботі зіставний метод дозволяє виявити спільні та відмінні особливості інноваційних утворень, їх співвідносність щодо змісту і форми в італійській та українській мовах. В. Русанівський виділяє формально-семантичний та функційно-семантичний підходи до мовного зіставлення. При першому – кладуть факти і явища плану мовного вираження, у нашій роботі це лексико-семантичні інновації, при другому – факти і явища плану змісту [295, с. 213], що відповідає лексичним новоутворенням, запозиченням, семантичним переосмисленням.

Методика паралельного вивчення, структурна та стилістична інтерпретація допомагають встановити міжмовні відповідності, виявити спільні та відмінні риси, подібності справжні й уявні.

Враховуючи системні відношення, категорійну і функціональну спільність, ієрархію елементів системи, зв'язок форми і змісту, що

передбачено у процесі дослідження, комплексний аналіз інноваційних утворень в італійській та українській мовах здійснено у **п'ять етапів**.

Перший етап передбачає використання методу таксономії для інвентаризації лексико-семантичних інновацій методом суцільної вибірки фактичного матеріалу із італійських та українських періодичних видань. Додатком до відібраного реєстру досліджуваних одиниць слугували лексеми з електронного італійського словника “Treccani.it”, що дало можливість детальніше простежити дериваційні процеси та тенденції появи мовних інновацій.

На цьому ж етапі застосовано *кількісний аналіз* для визначення загальної кількості досліджуваних одиниць та відсоткової частки в них інвентаризованих трьох груп (**A, B, C**) лексико-семантичних інновацій. До першої групи (**A**) віднесено **лексичні новоутворення** словотвірного способу творення. Її складовими є: a_1 – лексичні інновації суфіксального способу творення, a_2 – лексичні інновації префіксального способу творення, a_3 – відабrevіатурні інновації та акроніми, a_4 – інновації-комполити, a_5 – лексичні інновації утворені словоскладанням, a_6 – кількість інновацій-комполитів з компонентом “*furbetto*”, які властиві лише італійській мові.

До другої групи (**B**) – **запозичення**, де b_1 – це повні, інтегральні запозичення, b_2 – часткові запозичення, або інновації з запозиченим елементом, b_3 – інновації-гібриди запозиченого характеру.

До третьої групи (**C**) – **семантичні переосмислення** італійської та української мов, представлені метафорою (c_1) і метонімією (c_2).

На *другому* етапі дослідження за допомогою *дистрибутивного аналізу* визначено характер сполучуваності слів у відповідних моделях, а також дистрибуцію морфемних афіксів у процесі творення лексико-семантичних інновацій. Для визначення словотвірного типу (моделі) лексико-семантичних інновацій, що аналізуються, було застосовано *методику словотвірного аналізу*, у межах якої здійснено такі кроки: 1) виділення твірної основи слова-інновації, питомого чи запозиченого характеру та визначення словотворчого форманта

(префікального, суфіксального) чи способу словотвору (префіксальний, суфіксальний); 2) визначення роду лексичного новоутворення; 3) установлення семантичних відношень похідного і твірного, визначення словотвірного значення. Крім того, досліджувана одиниця унаочнюється контекстом італійського чи українського періодичного видання. Напр.: лексична інновація *eurocassanata*, ж. (від італ. прізвища Cassano + преф. ф. euro- + суф. -ata) – на позн. публічних свідчень в сучасній Європі, пов’язані з іменем італійського футболіста Антоніо Кассано. *Eurocassanate. Gaffe. Antonio parla di tutto* (CS, 13/06/2012).

На *третьому етапі* роботи за допомогою *трансформаційного аналізу* (методика вияву схожості й відмінності між синтаксичними конструкціями (словосполученнями) шляхом установлення правил перетворення їхніх ядерних структур і набору таких трансформацій за умови збереження лексичного складу конструкцій і синтаксичних зв’язків їхніх складників [296, с. 749]) досліджено запозичення та лексичні новоутворення з англо-американським елементом в італійському та українському медіа-дискурсах. При визначенні критеріїв фонетико-графічної асиміляції в італійській мові та граматичного входження лексико-семантичних інновацій запозиченого характеру в обох досліджуваних мовах враховано закони мови-реципієнта. Застосування *трансформаційного аналізу* також дало змогу встановити твірні основи дефініцій слів-інновацій для розмежування відтінків значень слів щодо основних семантичних процесів, зокрема метафори і метонімії.

Четвертий етап передбачав безпосередньо процедуру *математичного і статистичного вимірювання ступеня продуктивності* моделей творення ЛСІ в досліджуваних мовах. Оскільки мова – це ймовірнісна, а не жорстко детермінована система, де визначення функціонування елементів мови характеризується їхньою загальною повторюваністю, такий процес можна розглядати через кількісні, статистичні й математичні процедури, які мають самостійну цінність у дослідженні мови, а також можуть входити як складова частина до інших методів.

У дослідженні, окрім кількісних підрахунків, на всіх етапах роботи з мовним матеріалом застосовано *дистрибутивно-статистичний аналіз* – це методика статистичного підрахунку суми всіх можливих позицій елемента відносно інших елементів того самого рівня; сукупність формальних алгоритмічних процедур, спрямованих на опис дистрибуції будь-яких емпірично доступних об'єктів у тексті [296, с. 130].

Для зіставлення 3-х груп лексичних інновацій використано *математичні обчислення за формулами*, що дозволило у виразити кількісну різницю лексико-семантичних інновацій в абсолютних та відносних вимірах. У роботі ми спиралися на загальноприйнятту схему розрахунку, що використовується одночасно і в математиці, й у статистиці. Це стандартна методика обчислення процентного вмісту певних одиниць серед загальної вибірки. Вибірка – це загальна кількість одиниць, відносно яких ми розраховуємо відсоткову частину певного класу одиниць.

Перша процедурна стадія кількісно-математико-статистичного вимірювання була пов'язана із розрахунками кількості відносних одиниць у відсотках кожної з трьох груп лексико-семантичних інновацій, які були визначені на першому етапі дослідження, що обчислювалися за такими формулами:

$$A \% = \frac{A \times 100\%}{\Sigma(ABC)}, \text{ де } A \% \text{ – відсоткова частка лексичних новоутворень,}$$

A – лексичні новоутворення, $\Sigma(ABC)$ – загальна кількість лексико-семантичних інновацій.

$$B \% = \frac{B \times 100\%}{\Sigma(ABC)}, \text{ де } B \% \text{ – відсоткова частка запозичень,}$$

B – запозичення, $\Sigma(ABC)$ – загальна кількість лексико-семантичних інновацій.

$$C \% = \frac{C \times 100\%}{\Sigma(ABC)}, \text{ де } C \% \text{ – відсоткова частка семантичних}$$

переосмислень, *C* – семантичні переосмислення, $\Sigma(ABC)$ – загальна кількість лексико-семантичних інновацій.

Для розрахунку відсоткового внеску кожної складової груп (**A**) та (**B**) ми скористалися відповідними формулами:

$a_1\%=(a_1\times 100\%):A$, де a_1 – абсолютна кількість лексичних інновацій суфіксального способу творення, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$a_2\%=(a_2\times 100\%):A$, де a_2 – кількість лексичних інновацій префіксального способу творення, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$a_3\%=(a_3\times 100\%):A$, де a_3 – кількість відабrevіатурних інновацій та акронімів, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$a_4\%=(a_4\times 100\%):A$, де a_4 – кількість інновацій-комполитів, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$a_5\%=(a_5\times 100\%):A$, де a_5 – лексичні інновації, утворені словоскладанням, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$a_6\%=(a_6\times 100\%):A$, де a_6 – кількість інновацій-комполитів із компонентом “*furbetto*”, які властиві лише італійській мові, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$b_1\%=(b_1\times 100\%):B$, де b_1 – кількість повних, інтегральних запозичень, B – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$b_2\%=(b_2\times 100\%):B$, де b_2 – кількість часткових запозичень, або інновацій з запозиченим елементом, B – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$b_3\%=(b_3\times 100\%):B$, де b_3 – кількість інновацій-гібридів запозиченого характеру, B – загальна кількість досліджуваних одиниць групи.

Для кількісного обчислення семантичних переосмислень, які складають третю групу (**C**) визначено такі формули: $c_1\%=(c_1\times 100\%):C$, де c_1 – кількість семантичних переосмислень метафоричного перенесення, C – загальна кількість досліджуваних одиниць групи; $c_2\%=(c_2\times 100\%):C$, де c_2 – кількість семантичних переосмислень метонімічного перенесення, C – загальна кількість досліджуваних одиниць групи.

На другій стадії кількісно-математико-статистичного вимірювання було виявлено ступінь продуктивності лексичних новоутворень, зокрема їх мікромоделі кожної з досліджуваних мов, за формулою: $K_{N+Suffx} \% = (N+Suff_x \times 100\%):A$ або $K_{N+Prefy} \% = (Prefy+N \times 100\%):A$, $K_{Prefy+N+Suffx} \% = (Prefy+N+Suff_x \times 100\%):A$, $K_{Abbrevx} \% = (Abbrev_x \times 100\%):A$ залежно від способу творення лексичних новоутворень, де **K** – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності тієї чи тієї мікромоделі італійської чи української мов, **A** – загальна кількість досліджуваних одиниць групи.

На третій стадії кількісно-математико-статистичного вимірювання було виявлено ступінь продуктивності морфологічної субституції запозичень з англо-американським елементом в італійській та українській мовах за формулами $Sub_1 \% = (d_1 \times 100\%):D$, $Sub_2 \% = (d_2 \times 100\%):D$, $Sub_3 \% = (d_3 \times 100\%):D$, де **Sub₁** – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності інновацій-запозичень без морфологічної субституції, які повністю відповідають прототипам мови-джерела, де **Sub₂** – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності інновацій-запозичень з частковою морфологічною субституцією, що частково складаються з іншомовних елементів, **Sub₃** – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності інновацій-запозичень з повною морфологічною субституцією, кальки або семантичні запозичення; **d₁**, **d₂**, **d₃** – кількісний показник інновацій-запозичень англійського походження в італійській чи українській мовах.

У свою чергу, ступінь продуктивності фонетико-графічної асиміляції лексичних інновацій англійського походження в італійському медіа-дискурсі обчислюється за формулами $F_1 \% = (f_1 \times 100\%):T$, $F_2 \% = (f_2 \times 100\%):T$, де **F₁** – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності фонетико-графічно незмінних лексичних інновацій англійського походження, **F₂** – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності фонетико-графічно змінних лексичних інновацій англійського походження в італійському медіа-дискурсі, **T** – загальна кількість досліджуваних одиниць, **f₁**, **f₂** – кількісний показник інновацій-запозичень англійського походження в італійській мові.

Для обчислення результатів ступеня продуктивності граматичної адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в італійській мові відповідно до принципів родової кваліфікації (І. Клайн), скористалися формулами: $Q_1\%=(q_1\times 100\%):S$, $Q_2\%=(q_2\times 100\%):S$, $Q_3\%=(q_3\times 100\%):S$, де Q_1 – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності граматичної адаптації інновацій-запозичень за родом слова-референта, Q_2 – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності граматичної адаптації інновацій-запозичень за родом гіпероніма запозиченого слова, Q_3 – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності граматичної адаптації інновацій-запозичень на основі асоціативних зв'язків, S – загальна кількість досліджуваних одиниць; q_1, q_2, q_3 – кількісний показник інновацій-запозичень англійського походження в італійській мові відповідно до принципів родової кваліфікації.

Зазначимо, що для обчислення результатів ступеня продуктивності граматичної адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в українській мові обрано такі формули: $R_k=(k\times 100\%):S$, де R_k – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності граматичної адаптації інновацій-запозичень шляхом калькування, k – кількісний показник інновацій-запозичень англійського походження в українській мові шляхом калькування; S – загальна кількість досліджуваних одиниць;

$R_{ad}=(ad\times 100\%):S$, де R_{ad} – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності граматичної адаптації інновацій-запозичень відповідно до роду, числа, відмінка; ad – кількісний показник інновацій-запозичень англійського походження в українській мові відповідно до роду, числа, відмінка, S – загальна кількість досліджуваних одиниць;

$R_g=(g\times 100\%):S$, де R_g – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності граматичної адаптації інновацій-запозичень гібридизацією, S – загальна кількість досліджуваних одиниць.

На *четвертій стадії кількісно-математико-статистичного вимірювання* встановлено ступінь продуктивності метафоричних моделей у

групі (С), зокрема коефіцієнта c_1 – продуктивність семантичних переосмислень метафоричної транспозиції. Обчислення показників чотирьох основних моделей метафоричної транспозиції (моделі антропоморфної, природоморфної, соціоморфної та артефактної метафор) обчислено за формулами: $K_m\%=(m_1 \times 100\%):c_1$, де K_m – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності метафоричних моделей італійської чи української мов, m_1 – кількість одиниць першої метафоричної моделі, а саме модель антропоморфної метафори, c_1 – загальна кількість досліджуваних одиниць групи;

$K_m\%=(m_2 \times 100\%):c_1$, m_2 – кількість одиниць другої метафоричної моделі, а саме: метафора природоморфна;

$K_m\%=(m_3 \times 100\%):c_1$, m_3 – кількість одиниць третьої метафоричної моделі – модель соціоморфної метафори;

$K_m\%=(m_4 \times 100\%):c_1$, m_4 – кількість одиниць четвертої метафоричної моделі – артефактна метафора.

Проаналізувавши отримані варіаційні ряди розподілу частот моделей (за елементами методу Парето), ми прийняли рішення умовно розділити діапазон частот на рівні продуктивності: *низький, середній, високий*. Критерієм до належності того чи іншого рівня є частота, з якою зустрічається дана модель чи мікромодель. Моделі та мікромоделі, частоти яких перевищують 10%, вважаються високопродуктивними, мають високий ступінь продуктивності, тобто вони реалізуються у творенні лексико-семантичних інновацій частіше 10%. Ті моделі, частоти яких знаходяться у діапазоні від 3% до 10% визначаються середнім ступенем продуктивності. Відповідно всі інші моделі та мікромоделі, які зустрічаються з частотами 3% мають низький ступінь продуктивності. Зазначимо, що рівні 3% і 10% ми обрали як градацію по порядку: 1 ... 10 ... 100. Замість числа 1 було обрано число 3, оскільки числа 1 і 3 – одного порядку. Проте число 1 занадто мале, нижче якого мало слів, тому скористалися числом 3.

Математичні обчислення ступеня продуктивності тієї чи тієї моделі лексико-семантичних інновацій у сучасному італійському та українському медіа-дискурсі, що у подальшому сприяють результатам проведеної роботи і візуальному унаочненню (графіки, діаграми, таблиці). Відносна (%) кількість одиниць у кожній групі лексико-семантичних інновацій в досліджуваних мовах представлені на діаграмах **A-1, A-2, A-3**.

Заключний *п'ятий етап* передбачав застосування *компонентного аналізу*, який виявився ефективним для зіставлення семантичних структур ЛСІ.

Паралельно було застосовано *методику контекстуального аналізу*, який дозволив проаналізувати специфічні особливості лексики в умовах її функціонування в ЗМІ. Сучасна стилістична ситуація медіа-дискурсу, на думку В. Богуславської, полягає в тому, що мета газети, журналу або телевізійної передачі стає ніби дамбою, яка відкриває, або навпаки, закриває шлях “чужому” стилістичному потоку, а якщо цей шлях відкривається, то журналіст звільняється від зобов'язань знаходити будь-яке виправдання “чужим” стилістичним засобам [18, с. 33]. Як джерело інноваційних мовних явищ, вибір медіа-дискурсу не випадковий. Мова сучасних газет значно швидше реагує на всі зсуви, що виникають у різних сферах суспільно-політичного життя, фіксує появу нових слів, які швидко утверджуються серед широкого кола населення, являє собою механізм відображення дійсності та закріплення в мові нових явищ. Контекстуальний аналіз допомагає у визначенні мовленнєвих умов, у яких реалізується актуальне значення досліджуваної одиниці [295, с. 283]. У нашому випадку – це дослідження семантичних переосмислень слів, набуття нових значень у медіа-дискурсі.

Отже, процедура комплексної методики вимірювання ступеня продуктивності моделей творення ЛСІ у досліджуваних мовах схематично зображена на рис. 2.

Рис. 2. Методика статистичного вимірювання ступеня продуктивності моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійському та українському медіа-дискурсах

Висновки до розділу 2

Методологічна база для вимірювання ступеня продуктивності моделей творення лексико-семантичних інновацій у сучасному італійському та українському медіа-дискурсі спирається на системний підхід і керується основними принципами структурного методу, суть якого полягає у комплексному вивченні мови як цілісної функціональної структури елементів та відношень між ними.

Структурний метод включає різноманітні прийоми, які переважно пов'язують із чотирма основними методиками аналізу: 1) дистрибутивним; 2) за безпосередніми складниками; 3) трансформаційним; 4) компонентним,

три з яких успішно застосовані у процесі дослідження на конкретних етапах опрацювання мовного матеріалу.

Ураховуючи системні відношення, категорійну і функціональну спільність, ієрархію елементів системи, зв'язок форми і змісту, що передбачено у процесі дослідження, комплексний аналіз інноваційних утворень в італійській та українській мовах та вимірювання ступеня продуктивності моделей, за якими вони утворені, здійснено у п'ять етапів.

Перший етап передбачав використання методу таксономії для інвентаризації лексико-семантичних інновацій методом їх суцільної вибірки з італійських та українських періодичних видань у період з 2010 – 2015 року.

На цьому етапі застосовано *кількісний аналіз* для визначення загальної кількості досліджуваних одиниць та відсоткової частки в них інвентаризованих трьох груп (**A**, **B**, **C**) лексико-семантичних інновацій. До першої групи (**A**) віднесено лексичні новоутворення словотвірного способу творення. До другої групи (**B**) – запозичення. До третьої групи (**C**) – семантичні переосмислення італійської та української мов, представлені метафорою і метонімією.

На *другому* етапі дослідження за допомогою *дистрибутивного аналізу* визначено характер сполучуваності слів у відповідних моделях, а також дистрибуцію морфемних афіксів у процесі творення лексико-семантичних інновацій. Для визначення словотвірного типу (моделі) лексико-семантичних інновацій, що аналізуються, було застосовано *методику словотвірного аналізу*.

На *третьому етапі* роботи за допомогою *трансформаційного аналізу* проаналізовано запозичення та лексичні новоутворення з англо-американським елементом в італійському та українському медіа-дискурсах, а також встановлено твірні основи дефініцій слів-інновацій для розмежування відтінків значень слів щодо основних семантичних процесів, зокрема метафори і метонімії.

Четвертий етап передбачав безпосередньо процедуру математичного і статистичного вимірювання ступеня продуктивності моделей творення ЛСІ в досліджуваних мовах.

Перша процедурна стадія кількісно-математико-статистичного вимірювання була пов'язана із розрахунками кількості відносних одиниць у відсотках щодо кожної з трьох груп лексико-семантичних інновацій, які були визначені на першому етапі дослідження, за такими формулами:

$$A \% = \frac{A \times 100\%}{\Sigma(ABC)}, \text{ де } A \% - \text{ відсоткова частка лексичних новоутворень,}$$

A – лексичні новоутворення, $\Sigma(ABC)$ – загальна кількість лексико-семантичних інновацій.

$$B \% = \frac{B \times 100\%}{\Sigma(ABC)}, \text{ де } B \% - \text{ відсоткова частка запозичень, } B - \text{ запозичення,}$$

$\Sigma(ABC)$ – загальна кількість лексико-семантичних інновацій.

$$C \% = \frac{C \times 100\%}{\Sigma(ABC)}, \text{ де } C \% - \text{ відсоткова частка семантичних}$$

переосмислень, C – семантичні переосмислення, $\Sigma(ABC)$ – загальна кількість лексико-семантичних інновацій.

На другій, третій і четвертій стадіях кількісно-математико-статистичного вимірювання було виявлено ступінь продуктивності: 1) загальних способів творення лексичних новоутворень, 2) морфологічної субституції запозичень з англо-американським елементом в італійській та українській мовах, 3) фонетико-графічної асиміляції та граматичної адаптації лексичних інновацій англійського походження в італійському й українську медіа-дискурсах, а також 4) метафоричних моделей за відповідними формулами, наведеними в параграфі 2.3 цього розділу.

На основі розподілу продуктивних моделей відповідно до їх діапазону у роботі визначено ступінь продуктивності щодо низької, середньої та високої частотності словотвірних та метафоричних моделей творення лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі. Це сприяє визначенню тенденцій словотворення на даному етапі його розвитку у тій чи

тій мові та розкриттю механізмів стереотипізації мислення носіїв італійської і української мов у плані іменування явищ навколишньої дійсності.

Заключний – *п'ятий етап* – передбачав застосування *компонентного аналізу*, який виявився ефективним для виявлення семантичних структур ЛСІ. Паралельно було застосовано *методику контекстуального аналізу*, який дозволив проаналізувати динаміку змін у семантиці ЛСІ в умовах їхнього функціонування в медіа-дискурсах.

Урахування всіх методів дослідження та збалансоване їх співвідношення дають можливість з'ясувати вплив соціальних факторів та внутрішньомовних процесів на характер змін у сфері лексичної семантики. Такий корелятивний аналіз є актуальним рішенням для встановлення взаємозв'язку досліджуваних ознак та функційної залежності мовних і соціальних явищ.

Основні наукові результати розділу опубліковані у працях автора [130].

РОЗДІЛ 3

СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ДЕРИВАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ ТВОРЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ

3.1 Словотвірно-дериваційний потенціал збагачення сучасних італійської та української мов

Реалізація словотвірного потенціалу в досліджуваних мовах розширює свої позиції, що викликано високою комунікативною потребою мовця та спрямовано номінативною функцією. Сучасні мовознавці (Дж. Адамо, Г. Віняр, М. Дардано, Є. Карпіловська, Н. Клименко, Д. Мазурик А. Нелюба, С. Нелюба, О. Стишов) у численних розвідках на синхронному зрізі визначають особливості, тенденції дериваційних процесів в італійській та українській мовах.

Як уже наголошувалося, активізація інноваційних словотвірних процесів, певні механізми та моделі словотвору властиві для кожної епохи розвитку та збагачення певної мови. Сучасна мова, з одного боку, активізує власні дериваційні моделі і типи, а з другого, послуговується продуктивними інтернаціональними словотвірними структурами.

Важливими словотворчими ресурсами мови є не лише власні, питомі а й запозичені з інших мов, що підкреслює відкритий характер мовної системи, її гнучкість, здатність творчо засвоювати іншомовні елементи, моделі, форманти. При цьому значна частина мовних одиниць може зазнавати трансформацій, модифікуватися, набувати нових значень.

У кожній живій мові ніколи не припиняється процес її поповнення новими словами, а саме завдяки словотворчим механізмам. На думку О. Кубрякової, словотворення безпосередньо відображає всі зміни, які відбуваються в навколишній дійсності [111, с. 18].

На сучасному етапі словотворення як італійської, так і української мов лексичні новотвори здебільшого мають okazіональний характер та слугують як нові виражально-зображувальні одиниці. Поява ненормативної, унікальної номінації – okazіоналізму – породжена порушенням норми словотворення на будь-якій із ділянок формування словотвірної номінації. Такі інновації okazіонального характеру створюють і власні неформанти, що можуть набувати функціональної активності [89, с. 101]. Сучасному медіа-дискурсу притаманні мінливість та динаміка словотвірно-дериваційного потенціалу як узуального, так і okazіонального [222]. Лише чинник часу визначає мовну інновацію на її існування / закріплення у тій чи тій мові.

Активізація деяких моделей словотворення як в італійській, так і в українській мовах викликала у мовознавців та лексикографів особливе ставлення до змін сучасного лексикону та словотвірних норм мови, бо продукування нових слів та їх інтенсивність у словотворенні будь-якої мови є підґрунтям лексико-семантичних інновацій.

Отже, визначаючи основні завдання нашого дослідження, вважаємо доцільним виявити спільне та відмінне в процесах словотворення, у продукуванні слів в італійській та українській мовах, а також з'ясувати специфічні тенденції деривації інновацій у кожній мові.

3.2 Продуктивні моделі творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах

Словотвірна продуктивність лексичних новоутворень тісно пов'язана з поняттям словотвірної валентності, словотвірної потенції та словотвірної активності твірних основ та словотвірних афіксів. Для правильного розуміння сутності проблеми продуктивності та визначення її значення для словотвірних процесів погодимось з думкою О. Гринюк, що синхронний словотвір є процесом утворення нових лексичних одиниць за словотвірними моделями, між якими і існують визначені відношення похідності [44, с. 188].

Визначення механізмів творення слів та словотвірних моделей в галузі неології дають можливість покращити способи усної чи писемної комунікації.

Джерела словотвору та деривати є невід'ємними складниками не лише для формування науково-технічної термінології, але й засвідчують формування нових когнітивних структур та об'єктів номінації. Сучасність вимагає функціонування нових лексичних моделей, які визначаються факторами нормативного чи стилістичного характеру, для вдалого опису соціального розвитку, нового стилю життя [255, р. 27].

За дослідженнями дериватологів (Г. Віняр, М. Гроссман, Н. Клименко, Ж. Колоїз, Д. Мазурик, О. Пономарів, Ф. Райнер, А. Торнтон, К. Якобіні) сучасною тенденцією у словотворенні є продукування з власних ресурсів та за словотвірною аналогією.

Л. Блумфілд, розглядаючи аналогію як широку систему мовних пропорцій, стверджував, що утворення будь-якої форми за аналогією з іншими формами нагадує обчислення пропорційного рівняння [17, с. 441-465]. Це твердження спонукало нас до дослідження ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі італійської та української мов із використанням математичних обчислень. У результаті кількісного аналізу виділено чотири способи словотворення (суфіксальний, префіксальний, аббревіація / злиття, осново- та словоскладання) та їх *актуалізовані моделі* на позначення осіб за певною ознакою, процесів, явищ, що визначає оперативний механізм та різну продуктивність ЛСІ, що продиктовано частотністю їх словотвірних моделей. Досліджуваний матеріал дає підстави говорити про *регулярну аналогію* тієї чи тієї моделі (Л. Блумфілд).

Твірні моделі поділяють на *лінійні* та *нелінійні*. Найбільш дослідженими є перші, які включають в себе: словоскладання, префіксальні та суфіксальні утворення, змішані (префіксально-суфіксальні), аббревіатури або складноскорочені утворення, які є предметом нашого дослідження. Саме

лінійні моделі твірних охоплюють складні слова та афіксальні утворення різних типів і змішані утворення різних типів. Це слугує появі нової лексики з визначеною структурною формулою $(x + y)$. Тобто, виходячи з їх структури, можна визначити похідні моделі та визначити слова з вираженою похідністю [111, с. 59-60].

Щоб виявити усі етапи творення нового слова з позиції теорії номінації, необхідно приділити увагу морфологічній мотивації, яка визначається словотвірною моделлю лексичної одиниці та пов'язана з її семантичною вмотивованістю, віднайти ключ до внутрішньої форми слова, простежити процес відображення дійсності в мисленні.

Д. Болінджер зазначає, що слова утворюються не для того, щоб вилучити значення з їхніх елементів, а потім зіставляти для отримання нового смислу. Все починається саме з нового значення, а мовець шукає найкращий спосіб його позначення [245, р. 109].

Саме сучасному стану італійської та української мов ЗМІ притаманні такі яскраві способи передачі слів та їхніх значень. Автори вдаються до цікавих лексичних новоутворень та семантичних переосмислень, яким характерна поняттєва місткість, емоційно-оцінна виразність, стилістична гнучкість та семантична багатогранність.

3.2.1 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності суфіксальних моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах. За результатами дослідження, високою продуктивністю визначаються лексичні новоутворення суфіксального способу творення. У сучасному італійському медіа-дискурсі це становить 22,2%, а в українському – 12 % від загальної кількості досліджуваних одиниць. Відсоткове співвідношення лексичних новоутворень досліджено за допомогою запропонованої методики кількісного підрахунку, зокрема за формулою $a_1\% = (a_1 \times 100\%) : A$, де a_1 – абсолютна кількість лексичних новоутворень суфіксального способу

творення, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи. Результати обчислень подано на діаграмі $A - 2$ (див. додаток A , *діаграма $A - 2$*).

Висока продуктивність у словотворі як італійської, так і української мов відзначається суфіксальним способом, який базується на двох факторах: 1) синтаксична функція призначення дериватів (іменникові, прикметникові, дієслівні утворення) та 2) за походженням, утворені від іменників (номінативні), від прикметників (відприкметникові) та дієслів (віддієслівні) (М. Дардано [256]; Л. Сер'янні [277]). Теоретично кожний суфікс продукує деривати, які є характерними до певної синтаксичної функції та за своїм походженням належать лише одній граматичній категорії. Італійські граматики вважають, що додавання суфікса до слова є регламентованим до так званого “семантичного обмеження” [275, р. 484], тобто певні зв'язки перешкоджають використанню певного суфікса з будь-якою лексичною базою.

В обох мовах виявлено словотвірні суфіксальні моделі, які мають різний ступінь продуктивності, що продиктовано їх частотністю. За допомогою *кількісно-математико-статистичного вимірювання* обчислено ступінь продуктивності лексичних новоутворень суфіксального способу творення, зокрема їх мікромоделі кожної з досліджуваних мов, за формулою $K_{N+Suff_x} \% = (N+Suff_x \times 100\%) : A$, де K_{N+Suff_x} – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності суфіксальної мікромоделі італійської чи української мов, $N+Suff_x$ – суфіксальна модель з певним морфотворчим компонентом, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи.

У дериваційних процесах сучасного італійського медіа-дискурсу використовується вісім словотвірних типів, які наявні в суфіксальній підсистемі італійської мови [253], що відповідає моделі $N+Suff_x = N_{act/person}$. Переважну більшість з них становлять іменники, утворені за допомогою номінального суфікса, відіменникового походження на позначення осіб, організацій, процесів, явищ і складають *перший словотвірний тип*. Актуалізованими суфіксальними морфотворчими компонентами цього типу є

-ismo (*distruzionismo, listismo*), **-zzazione** (*balotelizzazione, dracmatizzazione*), які формують наступні моделі $N+Suff_{ismo}=N_{act}$, що визначаються високою продуктивністю 13,6% і високою частотністю та модель $N+Suff_{izzazione}=N_{act}$ середньої продуктивності 3% і відповідно середньої частотності. Наприклад:

- *distruzionismo*, ч. (від італ. ім. *distruzione* – знищення + номінальний суфікс відіменникового походження **-ismo**) – на позн. дії стосовно нерозуміння речей, понять. *Chiamo “distruzionismo” l’atteggiamento di chi finge di credere, o magari crede, che il piccone sia anche cazzuola, calce e mattone* (SD, 22/04/2012);

- *listismo*, ч. (від італ. ім. *lista* – список + номінальний суфікс відіменникового походження **-ismo**) – на позн. автопрезентації територіального, культурного та економічного характеру. *Il “listismo” che oggi imperversa è un fenomeno scivoloso di autorappresentazione di ogni istanza (territoriale, culturale, economica) ...* (U, 08/06/2012);

- *balotelizzazione*, ж. (від італ. прізвища *Balotelli* + номінальний суфікс відіменникового походження **-zzazione**) – на позн. процесу, пов’язаного з іменем італійського футболіста Маріо Балотеллі. *Ma la balotelizzazione della politica, evidentemente, è ancora lontana* (VRep, 20/07/2012);

- *dracmatizzazione*, ж. (від ім. грец. δραχμή (*dracma*) – колишня грошова одиниця Греції + номінальний суфікс відіменникового походження **-izzazione**) – на позн. процесу щодо грошової реформи у Греції. *Attenti alla dracmatizzazione, perché l’uscita della Grecia dall’euro avrebbe effetti terribili per tutti* (Pan, 23/05/2012).

Також першу групу активно поповнюють лексичні новоутворення з суфіксальними морфотворчими компонентами **-aiolo** (*barcaiolo*), **-aggine** (*berlusconaggine*), **-aria** (*berlusconaria*), **-ema** (*bersanema*), **-ese** (*grillese*), **-ità** (*berlusconità*), **-ismo** (*zalonismo*) похідні від антропонімів, які сформувалися на основі відомих прізвищ італійських політиків та діячів (*Benne Грілло, Сільвіо Берлусконі, П’єр Луїджі Берсані, Джованні Алемано, Фабріціо Барка,*

Ніколо Гедіні, Лаура Болдріні) та міжнародних, громадських, культурних діячів (Кекко Дзалоне) на позначення дій, об'єднань, процесів, явищ тощо. Лексичні новоутворення за мікромоделлю $N_{\text{person}} + \text{Suff}_{\text{ialo}} = N_{\text{act}}$ визначаються середнім ступенем продуктивності (3%) і відповідно середньою частотністю, проте їх використання у медіа-дискурсі є тривалим. Наприклад:

- *barcaiolo*, ч. (від італ. прізвища Barca + прикметниковий суфікс відіменникового (номінального) походження **-aiolo**) – на позн. особи, яка є прихильником італійського політичного діяча Фабріціо Барка. *Tutte (o quasi) le anime del Pd ... Fabrizio Barca. Barcaioli* (E, 24/04/13).

- *bersanema*, ж. (від італ. прізвища Bersani + номінальний суфікс відіменникового походження **-ema**) – на позн. метафоричних висловлювань італійського політичний діяча П'єра Луїджі Берсані. ... *Pier Luigi Bersani parlerà ancora a lungo... ed altri definiscono ormai come le “metafore di Bersani”, e che io da ora in avanti chiamerò “bersanemi”* ... (E, 20/12/2012).

Лексичні новоутворення за мікромоделлю $N + \text{Suff}_{\text{ese}} = N$ мають середній ступінь продуктивності 7,6% від загальної кількості досліджуваних одиниць, що відповідає середній частотності, напр.:

- *grillese*, ч. (від італ. прізвища Grillo + номінальний суфікс відіменникового походження **-ese**) – на позн. особи, яка є прихильником політичного руху Беппе Грілло. *Scientifiche indagini meriterebbe il “grillese”* (R, 09/05/2012);

- *ghedinese*, ч. (від італ. прізвища Ghedini + номінальний суфікс відіменникового походження **-ese**) – на позн. того, що пов'язане з іменем італійського адвоката Ніколо Гедіні. *È il ghedinese, lessico giuridico-erotico-pop, molto divulgato nei tribunali...* (E, 13/06/2013);

- *zalonismo*, ч. (від італ. прізвища Zalone + номінальний суфікс відіменникового походження **-ismo**) – на позн. явища, яке розкриває соціальний та культурний снобізм. Інновація виникла від імені італійського кіноактора, режисера Кекко Дзалоне. *Zalonismo. ... I segreti di Checco un successo non solo comico* (Rep, 01/12/2013).

Поодинокими є випадки використання лексичних новоутворень за наступними мікромоделями: $N_{\text{person}} + \text{Suff}_{\text{aggine}} = N_{\text{act}}$, $N_{\text{person}} + \text{Suff}_{\text{aria}} = N_{\text{act}}$, $N_{\text{person}} + \text{Suff}_{\text{ità}} = N_{\text{act}}$, які визначаються низьким ступенем продуктивності (1,5%) і відповідно мають низьку частотність, напр:

- *berlusconaggine*, ж. (від італ. прізвища Berlusconi + номінальний суфікс відіменникового походження **-aggine**); *berlusconaria*, ж. (від італ. прізвища Berlusconi + **-aria/e**); *berlusconità*, ж. (від італ. прізвища Berlusconi + номінальний суфікс відприкметникового походження **-ità**) – на позн. явища, яке має іронічний характер, пов’язане з іменем італійського експрем’єра Сільвіо Берлусконі. *Meglio di tutti i giornalisti ... ha spiegato così al fratello la berlusconità, ma sarebbe meglio dire ... la berlusconaggine* (Rep, 08/10/2012); *Ha fatto le Berlusconarie ...* (CS, 17/04/2013);

Маркованістю вирізняються слова-інновації за мікромоделлю $N + \text{Suff}_{(i)ano} = A$ з високим ступенем продуктивності – 18,2%, що продиктовано їх частотністю. Лексичні новоутворення з номінальним суфіксом відіменникового походження **-(i)ano** (*berlusconiano*) є типовими для медіа-дискурсу і зрідка складають номенклатуру словників [247, с. 67–88], напр.:

- *berlusconiano*, ч. (від італ. прізвища Berlusconi + номінальний суфікс відіменникового походження **-(i)ano**) – на позн. ознаки, з іронічним віддінком, пов’язане з іменем Сільвіо Берлусконі. *La scapigliatura di Luca Montezemolo ... attratta a fasi alterne dalle menzognere sirene berlusconiane* (Rep, 25/05/2012);

- *polveriniano*, ч. (від італ. прізвища Polverino + номінальний суфікс, відіменникового походження **-(i)ano**) – на позн. осіб, які є прихильниками Ренати Польверіні, італійського політичного діяча. *I tredici polveriniani. I consiglieri della Lista Polverini sono 13* (CS, 26/09/2012).

Витятком цього типу є лексичне новоутворення *grillinamente*, яке утворилось за допомогою прислівникового суфікса **-mente**, похідне від прізвища політичного діяча Беппе Грілло, напр.:

- *grillinamente*, присл. (від італ. прізвища Grillo + прислівниковий суфікс **-mente**) – на позн. дії, яка пов’язана з іменем італійського політичного діяча Беппе Грілло. *Cameraman e attivista litigano, ... il cameraman lo manda dove grillinamente previsto ...* (Rep, 01/06/2012).

Відмітимо, що кількість лексичних новоутворень, які виникли від прізвищ та імен мають оказіональний, сатирично-іронічний характер та глибоке семантичне наповнення, вміщують певні ознаки поведінки особи, від якої вони утворилися, і є інноваціями часу, певної історичної доби. Проілюструємо потенціал антропонічних гнізд мотивованих твірною основою прізвищ Сільвіо Берлусконі, Беппе Грілло у італійському медіа-дискурсі, напр.: Silvio **Berlusconi** (*antiberlusconiano*, *berlusconità*, *berlusconaggine*, *berlusconarie*, *berluscosauro*, *neutroberlusconiano*, *veteroberlusconiano*), Beppe **Grillo** (*antigrillo*, *grillese*, *grillinamente*, *grillo-pride*).

Перший тип лексичних новоутворень доповнюють іменники-інновації з номінальним суфіксом відіменникового походження **-ificio** (*giovanificio*), **-ista** (*sottobraccista*) на позначення установ, організацій та осіб за основним заняттям, професійною діяльністю. Ці лексичні новоутворення визначаються мікромоделлями $N+Suff_{ificio}=N$ з низьким ступенем продуктивності 1,5% і низькою частотністю, напр.:

- *giovanificio*, ч. (від італ. ім. giovane – молодий + номінальний суфікс відіменникового походження **-ificio**) – на позн. установи, організації в Італії, яка займається політикою праці з новою доктриною маркетингу. *Ancora oggi il giovanificio abbraccia l'insieme delle politiche scolastiche* (Rep, 28/04/2012); а мікромодель $N+Suff_{ista}=N_{person}$ є високопродуктивною (27,3%), відповідно має високу частотність, напр.:

- *sottobraccista*, ч. (від італ. прийм. sotto – під + італ. ім.braccio – рука + номінальний суфікс відіменникового походження **-ista**) – на позн. особи, яка справляє прямий тиск на членів італійського парламенту. Лобіст. *Il Senato impone il registro multe ai "sottobraccisti" ... ha sollecitato il presidente del Senato a regolamentare l'attività dei lobbisti* (Rep, 29/02/2012);

- qualcosista, ч. (від італ. ім. qualcosa – щось + номінальний суфікс відіменникового походження **-ista**) – на позн. особи, яка займається будь-якою справою. *La confraternita dei “qualcosisti”... e ieri ancora l’ennesimo stanco rito d’insediamento “qualcosista” del nuovo presidente* (Rep, 25/05/2012).

Проаналізовані лексичні новоутворення, які належать до першого типу суфіксального словотворення, мають оказіональний характер і визначаються високою продуктивністю.

До другого типу відносяться лексичні новоутворення з номінальним суфіксом відприкметникового походження, серед них активні: **-ismo** (*liquidismo*), **-ista** (*eternalista*), **-zione** (*saggificazione*), які формують подібні мікромоделі, що відносяться до першого типу: $N+Suff_{ismo}=N_{act}$ та $N+Suff_{ista}=N$ визначаються високою продуктивністю і відповідно високою частотністю 13,6% та 27,3%, а мікромодель $N+Suff_{zione}=N_{act}$ – середньою (3%). Напр.:

- liquidismo, ч. (від італ. прикм. liquido – рідина, рідкий + номінальний суфікс відприкметникового походження **-ismo**) – на позн. уміння адаптуватися до будь-яких змін, зокрема політичних. *Se la società liquida approda al “liquidismo”... allora arriviamo a Grillo ...* (CS, 25/04/2012).

У наступному прикладі зафіксовано ряд лексичних новоутворень з продуктивними суфіксами **-ismo**, **-ista**, які утворені за аналогією, напр.: *Presentisti o eternalisti ... Da un lato ci sono i sostenitori della teoria A (nelle sue tre varianti: presentismo, per il quale esiste solo ciò che è presente, passatismo, per il quale esiste solo ciò che è presente o passato, ed eternalismo, secondo il quale tutti gli eventi, passati, presenti o futuri in qualche modo esistono)* (So, 11/11/2012). Проаналізуємо інновації: presentista, ч. (від італ. прикм. presente – теперішній + номінальний суфікс відприкметникового походження **-ista**) – на позн. особи, яка координує події сьогодення; eternalista, ч. (від італ. прикм. eterno – вічний + номінальний суфікс, відприкметникового походження **-ista**) – на позн. особи, яка думає про вічність буття; eternalismo, ч. (від італ. прикм. eterno – вічний + номінальний суфікс відприкметникового походження **-ismo**) – на позн. стану, який здатен вічно пам'ятати колишні і

теперішні події.; *presentismo*, ч. (від італ. прикм. *presente* – теперішній + номінальний суфікс відприкметникового походження **-ismo**) – на позн. стану, що характеризує події сьогодення; *passatismo*, ч. (від італ. прикм. *passato* – минулий + номінальний суфікс відприкметникового походження **-ismo**) – на позн. стану, який здатен пам’ятати події минулого.

Третій тип суфіксального способу творення з номінальним суфіксом віддієслівного походження є малопродуктивним і малочастотним. Морфотворчий компонент **-(t)ore** (*formattatore*) формує мікромодель $N+Suff_{(t)ore}=N$. Напр.:

- *formattatore*, ч. (від англ. дієсл. *to format* – форматувати + номінальний суфікс віддієслівного походження **-(t)ore**) – на позн. особи, яка є прихильником нових політичних рухів. *Ma nella galassia del Pdl esistono anche i giovani ... si sono riversati in strada i “formattatori”* (L, 02/06/2012). Водночас спостерігаємо тенденцію до використання запозичених елементів, що є свідченням тісної взаємодії мовних та позамовних чинників.

До четвертого типу суфіксального способу творення відносяться слова з прикметниковим суфіксом відіменникового (номінального) походження: **-esco** (*alemannesco*), **-ico** (*merkiavellico*), що відповідають наступним мікромоделям: $N_{person}+Suff_{esco}=N_{act}$ та $N_{person}+Suff_{ico}=A$. Ці лексичні новоутворення визначаються низьким ступенем продуктивності, з показником 1,5% і є низькочастотними. Напр.:

- *alemannesco*, прикм. (від італ. прізвища *Alemano* + прикметниковий суфікс відіменникового (номінального) походження **-esco**) – на позн. ознаки, яка пов’язана із іменем Джованні Алемано. *È successo che durante il mandato alemannesco, da quelle ricchissime parti, la città non ha goduto di chiara fama* (E, 27/06/2013);

Невисокий ступінь продуктивності в італійській мові має п’ятий словотвірний тип з прикметниковим суфіксом відприкметникового походження **-ista** (*abbronzista*), який формує мікромодель $N+Suff_{ista}=N$, яка є високопродуктивною. Напр.:

- pallidista, ч. (від італ. прикм. pallido – блідий + прикметниковий суфікс відприкметникового походження **-ista**) – на позн. осіб, які надмірно використовують крем для обличчя. *Ci sono i pallidisti eccessivi, se donne e preoccupate per le rughe spesso hanno la faccia candida di crema e cappelli di paglia delle dimensioni di ombrelloni ...* (CS, 10/08/2013);

- abbronzista, ч. (від італ. прикм. abbronzato – засмаглий + прикметниковий суфікс відприкметникового походження **-ista**) – на позн. осіб з надмірною засмагою. *Ci sono Abbronziste costrette a tornare a casa a pranzo da compagni Pallidisti, e così perdono le ore in cui la spiaggia è un barbecue* (CS, 10/08/2013). Ці іменники-інновації утворені за аналогією, мають оказіональний характер із словотвірним значенням “особи, які є прихильниками чогось за ознакою, зокрема засмаглої шкіри або без засмаги”.

Низьким ступенем продуктивності у творенні лексичних інновацій визначається шостий словотвірний тип з прикметниковим суфіксом віддієслівного походження, а саме: **-abile** (*hackerabile*), **-ivo** (*prostitutivo*). Ці лексичні новоутворення можна передати наступними мікромоделями: $N+Suff_{abile}=A_{act}$, $N+Suff_{ivo}=A_{act}$, які визначаються низькою продуктивністю 1,5% та низькою частотністю. Напр.:

- prostitutivo, прикм. (від італ. ім. prostituta – повія + прикметниковий суфікс віддієслівного походження **-ivo**) – на позн. продажної системи. Прикметник-новотвір “*prostitutivo*” з’явився після скандальних подій в Італії. *Le ragazze invitate facevano parte di un sistema prostitutivo organizzato per il piacere di Silvio Berlusconi*” (CS, 25/05/2013);

- hackerabile, прикм. (від англ. ім. hacker – хакер, злодій + прикметниковий суфікс **-abile**) – легкодоступний для дій хакерів. *Secondo altri, ... le elezioni elettroniche sono più “hackerabili” di quelle cartacee e perché un clic dal computer rischia di rendere troppo frettoloso* (E, 07/06/2012). Лексична інновація походить від запозиченого іменника *hacker*, припускаємо існування дієслова *hackerare* (у значенні *зломати, дістати неправдивим шляхом*). Активізація словотвірних засобів та поєднуваність іншомовних

лексичних запозичень зумовлені авторською мовною особливістю та потребою номінації нових ознак, предметів, явищ.

Лексичні інновації з вербальним суфіксом, відіменникового та відприкметникового походження складають сьомий словотвірний тип з суфіксом **-ato** (*viagrato*), **-izzare** (*deboldrinizzare*). Більшим ступенем продуктивності 7,6% визначаються лексичні новоутворення за мікромоделлю $N+Suff_{ato}=A$, яка займає середньочастотний варіативний ряд, напр.:

- *yachtizzato*, незм. (від англ. ім. yacht – яхта + вербальний суфікс відіменникового походження **-izz(ato)** – на позн. дії, мати яхту у користуванні. *Maroni yachtizzato. Le pressioni di Bobo per trovare sponsor alla barca dell'imprenditore Rizzardi* (E, 30/05/13);

- *viagrato*, прикм. (від італ. ім. viagra – віагра + вербальний суфікс, відіменникового походження **-ato**) – на позн. збудженого стану. *Ecco: l'Italia si libera ... con una vera esplosione di ormoni, getta via gli ultrasessantenni viagrati e recupera l'autentica carnalità* (Rep, 11/08/2012);

Восьмий словотвірний тип з вербальним суфіксом віддієслівного походження **-ato** (*ingrillato*), який формує мікромодель $N+Suff_{ato}=A$, на позначення дії, ознаки визначається середнім ступенем продуктивності 7,6% і відповідно середньою частотністю. Напр.:

- *embeddato*, дієприсл. (від англ. дієсл. embed – вставляти + вербальний суфікс, віддієслівного походження **-ato**) – на позн. дії, яка є частиною певного процесу. *Embeddato nel camper renziano, sembra l'unico a impressionarsi, ma per Renzi* (Rep, 05/10/12);

- *ingrillato*, прикм. (від італ. прізвища Grillo + преф. -in + англ. to grill – гриль, смажити + вербальний суфікс віддієслівного походження **-ato**) – на позн. дії, яка пов'язана з іменем італійського політичного діяча Беппе Грілло. *Ingrillato. Se vuole governare, il leader del PD non può che dialogare con i 163 parlamentari di Beppe Grillo* (E, 07/03/2013).

Аналіз словотвірних типів суфіксального способу творення показав, що в італійській мові найбільшу продуктивність становлять лексичні інновації із

номінальним суфіксом відіменникового походження. Насамперед, це іменники-інновації, утворені за власними словотвірними моделями на позначення осіб, процесів, явищ. У процесі дослідження лексичних новоутворень суфіксального способу творення (за походженням) у італійській мові, визначено три лексико-семантичні групи (ЛСГ). Перша лексико-семантична група об'єднує лексичні новоутворення на позначення особи за основним заняттям, характером діяльності, професії: *antiparlamentarista, formattatore, twittatore*. До другої ЛСГ відносяться лексичні новоутворення на означення людей, предметів та явищ за певною ознакою: *abbronzista, pallidista, embeddato, viagrato, yachtizzato*. Третю ЛСГ складають лексичні новоутворення на позначення дії, процесу чи явища: *dracmatizzazione, pippofranchismo, pamelapratisimo, presentismo, saggificazione*.

Результати кількісного обчислення суфіксальних моделей з морфотворчими компонентами подано у зведеній таблиці (Додаток В). Загальний вигляд кількісно-якісної характеристики суфіксальних моделей лексичних новоутворень в італійській мові представлено у таблиці 3.2.1.

Таблиця 3.2.1

Кількісно-якісна характеристика моделей суфіксального способу творення у італійському медіа-дискурсі

№	Моделі	Італ. мова		частотність	Укр. мова		частотність
		абс.	відн.		абс.	відн.	
1.	Іменникові	18	22,8	висока	9	15,5	висока
2.	Прикметникові	6	7,6	середня	-	-	-
3.	Дієслівні	-	-	-	-	-	-
Усього		24			9		-

Високою продуктивністю серед іменникових суфіксальних моделей в італійському медіа-дискурсі визначаються: $N+Suff_{ista}=N_{person}$, $N+Suff_{(i)ano}=A$, $N+Suff_{ismo}=N_{act}$, а моделі $N+Suff_{ato}=A$, $N+Suff_{ese}=A$ визначаються середнім ступенем продуктивності та решта – низьким ступенем продуктивності. Показники обчислень показують зменшення частоти з ростом значення абсолютної частоти (Додаток В, таб.1). Це спричинено загальною тенденцією

до створення нових номінацій на позначення осіб, процесів, явищ, які створені за аналогією до традиційних моделей суфіксального способу творення в італійській мові. Матеріал подано на діаграмі (Рис.3.2.1).

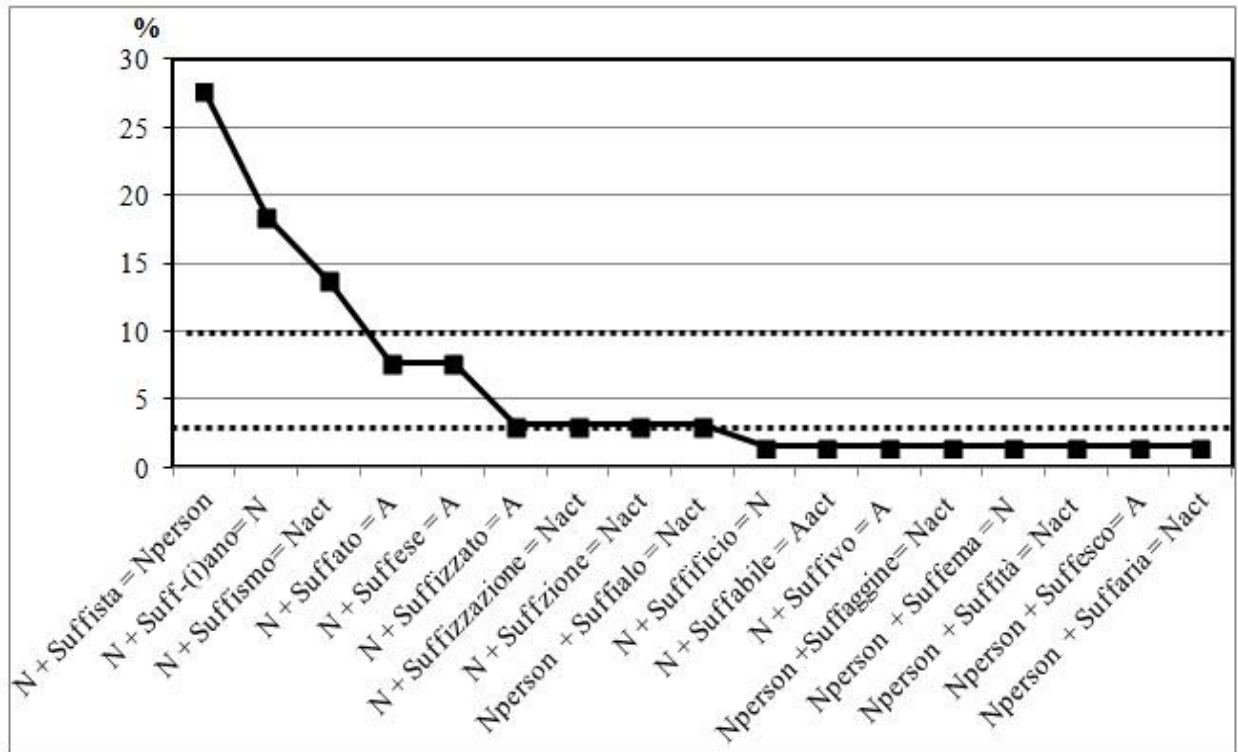

Рис. 3.2.1 Варіаційний ряд розподілу частот моделей лексичних новоутворень суфіксального способу творення за ступенем продуктивності в італійській мові

У межах нашої роботи, визначимо наявність відповідних актуалізованих моделей з суфіксальним морфотворчим компонентом і в українському медіа-дискурсі: **-изаці(я)/-ізаці(я)**, **-уванн(я)**, **-ець/-івець**, **-ник**, **-ад(а)/іад/-іад(а)**, **-щин(а)**, **-іст/-ист**, **-атор**, **-іан**, **-ер**, тощо. Деякі суфікси: **-от(а)**, **-ощ(і)**, **-ств(о)** втрачають свою продуктивність. Натомість раніше малопродуктивні афікси розширюють свої можливості як у суфіксальному, так і у префіксальному способах творення. Відбувається формування фонду нових слів, способів і засобів оновлення лексикону, відповідно до норм літературної мови.

В українській мові відомі афікси можуть стати також неоформантами та набути іншого словотвірного значення, тому слід глибше проникнути в механізми україномовної категоризації світу, збагнути принципи, переваги та регулярні словотвірного процесу [89, с. 17]. За нашими спостереженнями, у дериваційних процесах української мови продуктивними є лише деякі словотвірні типи, наявні у суфіксальній підсистемі української мови. Проте зазначимо, що вони є схожими до словотвірних типів італійської мови, зокрема це лексичні новоутворення на позначення осіб за належністю до певної соціальної групи, організації, об'єднання, за певним родом занять.

Численну групу складають слова-інновації із суфіксом **-ізацій-/-зацій-** на позначення абстрактних дій, процесів, явищ, які є ономастично мотивованими, напр.: *Дуже тяжка мені ця гастролерська “кисельовізація-шустеризація” українського суспільного простору* (ДТ, №24, 01/07/2011). Такі лексичні новоутворення мають явно виражений відтінок стосовно номінованої особи. В українському медіа-дискурсі лексичні інновації утворені за мікромоделлю $N + \text{Suff}_{\text{изаці(я)/заці(я)}} = N_{\text{act}}$, на позначення процесу, визначаються високим ступенем продуктивності 33,3% і відповідно мають високу частотність, напр.: *Конкуренція “європеїзації” стала провідною у розвитку країни* (УМ, №108(4548)).

Значну групу лексичних новоутворень, зокрема іменників у мові медіа-дискурсу становлять похідні від антропонімів, що утворилися на основі відомих прізвищ українських політиків, громадських діячів та визначаються мікромоделлю $N + \text{Suff}_{\text{ець/ивець}} = N_{\text{person}}$. Ці лексичні новоутворення займають високочастотний варіативний ряд серед досліджуваних одиниць суфіксального способу творення і визначаються високим ступенем продуктивності 20%. Напр.: *Виникла ідея створити музей, щоб студенти-грінченківці знали про цю постать...* (УМ, №180(4520)); *Попередній рекорд “гіннессівці” зафіксували в американському місті Нешвілл, де водночас станцювали тільки 652 людини...* (УМ, №106(4546)); *“Свободівці” зірвали захід комуністів ...* (УМ, №111(4551)); *“Недаремно ж він утік”, – каже*

БЮТівець. ...А *“свободівець”* Ігор Мірошниченко додає ... (УМ, №88(4528)); *Абсолютно не відомий на Кіровоградщині порошенківець* ... (ДТ, №35, 23/10/2014); *Колишній майданівець* ... живе в палаці экс-президента (ДТ, 19/03/2015); *“Айдарівця”* ... віддали взагалі без обміну (ДТ, 19/03/2015). Спостерігаємо помітно активне вживання відаббревіатурних утворень (переважно від ініціальних і звукових) із суфіксом **-ець/-івець** для позначення представників, прибічників певних українських партій, рухів, течій та ін. Таке відносно нове явище у мові сучасних ЗМІ зумовлено низкою чинників як екстралінгвального, так і інтралінгвального характеру (*БЮТівець*, *НАТОвець*).

Мова ЗМІ засвідчує численні випадки слів-інновацій суфіксального способу творення, що властиві українській мові та відзначається тенденцією запозиченого словотвірного типу, зокрема okazіонального характеру. Формуються іменники типу *негоції*, *кваліфайер*, *шокоподив*; прикметники *татуйованийий*, *октоберфестівський*; дієслова *диверсифікувати*, які мотивовані словами здебільшого англійського походження.

Продуктивними є утворені іменники-інновації з запозиченими афіксами **-ист/-іст** (*барист*, *гольфіст*, *лобіст*, *стендист*, *рекламіст*), **-атор** (*агітатор*, *турорператор*) на позначення осіб за певним родом діяльності. Напр.: *Гольфіст Тайгер Вудс став найбагатшим спортсменом останнього десятиліття* (ДТ, 26/09/2015). Лексичні інновації утворені за мікромоделями: $N + \text{Suff}_{\text{ист/іст}} = N_{\text{person}}$, з показником 13,9% та $N + \text{Suff}_{\text{атор}} = N_{\text{person}}$ – 11,1% мають високий ступінь продуктивності.

У сучасному українському медіа-дискурсі зафіксовано лексичні новоутворення з суфіксальними морфотворчими компонентами **-чик** (*зязюнчик*), **-іан** (*януковичіана*), що формують мікромоделі $N + \text{Suff}_{\text{чик}} = N$ з середнім ступенем продуктивності 5,6%, середньою частотністю та $N + \text{Suff}_{\text{іан}} = N_{\text{act}}$ з низьким ступенем продуктивності 2,8% і низькою частотністю. Напр.: *Для хлопців...білі сорочки й краватки... на честь ректора*

“зязюничками” (УМ, №33(4473)); Чи можна говорити про “януковичіану” (УМ, №39(4479)).

Результати кількісного обчислення суфіксальних моделей з морфотворчими компонентами подано у зведеній таблиці (Додаток В, таб.1). Загальний вигляд визначення ступеня продуктивності суфіксальних моделей творення лексичних новоутворень в українському медіа-дискурсі представлено на рис. 3.2.1.1

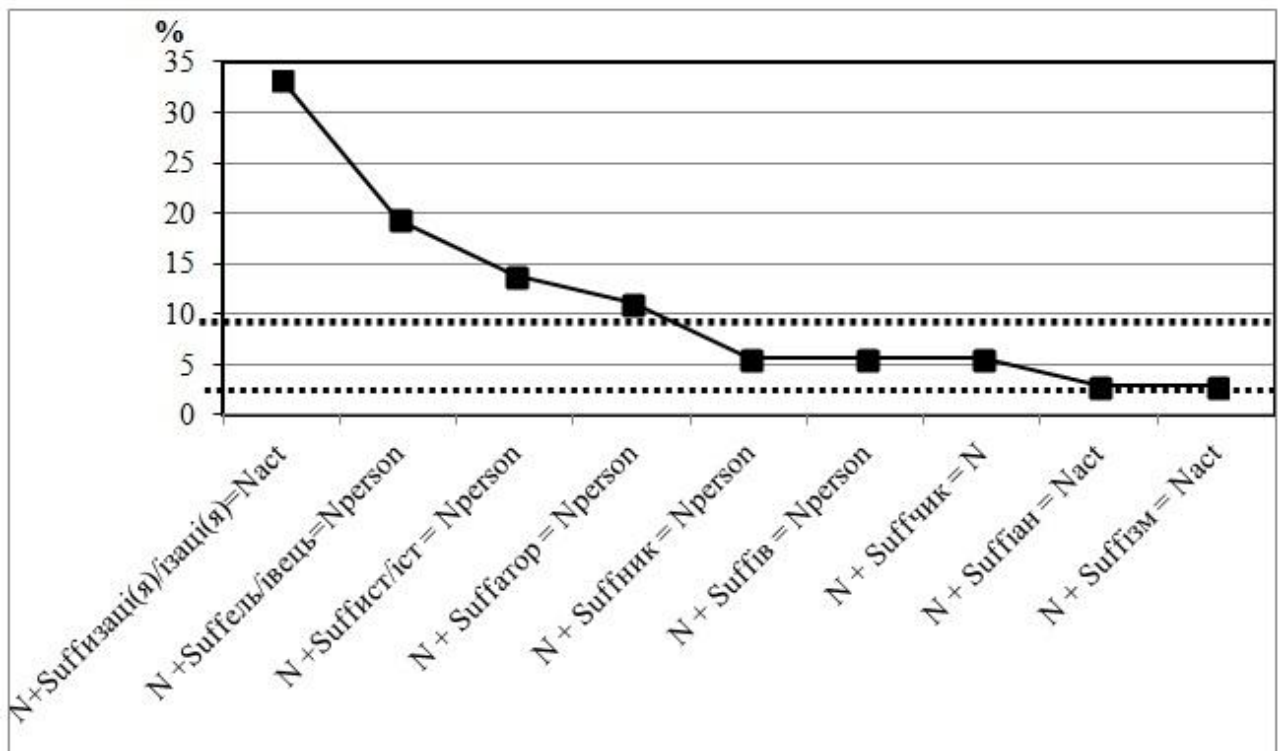

Рис. 3.2.1.1 Варіаційний ряд розподілу частот моделей лексичних новоутворень суфіксального способу творення за ступенем продуктивності в українській мові

Лексичні новоутворення як італійської, так і української мов мають подібні суфіксальні мікромоделі, що визначає загальну тенденцію до визначення спільних словотвірних типів на позначення осіб, абстрактних дій, процесів та явищ. Проте італійська мова засвідчує більшу кількість продуктивних суфіксальних мікромоделей, ніж українська. Це дає підстави стверджувати, що суфіксальний спосіб творення у сучасній італійській мові

займає активну позицію. Активізація новоутворених слів базується передусім на емоційному сприйнятті у відповідних контекстах. Значна частина слів-інновацій ономастично мотивована і несе у собі не лише змістове, а й стильове навантаження.

3.2.2 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності префіксальних моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах. За кількісними підрахунками відсоткове співвідношення лексичних інновацій префіксального способу творення в італійській мові становить 13,1%, а в українській – 8,3 % від дослідженого корпусу лексичних новоутворень, що вказує на незначну різницю у продуктивності цього способу творення. Результати розрахунків лексичних новоутворень префіксального способу творення визначено за формулою $a_2\%=(a_2\times 100\%):A$, де a_2 – кількість лексичних інновацій префіксального способу творення, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи. Показники подано на діаграмі, серед них підрахунки інновацій префіксального способу творення (див. додаток А, *діаграма А – 1*).

За допомогою *кількісно-математико-статистичного вимірювання* визначено ступінь продуктивності лексичних новоутворень префіксального способу творення за формулою $K_{\text{Pref}_{y+N}}\%=(\text{Pref}_{y+N}\times 100\%):A$, де $K_{\text{Pref}_{y+N}}$ – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності мікромоделей італійської чи української мов, Pref_{y+N} – префіксальна модель з певним морфотворчим компонентом, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи. Показники ступеня продуктивності лексичних новоутворень префіксального способу творення є різними, що продиктовано їх частотністю.

За нашими підрахунками найвищими показниками префіксального способу творення, як в італійському, так і в українському медіа-дискурсах визначаються мікромоделі $\text{Pref}_{\text{anti}+N}=N(A)$, $\text{Pref}_{\text{анти}+N}=N(A)$ з однаковим префіксальним компонентом **anti-/анти-**. Розподіл частот цих мікромоделей

входить у діапазон високої частоти на рівні продуктивності, тому і ступінь продуктивності є високим. Для італійської мови – 59%, для української – 52%, від загальної кількості досліджуваних одиниць цієї групи, що свідчить про високу частотність. Наприклад в італ.:

- anti-cambiamento, ч. (від італ. ім. cambiamento – зміна, переміна + преф. **anti-**) – на позн. зворотних змін. *La solidarietà: “Anche nella Lega ci sono dei bersaniani anti-cambiamento”* (S, 11/04/2013);

- anti-euroscettico, прикм. (від італ. scettico – скептичний, скептик + преф. **anti-** і преф. ф. -euro) – на позн. ознаки, яка є протилежною європейським скептикам. *Vertice anti-euroscettici: Mario Monti spinge, Herman Van Rompuy frena ...*(E, 15/11/2012);

- antipolitichese, прикм. (від італ. politicese – мова політичних діячів, політичний жаргон + преф. **anti-**) – на позн. дії, спрямованої проти мови політичних діячів. *Il risultato di una visione comune post-concertazione e antipolitichese, il pas ... nelle battaglie parlamentari* (E, 26/07/2012).

Поряд із класичними питомими префіксами зростає попит на запозичені префіксоїдні моделі, насамперед, це спричинено екстралінгвальними чинниками та пошуками нових номінативних та експресивних одиниць. Виявлено велику групу слів-інновацій з продуктивними префіксами в італ.: **anti-**, **de-**, **contro-**, **no-** / в укр.: **анти-** на противагу українському відповіднику – префіксоїду **проти-** (напр.: *ДІЯ і протиДІЯ* (УМ, № 019;10/02/2015)); **не-**, **контр-**, **де-** на позначення явищ, осіб, ознак зі значенням протилежності, заперечення та ін. Розглянемо приклади в українському медіа-дискурсі: *Чуркін узагалі слів не добирає, заявивши, що виступ Саакашвілі мав “не тільки русофобський, а й антиправославний характер”* (УМ, №140(4580)); *Водночас, якщо підрахувати втрати сил антитерору за чотири останні дні ... можна стверджувати...*(УМ, №019; 10/02/2015); *Ще один перспективний бізнес “для бідних” – антикафе* (ДТ, №5, 13/02/15); *Новий швидкісний двосистемний пасажирський потяг, який вже встигли охрестити*

“*АнтиХюндаєм*” ... (УМ, №109(5449)). Слова-інновації з префіксом **анти-** як в італійській, так і в українській мовах експресивно-оцінним потенціалом несуть негативну оцінку діям, явищам.

У матеріалах дослідження знаходимо значну кількість італійських та українських лексичних новоутворень з префіксоїдом **de-/де-, no-/не**. Серед них визначаються іменники, прикметники та дієслова. У сучасному італійському медіа-дискурсі лексичні новоутворення з мікромоделями **Preff_{de}+N=V** та **Preff_{no}+N=N** займають середній діапазон частот на рівні продуктивності з показником 7,7%. Це дозволяє нам стверджувати, що лексичні новоутворення за цими мікромоделями реалізуються у словотворенні з середньою частотою, тобто мають середній ступінь продуктивності (додаток). Напр.:

- *deboldrinizzato*, прикм. (від італ. прізвища Boldrini + префікс **de-** + суфікс **-izzato**) – ознака на позначення неприйняття уповноважень запроваджених італійським політичним діячем Лаурою Болдріні щодо емігрантів, бідняків. *Si tratta di un aggettivo: “deboldrinizzato”, con chiaro riferimento alla presidente della Camera Laura Boldrini...* (Rep, 11/05/2013);

- *degrillizzarsi*, дієсл. (від італ. прізвища Grillo + префікс **de-** + суф. **-izzarsi**) – на позн. політичної протидії щодо керування Беппе Грілло. *Il segnale che M5S piano piano si “degrillizzerà” sempre più* (Rep, 28/06/2015);

- *no-euro*, ч. (від італ. euro – євро + преф. ф. **no-**) – на позн. протилежного до єдності європейської одиниці. *Il no-euro ha la forza dell’ambiguità...* (Rep, 28/04/2012).

Лексичні новоутворення *deboldrinizzato* та *degrillizzarsi* утворені від власних імен, зокрема політичних діячів Італії (Л. Болдріні, Б. Грілло). Префікс **de-** має словотвірне значення “знищення, усунення, ліквідація чогонебудь”, переважно реалій сучасності та негативних процесів чи явищ, які характерні для недавнього минулого.

В українській мові використання слів-інновацій з префіксом **де-** зростає (*деукраїнізація, декомунізація, деофшоризація*). Кількісні показники

лексичних новоутворень за мікромоделлю **Preff_{де}+N=N** становлять 19%, серед загальної кількості досліджуваних одиниць префіксального способу творення, що визначається середнім ступенем продуктивності, напр.: *...тепер настала черга спровокувати і заглушити націоналістичний рух реального опору “деукраїнізації” України (УМ, №37(4477)); ...потенціал первинної модернізації буде повністю вичерпано, і тоді розпочнеться стагнація, а потім – демодернізація ... провідних країнах світу супроводжувалася деіндустріалізацією (ДТ, 06/07/13). Поодинокими є випадки використання префікса-основи **квазі-**, **псевдо-**, **напів-** та **недо-**, **непо-**, які вказують на неповність, недосконалість чогось. Лексичні новоутворення з мікромоделлями: **Preff_{квазі}+N=A**, **Preff_{непо}+N=A**, **Preff_{недо}+N=A** мають середній ступінь продуктивності 4%, що свідчить про середню частотність та **Preff_{псевдо}+N=A** – низький ступінь продуктивності. Напр.: *Прокремлівські політологи навіть спеціально кинули тоді у маси тезу: НТВ – “квазіопозиційна партія” (УМ, №7 (8/06/13)); На екранах мають з’являтися розумні люди, а не вчорашні рекетири, не псевдоінтелектуальні імбецили (ЛУ, №38(5467)); Ця недо-ялинка стала своєрідним символом євромайдану (УМ, №180(4620)); Благенька дециця справжніх подій; багато галасливої риторики – і обмаль непофальшофаних слів (ЛУ, № 39(5468)).**

Питомий український префікс **над-** зі значенням оцінки якості, поступається своєю продуктивністю префіксу **супер-**, який кардинально зростає у своїй продукованості та має значно більшу вагу серед сучасних префіксоїдів, напр.: *Через зниження цін на “надлишкове” зерно селяни заробили значно менше, ніж сподівалися (УМ, №39(4479)).* Такі запозичені префікси, як **супер-**, **ультра-**, **гіпер-**, **екстра-**, що підкреслюють вищий ступінь виявлення ознаки та дії, вже давно затвердили свої позиції в українському словотворі та використовуються у вираженні емотивної функції. Напр.: *Наразі мусимо міркувати над іншим: чи не є виступи новоявлених “супернаціоналістів” спланованими провокаціями*

(УМ, №37(4477)). *Справа була в тому..., екстрапольованийий на східні терени, неабияк засмічував ... осередки слобідської духовності* (УМ, №39(4479)). Отже, мікромоделі $\text{Pref}_{\text{над}}+N=N(A)$ та $\text{Pref}_{\text{супер}}+N=N$ займають однаковий середньочастотний діапазон частот на рівні продуктивності, з показником (7,7%) серед досліджуваних одиниць префіксального способу творення.

У італійській мові зростає кількість утворених слів-інновацій з класичним префіксом **super-**. Ступінь продуктивності слів-інновацій утворених за мікромоделлю $\text{Pref}_{\text{супер}}+N=N(A)$ є високим (20,8%), що свідчить про високу частотність. Напр.: *Renzi vuole il super-partito* (Rep, 13/11/2014); *No al superpartito con Berlusconi con il centrosinistra si può dialogare* (Rep, 05/03/2010); *Atm, allarme fondi per il super-lavoro nei mesi dell'Expo* (Rep, 06/02/2015); також **super-** виступає як самостійний компонент у словотвірній композиції лексичних новоутворень, напр.: *Super Genova sull'otto volante Lazio battuta e l'Europa riappare; Sanremo: Will Smith super ospite della serata finale* (Rep, 15/02/2015).

Загальний вигляд визначення префіксальних моделей лексичних новоутворень у досліджуваних мовах подано у таблиці 3.2.2.

Таблиця 3.2.2

Кількісно-якісна характеристика моделей префіксального способу творення в італійському та українському медіа-дискурсах

№	Моделі	Італ. мова		частотність	Укр. мова		частотність
		абс.	відн.		абс.	відн.	
1.	Іменникові	4	5,1	середня	6	10,3	висока
2.	Прикметникові	1	1,3	низька	5	8,6	середня
3.	Дієслівні	1	1,3	низька	-	-	-
Усього		6	7,7	-	11	18,9	-

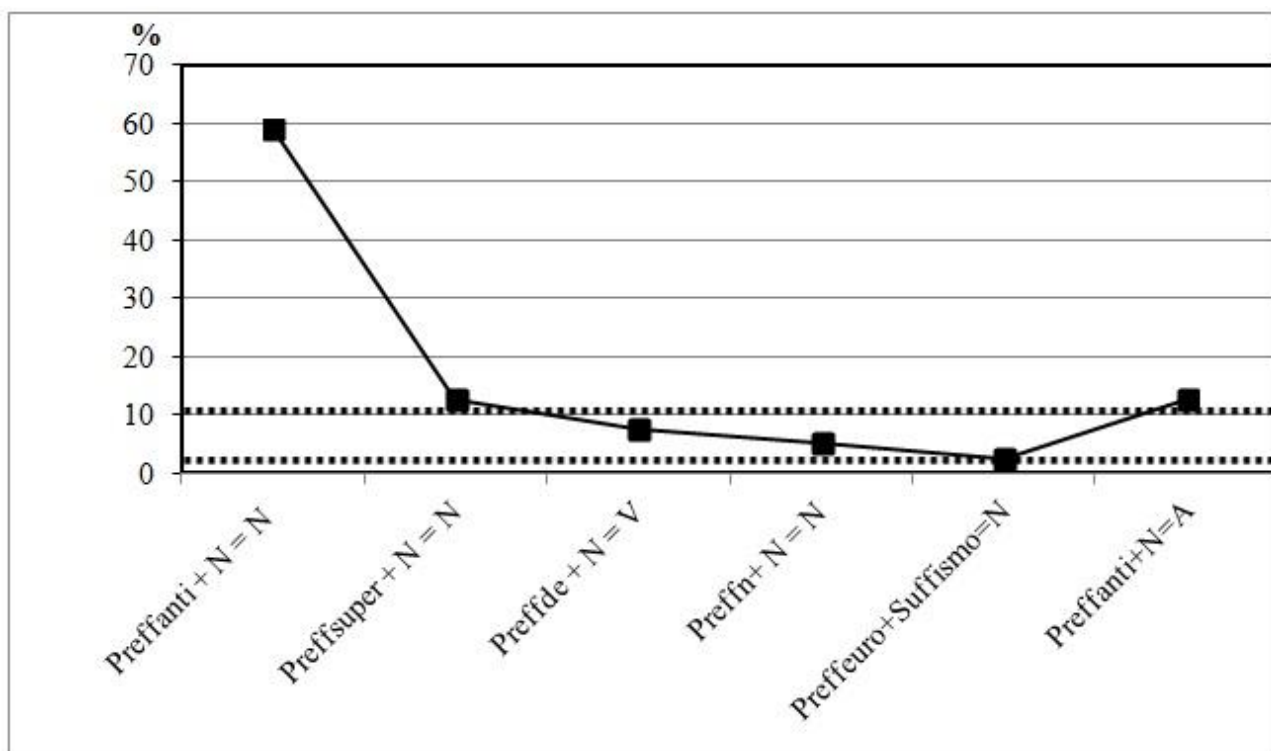

Рисунок 3.2.2 Варіаційний ряд розподілу частот моделей префіксального способу творення за ступенем продуктивності в італійському медіа-дискурсі

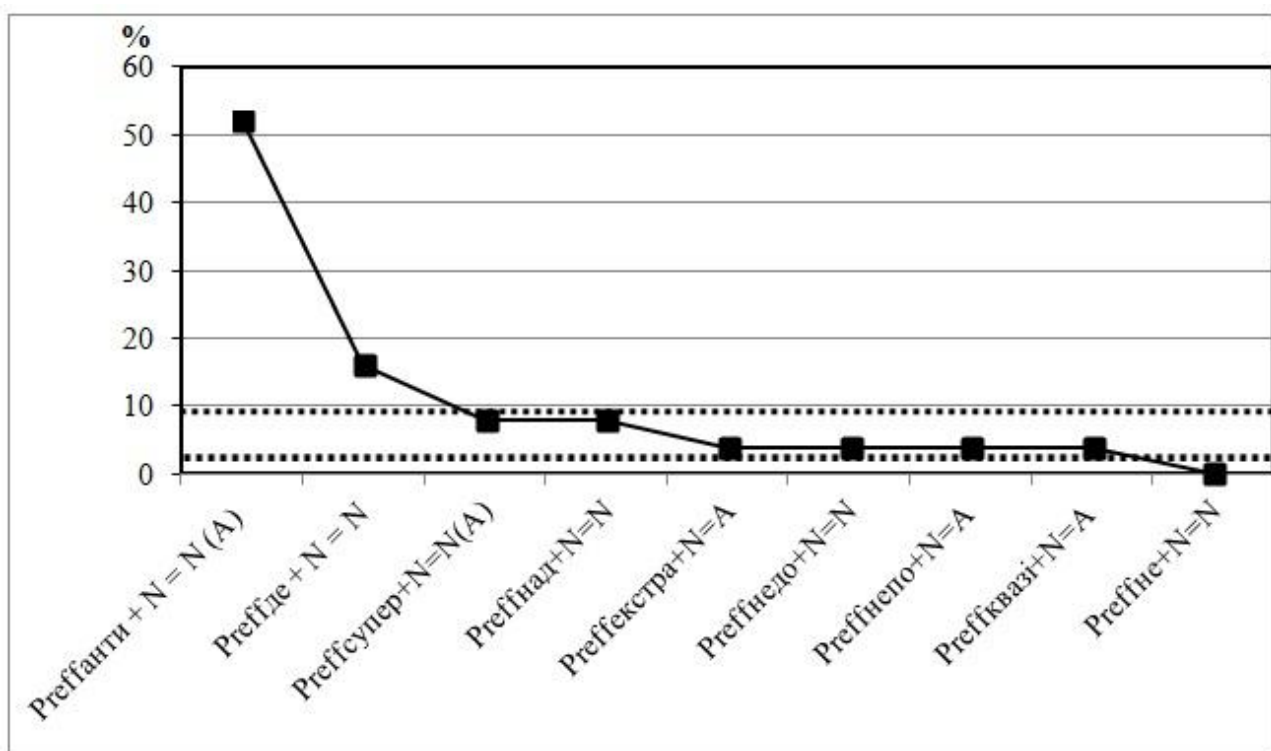

Рисунок 3.2.2.1 Варіаційний ряд розподілу частот моделей лексичних новоутворень префіксального способу творення за ступенем продуктивності в українському медіа-дискурсі

Отже, активізація префіксів, зокрема запозиченого походження, сприяє кількісному зростанню лексичних інновацій у сучасному медіа-дискурсі, як італійської, так і української мов. Зафіксовані нові номінативні та експресивні одиниці підкреслюють актуальну словотвірну тенденцію сучасного періоду розвитку досліджуваних мов.

3.2.3 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності аббревіації та усічення як моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах. Лінгвальна практика італійського та українського медіа-дискурсу характерна зростанням продуктивності різноманітних *складноскорочених слів (аббревіатур)*. Аббревіація (лат. *abbreviation* – скорочення) – спосіб словотворення, що розвинувся у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві у ХХ ст. [295, с. 7]. Результати підрахунків аббревіатурних та відаббревіатурних інновацій в обох мовах визначено за формулою $a_4\%=(a_4\times 100\%):A$, де a_4 – кількість відаббревіатурних інновацій та акронімів, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи, що становить у італійській мові – 9%, а в українській мові – 8% від загальної кількості досліджуваних лексичних інновацій. Незважаючи на те, що скорочення становлять лише незначний відсоток від усієї кількості слів-інновацій в обох мовах, їх число постійно зростає. Результати розрахунків лексичних новоутворень подано в діаграмі, серед них підрахунки аббревіатурних та відаббревіатурних інновацій (див. додаток А, *діаграма А – І*).

Обчислення ступеня їх продуктивності визначено за формулою $K_{Abbrevx}\%=(Abbrev_x\times 100\%):A$, де $K_{Abbrevx}$ – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності аббревіатурної мікромоделі італійської чи української мов, A – загальна кількість досліджуваних одиниць групи. Таке кількісно-математико-статистичне вимірювання дозволить оперувати кількісними показниками основних продуктивних аббревіатурних та відаббревіатурних

моделей творення ЛСІ як італійської, так і української мов та визначити нову якісну характеристику макромоделей – їх частотність.

Найчастіше аббревіації підлягають технічні терміни, назви організацій, груп, політичних рухів. Напр.: в укр. ПК (*персональний комп'ютер*), ОБСЄ (*Організація з безпеки і співробітництва в Європі*), УКРОП (*УКРАїнський ОПір*), БЮТ (*Блок Юлії Тимошенко*), АТО (*Антитерористична операція*), тощо / в італ. *GRUPPO A.M.A. (Gruppo di auto mutuo aiuto)*, *A.R.P.A. (Agenzia Regionale per la Protezione Ambientale)*, *Pdl (Partito Democratico del Lavoro)*, *Fiom (Federazione Italiana Metallmeccanici)*. Напр.: *Членам Ради ОБСЄ також продемонстрували жилети й каски, які роздають журналістам для більшої безпеки під час висвітлення "євромайданних" акцій* (УМ, №180(4620)); *E`iniziato il mega-vertice Pdl di Arcore volute da Silvio Berlusconi* (Rep, 24/08/13).

Італійський мовознавець П. Дзолі, називає аббревіацію “*словами-недопалками*”, вважає, що інтенсивне їх творення та використання у мовній практиці зумовлене позамовними чинниками та впливом інших мов [282]. Єдність та активізація міжнародних зв'язків як незалежної України, так і європейської Італії, входження держав до світових організацій сприяє кількісному творенню складних структур та їх похідних на позначення певних понять, явищ у мові тієї чи тієї нації. Такі одиниці не завжди фіксовані загальномовними словниками, є частково включеними у праці дослідників, зокрема в українській (Л. Ніколаєнко, О. Стишов) та італійській мовах (P. D'Achille, V. Migliorini, A. Thornton).

Використання слів-аббревіацій на шпальтах газет має прагматичний характер та істотно великий потенціал. Скорочення – це процес компресії, де частина оригінального слова відкидається. У сучасному італійському та українському медіа-дискурсах є важливою передача інформації за законом економії мовної енергії, наслідком чого стає активізація інноваційних лексем-аббревіатур, що називаються *телескопними номінаціями, словами-зливками, злиттям*. Л. Ніколаєнко доводить, що *злиття* – це *злиття*

усіченого кореня одного слова з цілим словом або з'єднання двох усічених коренів. *Телескопні номінації*, як правило утворюються для позначення нового гібрида [161, с. 26]. На позначення цього явища в італійській мові Б. Мільйоріні вводить термін “*parola macedonia*”, яке мало б три складові, умовно порівнює з фруктовим італійським салатом, у французькій мові – з великою наповненою валізою, проте в іспанській мові такі слова вже називають акронімами, які притаманні й українській мові. *Акронім* – аббревіатура, утворена від початкових звуків, слів або сполук, що вимовляється як єдине слово [296, с. 19; 252, р. 153–154]. Пізніше А. Торнтон визначає акронім терміном “*blends*” – (англ.) *суміш* [278, р. 571]. Напр.: *nymwars*, *незм.* (від англ. ім. pseudo(nym) – псевдонім + англ. ім. war(s) – війна) – *на позн.* поняття війна псевдонімів. *La guerra degli pseudonimi (pseudonym wars, abbreviata in nymwars) ha avuto un inizio e una fine a cavallo dell'estate del 2011* (Rep, 06/08/2012); *deskfast*, *незм.* (від англ. ім. breakfast – сніданок + англ. ім. desk – парта, стіл) – офісний стіл, за яким одночасно працюють і снідають. *Lo slang è una miniera di neologismi, ... in cui si fa colazione davanti alla scrivania dell'ufficio – “deskfast”* (Rep, 10/09/2012). Поява в італійській мові акронімів-інновацій (*nymwars*, *deskfast*) запозиченого характеру набуває поширеного використання у медіа-дискурсі.

Активізація частковоскорочених аббревіатур у сучасних українських та італійських періодичних виданнях сприяє їх інформативно-номінативному функціонуванню. Компоненти аббревіації визначають їхні види [295, с. 7]: *літерні (ініціальні)* з високим ступенем продуктивності в обох досліджуваних мовах (італ. – 54,2%, укр. – 45,8%) та високою частотністю, наприклад: італ.: *Il Cdr: “Solidarietà ai colleghi, le fonti vanno tutelate”* (Rep, 9/11/13); *Proposta M5S (Il Movimento 5 Stelle): “600 euro al mese per 9 milioni di persone”* (Rep., 9/11/13); *Литва вибрала пріоритети – ЄС і НАТО. Конкуренція “європеїзації” стала провідною у розвитку країни* (УМ, №108(4548)); *звукові*, наприклад в італ.: *IOT. Internet of Things, l'Internet delle Cose...* (Rep, 02/12/2012); в укр.: *Дійсно, бойове протистояння в зоні АТО потроху*

спадає (УМ, №028, 26/02/15); *складові* (італ. – 8,3%, укр. – 12,5%), наприклад в італ.: *Alla Consob i tabulati telefonici di due giornalisti di “Repubblica”* (Rep, 9/11/13); в укр.: *Шевком від часів компартійної диктатури стояв поза критикою* (ЛУ, №7(5585)). Словотвірна система, як італійської, так і української мов відкрита до оказіональних, відабревіатурних похідних, які притаманні мові сучасних ЗМІ. Інтенсивне творення інновацій-аббревіатур, серед яких переважають іронічно-марковані складноскорочені слова, є відображенням реалій та подій певного народу, країни. Напр.: *ЗНОву?* (назва статті). *На проведення зовнішнього незалежного тестування може не вистачити коштів* (УМ, №70(4510)); *Влада – як ГМО* (назва статті), (УМ, 30/11/2012).

Спільним для обох досліджуваних мов є інновації-аббревіатури від політичних імен, діячів, осіб. Напр.: *Abc Deluso dal cosiddetto “Abc” (la “strana maggioranza” Alfano-Bersani-Casini), ... e già pronto a buttarsi sul “Cag”, il nuovo asse Casini-Alfano-Grillo* (U, 13/05/2012). Відабревіатурна інновація *Abc* (*Alfano + Bersani + Casini*) та *CAG* (*Casini + Alfano + Grillo*) утворились від італійських прізвищ Анджеліно Альфано, Луїджі Берсані, П'єра Фердінандо Казіні, Беппе Грілло на позначення політичних об'єднань в Італії. Проаналізуємо приклади і в українській мові: (*В.В. Путін – ВВП; В.Ф. Янукович – ВФЯ; Ю.В. Тимошенко – ЮВТ*), напр.: *Всюдисуща преса “уніймала” ВВП під час його візиту до Італії та задала напрочуд вчасне питання* (УМ, №175(4615)); *Віктор Янукович закликав присутніх на майданах у Києві... “Я прошу всіх політиків не поспішати ... прийдуть вибори, люди визначаться”... Так завжди було, і так має бути, – заявив ВФЯ...* (УМ, №178(4618)); *Днями донька ЮВТ Євгенія заявила, що з 14 червня стан здоров'я її матері різко погіршився* (УМ, №90(4530)).

На відміну від італійської в українській мові зафіксовано інновації-аббревіатури, утворені за мікромоделлю **Abbrev+Suff_{ен}=N** на позначення осіб, політичних рухів, процесів, яка визначається середнім ступенем продуктивності 8,3% і середньою частотністю. Наприклад, в укр.:

“Недаремно ж він утік”, – каже БЮТівець Олександр Бригинець... (УМ, №88(4528)); “КУНівці по столах у парламенті не стрибали б” ...очолив вінницьку обласну організацію КУН, яка хоч і не є такою мітинговою і розпіареною, як ВОС, але заснована учасниками українського визвольного руху... (УМ, №90(4530)).

Зауважимо, що в українській мові інновації-аббревіатури змінюються з додаванням питомих закінчень та словотворчих суфіксів і виконують функцію означального компонента в новоутворюваних дволексемних сполуках. Інновації-аббревіатури вживаються на позначення певних партій, організацій, явищ, політичних течій чи ознак приналежності. Напр.: *Вторгувавши за них одне чи два місця у списку якогось червоного “ПРiБЮТу” для вождя оновленого Руху* (УМ, №86(4526)); *Далі було поневіряння в таборах для переміщення осіб (Дi-Пi), потім переїзд до США... в Німеччині, ми “дiністи”, провели п’ять років* (ЛУ, №37(5466)); в італ. *Negli ultimi due anni alla Bpm hanno prevalso gli scontri tra Bonomi e i sindacati* (Rep, 9/11/13); *Forma di “Dpr” (decreto del presidente della Repubblica) all’interno ...* (Rep, 20/02/15).

Аналізуючи особливості інновацій-аббревіатур, ми змушені звернути увагу на те, що такі лексичні новоутворення ускладнюють сприйняття інформації для певного кола читачів. Лише у контексті стає зрозумілим складноскорочене слово, порівняємо в укр.: *Я був одним з організаторів акцій протесту проти Податкового кодексу і вигадав навіть аббревіатуру – КАТ – кодекс Азарова – Тiгiнка* (УМ, №82(4522)); *Але, якщо упав-таки у яму глибоку, то тоді, мабуть, вже не має права НОКати!* (ЛУ, №5(5584)); в італ.: *... attraverso il programma TEN-T, e riceve ulteriori contributi dai membri del consorzio quali Renault, BMW e Volkswagen e l’ESB (Electricity Supply Board irlandese)* (Rep, 24/11/13); *E l’interscambio e la comunicazione fra le componenti avvengono tramite gli Esb (Enterprise Service Bus) middleware, che permettono di integrare le diverse tecnologie utilizzate* (Rep, 23/09/13).

У сучасній мові ЗМІ подекуди зустрічаються слова-інновації, які відносяться до такого способу словотворення як *усічення* або *апоконпа* (від грец. *ἀποκοπή* – відсікання). У досліджуваному матеріалі прикладів інновацій за способом словотворення як *усічення* в українському медіа-дискурсі не зафіксовано. Проте, в італійській простежуються поодинокі випадки. Ступінь продуктивності яких становить 8,3%. Наприклад: *C'è anche un'app* (від. італ. *applicazione*) *come Diptic PDQ che con i suoi quattordici filtri permette effetti soft* (Rep, 9/11/13); *Così diventa più facile ricomporre la frattura tra alfaniani e fan del Berlusconi ...* (Rep, 31/01/15).

Загальний вигляд результатів ступеня продуктивності абрєвіації та усічення як моделей творення ЛСІ у італійському та українському медіа-дискурсах подано на рис. 3.2.3.

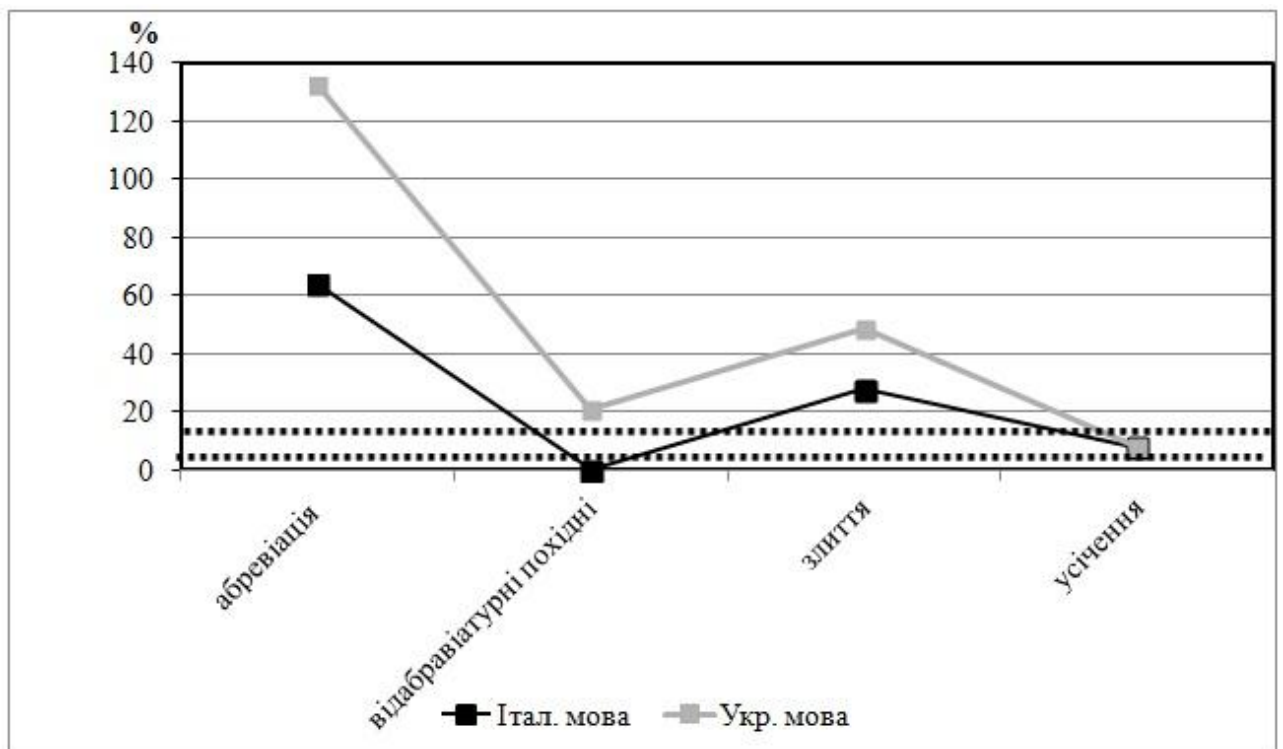

Рис. 3.2.3 Варіаційний ряд розподілу частот відабрєвіаційних моделей за ступенем продуктивності в італійському та українському медіа-дискурсах

Отже, проілюстровані приклади демонструють широке застосування літерних (ініціальних) та частокоскорочених інновацій-аббревіатур у мові італійського та українського медіа-дискурсів і є найпродуктивнішими у сучасному словотворі досліджуваних мов.

3.2.4 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності композитних моделей творення лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах. У загальному процесі поповнення і розширення лексичного складу мови періодичних видань важливе місце займає творення складних слів-інновацій, зумовлене як екстралінгвальними, так і інтралінгвальними чинниками. Активнішим способом словотвору іменників-інновацій як у сучасній італійській – 56,6%, так і в українській мові – 71,8% є композити (*дві або більше лексичні одиниці, які вже існують у мові як самостійні елементи, формант і є надбанням класичних мов*), продуктивність яких помітно зростає на сучасному етапі.

Найбільшим джерелом оновлення італійської мови та появи вокабулярів, які необхідні для відображення нових реалій в соціумі, зумовлених науковим та технічним прогресом, за словами М. Дардано, є *композиції*. Для романських мов мовна композиція представляє собою певний хід, процес, який має типи та підтипи, проте сучасний етап словотворення відрізняється від античного, де суфіксація була головним джерелом основного лексичного збагачення [253, р. 184]. Що стосується сучасної української мови, то інтенсивність основокладання в ній є досить продуктивним способом у словотворенні. Нові композити активно поповнюють суспільно-політичний, науковий, виробничо-професійний та медіа-дискурси (Е. Карпіловська, Л. Кислюк, Н. Клименко, Д. Мазурик, О. Стишов, С. Дель Гауді). У межах словоскладання української мови слід враховувати новоутворення з препозитивними та постпозитивними формантами (*арт-проект, євроїжа, євроінтеграція, євробанди, екопродукти,*

квазіопозиція, ековідносини, кайф-шоу), зрощення (бібліоресторан, зомбоящик) та юкстапозицію (міні-кіно, лаунж-зони, хлопчик-робот).

У лінгвальній практиці сучасного італійського медіа-дискурсу спостерігаємо активізацію творення нових композитних іменників за допомогою препозитивних складників, які мають атрибутивну семантику. Кількість таких слів-префіксів достатньо велика. Саме шляхом додавання складених елементів утворюються слова, значення яких залежить від мети висловлення, сфери спілкування. Слід зазначити, що афікси та префіксальні форманти, які належать до сфери науки та технології, у свою чергу породжують нові семантичні відтінки [255, р.129].

Лексичні інновації, утворені префіксальним та суфіксальним способом творення, мають більш семантичну визначеність і загалом менш ідіоматичні, ніж інновації утворені за моделями словоскладання [111, с. 66].

Відповідно до позиції формантів визначено 4 типи лексичних інновацій-композитів (G. Adamo, V. della Valle). Проілюструємо у зіставленому аналізі інновації-композити зібрані зі шпальт італійських та українських періодичних видань.

До першого типу словоскладання композитів відносимо лексичні новоутворення з класичним формантом, який є *першим елементом* у словоскладанні, префіксоїди. У мові сучасних італійських ЗМІ зафіксовано такі актуалізовані препозитивні форманти: *agro-*, *archeo-*, *ciclo-*, *cosmo-*, *eco-*, *gelo-*, *geo-*, *neo-*, *vetero-*, які можна представити наступними моделями творення: **Preff_{agro}+N=N**, **Preff_{cosmo}+N=N**, **Preff_{gelo}+N=N**, які мають низький (1,1%) ступінь продуктивності і низьку частотність. Активізація компонентів певного типу залежить від семантичної наповненості складених лексичних одиниць. Напр.:

- *agromafia*, ж., (від італ. ім. *mafia* – мафія + преф. ф. **agro-** (від італ. *agricolo* – сільськогосподарський) – сільськогосподарська мафія. А *sinistra andrebbero catalogati molti punti del futuro partito: lavoro, equità e, in teoria, "lotta all'agromafia"* (Rep, 17/02/2012);

- cosmoturista, ч. (від італ. turista – турист + преф. ф. **cosmo-** (від італ. *cosmo* – космос)) – на позн. особи, яка планує свою майбутню туристичну подорож, відпустку. *E i cosmoturisti fanno già la fila come a Gabicce... Una coppia ha fissato la vacanza per il 2018* (Rep, 12/07/2013);

- gelodurismo, ч. (від італ. прикм. duro – твердий, міцний + преф. ф. **gelo-** (від італ. *gelo* – лід) + номінальний суфікс -ismo) – на позн. “холодного серця” жителів північної частини Італії. *Il calore di Napoli contro il cuore freddo della Padania (il gelodurismo)* (Rep, 04/07/11).

Лексичні новоутворення з препозитивними формантами **eco-/еко-** (від італ. *ecologico* – екологічний) притаманні для італійської і української мов, що утворені за моделями **Preff_{eco}+N=N**, **Preff_{eco}+N=N**. Вони набувають середнього рівня продуктивності в італійській мові з показником 8%, а в українській – 7,9% від загальної кількості досліджуваних одиниць. Напр.:

- eco-gesto, ч. (від італ. gesto – жест + преф. ф. **eco-**) – екологічний жест, вчинок. *Domani un milioni di eco-gesti per la Giornata della Terra* (U, 21/04/2012);

- eco-enciclica, ж. (від італ. enciclica – енцикліка + преф. ф. **eco-**) – екологічні послання Папи Римського до церковної ієрархії та віруючих з питань віри та моралі. *Il Papa lancia la sua eco-enciclica. “Popoli hanno pagato per le banche”* (Rep, 18/06/2015);

- eco-scultura, ж. (від італ. scultura – скульптура + преф. ф. **eco-**) – екологічна скульптура. *Le eco-sculture di Dario Fo... con i materiali di scarto della sua abitazione ad alta efficienza energetica ...* (E, 23/02/2012);

- eco-veicolo, ч. (від італ. veicolo – автомобіль + преф. ф. **eco-**) – екологічний автомобіль. *Ciao vecchia auto, l'expo sale sugli eco-veicoli* (Rep, 08/07/2013).

В укр.: (екотуризм, екопродукти, еко-арт, ЕКО Україна, еко-бренд, еко-ідея, еко-проект, еко-транспорт). Напр.: ГогольFest презентує різні напрями, серед яких: театр, кіно, академічна музика, ... еко-арт і освітня програма (ДТ, №33, 11/09/15); Днями успішно завершився відбірковий етап

всеукраїнської екологічної програми “Будуймо ЕКО Україну разом!”, організованої за підтримки еко-бренду “Чернігівське” (ДТ, №25, 21/07/15); У проєкті взяли участь мешканці 15 областей України, які запропонували 49 еко-ідей щодо вирішення проблем енергозбереження, ... популяризації еко-транспорту в нашій країні (ДТ, №25, 21/07/15).

У італійському медіа-дискурсі поодинокими є приклади інновацій-комполітів за моделлю $\text{Pref}_{\text{geo}}+\text{N}=\text{N}(\text{V})$. Лексичні новоутворення з препозитивним формантом **geo-** (від італ. *geografico* – географічний) визначаються низьким ступенем продуктивності – 2,3%. Напр.:

- geocosmetica, ж. (від італ. *cosmetica* – косметика + преф. ф. **geo-**) – косметика відповідно до типу шкіри та етносу. *Geocosmetica. Mentre il mondo si colora di genti diverse e le etnie si mescolano...* (S, 08/06/2013);

- geo-targettizzato, незм. (від англ. *target* – 1) точна ціль; 2) походження вироба + преф. ф. **geo-** + суф. -izzato) – на позн. географічного маркування акційних пропозицій. *Tutte le offerte sono “geo-targettizzate”*: *le persone si iscrivono e dichiarano di essere in una città, noi mandiamo tutte le offerte riguardanti quel posto* (E, 23/02/2012).

У сучасному італійському дискурсі актуалізується препозитивний формант **neo-** (від італ. *neonato* – новонароджений, новий) – *neoleader*, *neoleghista*, *neofemminista*. Напр.: neo-montiano, ч. (від італ. прізвища *Monti* + преф. ф. **neo-** + суф. -(t) iano) – на позн. нових прихильників політики *Маріо Монті* (див. *vetero-berlusconiano*). *Le due fazioni, i vetero-berlusconiani e i neo-montiani, si toccano, confinano, in Parlamento e nell'elettorato* (E, 20/12/2012).

Його відповідником в українській мові є препозитивний формант **нео-** (напр. *неонаціоналісти*, *нео-інтервенціоналізм*). Напр.: ... у Китаю бачать загрози від “гегемонізму, силової політики і нео-інтервенціоналізма (вторгнення в інші країни в умовах нових технологій - ред.) (ДТ, 26/05/15). Загальний вигляд цих інновацій-комполітів можна виразити моделями $\text{Pref}_{\text{neo}}+\text{N}=\text{N}$, $\text{Pref}_{\text{neo}}+\text{N}=\text{N}$. Слід зазначити, що ступінь продуктивності інновацій-комполітів з цим формантом не є однаковим для обох

досліджуваних мов. Так у італійській мові – 4,6%, що відповідає середньому ступеню продуктивності, а в українській – низькому, з показником 2%. Утворені слова-інновації з цим формантом відносяться до номінацій на позначення нових поглядів, учень та осіб за спільною орієнтацією, принципами суспільно-політичного, ідеологічного спрямування.

На відміну від препозитивного форманта **neo-** у італійському медіа-дискурсі протилежним до його значення виступає префіксоїд **vetero-** (від. лат. *vetus*) – старий, античний. Інновації-композиції утворені за моделлю **Preff_{vetero}+N=N** мають низький ступінь продуктивності – 1,1%. Напр.:

- *vetero-berlusconiano*, ч. (від італ. прізвища Berlusconi + преф. ф. **vetero-** + суф. *-(i)ano*) – на позн. колишніх прихильників політики італійського экс-прем'єра Сільвіо Берлусконі. *Altri seguiranno... i vetero-berlusconiani e i neo-montiani... in Parlamento e nell'elettorato* (Е, 20/12/2012).

В українській мові, звичні з часом, композиції з препозитивним компонентом **аудіо-** (*аудіокурс, аудіокнига, аудіопосилання, аудіоконтент, аудіоканал, аудіофайл*) за моделлю **Preff_{аудіо}+N=N** займають діапазон середнього ступеня продуктивності і становить 7,9%. Напр.: Щоб визначати кількість людей, що використовують “розумні” навушники для прослуховування *аудіофайлів* з одного пристрою ... кожному з слухачів передають власний *аудіоконтент*. Також на обидва *аудіоканали* можна подати однакову музику (ДТ, 04/06/14); **авто-** (*автомайдан, автомайданівець*) набувають своєї активності, утворюючи модель **Preff_{авто}+N=N** (8,9%). Напр.: *В Одесі від вибуху постраждав сервісний центр лідера місцевого “Автомайдану”* (УМ, 20/02/2015); *Автомайданівці* запалили шину, однак невідомі загасили вогонь вогнегасником (ДТ, 10/10/14); *У випадку з ... родичами загинув отримали щедрого відкупного – і відкликали свої претензії до автоббивць* (УМ, №41(4481)); ...під час *автопробігу* до “Межигір'я” ... водії масово здійснювали правопорушення (ДТ, 14/01/14).

Другий тип словоскладання композицій формують лексичні інновації з класичними формантами, які виступають суфіксоїдами і є другим елементом

новоутворення. У італійському медіа-дискурсі зафіксовано такі форманти цієї групи: **-mania**, **-crazia**, **-metro**, **-poli**, що формують такі моделі творення інновацій-комполітів: $N+Suff_{mania}=N$, $N+Suff_{crazia}=N$, $N+Suff_{poli}=N$ з відповідним для них показником ступеня продуктивності – 2,3% та $N+Suff_{metro}=N$ становить 4,6%. Напр.:

- cucinomania, ж. (від італ. cucina – кухня + суф. ф. **-mania**) – на позн. маніакального синдрому, захоплення у приготуванні їжі. *La cucinomania ha fatto proseliti, ci si sente tutti un po' Parodi...* (Pan, 08/02/2012);

- smsmania, ж. (від англ. sms – повідомлення + суф. ф. **-mania**) – на позн. маніакального синдрому, захоплення від спілкування смс-повідомленнями. *A fenomeni emergenti del costume fanno riferimento... "messagginista", "messaggiata", questi ultimi frutti della giovanile "smsmania"* (So, 11/03/2012);

- complotto-crazia, ж. (від італ. complotto – змовини + суф. ф. **-crazia**) – на позн. дії, змовницького характеру. *Riusciranno le democrazie a sopravvivere nel prossimo futuro? ... da una insidiosa malattia che toglierà loro credibilità e fiducia, la "complotto-crazia"* (Rep, 08/12/2013);

- debitometro, ч. (від італ. debito – борг + суф. ф. **-metro**) – на позн. предмета, пристрою призначеного для вимірювання боргів. *Alle 18.21 di ieri sera il "debitometro" curato dall'Istituto Bruno Leoni* (Rep, 24/03/2012);

- seggimetro, ч. (від італ. seggio – місце депутатів в парламентській палаті + суф. ф. **-metro**) – на позн. предмета, пристрою, який призначений для визначення зайнятих місць в італійському Парламенті. *Il Seggimetro, un simulatore di seggi per Camera e Senato in cui l'utente ...* (U, 25/02/2013);

- veritometro, ч. (від італ. verità – правда + суф. ф. **-metro**) – на позн. предмета, який призначений для визначення правдивих фактів. *L'app che diventa veritometro. Di fronte alle dichiarazioni-fiume di candidati, gli americani possono contare su un'app che ne accerta la veridicità, grazie a un pool di fact checker* (So, 11/03/2012);

- *fannullopoli*, незм. (від італ. fare – робити + nulla – нічого + суф. ф. **-poli**) – на позн. назви міста, де ніхто не працює. *Benvenuti a Fannullopoli. C'è un paese sul Vesuvio che segna il record di assenteismo. In comune 125 dipendenti su 170 non lavorano* (Е, 26/04/2012).

Семантична цінність та компактність таких лексичних інновацій забезпечує не лише номінативну, а й підкреслює експресивно-оцінну, характерологічну функцію, що є надзвичайно важливим для медіа-дискурсу як італійської, так і української мов. Характерною особливістю суфіксального способу творення лексичних новоутворень в сучасному українському медіа-дискурсі є активізація запозичених суфіксоїдів (**-ман**, **-манія**, **-філ**, **-фобія**, **-фолія**). Найчастотнішими за останні роки в українській мові постають форманти **-манія** (*вебманія, бітломанія, діетоманія, телеманія, телефономанія, шекспіроманія*), напр.: *Не хотілося б думати, що теперішня шалена шаликоманія –приклад того, як людина за якусь мить може перетворитися з гордості нації на її сором* (ЛУ, №5(5584)); *Нова хвиля бітломанії накрила Київ* (УМ, №173(4419)); **-фобія** (*українофобія, українофобство, русофобський, ходофобія, соціофобічний*), які складають другий тип словоскладання. Напр.: *Під час виступу президента Грузії Михайла Саакашвілі делегація Росії демонстративно залишила залу засідань на знак протесту проти “русифобської” промови* (УМ, №140(4580)); *Ходофобія, або Як подолати недовіру до світу ... ходофобія – страх подорожей* (ДТ, 10/10/14); *Існує теорія імітації дитиною соціофобічної поведінки батьків* (ДТ, 24/09/10). Ці іменники-інновації мають прагматичний ореол, що позначають надмірне захоплення чи певний інтелектуальний або психічний стан. Ступінь продуктивності інновацій-комполітів утворених за моделями $N+Suff_{манія}=N$, $N+Suff_{фобія}=N$ відповідно становить 7,9% та 5%.

Разом з тим зростає кількість інновацій-комполітів з суфіксоїдними формантами **-філ**, **-фолія**, **-ман** на позначення явищ, предметів та осіб, які мають певний інтерес до чого-небудь (*українофіл, русофіл, сталінофолія, пивоман, ігроман, меломан, телефономан* тощо). Напр.: *Регулярна*

сталінофолія...прижилася інша назва – “сталінобус” (УМ, №18(4458)).
Польща і Словаччина мають інтелектуалів-українофілів, які полюбляють організувати конференції на тему євроінтеграції України (ДТ, 18/03/13).
 Ці інновації-композиції утворені за моделлями $N+Suff_{ман}=N$ з середнім (3%) та $N+Suff_{фолія}=N$, $N+Suff_{філ}=N$ низьким (2%) ступенем продуктивності.

До наступного, третього типу словоскладання композитів, відносяться сучасні форманти (з новою семантичною цінністю), які виступають як *перший елемент* композиції. Продуктивністю відзначаються деривати з префіксоїдами: *anarco-*, *auto-*, *bio-*, *caro-*, *ciclo-*, *cine-*, *cyber-*, *e-*, *euro-*, *parco-*, *tesco-*, *tele-*, *vertebro-*, *video-*, *web-*. У сучасних італійських ЗМІ кількість слів-інновацій з препозитивним компонентом помітно зростає. Проте було зафіксовано поодинокі випадки інновацій-комнозитів, утворені за моделями: $Preff_{anarco}+N=N$ та $Preff_{cine}+N=N$, $Preff_{ciclo}+N=N$, які мають низький ступінь продуктивності, що становить 1,1% та 2,3%. Напр.:

- *anarco-femminista*, ж. (від італ. ім. *femminista* – феміністка + преф. ф. **anarco-**) – прибічниця анархічного жіночого руху. *Rosa shocking e anarco-femministe* (Е, 16/08/2012);

- *cineterapia*, ж. (від італ. ім. *terapia* – терапія + преф. ф. **cine-** від італ. *cinema* – 1) кіно; 2) кінематограф) – на позн. дії, терапевтичної властивості кінематографа. *Cineterapia. L'occidente è ostaggio degli psicofarmaci. In un thriller dove l'analista (Jude Law) sta peggio della paziente ...* (Рер, 12/04/2013);

- *cine-pandoro*, ч. (від італ. ім. *pandoro* – італійський традиційний різдвяний хліб + преф. ф. **cine-** від італ. *cinema* – 1) кіно; 2) кінематограф) – на позн. кінофільму, що демонструється в різдвяний період в Італії. *L'esordio sul Web. L'amicizia con Cattelan. Il nuovo film cine-pandoro...* (Е, 20/12/2012).

Враховуючи те, що форманти можуть уживатися самостійно як повнозначні слова, слід розрізняти їх семантичну наповнюваність. Так препозитивний формант **ciclo-** у словах *ciclonudista*, *ciclopasaggiata*, *ciclosportico* походить від італ. *ciclistico* – велосипедний, але може використовуватися у другому значенні “циклічний” від італ. *ciclico*, напр.:

- *ciclo-rivoluzione*, ж. (від італ. ім. *rivoluzione* – революція + преф. ф. **ciclo-** від італ. *ciclico* – циклічний) – на позн. циклічної революції. *Una sorprendente ciclo-rivoluzione, che chiede cambiamenti* (Man, 22/09/2013).

Лексичні інновації з препозитивним компонентом *caro-*, утворені за моделлю **Preff_{caro}+N=N**, мають середній ступінь продуктивності в італійському медіа-дискурсі з показником (3,4%). Напр.:

- *caro-ticket*, ч. (від англ. ім. *ticket* – квиток + преф. ф. **caro-** від італ. – дорогий) – на позн. високої ціни за візит до лікаря. *Sanità, il caro-ticket spinge verso il privato* (U, 20/03/2013).

Матеріал дослідження показує, що в українському медіа-дискурсі зафіксовано поодинокі приклади з препозитивним формантом **bio-** (від біологічний). Утворені інновації за моделлю **Preff_{bio}+N=N** мають середній ступінь продуктивності – 4%. Напр.: ...*підприємство “Біо-Фарма”* ... *ТОВ “Біопродукт”* і *ТОВ “Біонік”* під час обшуку вилучило фальсифікованої продукції (ДТ, №19, 30/05/14). В італійському медіа-дискурсі нами не було зафіксовано лексичних новоутворень за данною моделлю.

Мова сучасних українських ЗМІ є відображенням дійсності та реалій народу. Про це свідчить зростання інновацій-комполітів, із залученням іншомовного компонента **кібер-**. Формант **cyber-/кібер-**, який за своїм походженням належить до кібернетики набуває поширення у сучасній італійській (*cyber-arma, cybercandidato, cyberintegralista, cyberteologia, cyber-falsario, cyber-rapina, cyber-rappresaglia, cyber-cinico*) та українській (*кіберпростір, кіборг, кібер-солдат, кібер-проект, кіберберкут, кібермайдан* тощо) мовах ЗМІ, який є досить продуктивним у словотвірних системах досліджуваних мов. В українській мові так звані “кібернеологізми” набули свого поширення у 90-ті роки ХХ століття, значення яких пов’язано з комп’ютерними технологіями, віртуальною реальністю та Інтернетом [161, с. 22]. Інновації-комполіти, утворені за моделями **Preff_{cyber}+N=N**, в італійському медіа-дискурсі мають середній ступінь продуктивності – 8%, а в українському **Preff_{кібер}+N=N** – високий (12,9%) і високу частотність.

Зауважимо, що на шпальтах італійських періодичних видань формант **cyber-** (від англ. *cybernetics*) частіше має англійську орфографію, тим самим витісняючи формант італійського походження **ciber-** (від італ. *cibernetica* – кібернетика) [255, р. 60; 95]. Напр.: *cyber-arma*, ж. (від італ. ім. *arma* – зброя + преф. ф. **cyber-**) – кібернетична (віртуальна) зброя. *La corsa alle cyber-armi minaccia il mondo...* (Se, 01/03/2013);

- *cybercandidato*, ч. (від італ. ім. *candidato* – кандидат + преф. ф. **cyber-**) – на позн. кібернетичного (віртуального) кандидата. *Il “cybercandidato”... ci sono ingegneri, ex programmatori di videogiochi, avvocati e matematici* (CS, 09/03/2012);

- *cyberintelligence*, ж. (від англ. *intelligence* – 1) інтелект; 2) розумові здібності + преф. ф. **cyber-**) – на позн. ознаки (властивості) того, хто володіє кібернетичним (віртуальним) інтелектом. *Frammenti di vita che danno l'idea di quanto penosa sia diventata la vita dei boss al tempo della cyberintelligence* (E, 16/08/2012);

- *cyber-rapina*, ж. (від італ. ім. *rapina* – пограбування + преф. ф. **cyber-**) – на позн. кібернетичного (віртуального) пограбування. *La cyber-rapina del secolo: 45 milioni di dollari attacco globale alle banche di mezzo mondo* (Rep, 11/05/2013).

Наведемо приклади з українського медіа-дискурсу: “КіберБеркут” і “КіберАрмія”, заблокували роботу сайту президента України (ДТ, 29/07/14); Про це йдеться в аналітичній статті під назвою “Кіберпропаганда: Україна стала полем віртуальних бойових дій”, опублікованій у французькій газеті *Le Figaro* Ця інформаційна війна ведеться одночасно з кібервійною між проукраїнськими і проросійськими хакерами ... Серед них 103 хлопці, що потрапили в полон у Дебальцевому, п'ятеро — “кіборги” (УМ, №026, 24/02/2015); Американські правоохоронці нерідко звинувачують російських кіберзлочинців ... (ДТ, 16/09/15).

У сучасній італійській мові низка словосполук-номінацій електронних аналогів певних продуктів або послуг вже формувалася в аббревіатури.

Лексичні новоутворення з першим компонентом **e-** (від італ. *elettronico* – *електронний*) на позначення нових понять і об'єктів передусім є експресивно-оцінно забарвлені та здебільшого мають запозичений характер. Ступінь продуктивності моделі **Preff_e+N=N** становить (3,4%), що відповідає середньому рівню частотності. Напр.:

- *e-car*, незм. (від англ. ім. car – автомобіль + преф. ф. **e-**) – електронний автомобіль. *L'e-car aspetta gli incentivi per tentare il cambio di marcia* (RepA&F, 04/06/2012);

- *e-couponsing*, незм. (від англ. ім. coupon – купон, талон + преф. ф. **e-**) – електронний купон, талон. *Un e-commerce dunque mobile, local e social, che sembra tagliato su misura per i servizi di e-couponsing* (RepA&F, 11/06/2012).

Високої продуктивності набувають лексичні інновації як в італійській, так і в українській мовах з початковим скороченим компонентом **euro-** /**євро-** утворені за моделями: **Preff_{euro}+N=N(A)**, **Preff_{євро}+N=N(A)**, що спричинено євроінтеграційними процесами у суспільстві. Це здебільшого універбатами, які утворені внаслідок поєднання усіченого слова-означення та повного слова-означуваного. (від італ. *europo* – *європейський*): *eurodebole*, *eurogaffe*, *eurocassanata*, *eurodracma*, *euromercozia* / *євроденутат*, *євроїжа*, *євроборц*, *євробонд*, *євромайдан* тощо. Ці моделі мають найвищий ступінь продуктивності і є високочастотними: в італійській мові – 11,5%, в українській – 17,8%. Напр.:

- *eurodebole*, прикм. (від італ. прикм. *debole* – слабкий + преф. ф. **euro-**) – на позн. банківської позиції щодо співвідношення американського долара до євро. *O Merkel, Hollande e Monti saranno in grado al più presto di condividere un meccanismo cooperativo tra euroforti ed eurodeboli ...* (Pan, 16/05/2012);

- *eurodracma*, ж. (від грец. *dracma* – стародавня грошова одиниця Стародавньої Греції + преф. ф. **euro-**) – на позн. грошової реформи у сучасній Греції. *Atene declassata di nuovo: si pensa all' "eurodracma"* (U, 09/08/2012);

- *euromerkozia*, ж. (від прізвищ Merkel та Sarkozy + преф. ф. **euro-**) – на позн. процесу європейського масштабу, пов’язаного з іменами політичних діячів Німеччини, Ангели Меркель та Франції, Ніколасом Саркозі. *L’austerità (da sola) costa troppo. Pil, lavoro, investimenti e cura del debito nell’Euromerkozia* (F, 01/02/2012).

Наведемо приклади в українському медіа-дискурсі: Козацький “*євроборц*” на Майдані (УМ, №188(4628)); *Євроїжа чи сало?* (УМ, №84(4524)); *В усіх 17 країнах єврозони триває рецесія, кількість безробітних зростає* (УМ, №70(4510)); *Чи можна в Україні надати молока без хімії... Усі органічні продукти маркуються “євролистком”* (УМ, №96(4536)); *Можна реструктуризувати євробонди, але це означатиме технічний дефолт* (УМ, 10/02/2015); *Москва забороняє в’їзд європарламентаріям уже не вперше* (УМ, 27/01/2015).

Невисокою продуктивністю в італійському медіа-дискурсі відзначаються лексичні новоутворення з префіксальним формантом **narco-** (від італ. *narcotico* – речовина, яка викликає сон) та **tecn-** (від італ. *tecnologico* – технічний). Відповідно ступінь продуктивності моделей **Preff_{narco}+N=N**, **Preff_{tecn}+N=N** у відсотковому співвідношенні становить 2,3% та 3,4%, що відповідає низькому та середньому рівням. Наприклад:

- *narcoguerra*, ж. (від італ. ім. *guerra* – війна + преф. ф. **narco-**) – на позн. війни з наркоманією. *Il Messico ostenta sicurezza, i media ne parlano meno... Quanta voglia di dimenticare la narcoguerra* (VRep, 19/06/2015);

- *narco-film*, ч. (від італ. ім. *film* – фільм + преф. ф. **narco-**) – на позн. фільмів для домашнього перегляду. *Il fenomeno dei narco-film non è nuovo ... mirato per il grande mercato dell'home video americano* (DRep, 13/10/2012);

- *tecnobibliotecario*, ч. (від італ. ім. *bibliotecario* – бібліотекар + преф. ф. **tecn-**) – технічний бібліотекар. *I tecnobibliotecari sono al lavoro per archiviare il web* (So, 13/01/2013).

Універбати утворені внаслідок поєднання усіченого слова-означення та повного слова-означуваного користуються популярністю у журналістській

практиці обох досліджуваних мовах. Зокрема, в італійській мові це префіксальний формант **tele-** (від італ. *televivo* – телевізійний), який має два значення [283, р. 2338]. У одному випадку **tele-** (від. гр. *têle-* – далеко на дистанції, здалеку) виступає як перший елемент. Ці слова найбільш вживані у науковій технічній термінології або відносяться до процесів, трансляцій на дистанції: *telefono, televisione, telegrafo, telemetro*. Третє семантичне значення форманта *tele-* відноситься до телематики, застосування інформаційної системи та послуг, що задовольняють інформаційні потреби користувача чи поєднання телебачення з комп'ютерними пристроями для інтегрування обробки та передачі інформації. Досліджені моделі **Preff_{tele}+N=N**, **Preff_{теле}+N=N** в обох мовах визначаються середнім ступенем продуктивності, відповідно складає 5,7% та 6,9%. Наприклад:

- *teledemocrazia*, ж. (від італ. ім. *democrazia* – демократія + преф. ф. **tele-**) – на позн. дистанційної демократії, яка складається з е-демократії та віртуальної демократії. *Tuttavia i modelli in circolo sono almeno tre: la teledemocrazia, ... le comunità virtuali ... la democrazia elettronica* (E, 14/06/12);

- *televampiro*, ч. (від італ. ім. *vampiro* – вампір + преф. ф. **tele-**) – на позн. особи, глядача пізніх телепрограм. Телевізійний вампір. *Eppure la collocazione è quasi clandestina, l'orario scelto perfetto per televampiri* (E, 05/12/13).

Наприклад в укр.: “*Телемило*” з вигаданої залізниці (УМ, №173(4419)); *Ви збираєтеся конкурувати показом українських новин, виготовлених обмеженим бюджетом, із великими телекорпораціями провідних держав Заходу* (УМ, №026, 24/02/15). Варто зазначити, що інновації-композиції з міжнародними блоками мають повну мотивованість, а композиції з двома іншомовними компонентами мають часткову мотивованість [166, с. 178].

Композиції з формантом **video-** / **відео-** (*відеозустріч, відеофіксація*) є досить вживаними у обох досліджуваних мовах. Однак було зафіксовано поодинокі приклади моделей інновацій-композицій з цим формантом. Ступінь їх продуктивності в італійській мові є низьким, що становить 1,1%, а

в українській – 5%, що відповідає середньому ряду продуктивності, проте має низький відсотковий показник. Напр.:

- video-cooking, незм. (від англ. ім. video – відео + cooking – приготування) – на позн. телеверсія рецептів куховаріння. *Panna. È il primo video-cooking magazine che raccoglie le ricette di alcuni famosi chef americani* (DRep, 11/05/2013).

В укр.: Глава німецького уряду провела онлайн-відеозустріч з громадянами в форматі Hangout (ДТ, 20/04/13); Зміни в Кодекс про адміністративні порушення, що передбачають відеофіксацію порушень ПДР та штрафних балів (ДТ, 27/08/15). Необхідно вказати на те, що інтернаціональні продуктивні форманти італійської мови були запозичені українською мовою і здебільшого мають у ній повні еквіваленти. Не поступаються продуктивністю в ЗМІ лексичні інновації з початковим скороченим компонентом в італ. **web-** (*web-digiuno, webtruffa, web-sondaggio, webdipendente*) / в укр. **веб-** (*веб-версія, веб-сторінка, веб-продаж*). Ступінь продуктивності моделей в італ. **Preff_{web}+N=N** є середнім, що становить 8%, а в укр. **Preff_{веб}+N=N** – 3%. Наприклад:

- web-digiuno, ч. (від італ. ім. digiuno – піст + преф. ф. **web-**) – на позн. дії щодо утримання від користування Інтернетом. *Che sciocchezza il web-digiuno* (E, 16/05/2013);

- web washing, незм. (від англ. ім. washing – мийка + преф. ф. **web-**) – на позн. такого явища, як “Інтернет-миття”. Видалення власного імені в Інтернет-новинах для збереження репутації. *Tutti pazzi per il “web washing”. Che ripulisce il proprio nome sul web dalle notizie* (L, 19/05/2012).

В укр.: Користувач зможе зняти з рахунків “ВебМані” не більше ніж 4 тис. гривень щомісяця (УМ, №87(4527)); Такі дані містяться на офіційному веб-порталі Верховної ради (ДТ, 21/09/15).

У італійській мові сучасних ЗМІ за моделлю **Preff_{facio}+N=N** зафіксовано поодинокі приклади інновацій-комполітів з низьким ступенем продуктивності (1,1%). Напр.: fascioleghista, ч. (від італ. ім. leghista – легіст,

прихильник політичної партії “Lega” + преф. ф. fascio-) – на позн. особи, яка є прибічником фашизму і політичної партії “Lega”. *Dopo il “fasciocomunista” arriva il “fascioleghista”* ... (Pan, 21/03/2012).

Загальний вигляд результатів ступеня продуктивності префіксоїдних композитних моделей творення ЛСІ у італійському медіа-дискурсі подано на рис. 3.2.4

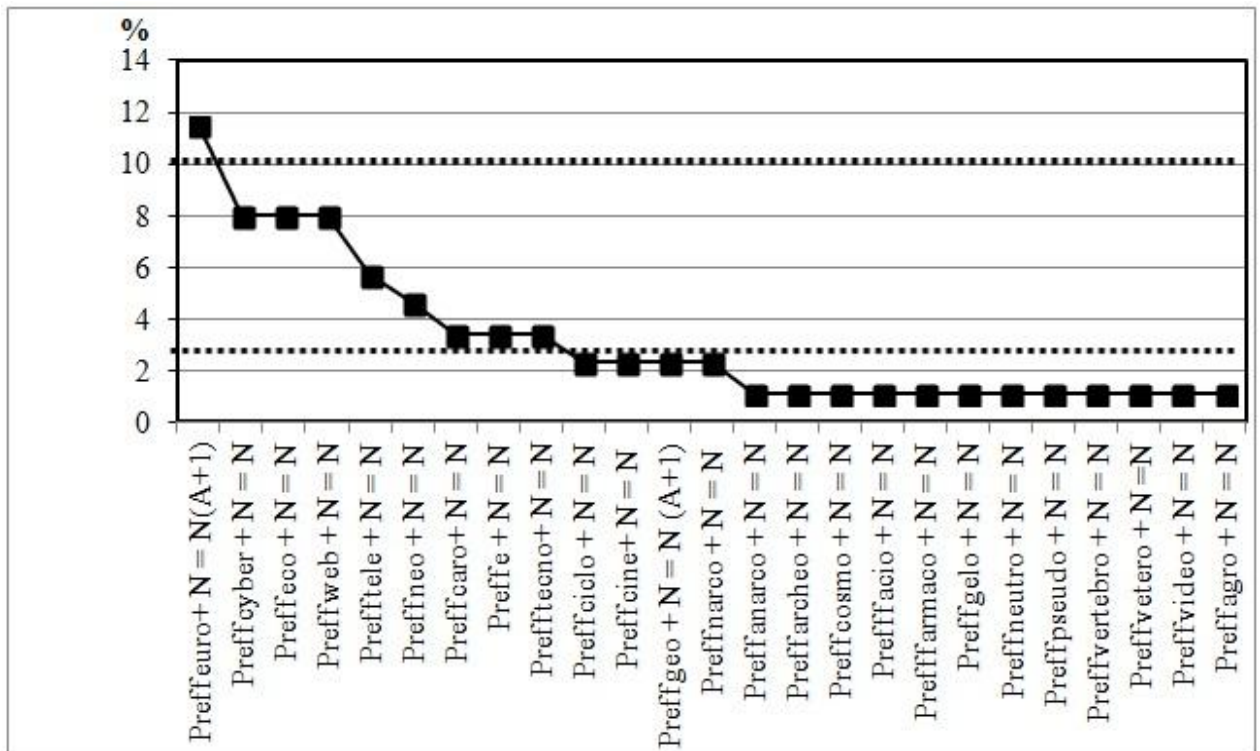

Рисунок 3.2.4 – Варіаційний ряд розподілу частот префіксоїдних композитних моделей творення в італійському медіа-дискурсі

Також активізуються сучасні постпозитивні форманти **-centrismo** (*afrocentrismo, venetocentrismo*), **-ciclo**, **-landia/-lande** (*sponsorlandia*), **-poli** (*tabellopoli, ricercopoli*), **-vendolo** (з новою семантичною цінністю), що виступають як *другий елемент* композиції і утворюють четверту групу словоскладання. Ступінь продуктивності моделей $N + \text{Suff}_{\text{poli}} = N$, $N + \text{Suff}_{\text{landia/-lande}} = N$ є низьким (2,3%). Напр.:

- *ricercopoli*, ч. (від італ. ім. *ricerca* – 1) пошук; 2) дослідження;
3) розшук + суф. ф. - (o) **poli**) – на позн. судового процесу з фальсифікації

наукових досліджень. *Ricercopoli. È il primo processo penale in Italia per falsificazione di dati scientifici ... Che riguardano farmaci* (E, 01/03/2012);

- *merkollande*, ч. (від прізвища Merkel + суф. ф. **-lande**) – на позн. процесу щодо територіального володіння владою, пов'язано з іменем політичного діяча А. Меркель. *Oggi, Merkozy – per esprimere un asse più o meno solido dura qualche mese. Merkollande* (CS, 04/06/12).

Лексичні новоутворення за вищезазначеними моделями мають високе смислове наповнення, проте слова-інновації з формантом **-poli** мають негативну оцінку і пов'язані з безпрецедентним комплексом поліцейських заходів і судових процесів в Італії 1992-1993 рр., спрямованих проти впливу мафії у правоохоронних органах і політиці, який мав назву *Tangentopoli*. Слово-інновація *ricercopoli* (від італ. *tangentopoli* – хабарництво) набуває нового значення, а саме – фальсифікація пошукових даних у судовій справі.

Формант **-poli** має свій відповідник, аналог також і в англійській мові, це постпозитивний формант **-gate**, який бере свій початок від політичного скандалу у 70-х роках ХХ ст. в Америці (від. англ. *Watergate scandal/Вотергейтський скандал*). За нашими дослідженнями, широко використовується на шпальтах італійських видань, здебільшого в лексичних інноваціях запозиченого типу іронічного характеру на позначення скандалу, скандальних подій. Ступінь продуктивності сформованої моделі $N+Suff_{gate}=N$ становить 4,6%, що відповідає середньочастотному рівню. Напр.:

- *broccoli-gate*, ч. (від італ. ім. broccoli – броколі + суф. ф. **gate-**) – на позн. політичного скандалу, пов'язаного з виступом американського президента Барака Обами перед дітьми про його найулюбленіші страви. *La bugia di Obama e il “Broccoli gate”. Il Presidente goloso di hot dog giura ... che gli ortaggi sono il suo cibo preferito* (CS, 11/07/13);

- *mail-gate*, ч. (від англ. ім. mail – пошта + суф. ф. **gate-**) – на позн. політичного скандалу, пов'язаного з електронною перепискою, кореспонденцією. *E a Bologna scoppia il mail-gate ...* (U, 06/04/13);

- *rubygate*, ч. (від імені Ruby + суф. ф. **gate-**) – на позн. політичного скандалу, пов'язаного з іменем танцівниці Рубі та італійського экс-прем'єра Сильвіо Берлусконі. *E questo sarebbe il “prezzo” del loro silenzio tenuto durante il processo Rubygate ...* (Rep, 18/02/2015).

В українському медіа-дискурсі ступінь продуктивності моделі $N + \text{Suff}_{\text{гейт}} = N$ становить 3%. Лексичних інновацій з постпозитивним формантом **гейт-** (*кумо-гейт*, *януковичегейт*) складають четвертий тип композитного словоскладання. Напр.: *Народжені повзати, покиньте гейт!* (УМ, №025, 20/02/2015). Словотворча активність вищезазначених формантів в мовній практиці значно вища. Лексичні інновації з виразним експресивно-оцінним потенціалом збільшують кількість похідних гнізд.

Приклади демонструють загальні тенденції формування лексичних новоутворень з питомими та запозиченими формантами у сучасному італійському та українському медіа-дискурсах подано у табл. 3.2.4.1.

Таблиця 3.2.4.1

Кількісно-якісна характеристика моделей інновацій-композитів

№	Типи формантів	Італ. мова		частотність	Укр. мова		частотність
		абс.	відн.		абс.	відн.	
1.	Класичний префіксоїд	11	33,3	висока	5	27,8	висока
2.	Класичний суфіксоїд	3	9,1	середня	5	27,8	висока
3.	Сучасний префіксоїд	14	42,4	висока	7	38,9	висока
4.	Сучасний суфіксоїд	5	15,2	висока	1	5,5	середня
Усього		33	100		18	100	

Загальний вигляд результатів ступеня продуктивності префіксоїдних композитних моделей творення ЛСІ у італійському медіа-дискурсі подано графічно на рис. 3.2.4.1

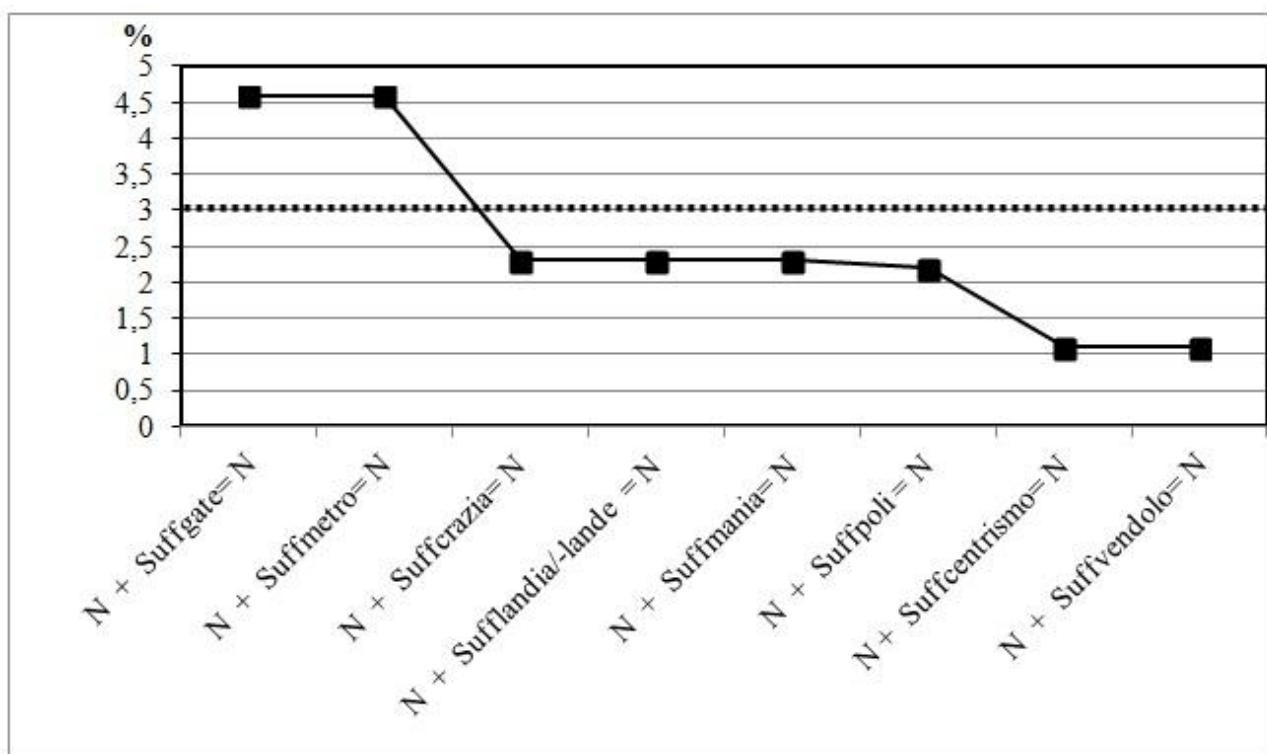

Рис.3.2.4.1 – Варіаційний ряд розподілу частот суфіксоїдних композитних моделей творення в італійському медіа-дискурсі

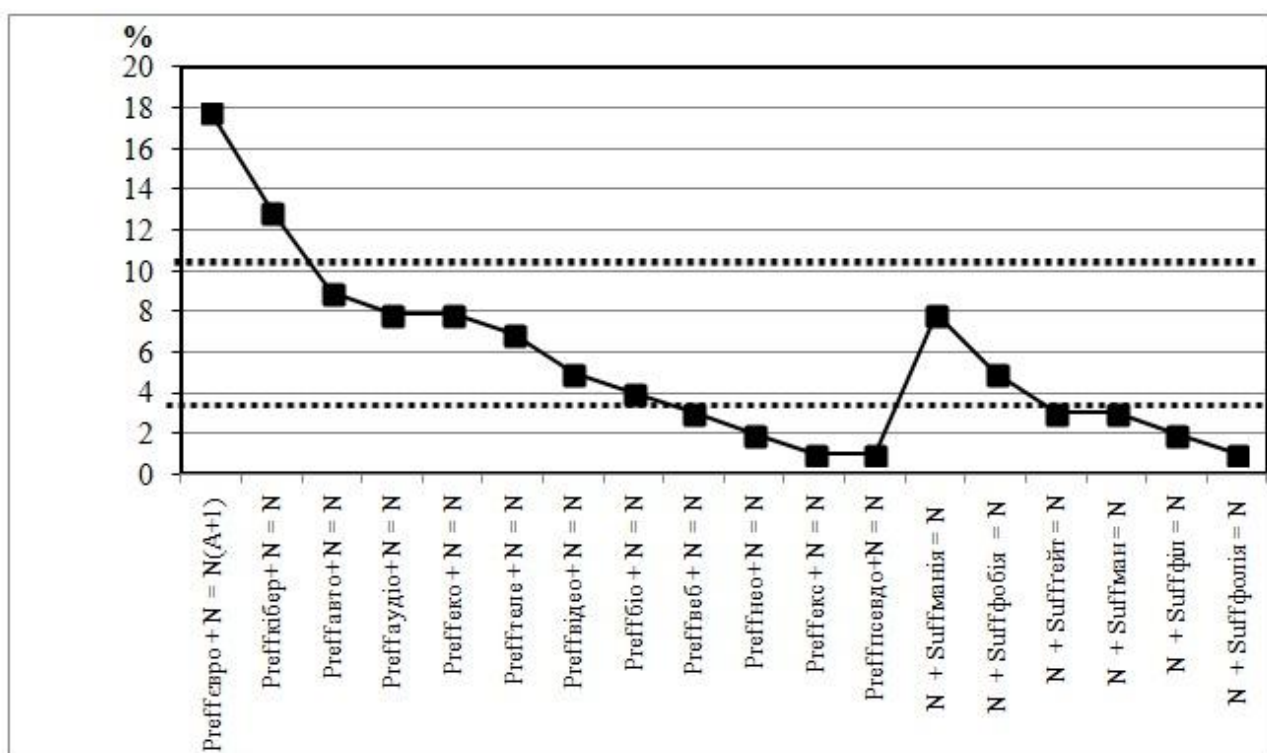

Рис. 3.2.4.2 – Варіаційний ряд розподілу частот префіксоїдних та суфіксоїдних композитних моделей творення в українському медіа-дискурсі

Виразною є активація лексичних інновацій, утворених способом словотворення, а саме *зрощенням* та *юкстапозицією*. Нові слова, утворені зрощенням, є наслідком стягнення в одне слово, лексикалізації двох або більше одиниць, що стоять поряд і часто повторюються у такій позиції в текстах [295, с. 218]. Зазначимо, що *зрощення* як лексико-синтаксичний спосіб словотворення відрізняється від чистого словоскладання тим, що лексичні новоутворення в усіх формах повністю тотожні за морфемним складом еквівалентному словосполученню. При цьому зберігається також синтаксичний зв'язок компонентів та їх послідовність у структурі словосполучення і складного слова. Такі новоутворення виникають переважно на основі двох слів (італ.: *berluscosauero*, *libropanettone*; укр.: *зомбоящик*, *бліцкрига*). Номінативна активність слово- та основоскладання в італійському медіа-дискурсі є досить продуктивною і становить 27,3%, в українському – 38,2%. Розглянемо лексичні новоутворення у італійському медіа-дискурсі, напр.:

- *berluscosauero*, ч. (від італ. прізв'язка Berlusconi + італ. ім. dinosauro – динозавр) – на позн. дії, яка має іронічний характер, пов'язана з іменем італійського екс-прем'єра Сільвіо Берлусконі. *La faccenda del dinosauro, o Berlusconi, è un'altra di quelle stranezze che s'impongono* (Rep, 07/12/2012);

- *ciclabilità*, ж. (від італ. ім. ciclista – велосипедист + італ. ім. abilità – здатність, уміння) – на позн. явища, процесу пересування велосипедом. *Monti scrive al movimento Salvaciclisti "Miglioriamo anche in Italia la ciclabilità"* (Rep, 14/05/2012);

- *libropanettone*, ч. (від італ. ім. libro – книжка + італ. ім. panettone – міланський традиційний різдвяний пиріг) – на позн. подарункової різдвяної книжки. *La corsa al libropanettone ... Le tecniche di autori ed editori per conquistare il Natale* (CS, 09/12/2012);

- *merkiavellico*, прикм. (від прізв'язки Merkel та Machiavelli + прикметниковий суфікс відіменникового (номінального) походження **-ico**) – на позн. ознаки уміння використовувати хитрість та лукавство в управлінні

державою. Прикметник-інновація пов'язана з іменами Ангели Меркель та Ніколло Макіавеллі. *Con una combinazione di fortuna e di virtù merkiavellica non si è fatta sfuggire l'opportunità storica...* (Rep, 26/10/2012);

За нашими спостереженнями, в українському медіа-дискурсі найчастіше лексикалізуються сполучення різних самостійних частин мови, найчастіше іменників, напр.: *Такі настирливі контролери, звісно не сподобалися скоробагатькам, котрі тоді традиційно нечесним способом заробляли свій перший мільйон* (УМ, №180(4620)); *Батьків стримує не лише власна залежність від “зомбоящика”, а й бажання якимось чином як найдовше утримати доньку чи сина під наглядом* (УМ, №86(4526)); *Стало відкриття жанру скульптомалярства у світовій культурі* (ЛУ, №39(5468)). *Невелика група можновладців контролює всі фінансові потоки в Україні* (УМ, №39(4579)); *Як можна було допустити, щоб міністром освіти призначили відкритого україножера* (УМ, №139(4579)); *Приємний шок “Кіношоку”... Без нагород на “Кіношоці” не залишився і фільм відкриття фестивалю “ТойЩоПройшовКрізьВогонь”...* (ЛУ, № 37(5466)). Такі місткі лексичні новоутворення як в українській, так і в італійській мовах, сприяють образному, влучному вираженню думки, мовної експресії внаслідок редукції плану вираження вихідної синтаксичної структури, в укр.: *Зрив плану “Барбарошен” (назва статті)...* (УМ, №111(4551)).

У сучасному медіа-дискурсі останніх років помічено інтенсивне зростання лексичних інновацій, утворених юкстапозицією. *Юкстапозити* (франц. *juxtaposition* – розміщення поряд, від лат. *juxta* – поряд, біля *position* – положення) – кількаосновне складне слово, що утворюється шляхом складання слів або слів форм [295, с. 842]. Переважно це номінативи, які складаються з двох іменників і мають формальну та семантичну цілісність, яка позначається дефісом на письмі, напр.: (в італ. *palcoscenico-confessa* / укр. *скетч-комаха, красуня-в'язень*). Ці лексичні новоутворення з'являються в італійській мові під впливом американського варіанта англійської мови.

Вирізняються сталістю і найбільш поширені в сучасних словниках, але водночас вони є випадковими утвореннями розмовної мови [280].

У мові публіцистики як української, так і італійської дедалі більше з'являється складених слів-інновацій, композитів. Сучасні італійські мовознавці виділяють одинадцять типів словоскладання композитів [275; 243], проте традиційними є п'ять основних: 1) N+A; 2) N+N; 3) V+N; 4) V+V; 5) A+A [253, р. 189]. Моделі та тенденції словоскладання української мови є схожими до вищезазначених в італійській мові, актуалізація яких визначається різним ступенем продуктивності, відповідно різною частотністю. До першої моделі відносяться інновації-композити, що утворилися поєднанням іменника і прикметника N+A, яка має середній ступінь продуктивності (3,9%) і середню частотність, в українській – низький ступінь продуктивності (1,7%) і низьку частотність. Наприклад:

- *socializzazione inversa*, (від. італ. ім. *socializzazione* – соціалізація + італ. прикм. *inverso* – зворотній) – на позн. дії. Вибір стилю одягу дітьми для матерів. *Le ragazzine guidano le scelte d'acquisto delle madri per abbigliamento e make up: si chiama "socializzazione inversa"* (CS, 18/02/12);

У сучасній українській мові, окрім випадків словоскладання моделі іменника з питомим прикметником N+A, зафіксовано N+A_б – іменник у поєднанні з запозиченим прикметником, що зумовлено журналістською маркованістю. Напр.: *Оселедець на профі-рингу* (УМ, №139(4579)); *Вони надали "уайлд-кард" "Будівельнику"...*(УМ, №110(4550)).

Другий тип словоскладання, представлений конструкцією N+N, є найпродуктивнішим для обох досліджуваних мов. У сучасному італійському медіа-дискурсі ця модель визначається високим ступенем продуктивності 58,8%, в українському – 53%. У таких сполуках один з іменників виконує функцію прикметника, напр.: (в італ. *abito-gioiello*, *uomo-simbolo*, *servizio-territorio*, *dichiarazione-fiume*; в укр. *теротистка-смертниця*, *гей-парад*, *країна-лідер*, *міфи-страшилки*, *стиліст-шопер* тощо). Наприклад:

- farma-traffico, (від італ. прикм. farmaceutico – фармацевтичний + італ. ім. traffico – 1) нелегальний продаж; 2) рух – на позн. нелегального продажу медикаментів. *L'oro nero del "farma-traffico". Il business dei farmaci falsi ... uccide un milione di persone l'anno* (So, 24 ore, 19/05/2013);

- fratello-agente, (від італ. ім. fratello – брат + італ. ім. agente – агент) – на позн. тісної співпраці із суміжними представництвами. *Dopo l'appuntamento di ieri nella sede del Milan: l'ufficio di Galliani ha ospitato la visita del fratello-agente del trequartista giapponese* (Rep, 12/07/13).

В укр.: *Прихильники відомої позиції біблійного Пилата з "умивання рук", себто чистюлі-"противсіхи" та їхні "чесні" соратники, які насамперед вишукують "діри в мостах" опозиційних об'єднань* (ЛУ, №44(5523)); *Приходить "хлопчик-робот" із ноутбуком* (назва статті) (УМ, №109(5449)); *Неподалік сільські ентузіасти створили музей-меморіал "Блокпост", присвячений воїнам-інтернаціоналістам* (УМ, №110(4550)); *Почувши мою згадку, Андрій Самійлович так щиро й голосно сміявся, що рукавом сорочки витирав смішинки-сльозинки* (ЛУ, №43(5472)); *Пошук корупційного капіталу-втікача — це те, чим займаються компетентні органи нашої країни і фінансова розвідка всього світу* (ДТ, №46, 05/12/14).

У італійському медіа-дискурсі спостерігається тенденція широкого вжитку моделі словоскладання N+N_b – іменник у поєднанні з іменником запозиченого походження, переважно це слова англо-американського варіанта. Ступінь продуктивності в італійській мові є високим (11,8%), що визначається високою частотністю серед продукованих моделей. Напр.:

- prete-manager, (від італ. ім. prete – священнослужитель + англ. ім. manager – менеджер) – на позн. керівника в системі богослів'я. *L'impero sanitario milanese del prete-manager* (Rep, 9/11/13);

- vegan chef, (від англ. vegan – строгий вегетаріанець + англ. ім. chef – шеф-кухар) – на позн. особи, шеф-кухаря, який не їсть і не використовує у приготуванні тваринні жири, м'ясо. Кухар-вегетаріанець. *Tra i lavori green del presente c'è anche quello del vegan chef* (Se, 12/10/12).

В українській мові інновації-композиції із запозиченим складовим за моделлю $N+N_b$ мають високий ступінь продуктивності (43,5%) і високу частотність. Напр.: ...в той самий день побували в черкаському наб-ресторані “1+1” (УМ, №86(4526)); Кім Кардам’ян народила бойфрендові-реперу дочку (УМ, №87(4527)); У книжки є свої гурмани і прихильники. Є свій фан-клуб (ЛУ, №38(5467)); Тиждень прет-а-порте, посів гідне місце на теренах міжнародної фешн-індустрії; Анімаційна комедія “Університет монстрів” – це приквел- мультхіта ” (УМ, №88(4528)); В бібліотеці є свої лаунж-зони, де можна поспілкуватися (УМ, №147(4587)). Актуалізація мікромоделей $N_{\text{онлайн}}+N$ (6%), $N_{\text{офлайн}}+N$ (4%) набирають популярності в українському медіа-дискурсі і мають середній ступінь продуктивності, середню частотність. Це зумовлено їх семантичною цінністю й образністю номінації. Напр.: “Офлайн-склянка” – хай мобільний відпочине. У Бразилії винайшли келих, який не може стояти на столі, якщо не підкласти під нього мобільний телефон (УМ, №86(4526)); ...люди повинні приходити в бар, відключатися від онлайн-світу, коли ти маєш постійно бути на телефоні...(УМ, №86(4526)); ...недоторканність особистого життя підлягає охороні і в онлайн-середовищі (ДТ, 27/11/13); Проте цифри свідчать, що онлайн-благодійники все ж таки щедріші за своїх офлайн-колеги (ДТ, №25, 05/07/2013).

Утворення інновацій-комполітів за моделлю $N+N_b$ – іменник у поєднанні з іменником запозиченого походження представлено також низкою лексичних новоутворень із запозиченим та давно засвоєними компонентами-основою. Ці інновації-комполіти представлені мікромоделями $N_{\text{піар}}+N$ (10%), $N+N_{\text{шоу}}$ (10%) визначаються високим та $N_{\text{віп}}+N$ (6%) середнім ступенями продуктивності. Напр.: **віп-** (*віп-агітатори, віп-теща*): *Вона стане віп-агітатором опозиційного кандидата* (УМ, №110(4550)); *ВІП-теща “Другу маму” нардепа–“регіонала” ... намагаються виправдати* (УМ, №071, 18/05/12)); *Дана реформа допоможе усунути поділ українців на сорти “ВІП-пенсіонерів” ... і звичайних*; **піар-** (*піар-агенція, піар-послуги,*

розпіарити), напр.: Піар-агенція буде від нього вимагати, що він має написати (УМ, №18(4458)); Закінчилися кошти, виділені на перший етап піар-супроводу кампанії (ДТ, №35, 25/09/15); Зацікавленість влади в таких піар-послугах (УМ, №88(4528)); **топ-** (топ-клуби, топ-шопівці, топ-50), напр.: Переговори тривали вісім місяців, але найбільша поступка, на яку погодилася “топ-шопівці”, – сплатити співачці 5 тисяч доларів й придбати на них напис Top Rihanna... (УМ, №110 (4550)); **шоу-** (кайф-шоу, ерудит-шоу, маски-шоу). Унаслідок “масок-шоу” виникли збої у роботі українського сектору компанії, утім вони швидко відновили фінансові процеси (УМ, №87(4527)); “Реаліті-шоу” ціною в життя (УМ, №139(4579)); Адже принаймні рейтингову світі шоу-бізу вона колишньому одеситу навряд чи поступається (УМ, №86(4526)); Дуже чіткі позиції мають стандарти, в основному телевізійні – скетч-шоу, камеді-клуб (УМ, №40(4480)). Набуває своєї продуктивності мікромодель $N_{art}+N$ із запозиченим компонентом **арт-** (арт-об'єкт, відео-арт, арт-проект, артхаусний, арт-відкриття, КобзАрт, медіа-арт, арт-майданчик, art-пікнік, арт-простір, арт-спільнота), яка визначається високим ступенем продуктивності (26%). Наприклад: Особливе місце у творчій діяльності З. Чегусової належить організації міжнародних арт-проектів (УМ, №108(4548)); Наша “грядка” – фестивальний артхаусний прокат (УМ, №88(4628)); Кінетичний Дніпро-арт (КЖ, №23-24, 21/05/15); До полеміки приєдналися ... головний редактор журналу “АртЮкрейн” (КЖ, №25-26, 19/06/15); Багато хто з вас пам'ятає, що свій арт-майданчик у міністерстві закордонних справ ми відкрили ще торік (КЖ, №25-26, 19/06/15); ... приклад поєднання зусиль арт-спільноти та дипломатичних інституцій задля створення яскравої презентації країни поза її межами (КЖ, №25-26, 19/06/15).

У сучасному українському медіа-дискурсі цікавим, на нашу думку, у дериваційному плані є частотний запозичений компонент **фест-** (бібліофест, Черемош-фест), який має високий ступінь продуктивності (14%) і високу частотність. Семантична наповненість цієї інновації є стилістично

маркованою. Наприклад: *На високий “Берег-фест” крутий* (назва статті). *Традиційні ремесла Закарпаття були представлені на традиційному фестивалі “Берег-фест”, що відбувся в місті Берегове* (УМ, №144(4584)); *У Криворівні на “Черемош-фесті” боялися Бога, обідали з предками і “набувалися” під музику гуцулів та на сплавах по Чорній Ріці* (УМ, №70(4510)); *Довго думав, як рятувати бібліотеки, і придумав. Першими в Україні ми почали проводити бібліофести – з карнавалами, конкурсами, зустрічами письменників із читачами тощо* (УМ, №108(4548)); *Відвідувачі гуляють територією Державного музею авіації у столиці під час авіофестивалю “Самальот-Фест-2015”* (ГУ, №56(1808)); *Наступного тижня, ... розпочне розбіг ГогольFest-2015, який об’єднає представників сучасного мистецтва з багатьох країн* (ДТ, №33, 11/09/15). Досліджуючи словотвірний потенціал відзначимо, що на сучасному етапі в українській мові зростає кількість запозичених основ-компонентів, які знашли своє місце у дериваційних процесах української мови. Серед них: **аква-, кріо-, спа-** (Донецьк-Аква, Аква-Терм, аква-польот, спа-готель, спа-салон, кріосауна, кріомасаж, кріопротокол, кріо-цикл) та ін. Напр.: *На момент реєстрації він був членом правління товариства з обмеженою відповідальністю ... “Донецьк-Аква”* (ДТ, 15/04/13); *На виставці “Аква-Терм-2009” зразки геліотермічної техніки, ... привернули до себе увагу* (ДТ, №26, 10/07/09); *Завдяки перетворенню крил на плавники пінгвін опанував здатність до так званого “аква-польоту” у воді* (ДТ, 1/01/14). Зазначимо, що інновацій-композиції, утворені за моделями $N_{кріо}+N$ (8%), $N_{аква}+N$ (6%) відзначаються середнім ступенем продуктивності та модель $N_{спа}+N$ (2%) – низьким.

Проілюстровані приклади новітньої публіцистики останніх років підтверджують накопичення інновацій зі зв’язними запозиченими основами, що поступово веде до усвідомлення їх як самостійних за формою і значенням одиниць. Це сприяє не лише творенню нових гібридних похідних слів, а й переходу їх у статус самостійних слів у мові. Таким чином, збільшується не лише кількість слів-інновацій із запозиченими основами, а й оновлюється

словниковий склад, лексичні одиниці якого здатні виконувати словотвірну функцію як в українській, так і в італійській мовах.

Помітне зростання емоційної виразності сучасного стану як італійської, так і української мов виявляється в розширенні кола інновацій-комполітів на номінальній основі з питомими та запозиченими компонентами, що базується на словоскладанні. Характерна інтернаціоналізація, поєднаність питомих та іншомовних компонентів в досліджуваних мовах зумовлює функціонування експресивно-маркованої лексики. На сучасному етапі розвитку словотвору лексичні інновації відзначаються своєю сталістю і найпоширеніший фіксуються в сучасних словниках, але в той же час вони є випадковими утвореннями, що належать до сфери розмовної мови. Під впливом американського варіанта англійської мови потрапляють як в італійську, так і в українську мови нові типи та компоненти словотворення.

До третього типу словоскладання у італійській мові відносяться слова, утворені за моделлю “дієслово” та “іменник” V+N. Це інновації-універбати, де ключовими є дієслова, які характеризуються експресією у вираженні, часто виступають у функції іменника або прикметника, напр.: *...борошномили позбавлені будь-яких пільг...*(УМ, №153(4593)). Матеріал дослідження засвідчує, що в українській мові ці інновації визначаються низьким ступенем продуктивності.

Можливість формування інновації цієї моделі в італійській мові передбачає використання будь-якого перехідного дієслова, але зазвичай це дієслова першої дієвідміни з двоскладовим наголосом. Актуальними для сучасного італійського медіа-дискурсу є інновацій-комполіти за твірними моделями, які визначаються середнім ступенем продуктивності. Модель $V_{\text{blocca}}+N$ у процентному співвідношенні до загальної кількості лексичних новоутворень даного типу становить 8,3%, а модель з протилежним їй значенням $V_{\text{sblocca}}+N$ (16,7%). Це явище зумовлено суспільно-політичними змінами, що активізує подібні лексичні новоутворення. Напр.:

- blocca-prescrizione, (від італ. перехідного дієслова *bloccare* – блокувати, призупиняти + італ. ім. *prescrizione* – 1) призначення; 2) рецепт; 3) термін дії) – на позн. явища, яке призупиняє будь-які впроваджені закони, процеси. *Nel Pd si riapre il caso ineleggibilità. Casson lancia il blocca-prescrizione* (Rep, 24/05/13);

- sblocca-pagamenti, (від італ. перехідного дієслова *sbloccare* – розблокувати + італ. ім. *pagamento* – оплата, платіж) – на позн. дії щодо сплачування податків. *Rischio fiscale sullo sblocca-pagamenti* (So, 12/04/13).

Досліджуваний матеріал засвідчує тенденцію активізації окремих дієслівних формантів у сучасному італійському медіа-дискурсі, напр.: **salda-** (*salda-debiti*), **salva-** (*salva-esodati*), **taglia-** (*taglia-province*), **trasforma-** (*trasforma-italia*), які формують мікромоделі $V_{salva+N}$ та $V_{trasforma+N}$ з однаковим показником (25%), $V_{taglia+N}$ та $V_{sblocca+N}$ – (16,7%) і мають високий ступінь продуктивності, високу частотність. Мікромоделі $V_{salda+N}$ і $V_{blocca+N}$ визначаються спільним показником (8,3%) – середній ступінь продуктивності, середня частотність. Це зумовлено політизацією владних структур, економічними реформами, змінами у законодавчій владі. Наприклад:

- salda-debiti, прикм. (від італ. перехідного дієслова *saldare* – зварювати, з'єднувати + італ. ім. *debito*) – борг, обов'язок – на позн. закону (постанови), що передбачає зменшення, погашення боргів. *Il decreto legge salda-debiti per 40 miliardi ...varato ieri dal governo, sarà in “Gazzetta ufficiale” entro domani sera e subito in Parlamento* (Rep, 07/04/13);

- salva-esodati, прикм. (від італ. перехідного дієслова *salvare* – зберегти + італ. ім. *esodo* – 1) переселення; 2) переведення коштів за кордон; 3) вихід з Єгипту єврейського народу; 4) міграція + суф. -ato) – на позн. збережених витрат, коштів. *Emendamento alla legge di stabilità ...Trovati i soldi salva-esodati* (Rep, 11/11/2012);

- taglia-province, прикм. (від італ. перехідного дієслова *tagliare* – вирізати + англ. ім. *province* – районний центр в Італії) – на позн. закону

(постанови), що передбачає зменшення коштів на утримання районних центрів, а саме через їх ліквідацію. *Sprechi, il governo accelera ecco il decreto taglia-province il via libera a fine ottobre* (Rep, 02/10/12);

- *trasforma-italia*, ч. (від італ. перехідного дієслова *trasformare* – 1) перетворити; 2) змінити + *Italia* – Італія) – на позн. серії реформ в Італії, зокрема заощадження витрат та коштів. *Il governo vara il “trasforma-Italia”*: *su sindaci e regioni* (Rep, 05/10/12).

Інновації-композиції типу: *blocca-prescrizione, sblocca-pagamenti, salda-debiti, taglia-province, trasforma-Italia* складаються з двох частин: перехідного дієслова першої дієвідміни та іменника в однині чи множині.

У свою чергу, на відміну від українського, в італійському медіа-дискурсі зафіксовано поодинокі випадки інновацій-комполітів, що утворились за складенням двох дієслів **V+V**, конгломерати, які складають четвертий тип словоскладання і визначаються середнім ступенем продуктивності (3,7%). Напр.: *Se i giochi “usa e getta” cancellano le vecchie lotterie* (CS, №5, 31/01/11). Фактичний матеріал засвідчує, що в італійському та українському медіа-дискурсі не зафіксовано жодного прикладу щодо п'ятого типу словоскладання, утвореного з двох прикметників **A+A**.

Загальний вигляд кількісно-якісної характеристики моделей інновацій-комполітів у італійському та українському медіа-дискурсах подано у таблиці 3.2.5.6.

Таблиця 3.2.5.6

Кількісно-якісна характеристика моделей інновацій-комполітів

№	Моделі	Італ. мова		частотність	Укр. мова		частотність
		абс.	відн.		абс.	відн.	
1.	N + N	30	58,8	висока	61	53	висока
1.1.	N + N _b	6	11,8	висока	50	43,5	висока
2.	V + N	12	23,5	висока	2	1,7	низька
3.	N + A	2	3,9	середня	2	1,7	низька
4.	V + V	1	2,2	низька	-	-	-
5.	A+A	-	-	-	-	-	-
Усього		51	100		75	100	

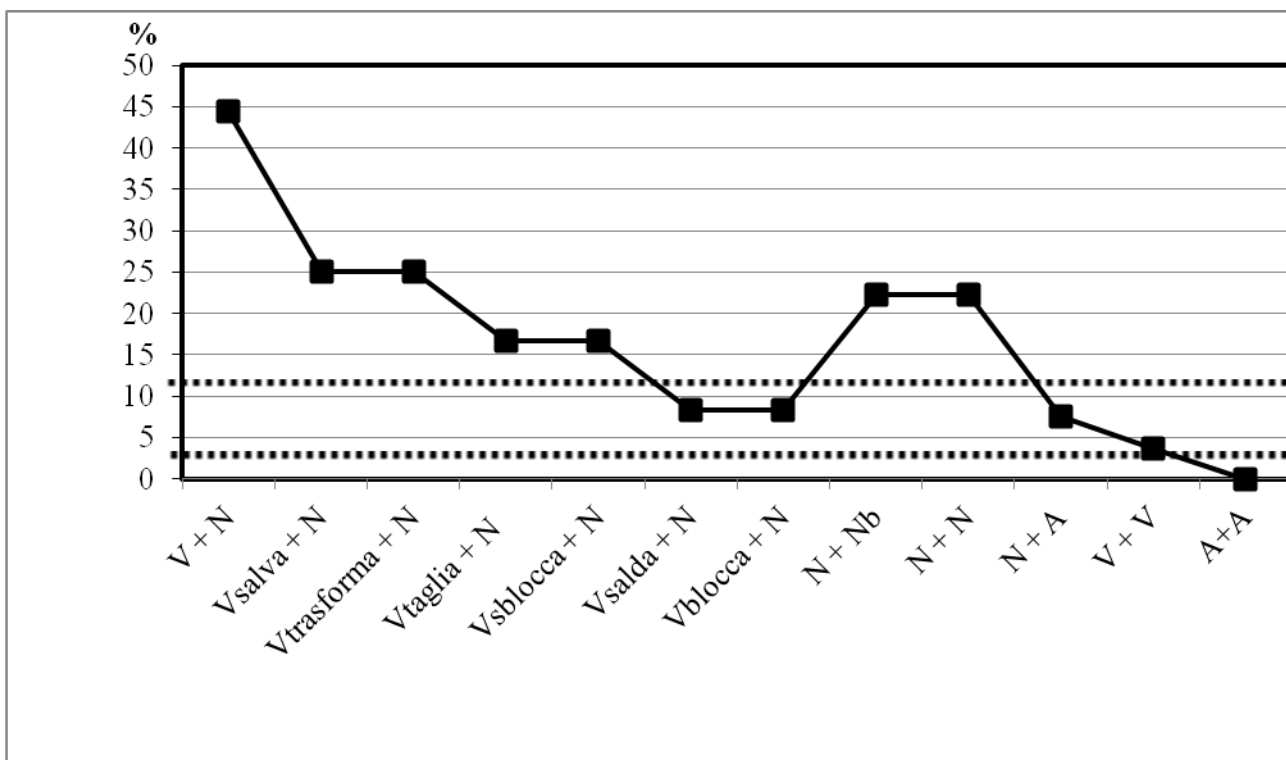

Рис. 3.2.4.3 Варіаційний ряд розподілу частот моделей словоскладання за ступенем продуктивності італійському медіа-дискурсі

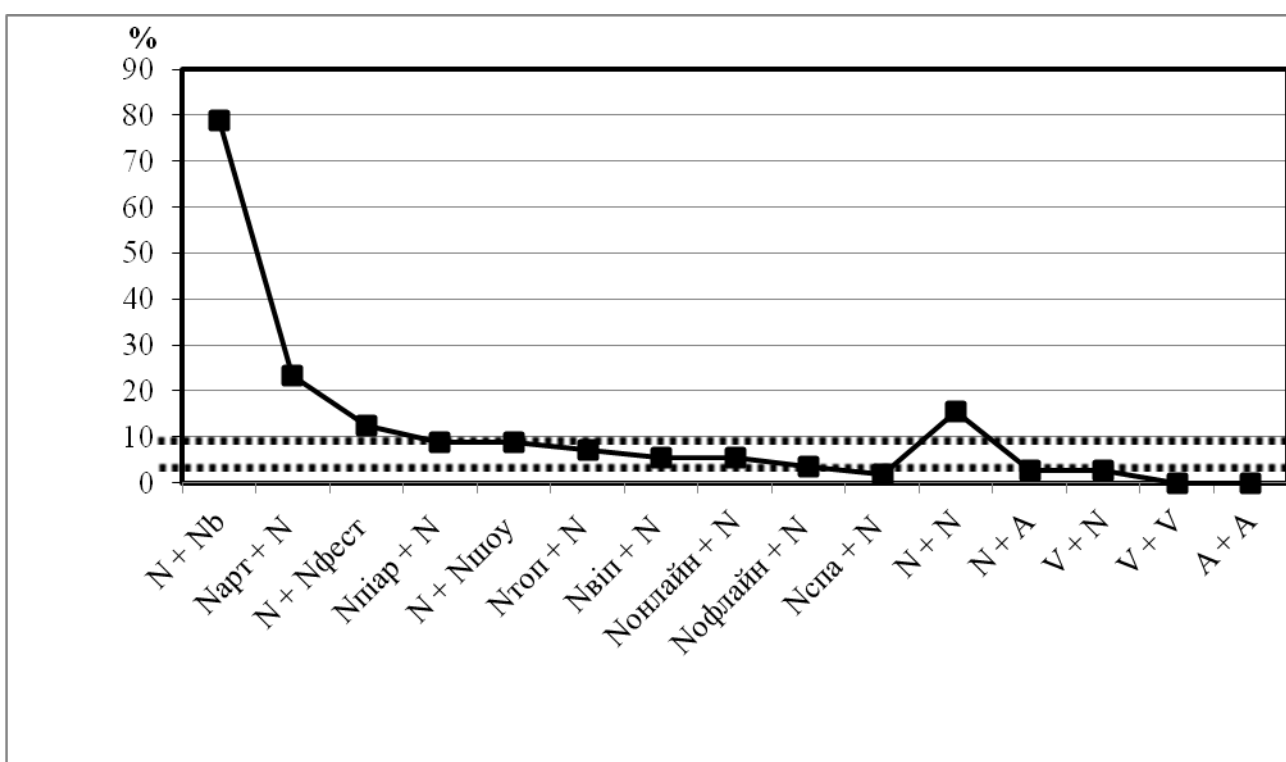

Рис. 3.2.4.4 Варіаційний ряд розподілу частот моделей словоскладання за ступенем продуктивності в українському медіа-дискурсі

Типовою для сучасної італійської мови є конструкція, що стоїть на межі між композицією і префіксацією, (**tutto+N**), напр.: *tuttosapore*, *tuttosposa*. Такі конструкції пов'язані зі словосполученнями, утвореними за типом прикметника, напр.: *tutto bello*, *tutto aperto*, *tutto-sessuale* [239]. Напр.: *Si attende l' ultima evoluzione del tutto-presidente: cioè il presidente calciatore* (Rep, 14/09/05); *Questo prototipo ... di una sensazionale moto "tutto-terreno" capace di affrontare anche il più duro dei raid* (Rep, 8/11/14). Ці слова вже зафіксовані італійськими словниками, разом з тим залишаються цікавими для італійського мовознавства. В українській мові відповідником до цієї конструкції є слова з префіксом **все-**, які є малопродуктивними, але унікальними у своєму використанні (*всезнання*, *всевладдя*, *всевладний*, *всерозхрестя*) [94; 89]. Напр.: *Чому хлопці повинні вмирати ні за що, за безчинство нашого "всевладдя"* (УМ, №017; 05/02/2015).

Поява оказіональних юкстапозитів у сучасній італійській мові розширює можливості. Слідом за авторським словосполученням Стефано Рікуччі "*i furbetti del quartierino*", яке увійшло до журналістської практики ще у 2006 р., посилаючись на незаконні справи у функціонуванні двох італійських банків, з'являються сучасні інновації-композиції зі стилістичною конотацією переважно негативного характеру, напр.: *Furbetti con le ali. Aerei intestati a società irlandesi* (E, 21/03/2013); *Tremila cartelle esattoriali per i "furbetti" del bus*". .. *Settemila le multe da gennaio a maggio, c'è chi non timbra e chi lo fa più volte* (Mat, 11/07/2013); *Caccia ai furbetti della movida milanese. Nuovo blitz dell'Agenzia delle entrate: verifiche fiscali a tappeto tra Navigli e corso Como* (Rep, 29/01/2012).

У мові сучасного італійського медіа-дискурсу досліджено лексичні новоутворення (30 номінативних одиниць – (10,1%)) зумовлені лексикалізацією та фразеологізацією вільних сполучень, які визначаються високою продуктивністю та підкреслюють емоційно-образну виразність. Лексико-семантичні інновації з компонентом **furbetto** поєднують у собі морфологічну й семантичну мотивованість, утворюються від італійського

слова **furbetto**, що позначає *хитрун*, і додаванням питомого чи запозиченого іменника (**furbetto+X** → хитрість → обман → порушення → протизаконні дії → шахрайство). Морфологічна мотивованість визначається словотвірною моделлю лексичної одиниці, а семантика визначається як результат взаємовідношення між словотвірними формантами і основою, між новим і попереднім значенням. Визначальну роль в композитах цього типу відіграє “семантичне читання” взаємозв’язків між словами й елементами [87, с. 102]. Ці новоутворення у мові журналістиці визначають махінації, порушення та протизаконні дії людей, суспільства, які мають наміри збагатитися, переслідують особисті інтереси. Загальний вигляд лексико-семантичні інновації з компонентом *furbetto* в сучасній італійській мові подано у таблиці 3.2.5.7.

Таблиця 3.2.5.7

ЛСІ з компонентом *furbetto*

у сучасному італійському медіа-дискурсі на позначення сем

хитрість → обман → порушення → протизаконні дії → шахрайство

№	ЛСІ з компонентом furbetto	Семантична наповнюваність лексичних інновацій із компонентом furbetto в італійському медіа-дискурсі
1	<i>Furbetto dell'isee</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>dell'ISEE</i> (Indicatore della situazione economica equivalente) – показник економічного достатку сімей в Італії) – на позн. групи людей, які мають намір збагатитися неправдивим, нелегальним шляхом.
2	<i>Furbetto dell'acciaio</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>acciaio</i> – сталь) – на позн. махінацій підприємця М. Тронкетті Провера.
3	<i>Furbetti dell'acqua</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>acqua</i> – вода) – на позн. порушень з понаднормового використання води .
4	<i>Furbetto dell'affitto</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>affitto</i> – оренда житла) – на позн. шахрайства з винаймання житла.

Продовження таблиці 3.2.5.7

5	<i>Furbetto con le ali</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>ali</i> – крила) – на позн. повітряних шахраїв в авіапросторі.
6	<i>Furbetto della bellezza</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>bellezza</i> – краса) – на позн. шахрайства з продажу медичного та косметологічного обладнання.
7	<i>Furbetto del bus</i>	(від італ. <i>хитрун</i> + англ. <i>bus</i> – автобус) – на позн. пасажира-порушника з повторним використанням квитка для проїзду.
8	<i>Furbetto del calcio-mercato</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитра людина + <i>calcio-mercato</i> – купівля-продаж футбольних гравців) – на позн. прибутків за рахунок гравців футбольних команд країн, що не входять до ЄС.
9	<i>Furbetto del cartellino</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>cartellino</i> – особистий табель з відміткою про початок і закінчення роботи) – на позн. неправдивої фіксації робочого часу.
10	<i>Furbetto del cassonetto</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>cassonetto</i> – вуличний контейнер для сміття) – на позн. порушників правил утилізації сміття.
11	<i>Furbetto del diploma</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>diploma</i> – диплом) – на позн. неправдивої інформації про вищу освіту.
12	<i>Furbetto del diplomino</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>diplomino</i> – сертифікат) – на позн. процесу з фальсифікації дипломів.
13	<i>Furbetto dell'immondizia</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>immondizia</i> – відходи, сміття) – на позн. порушників, що здійснюють неналежне сортування сміття.
14	<i>Furbetto dell'IMU</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>IMU (Imposta municipale unica)</i> – муніципальний податок) – на позн. махінацій щодо сплати муніципальних податків.

Продовження таблиці 3.2.5.7

15	<i>Furbetto della finanza</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>finanza</i> – фінанси) – на позн. фінансових махінацій.
16	<i>Furbetto del gas</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>gas</i> – газ) – на позн. неправочинних газових операцій за рахунок фіктивних філій.
17	<i>Furbetto del gusto</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>gusto</i> – смак) – на позн. фальсифікованого маркування продуктів харчування
18	<i>Furbetto della movida milanese</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>movida</i> – 1) культурне нічне життя; 2) махінації + <i>milanese</i> – міланський) – на позн. махінацій щодо отримання нефіксованих прибутків у розважальних закладах Мілана у нічний час.
19	<i>Furbetto della dieta</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>dieta</i> – дієта) – на позн. неправдивої інформації про дієтичне харчування.
20	<i>Furbetto del Monte Paschi</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>Monte Paschi</i> – на позн. банківських махінацій.
21	<i>Furbetto delle Olimpiadi</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>Olimpiadi</i> – олімпійські ігри) – на позн. порушень під час Олімпійських ігор.
22	<i>furbetto del pass</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>pass</i> – перепустка) – на позн. незаконного використання пільгових місць.
23	<i>Furbetto del portaborse</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>portaborse</i> – прихлебатель) – на позн. махінацій політичних діячів з працевлаштування рідні для отримання надприбутків.
24	<i>Furbetto del sindacato</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>sindacato</i> – профспілка) – на позн. афери у системі профспілок Італії.
25	<i>Furbetto del Senato</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>Senato</i> – Сенат) – на позн. депутатів-порушників у Парламенті.

26	<i>Furbetto dello straordinario blitz</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>straordinario</i> – незвичайний + <i>blitz</i> – рейд, операція) – на позн. розкриття корупційної діяльності на провідному телеканалі Італії.
27	<i>Furbetto dei tassi</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>tassi</i> – податки) – на позн. махінацій зі сплати податків.
28	<i>Furbetto del tubo del gas</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>tubo del gas</i> – газопровід) – на позн. неправочинних махінацій в оплаті спожитого газу.
29	<i>Furbetto di Twitter</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + <i>Twitter</i> – Твіттер) – на позн. неправочинної поведінки учасників мережі Твіттер.
30	<i>Furbetto del Welfare</i>	(від італ. <i>furbetto</i> – хитрун + англ. <i>welfare</i> – благополуччя, соціальне забезпечення) – на позн. неправдивої інформації в задекларованих доходах.

Активізація дволексемних новоутворень засвідчує аналітичний підхід в італійському словотворенні. З наведених у таблиці прикладів зазначимо, що лексичні інновації з компонентом “*furbetto*” є фразеологізованими та семантично наповненими. Лексичним інноваціям такого типу, зокрема семантичного та аналітичного творення, притаманна прихована мотивованість. Внутрішня форма лексичних інновацій з компонентом “*furbetto*” дозволяє встановити їх місце в мовній картині світу та мовній свідомості нації.

На думку О. Дюжикова, композити є найвигіднішим об’єктом для вираження прихованого порівняння, внаслідок якого відбувається “семантична” взаємодія компонентів, що часто веде до переосмислення і є вдалим підґрунтям для розвитку метафори [53, с. 51].

Словникові композиції за принципом словоскладання і словотворення поширені у мові преси завдяки їхній економічності та змістовій прозорості,

проте вони не схвалюються мовними нормами та ненадовго залишаються у мовному узусі. Зазвичай такі слова не фіксуються словниками, використовуються одноразово чи в конкретних випадках. Такі слова-інновації мають епізодичний характер у своєму вжитку, і їхнє значення зрозуміле та не потребує пояснення. Складніше виявити новизну слів, які організуються за аналогією, за принципом одного зразка.

Висновки до розділу 3

Статистичне вимірювання ступеня продуктивності дериваційних моделей ЛСІ в італійському та українському медіа-дискурсі було зумовлено основними завданнями дослідження. 460 одиниць ЛСІ (259 од. (52%) італійських та 201 од. (39%) українських) було проаналізовано з позиції дериватології з використанням математично-статистичного аналізу, що реалізовано у два етапи.

На першому етапі було здійснено інвентаризацію та структурну інтерпретацію ЛСІ, що дозволило встановити словотвірні типи, моделі, групи лексичних новоутворень як італійського, так і українського медіа-дискурсу.

На другому етапі математичними обчисленнями було визначено кількісні показники ступеня продуктивності лексичних новоутворень за певними типами, моделями та способом творення, відповідно до критеріїв діапазону частот на рівні продуктивності: низький, середній, високий.

Фактичний матеріал засвідчує, що відсотковий показник ЛСІ групи (А) як для італійського, так і для українського медіа-дискурсу є високим, відповідно 52% та 39% від загального реєстру досліджених одиниць. Виходячи з аналізу наведених даних та прикладів, зазначимо, що лексичні новоутворення суфіксального способу творення є досить продуктивним для італійського медіа-дискурсу 22,2%, а для українського відзначається меншим показником 12% від загальної кількості досліджених одиниць групи (А).

В італійській мові високим ступенем продуктивності відзначаються моделі суфіксального способу творення ЛСІ: $N+\text{Suff}_{\text{ista}}=N_{\text{person}}$ (27,3%), за допомогою якого утворюються іменники на позначення осіб за певною ознакою (*qualcosista, sottobraccista, pallidista, presentista*), $N+\text{Suff}_{\text{(i)ano}}=A$ (18,2%), за участі якої утворюються відіменникові прикметники на позначення осіб, які є прихильниками когось (*berlusconiano, polveriano*), $N+\text{Suff}_{\text{ismo}}=N_{\text{act}}$ (13,6%), за допомогою чого утворюються іменники на позначення процесів, станів (*liquidismo, presentismo, passatismo*). Середнім ступенем продуктивності відзначаються моделі $N+\text{Suff}_{\text{ese}}=N$ (7,6%), за участю якого утворюються іменники на позначення осіб за певною приналежністю до когось чи чогось (*ghedinese, italianese*), $N+\text{Suff}_{\text{ato}}=A(V)$ (7,6%) та $N+\text{Suff}_{\text{izzato}}=A(V)$ (3%), за допомогою яких утворюються прикметники та девербативи (*mobilizzato, viagrato, yachtizzato, deboldrinizzato*), $N+\text{Suff}_{\text{izzazione}}=N_{\text{act}}$ (3%) та $N+\text{Suff}_{\text{zione}}=N_{\text{act}}$ (3%), за їх участю утворюються іменники на позначення процесу (*balotelizzazione, dracmatizzazione*), $N_{\text{person}}+\text{Suff}_{\text{ialo}}=N_{\text{person}}$ (3%) – іменники на позначення осіб (*barcaiolo*).

Згідно з результатами нашого дослідження, у італійському медіа-дискурсі низьким ступенем продуктивності (до 3%) визначаються моделі $N+\text{Suff}_{\text{ificio}}=N$, $N_{\text{person}}+\text{Suff}_{\text{aggine}}=N_{\text{act}}$, $N_{\text{person}}+\text{Suff}_{\text{ema}}=N$, $N_{\text{person}}+\text{Suff}_{\text{ità}}=N_{\text{act}}$, $N_{\text{person}}+\text{Suff}_{\text{esco}}=N_{\text{act}}$, $N_{\text{person}}+\text{Suff}_{\text{aria}}=N_{\text{act}}$, за допомогою яких утворюються іменники похідні від антропонімів (на основі відомих прізвищ політиків, діячів культури), (*berlusconaggine, bersanema, berlusconità, alemanesco, berlusconaria*) та $N+\text{Suff}_{\text{abile}}=A$, $N_{\text{person}}+\text{Suff}_{\text{ico}}=A$, $N+\text{Suff}_{\text{ivo}}=A$, за участю яких утворюються прикметники, які здатні лаконо і чітко пояснити й охарактеризувати нові предмети, явища (*hackerabile, merkiavellico, prostitutivo*).

У ході дослідження було виявлено спільні ознаки суфіксального способу творення ЛСІ італійського медіа-дискурса та українського, зокрема це словотворчі моделі зі схожими суфіксами **-атор**, **-ист/-іст**. За допомогою цих моделей $N+\text{Suff}_{\text{атор}}=N_{\text{person}}$ (11,4%), $N+\text{Suff}_{\text{ист/іст}}=N_{\text{person}}$ (14,3%), які

відзначаються високим ступенем продуктивності, утворюються іменники на позначення осіб за певною ознакою (*стендист, рекламист, гольфіст*).

Засвідчено, що в українському медіа-дискурсі лексичні новоутворення, які утворилися за моделлю $N + \text{Suff}_{\text{ець/івець}} = N_{\text{person}}$, з питомим суфіксом **-ець/ -івець**, не поступаються своєю продуктивністю (20%), наприклад: *гіннесівець, студент-грінченківець, свободівець, майданівець*. Найпродуктивнішою в українському медіа-дискурсі є модель суфіксального способу творення $N + \text{Suff}_{\text{изаці(я)/ізаці(я)}} = N_{\text{act}}$ (34,3%), яка задіяна для утворення іменників на позначення абстрактних дій, процесів, явищ, що є ономастично мотивованими (*киселізація, шустеризація, сковородизація, суркізація*).

Спільним для італійського та українського медіа-дискурсі є деривати, мотивовані твірною основою від відомих прізв'язь політичних та культурних діячів. Середнім ступенем продуктивності (5,7%) відзначаються лексичні новоутворення з питомими суфіксами, за моделями $N + \text{Suff}_{\text{чик}} = N_{\text{person}}$, $N + \text{Suff}_{\text{ив}} = N_{\text{person}}$, $N + \text{Suff}_{\text{чик}} = N$. Рідше зустрічається модель $N + \text{Suff}_{\text{іан}} = N_{\text{act}}$, яка використовується для утворення іменників на позначення абстрактної ознаки. Деривати за цією моделлю ономастично мотивуються (*шевченкіана, януковичіана*).

У свою чергу, як для італійського, так і для українського медіа-дискурсу серед частотних лексичних новоутворень та їх моделей префіксального способу творення виступають: $\text{Pref}_{\text{anti}} + N = N(A)$ (57,7%), (*antiparlamentarista, antitecnocratico*), $\text{Pref}_{\text{anti}} + N = N(A)$, (*антиправославний, антикафе, антитерор*) (38,7%). Продуктивними для італійської мови є моделі, які відзначаються високим ступенем продуктивності: $\text{Pref}_{\text{super}} + N = N(A)$ (19,2%), середнім рівнем визначаються $\text{Pref}_{\text{de}} + N = N(V)$ та $\text{Pref}_{\text{no}} + N = N$ (7,7%). Проте в українському медіа-дискурсі модель $\text{Pref}_{\text{de}} + N = N(V)$ (19,2%) відзначається високим ступенем продуктивності.

Низьким ступенем продуктивності характеризуються моделі $\text{Pref}_{\text{primo}} + N = A$, $\text{Pref}_{\text{neutro}} + N = N(3,8\%)$. Середнім ступенем продуктивності відзначаються лексичні новоутворення за моделями $\text{Pref}_{\text{cyпер}} + N = N(A)$ та

Preff_{над} +N=N (7,7%). Менш продуктивними (3,8%) є **Preff_{екстра}+N=N(A)**, **Preff_{недо}+N=N**, **Preff_{непо}+N=N**.

Медіадискурс відбиває сучасні суспільно-політичні реалії, що пов'язані з назвами державних, політичних рухів, блоків та європейських організацій, установ, які передаються за допомогою аббревіації. Лексичні відаббревіатурні новоутворення в обох досліджуваних мовах відзначаються середнім ступенем продуктивності, майже з однаковим показником: італійська – 8,1%, українська мова – 8%. Для збереження мовної енергії у ЗМІ активізуються лексеми-аббревіатури – *телескопні номінації* для позначення нового гібрида, *слова-зливки*, *злиття*, які відображають реалії, події певного народу, напр.: *ЗНОву?* (назва статті). Влучне інформативно-номінативне функціонування з іронічно-маркованим відтінком визначає їх прагматичний потенціал. Моделювання відаббревіатурних утворень представлено (італ. 3 (3,8%) / укр. 4 (6,9%). Спільним є використання *ініціальних*, *звукових*, *складових* аббревіатур: італ. *M5S*, *Consob*; укр. *АТО*, *УКРОП*, *Олігархат*; *злиття*: *numwars* → *pseudo(num) + war(s)*; *deskfast* → *breakfast + desk*. Відмінним в італійській мові є використання *усічення*, напр.: *un'app* (від *applicazione*), а в українському медіа-дискурсі – відаббревіатурні похідні, напр.: *БЮТ*→*БЮТівець*, *КУН*→*КУНівець*, *НОК*→*НОКати*

Слід зазначити, що функціонування інновацій-комполітів є спільним та характеризується високою продуктивністю в обох досліджуваних мовах. Цьому сприяє активізація питомих та запозичених формантів (препозитивних і постпозитивних). Кількість інновацій-комполітів з питомими та запозиченими складовими відзначається високим відсотковим показником і становить для італійської мови 41,73%, а для української – 53%.

Варто зазначити, що італійському та українському словотвору притаманні спільні продуктивні префіксоїдні форманти, які формують моделі словотворчих зразків. Найпродуктивнішими для обох досліджуваних мов є моделі, які мають високий діапазон продуктивності в італ.: **Preff_{euro}+N=N(A)**, в укр.: **Preff_{євро}+N =N(A)** з відповідними їхніми показниками 11,2% та

13,93%. Середнім ступенем продуктивності визначаються словотворчі мікромоделі в італ.: $\text{Pref}_{\text{cyber}} + \text{N} = \text{N}(\text{A})$ (%), в укр.: $\text{Pref}_{\text{кібер}} + \text{N} = \text{N}(\text{A})$ – 10,65%.

Італійському словотвору характерні префіксоїди та суфіксоїди: *gelo-*, *neuro-*, *vetero-*, *-crazia*, *-metro* та форманти з новою семантичною цінністю *caro-*, *cine-*, *ciclo-*, *vertebro-*, *centrismo*, *-ciclo*, *-landia* / *-lande*, *-poli*, *-vendolo*. Запозичені форманти *art-*, *vin-*, *piap-*, *top-*, *шоу-*, *фест-* є невід'ємною складовою інновацій-комполітів в сучасному словотвірі української мови що із середнім ступенем продуктивності.

Характерною особливістю у творенні інновацій-комполітів як італійської, так і української мов є словоскладання на основі двох слів, основ (зрощення та юкстапозиція). Серед моделей цього типу високим ступенем продуктивності відзначається модель $\text{N} + \text{N}$ з питомим чи запозиченим складовим, що становить в італійському медіа-дискурсі (22,2%) (*abito-gioiello*, *uomo-simbolo*, *servizio-territorio*, *dichiarazione-fiume*, *prete-manager*, *palcoscenico-confessa*), а в українському – з питомим складовим (15,5%), з запозиченим (78,9%), напр: (*теротистка-смертниця*, *скетч-комаха*, *красуня-в'язень*, *країна-лідер*, *міфи-страшилки*, *стиліст-шопер*, *фешн-індустрії*, *лаунж-зони*). В українському медіа-дискурсі значну активність виявили номінативні компоненти запозиченого характеру **онлайн-**, **офлайн-**, які мають досить високі показники середнього діапазону продуктивності, відповідно 5,36% та 3,57%, напр.: *онлайн-світ*, *онлайн-середовище*, *онлайн-благодійник*, *офлайн-колега*, *офлайн-склянка*.

Відмінними є інновації-комполіти з дієслівним компонентом в італійському медіа-дискурсі, що є важливим і типовим для романської системи, напр.: $\text{V}_{\text{blocca}} + \text{N}$ (8,3%), $\text{V}_{\text{sblocca}} + \text{N}$ (16,7%), $\text{V}_{\text{salva}} + \text{N}$ (25%), $\text{V}_{\text{trasforma}} + \text{N}$ (25%), $\text{V}_{\text{taglia}} + \text{N}$ (16,7%): *Il decreto legge salda-debiti*; *Il governo vara il “trasforma-Italia”*; *Rischio fiscale sullo sblocca-pagamenti*. Ці лексичні новоутворення є місткими за змістом та експресивно-маркованими на позначення процесів та цілої низки ухвалених законів, декретів італійським

урядом. (*blocca-prescrizione, sblocca-pagamenti, salda-debiti, taglia-province, trasforma-Italia*). В українському медіа-дискурсі ця модель V+N є менш активною і відзначається низьким ступенем продуктивності (2,8%).

Засвідчено, що для обох досліджуваних мов малопродуктивними є інновації-композиції, утворені у поєднанні N+A. В італійському медіа-дискурсі низькою продуктивністю представлені інновації-композиції утворені за V+V, конгломерати (*usa e getta*), проте в українській мові нами не було зафіксовано жодного прикладу. Аналіз фактичного матеріалу показав, що для двох аналізованих мов модель A+A не є продуктивною. Як бачимо, актуалізація та продукованість експресивно-емоційних інновацій-композицій у сучасному італійському та українському медіа-дискурсах є характерним явищем для обох досліджуваних мов і відбувається за допомогою словотворчого засобу, зокрема словоскладання з питомих та запозичених елементів, складових.

Для італійського медіа-дискурсу відмінними є лексичні новоутворення з компонентом *furbetto*, які відзначаються високим ступенем продуктивності (10,5%). Така лексикалізація вільних словосполучень у сучасному італійському медіа-дискурсі зумовлена фразеологічним зразком “*i furbetti del quartierino*” (авторське словосполучення С. Рікуччі, 2006 р.) на позначення номінацій здебільшого негативного характеру, зокрема махінацій, порушень, протизаконних дій людей, суспільства. Ці лексичні новоутворення мають значну семантичну цінність та відображають мовну картину італійців.

Насамперед ЛСІ є підтвердженням фактів пошуків нових виражально-зображувальних засобів, що слугує для передачі контекстуального змісту та привернення уваги читача.

Основні положення розділу відображено у відповідних публікаціях автора [127; 134; 138].

РОЗДІЛ 4

СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ АДАПТАЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНИХ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ

4.1 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності морфологічної субституції запозичень з англо-американським елементом

Мова ЗМІ відзначається тенденцією заміни загальноприйнятих словотвірних основ на запозичені. За нашими спостереженнями, найчисельнішу групу лексичних інновацій сучасного італійського та українського медіа-дискурсу склали лексичні інновації з *запозиченим елементом*.

В італійській мові виявлено меншу кількість інновацій з англійським елементом, зокрема, це іменники, прикметники, дієслова і найчастіше інновації-композиції, які адаптуються відповідно до системи італійської та української мов. Кількість запозичень, які складають групу **В**, визначається таким відсотковим внеском: в італійській мові він становить 27%, а в українській – 29% від усього реєстру досліджуваних одиниць. Результати розрахунків запозичень подано на діаграмі (див. додаток А, *діаграма А – 3*).

В аналізованих мовах відбувається повна або часткова заміна лексичних одиниць елементами іншомовних та запозичених слів, більшу частину яких складають англоамериканізми. Вони виступають твірними основами для іменників, прикметників та дієслів-інновацій. Деривативна активність запозиченого елемента заслуговує особливого розгляду, насамперед його засвоєння в мові-реципієнті та взаємодія з власними лексичними і словотвірними моделями мови, яка приймає такі запозичення. Зазначимо, що активність англіцизмів виявляється за умови, коли вони достатньо засвоєні з погляду їхнього значення.

Процес асиміляції слів іноземного походження здавна привертав увагу мовознавців. Дослідження морфологічних особливостей іменної запозиченої лексики переважно проводили в діахронічному аспекті (О. Бехагель, Дж. Корбеті, І. Клайн, А. Лібераті, А. Торнтон). На думку італійських мовознавців, більшість лексичних інновацій англійського походження спостерігається у мові преси, яка відображає нові тенденції і появу нових денотатів у соціальній сфері. Таким чином, на матеріалі італійської преси можна простежити заповнення лакун англіцизмами на лексико-семантичному рівні мови.

Словотвірний потенціал запозичених елементів української мови, на противагу сучасній італійській мові, є особливим. Він характерний інтенсивністю продукування слів-інновацій на базі багатьох запозичених словотвірних гнізд англійського походження, що притаманні українській мові (*бренд – брендовий, шоп – шопівці – шопоголізм*) та активністю або пасивністю іншомовного слова/елемента у словотвірчій системі (в укр. *банкінг – банк* / в італ. *banking*, але *banca*). У системі мови-реципієнта вони не є продуктом дериваційного процесу. Наприклад: *Адже вареник і без “хай-тек” вареник* (УМ, №84(4524)); *Днями в Іспанії зареєстровано чергову жертву так званого балконінгу, тобто стрибання з готельних балконів у розташовані внизу басейни...* (УМ, №104(4544)); *Кайф-шоу. Такої “вистави” на митному посту “Бачівськ” Сумської митниці не пригадують* (УМ, №86(4526)); *Створення національного культурного ендаументу жваво обговорювалося в Україні після Євромайдану* (КЖ, №25-26, 19/06/15); *Повідомленнями, історичними довідками про жертв депортації та фотографіями з хештегами* (КЖ, №25–26, 19/06/15). Порівняємо в італ.:

- *active dreaming* – інновація-запозичення утворилася від англ. прикм. *active* – активний + *dreaming* – мріяння – на позн. активного, позитивного мислення, уміння мріяти. *Almeno la metà della popolazione ha avuto un'esperienza di active dreaming. E controllare questa attività ha benefici effetti sulla salute mentale* (Е, 03/05/2012);

- green tax – інновація-запозичення утворилася від англ. прикм. *green* – зелений + англ. ім. *tax* – податок – на позн. податку на технологію по охороні навколишнього середовища. *Oggi il vertice sull'articolo 18. Dall'Iri alla green tax, ecco il nuovo fisco* (Rep, 20/03/2012);

- occupy PD – інновація-запозичення утворилася від англ. дієсл. *to occupy* – займати + італ. PD (*Partito Democratico*) – Демократична партія в Італії – на позн. єдності Демократичної партії. *OccupyPd arriva alla Bolognina "Niente scissioni, resettiamo il partito"* (Rep, 27/04/2013);

- occupy the street – інновація-запозичення утворилася від англ. дієсл. *to occupy* – займати + англ. ім. *street* – дорога, вулиця) – на позн. дії, стосовно підвищення цін на пальне. Заручники доріг. *Siamo Occupy the street. ...Perché l'aumento dei prezzi di carburanti e autostrade ha azzerato i guadagni* (Pan, 01/02/2012).

Функціонування інновацій-запозичень у медіа-дискурсі зазнає відповідної адаптації на лексико-семантичному рівні, який пов'язаний зі світосприйняттям суспільства та словотвірному рівні мови-реципієнта. Науковці вважають, що для входження слова в систему запозиченої мови необхідні такі умови: 1) передача іноземного слова фонетичними та граматичними засобами мови-реципієнта; 2) співвіднесення слова з граматичними категоріями запозиченої мови-реципієнта; 3) фонетичне засвоєння іноземного слова; 4) граматичне його засвоєння; 5) словотворча активність слова; 6) семантичне засвоєння іноземного слова: визначення значення, диференціація значень та їхніх відтінків між наявними в мові словами і тими, які з'явилися; 7) регулярне використання у мові [109, с. 35].

Граматична адаптація запозичень з англоамериканського варіанта, як в італійській, так і в українській мовах, досліджено на основі морфологічної субституції, словотворення на новому мовному ґрунті (гібридизації), пристосування запозичених одиниць, зокрема іменників, до граматичних категорій мов-реципієнтів. За математичними формулами обчислено ступінь

продуктивності засвоєння інновацій-запозичень щодо кожного рівня адаптації (див. розділ 2.3).

Услід за дослідженнями Т. Лелеки, погодимося з її думкою про те, що за морфологічними показниками англоамериканізмів в українській мові є структурно неоднорідними, вони складаються з двох груп: 1) слова без морфологічної субституції, або ті, що повністю відповідають прототипам мови-джерела; 2) слова з частковою морфологічною субституцією, морфологічно змінені, з використанням українських афіксів через незвичну будову [116, с. 66-67]. Розгляньмо приклади інновацій-запозичень з англоамериканським елементом стосовно вищезазначених двох типів, як в українському, так і італійському медіа-дискурсах та визначимо ступінь їхньої продуктивності. Наприклад, укр.: *А сталося позавчора ось що. Ганієв робив “стенд-ап”, тобто записував коментар на камеру (УМ, 30/11/12); В нього є все, що потрібно для цього: впізнаваність, бекграунд, достатні важелі (УМ, №144(4584)); Як зауважила у своєму “Фейсбуці” ... високого гостя в цьому режимному об’єкті охороняло близько 15 бодігардів (УМ, №88(4528)); Ваше м’ясо не в тренді (заголовок статті). Селян можуть позбавити права реалізації продукції домашнього виробництва (УМ, №80(4520)); Взяли участь у веселому флешмобі в Дубліні (УМ, №106(4546)); Сьогодні народний месидж полягає не в якихось політичних матеріалах – Євросоюзу (УМ, №106(4546)); У країні тюльпанів Україну представляє лише Леся Цуренко, яка вчора на першому етапі в статусі “лакі лузера” практично без бою згадала знану Даніелу Тантухову (УМ, №88(4528)); італ. *Grazie a Internet e ai social network chiunque può diventare un quotato travelblogger (Pan, 25/04/12); Da social network a “marketing network”: la prossima sfida tra Facebook e Twitter si giocherà sulle ricerche di mercato (E, 10/05/12)*. У цих прикладах слова англійського походження без морфологічної субституції повністю інтегровані в український та італійський контекст і відповідають першому типу. Ці інновації відзначаються високим ступенем продуктивності: відповідно в українській мові – 35,6%, у італійській – 59,3%.*

В українську мову з англійської надходить значна кількість слів із частковою морфологічною субституцією, які частково складаються з іншомовних елементів. Вони утворюють другу групу і мають високий ступінь продуктивності – 64,4%. Передусім, до цієї групи належать прикметники та дієслова, оскільки граматична структура англійської та української мов різняться. Напр.: *Не виключено, що “перереформуватися” Роману дозволила різка зміна погодних умов напередодні фіналу* (УМ, №109(5449)); *Переговори тривали вісім місяців, але найбільша поступка, на яку погодилися “топ-шопівці”, – сплатити співаці 5 тисяч доларів й придбати на напис *Top Rihanna** (УМ, №110(4550)); *Привчаючи народ до примітивних гламурних видовищ, брехливого телебачення ...нинішні господарі України нічого не зробили* (ЛУ, №38(5467)); *Всі превентивні заходи мають здійснювати місцеві мешканці та спеціалізовані організації* (УМ, №78(4518)).

В італійській мові зафіксовано випадки з частковою субституцією, ступінь продуктивності яких складає 33,3%. Напр.: *A fenomeni emergenti del costume fanno riferimento ... “messagginista”, “messaggiata”, questi ultimi frutti della giovanile “smsmania”* (So, 25/03/12); *Ma i foodblogger hanno lasciato spazio ai foodie ...spiega ...social media strategista esperta di food* (CS, 09/11/12).

На відміну від української мови, в італійській маємо змогу дослідити і проаналізувати третій тип морфологічної субституції за вченням Е. Хаугена про структурну диференціацію запозичених слів та їхніх типів, зокрема щодо слів із повною морфологічною субституцією, кальок або семантичних запозичень [221, с. 350]. Ступінь продуктивності дорівнює середньому і складає 7,4%. Напр.: *La gente ha davvero recuperato il gusto di andare a vedere la pallacanestro, e anche le quattro regine del weekend si gioveranno del ritrovato* (Rep, 10/05/14); *A partire... potrà far pascolare le mucche della Granarolo siglando una joint venture* (Rep, 13/05/14); *Per i party del festival la parola d'ordine è: lusso. Anche in quest'edizione cinema e glamour sono un'accoppiata vincente* (Rep, 13/05/14). Приклади показують, що лексичні інновації

англійського походження з повною морфологічною субституцією виступають як кальки словосполучень (кальки перекладу або морфологічні кальки: англ. *weekend* – італ. *fine settimana*, англ. *joint venture* – італ. *impresa comune*). В італійській мові простежується тенденція до структурних змін, подібних до словотвору германських мов. У таких конструкціях головне слово займає друге місце, копіюючи іншомовну модель, яка є не типовою для романського порядку [280]. Напр.: *tossicodipendente*, *calcio-mercato*, *acqua bar*, *acquascivolo*, *aerosolterapia*, *Auchan-mania*, *Auchan-occasioni*.

Отже, лексичні інновації з запозиченим англійським елементом є невід'ємним елементом в інноваційних мовних явищах італійської та української мов. Ступінь продуктивності морфологічної субституції запозичень з англоамериканським елементом в обох досліджуваних мовах визначається високим показником, що зумовлено інтеграційними процесами та експресивною маркованістю. Наочний матеріал картотеки фіксує, що в італійській мові виявлено інновації-запозичення, які морфологічно незмінні, піддаються калькуванню та у процесі свого входження адаптуються відповідно до системи італійської мови (див. розділ 4.3).

4.2 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності фонетико-графічної асиміляції ЛСІ англійського походження в італійській мові

Процес асиміляції інновацій можна простежити в синхронії на матеріалі сучасної італійської мови періодичних видань. Словотворчий процес, унаслідок якого з'являються інновації певного типу, охоплює не лише італійські слова, а й їхні основи та афікси. Значну частину складають запозичені елементи з англійської мови, англоамериканізми, які використовуються в сучасній мові ЗМІ.

Процес пристосування запозиченої одиниці з лексики іншої мови з метою уподібнення її до загальних звичних норм та правил лінгвістичної системи мови, яка її приймає, веде до повної або часткової адаптації

іншомовного слова. Деякі вчені вважають, що слово, яке походить з іншої мови, ніколи не може інтегруватися повністю в лінгвістичну систему, яка приймає це слово, окрім семантичних змін, які мають місце в лексиці двох мов і різних культур [263]. Типологія адаптації є неоднорідною, з одного боку, слід враховувати адаптацію між процесами деривації, щоб підкреслити морфологічну основу спільних змін іншомовного слова в момент, коли воно пристосовується до лінгвістичної системи іншої мови, і, як наслідок, адаптовані новоутворення не належать до так званих іноземних запозичень, навіть якщо це розмежування може вважатися штучною схематизацією (класифікацією). З іншого боку, адаптація прямує від запозиченого слова, проходить так звану “акліматизацію” через звичайне додавання вербального суфікса (*e-mailizzare, hackerare, taggare*) до зрозумілих форм свого первинного походження та в їхньому інтернаціональному кругооберті зі спеціальними елементами [253]. Найбільший попит серед сучасних англіцизмів мають прикметники (*bipartisan, no global, no-profit, cordless, smart*), іменники (*appeal, big, identikit, rating, spending review, talent, welfare*), прислівники вигуки і, зокрема, ідіоми (*job on call, book on demand, denial of service, marketing one-to-one, pay per view*). Кожне слово іноземного походження бере свій початок у так званому процесі акліматизації щодо мовної системи італійської мови. Попередні можливості асиміляції слів іноземного походження на сьогоднішній день вважаються застарілими, тому на сучасному етапі розвитку мови запозичення приймаються як інтегральні або як кальки, або як поєднання обох форм (*attachment/allegato, hacker/pirata, web/rete, download/scaricare*). Щодо ж до вимови та фонетичного рівня інтегральних запозичень, то слід враховувати ситуацію та культуру мовця англійського чи американського типу.

У роботі досліджено лексичні інновації англійського походження в італійській мові та наведено приклади адаптації (пристосування) за такими типами: орфографічне, фонологічне, морфологічне і семантичне.

Сучасна італійська лексика помітно поповнюється англіцизмами, що належать до категорії так званих “повних або інтегральних” запозичень, які не відчувають на собі графічної адаптації, хоча асимілюються морфологічно [253]. Прикладом інтегральних запозичень є слова іноземного походження, які зазвичай використовують у розмовній мові, на телебаченні, радіо, пресі. Наприклад: *Il bitcoin nel portafoglio la moneta web va in Borsa* (Rep, 12/07/13); *Roma-Legge elettorale, torna il pressing per riformarla* (Rep, 12/07/13); *Il credito d'imposta per l'assicurazione degli “under 30” ...* (Rep, 12/07/13). Лексичні інновації *bitcoin*, *web*, *pressing*, *under* повністю інтегрувалися в італійській медіа-дискур, без графічних змін, що і відзначаються високим ступенем продуктивності фонетико-графічної асиміляції (97,7 %).

В італійській мові є лексичні інновації англійського походження як звичайні англійські слова, що перейшли до італійської лексики без будь-яких графічних змін, так і слова, що пройшли певну адаптацію і демонструють змінену графічну форму. Наприклад, адаптованими запозиченнями є слова *anglicismo* (англіцизм) і *acculturazione* (асиміляція), англійське походження яких, однак, не з'ясоване до кінця, бо вони аналізуються як італійські слова. Насправді ж у лексичному складі італійської мови присутні слова *anglico* (староанглійський) і *accultura(re)* (переймати іншу культуру), від яких можна утворити похідні слова за допомогою похідних суфіксів, серед них *-ismo* та *-zione*. Про такі запозичення можна сказати, що вони є інтегрованими, тому що морфологічно вони близькі до італійських слів. Але пристосування іншомовних слів не завжди відбувається таким чином, іноді воно охоплює лише частину запозиченого слова, як відбувається, наприклад: у словах *folclore* (фольклор) від *folklore*, *familismo* (сімейність) від *familism*, де адаптація зводиться до заміни (графічної) глухого приголосного (*k* стає *c*) і перетворення англійського закінчення *-ism* на відповідне італійське закінчення *-ismo* за допомогою додавання голосної *-o*. У такому випадку маємо часткове пристосування, тому іншомовне слово, як правило, можна легко розпізнати.

Окремі винятки дає розмовна мова (*shampoo, overdose, watt*), тим не менш і в цьому випадку поширюється вимова більш правильна (*bus* [bas], *raid* ['reid], *festival* ['festival]). У загальному плані фонетична асиміляція є мінімальною: як правило, без відповідних фонем. Англійська фонема [æ] вимовляється в італійському варіанті з наближенням до звука [ɛ] (*match* = [æ] > [ɛ]) або [æ] > [a] (*fan, manager*); [ʌ] > [a] (*pick-up, punk*). Щодо фонетичної адаптації приголосних, то кінцеві приголосні адаптуються повністю без змін, але розширену позицію як напівголосного [w] на початку слова (*welfare, windsurf, workshop, wow*) має приголосна w, а також приголосна s у позиції дзвінкої чи глухої є дзвінкою (*snowboard*) згідно з загальноприйнятим правилом у фонетиці італійської мови, коли перша дзвінка приголосна стоїть перед другою дзвінкою приголосною.

Фонетико-графічна асиміляція лексичних інновацій англійського походження в італійській мові відбувається за такими принципами [241]:

- підсилення подвоєних приголосних (*cannabis, horror*);
- гіперизація вимови (напр.: англ. *curling* [ɛ], але ['karlin(g)] за прикладом слів *cult, cut, pub* [ʌ] > [a]) та їхня графічна адаптація, наприклад: (*bodyguard* → *bodygard*);
- скорочення слів-комполітів англійського походження, відсутність його першого елемента (*slot-machine* > *slot, soap opera* > *soap*).

В італійських ЗМІ низьким (2,3%) ступенем продуктивності відзначаються інновації-запозичення, які піддалися фонетико-графічній адаптації. Напр.: *Ah, ecco perché non ti vuoi tosare, per fare il plaiboi* (Rep, 24/08/08); *Ride di gusto se lo si definisce il padre del sushi, anzi del susci, all'italiana* (Rep, 08/06/10), де запозичення асимілюються до системи італійської мови (англ. *playboy* → італ. *plaiboi*, англ. *sushi* → італ. *susci*). У процесі словотворення, згідно з правилами утворення слів в італійській мові, лексичні інновації англійського походження, які часто походять від слів, що закінчуються на приголосну, іноді підлягають процесу фонологічного адаптування. Цей процес полягає у введенні приголосної, а точніше кажучи,

у подвоєнні останньої приголосної. Наприклад: *Brunetta aveva delle pretese eversive e noi lo abbiamo stoppato* (Rep, 12/07/13). *È iniziato come un gioco, quando sul treno ha sentito alcuni ragazzi che parlavano di “shazammare”* (Rep, 10/06/2015); *Usare i social network non significa creare il profilo e chattare* (Rep, 19/11/15). Такі лексичні інновації, як *stappare* від *stop*, *formattare* від *format*, *snobbare* від *snob*, *shazammare* від *Shazam*, мають подвоєння приголосної, але інновації: *barista* від *bar*, *pokerino* від *poker* і *filmare* від *film* мають іншу морфологічну креацію.

Уведення приголосного (тобто подвоєння останньої приголосної слова) відбувається лише за визначених умов: остання приголосна запозичення, яка подвоюється, повинна мати певні якості. Наприклад:

a) autostop → autostoppista	b) bar → barista	c) film → filmico
snob → snobbare	revolver → revolverata	sport → sportivo

Подвоєння, яке відбувається у слова з 1a, але не у словах з 1b-с, пов'язане з такими фактами: остання приголосна слів, що знаходяться зліва 1a, позначає звук, який формується завдяки потоку повітря, що зустрічає перешкоду, приголосна з 1b такої перешкоди не має; перед останньою приголосною в 1a стоїть голосна, тоді як у випадку з 1c перед останньою приголосною стоїть інша приголосна, що не зустрічає перешкод на шляху виходу повітря. Ці умови є необхідними для подвоєння приголосної, але не є достатніми: насправді зі слова *snob* походять інші слова (*snobismo*, *snobista*, *snobistico*), в яких не має місця подвоєння [275, с. 170].

Процес пристосування може супроводжуватися також уведенням голосної там, де цього вимагає структура похідного складу; це випадок, який можна спостерігати у слові *partner* (партнер): *partner + ato → partner(i)ato → partenariato*. Коли нове слово утворюється за допомогою похідного суфікса *-ato*, у запозиченні маємо буквсполучення *rtn*, що не є прийнятним в італійській мові (*part.na....*), тому вводиться голосна для формування складів *par.te.na*.

Фонетична асиміляція лексичних інновацій англійського походження супроводжується графічним оформленням запозичених слів з подальшим успішним засвоєнням у новій мові. Е. Розен, зазначає, що більшість англоамериканізмів функціонує лише у пресі, і мало хто з носіїв рідної мови здатен фонетично вірно відтворити запозичені лексеми [177, с. 54].

Отже, процеси фонетико-графічної асиміляції лексичних інновацій англійського походження в італійській мові відбуваються з певними змінами фонетичного та графічного засвоєння іншомовного слова. Це фонетично експресивні слова, які вживаються в журналістиці частіше за італійські еквіваленти. Прикладами таких слів можуть бути лексеми: англ. *show* замість італ. *spettacolo*, англ. *boom* на противагу італ. *sviluppo (economico)*, англ. *click*, а не італ. *schacciare il puntatore*, а також запозичення, які позначають певне соціально “вище” положення (як у словах зі словами *baby-sitter*, *manager*, *week-end* у порівнянні з італійськими еквівалентами *bambinaia*, *dirigente*, *fine settimana*). Такі запозичення можна назвати запозиченнями “престижу”, які виникають тоді, коли мова-реципієнт вже має лексичні ресурси, альтернативні екзотичному терміну, але останні в цьому випадку набувають певного асоціативного значення. У свою чергу, ступінь продуктивності фонетико-графічної асиміляції ЛСІ англійського походження в італійському медіа-дискурсі відзначається високим (91,6%) кількісним показником, що свідчить про активне використання інтегральних запозичень італійськими ЗМІ.

4.3 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності граматичної адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в італійській мові

Пристосування лексичних інновацій англійського походження в італійській мові зумовило необхідність їхнього формального переоформлення відповідно до норм італійської морфології [255; 279].

Найчастіше запозичене слово і його прототип у мові-джерелі збігаються з поглядом їхнього мовного статусу і морфологічної належності [116, с. 71].

Фактичний матеріал дослідження засвідчив, що в італійській мові серед лексичних інновацій англійського походження превалюють іменники, які об'єднують великий лексико-граматичний клас слів, що мають значення предметності, певний граматичний рід. Тому і ступінь продуктивності граматичної адаптації визначатиметься відповідно до принципів родового присвоєння. Фактор відсутності граматичної категорії роду в іменниках англійської мови спонукає виявити як лінгвальні, так і екстралінгвальні причини присвоєння означеного артикля відповідному іменнику англійського походження при внесенні його в систему італійської мови. У вирішенні цієї проблеми варто розглянути принципи І. Клайна [266]. Детально вивчаючи процеси входження англійських слів до італійської мови та їх адаптацію, сербський лінгвіст виділяє три основні принципи родової кваліфікації запозичених іменників:

1) присвоєння категорії роду за родом слова-референта. Напр.: *E' un top player, ma costa tanto: non credo che resterà in Italia* (Rep, 12/07/13), де лексична інновація вжита на позначення особи чоловічої статі: *un top player* може бути і жіночої: *una top player* залежно від слова-референта. *Il presidente del Cnr Luigi Nicolais intende trasformare la biblioteca di Piazza Aldo Moro in una e-library che raccolga centralmente e renda accessibili via rete le risorse elettroniche necessarie ai ricercatori* (SD, 27/05/2012), де лексична інновація англійського походження адаптується за родом слова-референта: *una e-library* → (італ.) *una biblioteca*;

2) присвоєння категорії роду за родом гіпероніма запозиченого слова. Наприклад: *Papa Francesco... Uscito in piazza San Pietro a bordo della jeep bianca scoperta per il consueto giro tra i fedeli* (Rep, 14/05/2014). Як відомо, в італійській мові присвоєно категорію жіночого роду маркам, моделям машин. Лексична інновація *la jeep* теж має категорію жіночого роду, з огляду на те, що її гіперонімом є (італ.) *automobile* – слово жіночого роду;

3) присвоєння категорії роду на основі асоціативних зв'язків щодо запозиченого слова, його еквіваленту та слів “перекладачів” [279, р. 66–72]. Напр.: *Cosmetici muslim friendly è pura tendenza* (VRep, 26/06/2015); *Bersani ... annuncia un job act, piano innovativo per il lavoro...* (E, 21/03/2013), де лексична інновація англійського походження пристосовується відповідно до слів-еквівалентів мови-реципієнта та їхнього граматичного роду: *un job act* → (італ.) *un lavoro*.

Ці принципи буде детально висвітлено далі у нашому дослідженні. Зібраний фактичний матеріал показує, що більшість лексичних інновацій англійського походження в італійській мові є присвоєнням чоловічого роду, нейтрального, як визначає його І. Клайн, всупереч основним принципам адаптації щодо категорії роду. Висновки І. Клайна та А. Лібераті засвідчують, що чоловічий рід іменників-запозичень, який часом присвоюється за невідповідністю, тобто коли жодне з правил призначення семантичних чи фонологічних мало би своє місце. Пошуки правил присвоєння чоловічого роду виявляються малопродуктивними у тому розумінні, що коли обирається певний англіцизм чоловічого роду, залишається часто невирішеною гіпотеза його помилкового присвоєння чи призначення за певним правилом. Проте пошуки правил щодо присвоєння жіночого роду є більш плідними та визначеними [279, р. 64]. З приводу того, що обов'язковість категорії роду в італійській мові вимагає гендерної класифікації лексики, асиміляція на граматичному рівні відчутніша за фонологічну або лексичну адаптації неолексеми. Коли неможливо або складно визначити рід за такими параметрами, як рід італійських іменників зі схожим значенням чи семантичним закінченням, або за різноманітними асоціативно-психологічними факторами (*la e-mail* → *la lettera*, *la privacy* → *l'intimità*, *la city* → *la città*), спостерігається тенденція до віднесення іношомовних запозичень до категорії чоловічого роду. Такі спроби визначення категорії роду часто провокували мінливість та певні коливання.

У свою чергу, визначення ступеня продуктивності адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в італійській мові, фактичний матеріал дослідження та результати математичних обчислень показали, що адаптація інновацій-запозичень відбувається відповідно до всіх трьох принципів присвоєння категорії роду. Проте, зазначимо, що ступінь продуктивності є різним. Відповідно інновації-запозичення, які адаптувалися відповідно до першого (30%) та третього (60%) принципів присвоєння родової кваліфікації мають високий ступінь продуктивності. Це зумовлено тим, що входження запозичених слів до італійської мови та їх адаптація значно вище на рівні асоціативних зв'язків щодо запозиченого слова, його еквівалента чи слів “перекладачів”. Однак, інновації-запозичення за другим принципом присвоєння категорії роду мають середній рівень продуктивності, з відсотковим показником 10%.

Результати ступеня продуктивності граматичної адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в італійській мові подано у таблиці 4.3.1.

Таблиця 4.3.1

Ступінь продуктивності граматичної адаптації ЛСІ англійського походження в італійському медіа-дискурсі

№	Граматична адаптація ЛСІ англійського походження в італійській мові	Відсоток (%)
1.	За родом слова-реферанта	30
2.	За родом гіпероніма	10
3.	На основі асоціативних зв'язків	60

Отже, в ході розгляду присвоєння категорії роду, яке базується на основі трьох принципів, італійськими мовознавцями було виділено специфічний принцип присвоєння чоловічого та жіночого роду, який ґрунтується не лише на мотивації, аналогії значення та перекладу, а й за допомогою суфіксів та закінчення.

За визначенням, І. Клайна, іменники із закінченням на **-a** належать до жіночого роду (*bistecca, vaselina, sterlina*), проте на сучасному етапі

дослідження італійської мови це викликає дискусію та вимагає детального вивчення. Піддається сумніву механізм присвоєння категорії роду певним іменникам. Мінливість та різнохарактерний підхід до їхньої адаптації спричинюють невизначеність. Але оскільки дериваційні суфікси є головними та визначеними як основа нового слова, це виокремлює стратегією присвоєння словам-інноваціям категорії роду. Суфікси англійського походження **-ity**, **-ance** ідентичні італійським **-ità**, **-anza** на позначення жіночого роду. Наприклад: *austerity*, *authority*, *commodity*, *security*, *utility*, винятком є *penalty*, яке згідно з GRADIT – чоловічого роду.

Окрему групу складають слова с суфіксом **-ation/-tion/-ion**, які співвідносяться з **-zione/-sione/-ione** – це іменники жіночого роду. Спробуємо унаочнити прикладами вищезазначений теоретичний матеріал. Напр.: *L'austerità e fiducia nell'euro...* (CS, 12/07/13); *La convention ha escluso qualsiasi rappresentante del governo federale* (Rep, 12/07/13).

Лексичні інновації англійського походження з суфіксами *-ness*, *-ing*, *-ship*, що притаманні германським мовам, мають дещо інший характер щодо присвоєння категорії роду (A. Thornton). У своєму родовому перехідному оформленні ці іменники-інновації викликають особливий інтерес у дослідників італійської мови. Так, англ. *fitness*, яке, за підрахунками італійських науковців, в одному номері “La Repubblica” 2002 р. було вжито 21 раз – у 17 випадках у чоловічому роді в 4 – у жіночому. А. Кастелані вважає, що це іменник жіночого роду (італ. *adeguatezza*, *forma fisica*). Другою аргументованою рисою є суфікс **-ness**, який, на його думку, є ознакою новоутворених слів на позначення жіночого роду. Таке припущення є досить спірним, оскільки такі слова, як *business*, *helplessness* із суфіксом **-ness** відповідають чоловічому роду оформлення [272, р. 80-81; 310].

У наступних лексичних інноваціях англійського походження таких, як *il key bumping*, *un birdy ranger*, *il “web washing”* відбувається присвоєння категорії чоловічого роду і позначення (означеним чи неозначеним) артиклем чоловічого роду (*il / lo*, *un / uno*). Словосполучення-інновації англійського

походження: *il key bumping*, *il “web washing”* відносяться до іменників чоловічого роду. За даними GRADIT [310] суфікс *-ing* є характерною рисою цієї категорії. Наприклад: *Furti in casa, presa la gang del “key bumping”*. *Nuova tecnica per aprire le serrature a cilindro europeo, 14 georgiani arrestati* (Rep, 23/03/2012); *Diventare un birdy ranger, con l'aiuto dell'Associazione birdfeeding Italia ...* (Pan, 02/05/2012); *Tutti pazzi per il “web washing”. Che ripulisce il proprio nome sul web dalle notizie che rovinano la reputazione* (L, 19/05/2012). Зафіксовано поодинокі випадки присвоєння жіночого роду із запозиченням-інноваціям із суфіксом **-ing**, напр.: *... il caso più importante di tutta l'economia delle comunicazioni digitali saranno le messaging app* (Rep, 26/01/16/), присвоєння категорії роду за родом слова-референта.

Частими у інноваційному словотворчому процесі італійської мови є лексичні одиниці з запозиченим елементом **-web** однак без сталої категорії роду. Напр.: *Il ricco menu del web-food* (SD, 22/04/2012); *Prato, una web-fiction sulla crisi economica ...*(CS, 04/04/2013); *Il Web sarà l'utopia sociale delle rivoluzioni pacifiche?* (S, 14/01/2012); *Cronaca minuziosa della prima webtruffa globale...* (Pan, 06/06/2012).

На противагу сталості та визначеності, лексичні інновації із запозиченим елементом, таким як **-web**, є нестійкими і змінюються у присвоєнні категорії роду на основі асоціативного слова чи другого елемента складеної лексичної інновації: *il web-food* → (італ.) *il cibo*, *una web-fiction* → (італ.) *una finzione*, *la webtruffa* → (італ.) *la truffa*.

Категорія роду залежить і від того, яке значення виникає у мові-реципієнті. Такі лексичні інновації, як *il “jailbreak”* та *il mail-gate* позначають процес, певний механізм, тому використовуються у формі чоловічого роду. Напр.: *Il “jailbreak”, uno stratagemma tecnico ...* (Pan, 08/02/2012); *E a Bologna scoppia il mail-gate ...*(U, 06/04/2013).

У дослідженні виявлено особливості адаптації лексичних інновацій англійського походження у сучасній італійській мові. Англіцизми, які є відмінюваними в італійській мові, отримують категорію роду залежно від

слова-референта мови-реципієнта, слова-еквівалента, гіпероніма, асоціативних зв'язків та слів-“перекладачів”. Іменники-інновації оформлюються відповідно до норм італійської мови, означені та неозначені артиклі використовуються згідно з граматичними та фонетичними правилами вживання. Напр.: *Ma i foodblogger hanno lasciato spazio ai foodie ...*, spiega Domitila Ferrari, *social media strategist esperta di food* (CS, 09/11/2012), де на позначення чоловічої особи, числа, а саме множини, виступає означений артикль *il* (*i*), а також дієслово *lasciare* (3-тя дієвідміна, 3-тя особа множини, мин. час), *hanno lasciato*, граматично узгоджується з цією лексичною інновацією англійського походження.

Таким чином, у результаті дослідження пов'язаних із асиміляцією та адаптацією лексичних інновацій англійського походження в італійській мові за морфологічною структурою, можна зазначити три основні тенденції присвоєння граматичних категорій англо-американізмам. По-перше, на присвоєння граматичних категорій іменникам-інноваціям англійського походження впливають фактори власного граматичного рівня, а також паралельно чинні фактори лексико-семантичного рівня. По-друге, віднесення лексичних інновацій англійського походження в італійській мові до певного граматичного роду залежить від формальних ознак (співвіднесеність визначених словотворчих формантів-суфіксів, статі з відповідним граматичним родом) і від семантичних зв'язків, які існують між запозиченим мовним матеріалом та питоною лексикою. На присвоєння роду англіцизму, як і будь-якому іншому запозиченому іменнику, може впливати рід близького чи схожого за значенням питомого італійського слова. По-третє, в італійській мові у категорії числа, превалує нульова флексія над формами із англійськими закінченнями *-s* та *-es* у множині, що, в свою чергу, є показником не функційних змін, а вибору виключно стилістичного характеру.

Для італійської мови періодичних видань характерне широке вживання інновацій-запозичень не лише інтегральних, з власним значенням чи

семантичним переосмисленням, а й запозичень-гібридів, частково змінених. Наприклад: *baby-xitter* – інновація-запозичення утворилася від англ. *baby-sitter* – 1) няня; 2) догляд за дітьми та X – на позн. невідомої, ікс-особи, яка має навички з догляду за дітьми: *Ecco allora l'idea di una "baby-xitter", con la X che richiama l'incognita costituita da questi ragazzi* (Rep, 05/05/12);

- *blockupy* – інновація-запозичення утворилась англ. дієсл. *to block* – блокувати, призупиняти + англ. дієсл. *to occupy* – займати – на позн. назви антикапіталістичного руху: *Migliaia di militanti del movimento anticapitalista "Blockupy" hanno bloccato l'accesso alla sede della Banca Centrale Europea a Francoforte* (Rep, 31/05/2013);

- *Conclavity* – інновація-запозичення утворилася від лат. *Coclave* – Конклав + англ. ім. *reality* – реальність – на позн. дії щодо перегляду наживо обирання Папи Римського: *Che tristezza sarà la vita senza Conclavity, la rappresentazione mediatica del Coclave, il miglior reality degli ultimi tempi offerto gratis et amore Dei dal Vaticano* (E, 21/03/13);

- *obamacare* – інновація-запозичення утворилася від прізвища американського президента Барака Обами та англ. ім. *care* – турбота – на позн. процесу обов'язкового придбання американцями медичної страховки. *L'Obamacare obbliga tutti ad acquistare un'assicurazione sanitaria* (F, 23/03/2012);

- *sick-lit* – інновація-запозичення утворилася від англ. *sick* – хвороба і англ. *literature* – література – на позн. літературного жанру для підлітків, головні герої якого приречені на фатальні наслідки, хвороби: *Dopo zombie e vampiri i romanzi per adolescenti scoprono la malattia. Il nuovo filone si chiama "sick-lit"* (Rep, 03/03/2013);

- *wwwworkers* – інновація-запозичення утворилася від англ. *worker* – працівник та *www* (*World Wide Web* – всесвітня мережа) – на позн. особи, яка є Інтернет-працівником: *Sono una nuova generazione di artigiani della terra e della rete... il primo festival dei wwwworkers, i lavoratori digitali* (Rep, 06/05/13).

В італійській мові вірогідність перетворення запозичення-іменника на дієслово є високою, але не завжди можливою. Є випадки, в яких, згідно з думкою І. Клайна, не можна пояснити, чому цей феномен не відбувається. Прикладом може бути запозичення *knockout* (нокаут), якому не відповідає італійське *knockoutare*, не дивлячись на той факт, що в англійській мові є дієслово *to knock out*. Цей факт можна певним чином пояснити: частка *out* – це запозичення, що не тільки увійшло до італійської мови раніше за термін *knockout*, але ще і зберегло семантичну та категорійну ідентичність. *Out* у свідомості італійців відноситься до категорій прислівника “вниз (від термінів боксу)” та, можливо, “надворі”. Це створює складнощі в утворенні дієслів, тому що в такому випадку суфікс **-are** був би приєднаний до прислівника, що в італійській мові неможливо.

Утворення дієслів із запозичень, що містять у собі “частку” (англійські дієслівні форми на зразок *to knock out*, *to get down*, *to get up* визначаються як *verb particles*) є можливим, але обмежені словами, у яких частка передуює слову: *upgrade* (вдосконалення) → *upgradare*, *bypass* (крок за кроком) → *bypassare*. Є також форма *setuppare* від *to setup* (встановлювати), таке утворення є можливим, згідно з дослідженнями А. Бізетто [243, с. 94], завдяки семантичному нейтралітету частки *up*, яка не додає до дієслова *settare* від *set* якогось особливого значення.

Широкої експансії серед молоді та в журналістській практиці сягнули дієслівні інновації, в основі яких лежать англійські дієслівні форми: (to) *shift* → *shiftare*, (to) *bypass* → *bypassare*, (to) *sponsor* → *sponsorizzare*, (to) *chat* → *chattare*, (to) *google* → *googlare*, іменникові та прикметникові: *budget* → *budgetario*, *handicap* → *handicapato*, *software* → *softwarista* та інші.

Слід зауважити, що порушення правил дериваційної граматики у процесі творення деяких слів із запозиченим елементом та інновацій-гібридів, зокрема поєднання питомих основ із іншомовними формантами, а також сполучення семантично несумісних компонентів [89, с. 111], дає особливі оцінні конотації у семантиці таких інновацій.

4.4 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності граматичної адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в українській мові

Під впливом внутрішніх законів розвитку мови лексичні інновації іншомовного походження або одиниці з запозиченим елементом можуть органічно входити до складу картини світу в мові-реципієнті або залишатися на периферії чи бути відмежованими від неї. В українській мові, яка приймає значну кількість іншомовних слів, насамперед англійського походження, запозичення є одним із важливих шляхів оновлення лексичного складу мови. Взаємодія зовнішніх і внутрішніх законів розвитку мови сприяє закріпленню лексичних інновацій такого типу мовою-реципієнтом.

Визначення адаптації іншомовних запозичень у сучасній українській мові досліджували Ю. Жлуктенко, Г. Зюзькіна, Є. Карпіловська, О. Муромцева, С. Рижикова, Г. Сергєєва, Л. Архипенко, Т. Лелека, які зосереджували свою увагу на окремих рівнях адаптації і на розгляді процесу адаптації загалом.

Мова сучасного українського медіа-дискурсу засвідчує високий рівень використання іншомовних слів та їхніх елементів. Найбільшу групу складають іменники (*стенд-ап, інвойси, ланч, бренд, вотум, шоу-бізнес, тренд, хедлайнер* тощо). Пристосування іменників-запозичень з англійської мови з нехарактерними ознаками для української зумовлює формальне переоформлення відповідно до норм морфології мови-реципієнта.

Сучасні спостереження за лексикою іншомовного походження показують, що шляхи та темпи входження запозичених одиниць, способи їхньої адаптації до системи мови та функціональний потенціал як показник ступеня адаптування запозичення змінюються [89, с.232].

Л. Архипенко умовно поділяє процес входження іншомовних слів на три етапи: 1) *початковий* – це момент і процес запозичення, який

характерний ваганнями у сприйнятті структури іншомовного слова та вибором способу запозичення: транслітерація, транскрипція; 2) *поглиблений*, якому властиве функціонування та використання іншомовного слова у мовленні, характеризуване хаотичним, безсистемним накопиченням запозичень (утилізацією); 3) етап *повного освоєння* іншомовного слова, який передбачає лексикографічну обробку, регламентацію та стабілізацію структури запозиченого слова на морфемному рівні й у словотворенні [6, с. 6–7]. Проблема фоново-графічної адаптації англіцизмів в українській мові – це передача звуку, позначеного літерою *g* (в англійській мові – це задньоязиковий, в українській – гортанний [г]). Утім, це не є завданням нашого дослідження.

Мовна система виробила декілька шляхів засвоєння лексики запозиченого походження: *калькування*, *адаптацію* та *гібридизацію* [89, с. 235]. Калькування – процес творення нових слів, словосполучень, при якому засвоюється лише значення та принцип організованої іншомовної одиниці, що передається засобами даної мови [295, с. 254], напр.: (*месидж – повідомлення, перфоменс – вистава, хай-тек – нові технології*). Практика калькування іншомовної лексики притаманна багатьом мовам світу на різних етапах їхнього розвитку. Українські мовознавці стверджують, що калькування є засобом протидії англомовного тиску, і за рахунок власних лексичних ресурсів нове поняття чи термін залишається новим за змістом, але звичним за формою [89, с. 236].

Результати математичних обчислень підтверджують високий ступінь адаптації запозичень шляхом калькування, що складає 31% від загальної кількості досліджуваних одиниць. Напр.: *Напередодні він анонсував, що “проба пера”, ...буде поєднанням етнороку і стилю хінстер...* (УМ, №148(4588), де запозичення *хінстер* (англ. *hipster* – укр. модник) – інтегральне запозиченням, яке має повний збіг значення і в українському контексті. У свою чергу, лексична інновація запозиченого походження *бекграунд* (англ. *background* – укр. життєвий та професійний досвід) –

інтегральне запозичення, яку безпосередньо адаптується до системи української мови. Графічний шлях іншомовного слова в українській мові зумовлений відтворенням зовнішньої форми передусім способом транслітерації. Це слово без морфологічної субституції, що повністю відповідає прототипу мови-джерела, пор.: *В нього є все, що потрібно для цього: впізнаваність, бекграунд, достатні важелі* (УМ, №144(4584)).

Етапи адаптації лексичних інновацій англійського походження в українській мові визначають появу формальних змін у графічному відтворенні, фонетичному складі, морфемній структурі та граматичній формі відповідно до правил української мови. Функційні зміни відбуваються на рівні її словотворення і семантики. Ступінь продуктивності адапції цих інновацій-запозичень складає 27% і є високим. Напр.: *Його адаптація для прийому – відправлення лоукостів вимагатиме зміни низки технологій у бік спрощення...* (УМ, №80(4520)); *Чи досі плювати чиновникам на все, мовляв – “ніпл схавает”?* (ЛУ, №5(5584)); *Близьки до влади експерти переконані, що ЄС і після “дедлайну” схиляється до надання Україні асоціації...* (УМ, №80(4520)).

Г. Зюзькіна стверджує, що іншомовні слова, які запозичуються українською мовою, оформлюються однотипно (*іміджмейкер, кліпмейкер, ньюсмейкер*) [74, с. 52]. Напр.: *... Чим порадує нас найближчим часом трійця наших ньюсмейкерів – Яценюк, Кличко та Тягнибок...* (УМ, №144(4584)). Найчастіше запозичене слово і його прототип у мові-джерелі збігаються з погляду їхнього мовного статусу і морфологічної належності, проте в українській мові слід враховувати втрату артикля та граматичних категорій, які не властиві англійській мові [116, с. 71]. Напр.: *Кім Бесінджер зіграє бізнесвумен Марію* (УМ, №90(4530)); *Це знову нагадує вашу Помаранчеву революцію, – посміхається, подаючи каву, барвумен Крістіна* (УМ, №175(4615)); *На тижні моди фронтмену “ВВ” аплодували, швидше, як співаку, а не дизайнеру* (УМ, №148(4588)).

Входження лексичних інновацій запозиченого походження сприяє зміні їхньої морфемної членованості у мові-реципієнті, певному спрощенню, утворенню одного слова зі словосполучення. Унаслідок переходу із однієї частини мови до іншої утворюється нове слово без використання словотвірних афіксів (конверсія, субстантивація). Напр.: *Балансуючи на межі зони “плей-оф”, Донбас методично обіграє вдома лідерів* (УМ, №86(4526)); *Люди повинні приходити в бар, відключатися від онлайн-світу, коли ти маєш постійно бути на телефоні* (УМ, №86(4526)).

М. Навальна зазначає, що запозичення, які входять до мови сучасних українських засобів масової інформації, розрізняються за ступенем їхньої адаптації. Одні з них вживаються зрідка, або тільки в текстах окремої тематики (*дефолт, перфоменс*). Такі запозичення, на думку дослідниці, не входять до активного вжитку носіїв мови, інші функціонують постійно та стають модними в мовному середовищі носіїв інформації, спричиняючи появу складних номінацій (*піар-негоції, піар-акція, Інтернет-замовлення*), суфіксальних похідних (*піарний, піарівець*) тощо [154, с. 64].

Активізація запозичень, іншомовних основ й напівоснов веде до зростання словотвірної активності за їхньої участі, це зумовлює утворення *словотвірних гнізд* та *гібридизації*, що визначається значно вищим ступенем продуктивності (42%), ніж калькування та адаптація до категорії роду, числа, відмінка. Як результат конкурування або ж синонімічне чи частково синонімічне співіснування запозичених лексем із питомими відбувається гібридизація, один із способів освоєння іншомовної лексики [89, с. 236]. Напр.: *Авторами колекцій “кежуал-велоодягу” стали молоді львівські дизайнери* (УМ, №140(4580)).

На думку мовознавців, у процесі адаптації новітніх запозичень до сучасних лексичної та граматичної систем української мови вагому роль відіграє їхня здатність стати центрами словотвірних гнізд. Помічено, що кількість слів-гібридів у гнізді зростає з давністю запозичення, що, власне,

означає глибоке його освоєння мовною системою [124; 89], напр.: (*Інтернет-магазин, Інтернет-платформа, Інтернет-знайомство* тощо).

У нашому дисертаційному дослідженні було виявлено низку частовживаних словотвірних гнізд. Серед них найактивнішими є: *бізнес* (*бізнес-план, бізнес-ланч*), *медіа* (*медіа-форум, медіа-проект, медіаринок*), *онлайн* (*онлайн-світ, онлайн-реєстрація, онлайн-кол*), *піар* (*піар-послуги, піар-агенції, піар-компанія*), *топ* (*топ-50*), *фест* (*бібліофест, черемошфест, берегфест*), *шоу* (*шоубізнес, шоу-біз, тревел-шоу, маски-шоу*) тощо.

Мова сучасних українських ЗМІ поповнюється новими дериватами, більшість із яких є складними, породжує композити-гібриди з однією питомою основою, напр.: *Членами цієї творчої спілки є лялькарі-меддісти* (КЖ , №6(4629)); *“Офлайн-склянка” – хай мобільний відпочине. У Бразилії винайшли келих, який не може стояти на столі, якщо не підкласти під нього мобільний телефон* (УМ, №86(4526)); *Формування бренду, про нотування проекту – це більшою мірою прерогатива каналу, аніж продакшн-компанії* (УМ, №124(4564)). Семантичне освоєння є найскладнішим процесом і починається із розуміння внутрішньої форми іншомовного слова та потребує розширеного тлумачення запозиченого слова.

Результати ступеня продуктивності граматичної адаптації лексико-семантичних інновацій англійського походження в українській мові подано у таблиці 4.4.1.

Таблиця 4.4.1

Ступінь продуктивності граматичної адаптації ЛСІ англійського походження в українському медіа-дискурсі

Ступінь продуктивності	Калькування (%)	Адаптація до категорії роду, числа, відмінка (%)	Словотвірна адаптація (гібридизація) (%)
Високий	31	27	42

Варто зазначити, що у сучасному українському медіа-дискурсі зафіксовано співіснування неадаптованої, незмінної запозиченої лексики, що переважно є тимчасовим явищем, напр.: *Даріо Гамбарін... виорав малюнок голубки ... спеціалізується на так званому land art (“земляному мистецтві”)* (УМ, №33(4473)); *Україні треба обирати: їхати в загальному вагоні з Європою чи разом із Росією у VIP-вагоні* (УМ, №014, 29/01/2013), проте переважає тенденція до використання адаптованих простих лексем, напр.: *...вона стане vin-агітатором опозиційного кандидата...* (УМ, №110(4550)); *Її месиджі не знаходять такого відгуку в серцях виборців...* (УМ, №110(4550)). На думку лінгвістів, найчастіше відбувається адаптація до системи мови тих іншомовних лексем, які закріпилися у мові-реципієнті внаслідок комунікативних потреб суспільства [89, с. 235].

На основі досліджуваного матеріалу можна стверджувати, що актуалізація запозичень англійського походження та їхні словотвірні можливості в українському медіа-дискурсі позначаються високим ступенем продуктивності адаптації.

Висновки до розділу 4

Статистичне вимірювання ступеня продуктивності адаптації запозичених лексико-семантичних інновацій в італійській та українській мовах було досліджено у процесах морфологічної субституції, словотворення на новому мовному ґрунті (гібридизації), пристосування запозичених одиниць, зокрема іменників, до граматичних категорій мов-реципієнтів та на фонетико-графічному рівні в італійській мові.

У досліджуваних мовах спостережені спільні процеси адаптації лексико-семантичних запозичень. У свою чергу, за математичними формулами обчислено ступінь продуктивності засвоєння інновацій-запозичень англійського походження щодо кожного рівня адаптації. Результати досліджень показали, що лексичні інновації англійського

походження є достатньо адаптованими у системах як італійської, так і української мов. Адаптація іншомовних слів відбувається на всіх мовних рівнях (фонетичному, граматичному, семантичному) сучасної української мови і становить високий ступінь продуктивності. Фонетико-графічна асиміляція лексичних інновацій англійського походження в італійському медіа-дискурсі обчислена за формулою: $F_x\% = (f_x \times 100\%) : T$, становить для незмінних лексичних інновацій англійського походження 97,7% та фонетико-графічно змінних – 2,3%; граматична адаптація лексичних інновацій англійського походження в італійському медіа-дискурсі: 1) *за родом слова-референта* – 30%; 2) *гіпероніма запозичення* – 10%; 3) *на основі асоціативних зв'язків, слів “перекладачів”* – 60%, ми скористалися формулами $Q_x\% = (q_x \times 100\%) : S$. В українському медіа-дискурсі ступінь продуктивності граматичної адаптації лексичних інновацій англійського походження визначено за формулами: 1) $R_k = (k \times 100\%) : S$, шляхом калькування (31%); 2) $R_{ad} = (ad \times 100\%) : S$, відповідно до роду, числа, відмінка (27%); 3) $R_g = (g \times 100\%) : S$, шляхом гібридизації (42%). Запозичені слова набули здатності змінюватися за відмінками та отримали вираження граматичної категорії роду.

Зазначимо, що лексичні інновації англійського походження в обох досліджуваних мовах зазнають відповідної еволюції, змінюючи свій статус, і переходять до наступного етапу свого функціонування як у мові медіа-дискурсу, так і в мові загалом.

Основні положення розділу відображено у публікаціях автора[135].

РОЗДІЛ 5

СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СТУПЕНЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СЕМАНТИЧНИХ ПЕРЕОСМИСЛЕНЬ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ

5.1 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності метафоричної транспозиції лексико-семантичних інновацій в італійському та українському медіа-дискурсах

Мова постійно розвивається та перебуває в стані перманентних змін, на кожному етапі її існування виявляються ті засоби та способи вираження, ті тенденції, які найбільш притаманні соціально-культурним умовам певного суспільства. Однією з найважливіших умов функціонування мови є її властивість рухатися та набувати певних лінгвальних модифікацій, що виявляються у різних інноваційних процесах. Саме таким періодом розвитку сучасної італійської та української мов є кінець ХХ – початок ХХІ ст.

Суспільно-політичні трансформації у обох державах, Італії та Україні, та міжнародні події останнього часу зумовили значну динаміку словникового складу, що відзначається не лише появою новотворів і входженням запозичень, а й змінами у семантиці слів – вторинною номінацією (О. Земська, О. Кубрякова, Г. Кольшанський, В. Телія).

Семантичні інновації неодноразово були об'єктом дослідження (М. Кочерган, Є. Карпіловська, Д. Мазурик, О. Стишов, Н. Стратулат, О. Тараненко, М. Дардано, Ф. Казадеї, В. Делла Валле, П. Дзоллі). Досліджуючи творення нових значень слів, доцільним є використання терміна “семантична деривація” (Г. Євсєєва, Т. Коць, Н. Клипа, Ж. Колоїз, А. Залізник, І. Самойлова, Н. Тропіна). Суть семантичної деривації, за словами А. Залізник, полягає у відношенні семантичної похідності, які зв'язують між собою різні значення одного слова на рівні синхронної полісемії [65, с. 15].

Н. Ємчура підкреслює, що найсуттєвішим для семантичної деривації є зміна семантичної структури однозначного або багатозначного слова, внаслідок чого слова розширюють свій семантичний обсяг, що призводить до формування нових значень відомих лексем. Процес творення неосемантизмів, як уважає науковець є, з одного боку, проявом креативності, з іншого – мовної економії: лексичний склад мови не збагачується формально новими лексемами, проте вже існуючі мовні одиниці змінюють свою семантичну структуру за допомогою похідних значень [55, с. 60].

Семантична транспозиція та семантична деривація як основний спосіб творення вторинної назви, за словами Є. Карпіловської, не змінює матеріального вигляду переосмисленої одиниці і спричиняє утворення багатозначних слів та різних типів фразеологізмів [80, с. 31]. Дослідниця пропонує розглядати неосемантизми та нові значення слів, що становлять наслідок прихованого запозичення і виявляють у такий спосіб не протиставлення, взаємозаперечення питомого й запозиченого ресурсів оновлення лексики, а як їх взаємодію, виявлену у вторинній номінації на базі вже засвоєної запозиченої одиниці [там само, с. 28]. Є. Карпіловська послуговується терміном польських лінгвістів “неосемантизм” на позначення таких слів, які при цьому розрізняють термін “чужосемантизм” та “англосемантизм” на позначення нового слова на основі запозичень з англійської мови [269, р. 102]. Нові значення як результат семантичного переосмислення лексем набувають особливої конотації та використання у мас-медійній практиці як італійської, так і української мов. Напр.: *Per haircut, letteralmente, “taglio di capelli”, si intende generalmente una riduzione del valore di mercato di un titolo finanziario usato come garanzia per un prestito e misura quindi il rischio legato a quel titolo* (So, 24/03/2013), де *haircut* – лексико-семантична інновація запозиченого характеру, утворилася від англ. *haircut* – стрижка – на позн. явища, стосовного до зниження грошового еквівалента (в іноземній валюті) цінного паперу, який виступає гарантом за позику і визначає його ризик.

Il “jailbreak”, uno stratagemma tecnico, e chiaramente non lecito, che consente di ottenere le applicazioni gratis (Pan, 08/02/2012), де *jailbreak* – лексико-семантична інновація запозиченого характеру, походить від англ. *jailbreak* – втеча з ув’язнення – на позн. нелегальної технічної хитрості для отримання безкоштовних, оперативних додатків.

Семантична трансформація інновацій-запозичень у мові-реципієнта відзначається своєю незначною активністю, а тому ступінь семантичних переосмислень запозиченого характеру є низьким. Насамперед, відзначаються різноманітні види семантичної трансформації інновацій та їхніх словотвірних дериватів: зміни у змістовій структурі одиниць, які виявляються у звуженні загального значення запозичення та скороченні питомої семи запозиченого лексико-семантичного варіанта, набутті додаткових сем або специфічних конотацій, появі нових лексико-семантичних варіантів унаслідок: а) контекстуального/переносного вживання слів; б) запозичення слів (або їх моделювання з іншомовних елементів у мові-реципієнті) із одночасним наданням інноваціям нового, непритаманного їм значення у мові-джерелі, узагальненні різного роду в семантичній структурі запозичень, що веде до розширення об’єму номінації та свідчить про генералізацію позначуваного поняття [171, с. 14]. В українському медіа-дискурсі семантичних переосмислень запозиченого характеру нами не було зафіксовано.

Семантичний напрямок розвитку лексики убачається через субституцію, термінологізацію, детермінологізацію (О. Стишов) та перетермінологізацію (Ю. Зацний), однак до найпродуктивніших видів семантичної деривації віднесено метафору та метонімію (О. Тараненко, Н. Чернікова). За визначенням О. Тараненка, під метафорою слід розуміти семантичний процес, при якому форма мовної одиниці чи оформлення мовної категорії переноситься з одного референта на інший на основі тієї чи тієї подібності останніх у відображенні свідомості мовця [205, с. 108].

За кількісними підрахунками відсоткова частка семантичних переосмислень (на основі метафори і метонімії) в італійському медіа-дискурсі становить 16%, а в українському – 28%, підтверджуючи тенденцію до семантичної деривації, яка є результатом непрямой, вторинної номінації. Загальні результати розрахунків семантичних переосмислень, які складають третю групу (С) серед лексико-семантичних інновацій, подано на діаграмі (див. додаток А, *діаграма А – 3*).

Метафоричне моделювання з позицій семантики уможлиблює визначення загальної характеристики побудови моделей метафоризації, яке демонструє регулярне перенесення найменувань з одного класу на інший за подібністю їхніх ознак і відображає специфіку образно-асоціативного мислення етносу у визначений період його розвитку [106, с. 50]. На думку мовознавців, визначені у мові “ментальні моделі”, за якими формується вторинне значення, характеризуються відносною сталістю, продуктивністю, універсальністю, що підтверджує наявність подібних моделей в різних мовах (Ю. Кравцова, О. Пономарьова, Н. Тропіна).

У мовознавстві досі не визначено єдиного погляду до поняття метафори як семантичної моделі та компонентного складу метафоричного моделювання (О. Кудрявцева, Н. Стратулат, В. Телія, Н. Тропіна).

На думку Ю. Кравцової, метафорична модель представляє собою певну схему змістового утворення і розуміється як регулярне співвідношення денотативно-понятійних сфер мотивуючого і мотивувального значення слів. Мовознавець зазначає, що у семантичному моделюванні, з-поміж різноманітних класифікацій метафоричних моделей та кількісною характеристикою їхнього компонентного складу, подібним є визначення ідеографічних сфер похідних значень [106, с. 54].

Аналізуючи семантичні інновації сучасної італійської та української мови, можна прослідкувати їх схожість до основних типів моделей метафоризації: зміна архісеми та актуалізація прихованої периферійної семи,

зміна архісеми та актуалізація асоціативної семи, зміна архісеми та актуалізація функціональної семи [201, с. 72-73].

У ході дослідження було виявлено ряд семантичних переосмислень, відповідно до основних типів моделей, запропонованих Н. Стратулатом. До першого типу належать активні моделі змін семантичної структури, де відбувається зміна архісеми та актуалізація прихованої периферійної семи. Цей тип переосмислення відбувається через функційну схожість: архісема вихідного значення змінюється, а функційний компонент виявляється в прихованій або явній семі, напр.: *Пішла єврогра – затихла євро тріскотіння* (УМ, № 85(4525)); *Якщо вони вважають, що хтось їх притискає, то ми живемо в правовій державі* (УМ, № 85(4525)); *Наразі в активі «біло-червоних» дві нічії, останню з яких спів господарі турніру видряпали у фаворитів групи – росіян* (УМ, № 85(4525)); *Щасливий переможець із Луганська, який зірвав джек-пот, отримуватиме виграш протягом півтора року* (УМ, № 85(4525)); *Гості-вболівальники на власні очі пересвідчуються, що Україна не така страшна, як її “малювали”, дипломати і ЗМІ* (УМ, № 85(4525)). У вищезазначених прикладах: *затихла*, *малювали*, *притискає*, *видряпали*, *зірвав* відбувається переосмислення значення через функційну схожість, що ілюструє досліджувану модель. Внаслідок метафоризації слова набувають іншого змісту.

Подібні зміни архісеми вихідного значення в прихованій або явній семі функційного компонента, також виявляються і в семантичній структурі італійської мови, напр.: *Ora l'Europa guarda a est per spronare alla democrazia* (CS, № 136, 25/01/11). Слово *spronare* (укр. – стимулювати), вжито в переносному значенні *підштовхувати*, *спонукати*. *L'onda antiparlamentarista ne è il frutto amaro ed è figlia di una selezione cortigiana ventennale che ha sterilizzato politicamente anche personalità di rilievo presenti nelle due Camere* (F, 25/02/2012). Словосполучення *sterilizzare personalità di rilievo* (укр. – стерилізувати видатну особистість) у значенні *ліквідувати*,

позбавитися. Як бачимо, у прикладах відбувається семантична модифікація через процес метафоризації, де архісема набуває негативного відтінку.

Другий тип моделі процесу метафоризації, за Н. Стратулатом, є зміна архісеми та актуалізація асоціативної семи, яка за своєю суттю не поступається щодо її активності, в результаті якої модифікації спричинили утворення цілої низки нових переносних значень в іменних найменуваннях, зокрема, у словах на позначення осіб, у яких виражається ставлення до них суспільства і відповідна емоційна характеристика [201, с. 72]. Наприклад в укр.: *Перший вихід лікарів “у народ із незвичною для Прикарпаття, проте поширеною в цивілізованому світі місією відбувся; Відтак Петро Іванович звільнив “хатинку”* (хоча мова йшла про каліфорнійський особняк); *З кожним днем футбольного чемпіонату в Україні та Польщі градус спортивної боротьби й емоцій наростає; Професійних моряків і гідних плавзасобів у нас тоді не було, тому будувати “флот” почали з нуля* (УМ, № 85(4525)); в італ.: *Michele e il brivido della normalità* (CS, №136, 25/01/11), *il brivido* (укр. – тремтіння, лихоманка) вжито у розумінні “поза нормою світського життя”. *Quando i “corvi” sono in Vaticano* (Pan, №38, 14/09/11), *corvo* (укр. – птах, ворон) – в переносному значенні “людина, яка має намір заподіяти шкоду іншій”. *Monti lavora alla “fase due” e i partiti vanno in fibrillazione* (CS, №136, 25/01/11), лексична одиниця *fibrillazione* від італ. фібриляція – аритмічні, некоординовані скорочення м’язових волокон шлуночків серця, що призводить до аритмії). Переносне значення в тексті “неспокій”, “тривожний стан”. Зіставлення семантичних структур обох значень показує, що асоціативні семи актуалізувалися в похідному значенні.

Слід зазначити, що метафоричне переосмислення відбувається через функційну схожість, коли архісема вихідного значення змінюється, а функційний компонент виявляється в прихованій або явній семі, це і визначає наступний третій тип моделі процесу метафоризації, тобто зміна архісеми та актуалізація функційної семи. Напр.: *За вживання несудової лексики суддя показала “жовту картку”* (УМ, №85(4525)) з експліцитною

семою первинного значення “зауваження, попередження” стає імпліцитною семою нової переносної семантики. *Хіміко-металургійний комбінат за останні півтора десятиліття пережив кілька болісних трансформацій... Проте незалежно від самопочуття притомленого хімічного гіганта не змінювався магнетизм його притягання — увагою та особистою присутністю цю територію не обділив жодний Президент та Прем'єр-міністр (УМ, №85(4525)) з експліцитною семою первинного значення “властивість притягувати чи відштовхувати, тобто певним чином впливати” стає імпліцитною семою нової переносної семантики. Простежимо приклади в італійській мові: *La popolare specchio dei difetti italiani* (CS, №136, 25/09/11), де *specchio* (від італ. *дзеркало*) у контексті використано у значенні люстрації, що по суті відповідає первинному значенню і відноситься до вищезазначеної моделі.*

Наведені приклади підтвердили функціональність та дію типів моделей процесу метафоризації в сучасній українській та італійській мовах. Їх актуалізація знаходить своє відображення у семантичних перетвореннях. Метафоризація як актуальний процес внутрішнього словотвору, що сприяє утворенню нових слів зміною значень старих слів, є динамічним явищем у медіа-дискурсі.

Кожній мові притаманна своя мовна система з певними знаками, кодами, певними схемами, моделями словотворення. Враховуючи специфіку мовного знака, таку як абсолютна довільність і вмотивованість, слід погодитися з висновком шведського лінгвіста Б. Малберга, що “жоден мовний знак не є абсолютно довільним, але не є абсолютно вмотивованим” [цит. за пр. 102]. Творенню слова слугує мотивувальна основа. Це твірна основа слова, що є структурною й семантичною базою для іншої (мотивованої) основи [296, с. 480].

Внутрішня форма семантичних переосмислень в італійському та українському медіа-дискурсі зумовлена семантикою компонентів мовної одиниці. Наприклад, в укр.: *Іспектор із “липкими” руками* (УМ,

№105(4545)); *Adesso Berlusconi guarisca dal virus della mediazione e ritrovi il decisionismo* (Pan, №38(2366)) лексична одиниця *guarisca dal virus della mediazione* від італ. *одужати від вірусу посередництва*) у контексті використана у значенні відмовлятися бути посередником. Ілюстровані приклади метафорично мотивовані, де похідне слово включає в себе семантичний компонент подібний до того, кого чи що названо словом переносного значенням.

У семантичній дериватології поняття регулярності тієї чи тієї моделі тісно пов'язане з поняттям продуктивності: продуктивні моделі одночасно є регулярними, проте регулярні моделі можуть бути як продуктивними, так і непродуктивними [106, с. 112].

Ефективним у визначенні ступеня продуктивності семантичних переосмислень, зокрема тієї чи тієї метафоричної моделі, є аналіз фактичного матеріалу в аспекті когнітивного моделювання (Дж. Лакофф, А. Баранов, Т. Вершиніна, А. Чудинов). За словами А. Чудинова, метафоричні моделі варто розглядати в дискурсі, в тісному взаємозв'язку з умовами їхнього виникнення та функціонування, враховуючи авторські наміри і прагматичні характеристики, на широкому соціальному фоні [229, с. 11].

Послугуючись класифікацією А. Чудинова, розглянемо чотири продуктивні метафоричні моделі у суспільно-політичній сфері італійського та українського медіа-дискурсів. За допомогою кількісно-математико-статистичного вимірювання визначено ступінь продуктивності метафоричної транспозиції в обох мовах за формулою $K_m\%=(m_x \times 100\%):c_1$, де K_m – відсотковий коефіцієнт ступеня продуктивності метафоричних моделей італійської чи української мов, m_x – кількість одиниць певної метафоричної моделі. Першу модель визначає *антропоморфна метафора* (анатомія і фізіологія, стан здоров'я, сім'я тощо). Ступінь продуктивності її становить в італійській друкованій продукції 37%, в українській – 38%. Наприклад, в італ.: *I punti critici della fusione sotto la lente della nuova vigilanza sulle assicurazioni* (Rep, №164, 12/07/13); *La linea del governissimo produce fortissimi*

mal di pancia anche tra i parlamentari bolognesi (CS, №136, 25/01/11); в укр.: Люди...зондують ґрунт для можливої його участі у довиборах у Верховну Раду (УМ, №18(4458)); На околиці Сімферополя заклали капсулу на місці будівництва першого в Криму комплексу з переробки відходів (УМ, №18(4458)); Золото з “ногами” менш ніж за дві хвилини з ломбарду винесли сейф із коштовностями (УМ, №18(4458)); Український парламент є політичним інвалідом – у ньому представлені ліві сили, олігархи, проросійськи рухи, центр та ультра – “соціал-націоналісти” від “Свободи” (УМ, №90(4530)); Опитавши населення провідних європейських країн, соціологи дійшли висновку: Євросоюз – хворий (УМ, №70(4510)).

До другої моделі відноситься природоморфна метафора, джерелами якої слугують понятійні сфери тваринного та рослинного світу. Ступінь продуктивності в італійському медіа-дискурсі становить 25%, в українському 31%. Наприклад, в італ.: *I tempi sono mature, le fabbriche limano I progetti: tra orsetti intelligenti e occhiali alla Robocor* (Rep, №164, 12/07/13); в укр.: Скандал із липовим контрактом на будівництво газового терміналу (УМ, №86(4526)); Природа нинішнього політичного режиму дуже хитра... демократична, ...автократична (УМ, №86(4526)); Відпочинок на три квіточки. ...Базовий рівень оцінюють однією квіточкою, другій – двома. Найвища оцінка – три квіточки ... скажімо, садиба “Дерунова лагуна – одноквіткова” (УМ, №88(4528)).

Третю модель складає соціоморфна метафора (війна, злочинність, спорт, театр), яка відзначається середнім ступенем (італ. 9% / укр. 8%) продуктивності. Наприклад, в італ.: *Abiti larghi e armi di fortuna così noi donne di New Delhi ci proteggiamo dal branco; Il lavoro non va a gonfie vele per i liberi professionisti* (Rep, №164, 12/07/13); в укр.: Такі фінансові махінації переслідують тільки представниками опозиції (УМ, №37(4477)); Вирішальним стала помилка голкіпера Віталія Рєви: ветеран не впорався з відносно легким “пострілом”... Бразилець забив у чемпіонаті України уперше (УМ, №37(4477)); Атака ізраїльтян у відповідь виявилася

“холостою”, тоді як кийвський клуб уже вийшов з гри, за 20 секунд до сирени (УМ, 30/11/12).

Високопродуктивною моделлю метафоричної транспозиції в обох мовах є четверта, артефактна метафора (механізми, дім, будівля). Наприклад, в італ.: *Tutto il resto del corpo sia un insieme di “pezzi di ricambio” è stata contestata da filosofi; Filosofi come Jonas negano che il cervello sia ente supremo di tutto il corpo (Rep, №164, 12/07/13); *Italia nella spirale rigore-recessione* (Rep, №114, 15/05/13); в укр.: *Політологи почали будувати схеми на наступну президентську кампанію* (УМ, №33(4473)); *Протираковий союз називають 4 лютого днем розвінчування міфів щодо його захворювання* (УМ); *Мистецтво повинна фінансувати держава ... щоб культура не опинялася на рівні плінтуса* (УМ, №108(4548)); *Наступне засідання “під куполом” має відбутися 19 березня... чи збереться ця Рада взагалі...* (УМ, №37(4477)). Враховуючи, що артефактна метафора охоплює широкий спектр різноманітних понять, явищ, станів, сфер, то і ступінь її продуктивності є значно вищим від трьох попередніх метафоричних моделей. Відповідно у італійській мові відсотковий показник складає 29%, а в українській – 23%. Актуальними для суспільно-політичної сфери є метафорична транспозиція зі сфери кулінарії, пов’язана з типовими продуктами харчування як і для українців, так і для апеннінського півострова, адже італійці надають великого значення приготуванню та споживанню їжі, що є невід’ємною частиною їх менталітету. Наприклад, в італ.: *L’esperienza è un antipasto preparato da qualcun altro. Si può assaggiare o rifiutare, e in ogni caso non bisogna consumarne troppo, non è riservato* (CS, №138, 12/07/13); *Magari nelle ultime tre gare si vedrà pure Giuseppe Rossi. Sarebbe la ciliegina su una torta già buonissima* (Rep, 22/04/13); *Un prosciutto allora era un’icona di ricchezza, come può essere ora un anello di Cartier* (Rep, 14/04/13); *Tanta gente in questa città si è stesa una grossa fetta di prosciutto sugli occhi ...l’ex cronista di Polis- e ha fatto finta di non vedere quello che succedeva* (Rep, 16/01/13); *L’esperienza è un antipasto preparato da qualcun altro. Si può assaggiare o rifiutare, e in ogni caso**

non bisogna consumarne troppo, non è riservato (Rep, 14/04/13); в укр.: Вони мали відбуватися весною, потім влітку, тепер звучить дата 22 грудня – вибори “під олів’є” (УМ, №110 (4550)); В останні роки затримали якусь хоча б “середню рибу” (про контрабанду наркотиків) (УМ, №33(4473)); Прийме кадрові рішення – щодо “генератора тушок” і тих “фронтовиків”-зрадників, якими ... нафарширували список “Батьківщина” (УМ, №88(4528)); Після повторного голосування новоспечена “тушка” ... не голосували (УМ, №96(4536)); Непорушний телевізійний закон: кожна передача в обрамленні величезного пирого реклами (ЛУ, №32(5511)).

Семантична модифікація в обох мовах на сучасному етапі засвідчує особливу продуктивність процесу метафоризації значення. Нові значення на основі метафори розглядаються одночасно і як нові, і як неспеціалізовані значення [81, 7]. Експресивізація плану вираження та національна маркованість семантичних переосмислень обох мов розпізнається у контексті друкованої продукції, зокрема у назвах статей.

Загальний вигляд результатів вимірювання ступеня продуктивності метафоричної транспозиції семантичних переосмислень у сучасному італійському та українському медіа-дискурсах подано у таблиці 5.1.1 та рисунку 5.1.1.

Таблиця 5.1.1

**Кількісно-якісна характеристика
ступеня продуктивності метафоричної транспозиції**

Група ЛСІ	Метафоричні моделі ЛСІ	Італ. мова		частотність	Укр. мова		частотність
		абс.	відн.		абс.	відн.	
С	антропоморфна	24	37	висока	49	38	висока
	природоморфна	16	25	висока	40	31	висока
	соціоморфна	6	9	середня	11	8	середня
	артефактна	19	29	висока	30	23	висока
Усього		65	100		130	100	

З таблиці видно, що для обох мов характерними є спільні метафоричні моделі за ступенем продуктивності, що продиктовано їх частотністю. Кількісні показники підтверджують широке застосування метафоричної транспозиції у суспільно-політичній лексики як італійської, так і української мов періодичних видань. Результати кількісного вимірювання ступеня продуктивності відбито графічно (рис. 5.1.1).

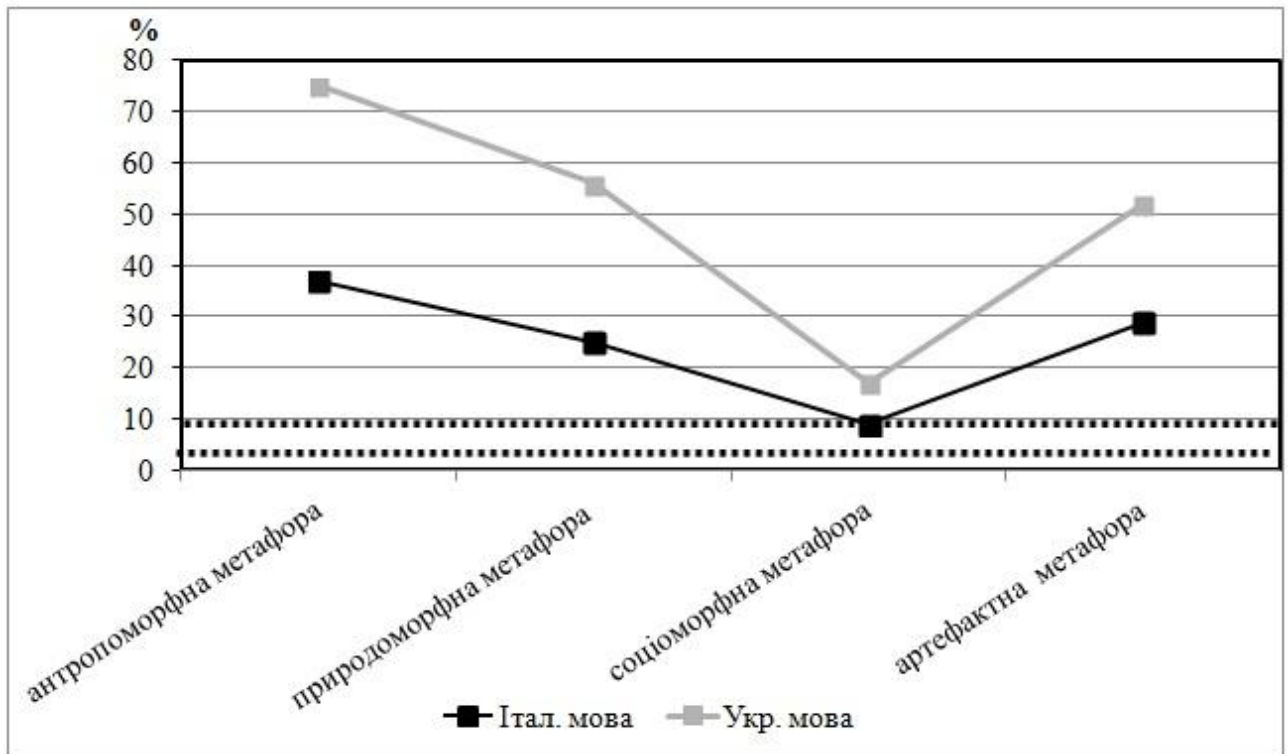

Рис. 5.1.1 Варіаційний ряд розподілу частот метафоричних моделей за ступенем продуктивності в італійському та українському медіа-дискурсах

Як показують результати дослідження, функціонування метафори у публіцистичному дискурсі є досить складним явищем, яке розглядається з різних сторін – з позицій когнітології, де метафора виступає як явище не лінгвістичне, а як ментальний феномен, у якому мовний рівень лише відображає процеси мислення і з позиції лінгвокультурології, відображаючи національну культуру, менталітет.

5.2 Статистичне вимірювання ступеня продуктивності метонімічної транспозиції лексико-семантичних інновацій в італійському та українському медіа-дискурсах

За визначенням мовознавців, *метонімія* – семантичний процес, при якому форма мовної одиниці або оформлення мовної категорії переноситься з одного референта на інший на основі тієї чи тієї суміжності, дотичності останніх [205, с. 9]; за суміжністю в межах однієї інтеріоризованої ситуації [296, с. 412]; дотичності (просторового, часового, атрибутивного, та ін. характеру) [295, с. 355] при відображенні в свідомості мовця.

Діапазон дії метонімії у номінації, за словами О. Тараненка, відзначається широким спектром використання на різних мовних рівнях, організовуючи переходи між значенням предмета, ознак, дій, відносин тощо і у порівнянні з іншими мовними процесами є важливим джерелом – як в кількісному плані, так і в різноманітності мотивацій найменування [205, с. 28]. За результатами математичних обчислень визначено, що ступінь продуктивності семантичних переосмислень, утворених шляхом метонімії, у італійській мові становить 5,6%, в українській – 5,1% від загальної кількості досліджуваних одиниць групи (С).

Семантичні інновації, які отримали нові значення, на основі метонімічної транспозиції притаманні італійському та українському медіа-дискурсам. У результаті аналізу фактичного матеріалу виокремлено 4 моделі метонімічного перенесення. Перша – “місце – подія, яка відбулася у цьому місці”. Наприклад в італ.: *L’Aquila è ferma al 2009, la comunità deve tornare alla sua vita* (Rep, 09/06/15); в укр.: *МВС Росії провело навчання на випадок Майдану в країні* (ДТ, 09/04/2015). Ступінь продуктивності цієї моделі становить (італ. (14%) / укр. 2 од. (29%)).

Друга модель “дата – подія, яка відбулася”, тобто семантичні переосмислення функціонують з новими значеннями. Наприклад, в італ.: *È successo un quarantotto* (CS, 31/11/10); *È scoppiata la “primavera padana”, ma*

anche se ha esagerato, l'Umberto non meritava di finire sotto i piedi dei suoi colonnelli (Pan, 01/02/2012), де семантичне переосмислення *primavera padana* утворилося за аналогією до поняття італ. “*Primavera araba*” – “Арабська весна” – політичні зміни, радикального характеру, 2010-2012 рр., на позначення політичних подій партії “Lega Nord” у Падуанській державності; в укр.: *Можна сказати, що після успіхів революцій “арабської весни” нині, влітку 2014 р., у регіоні настає “арабська зима”* (ДТ, №28, 15/08/2014).

Третя модель метонімічної транспозиції – “найменування місця, дії – групи осіб, які з ними пов’язані”. Наприклад, в укр.: *Вистояти в цьому протистоянні для кіровоградських майданівців важливо ще й тому, що позаду в них – болісна поразка*” (ДТ, №46, 15/12/2014). Метонімічної траспозиції зазнало словосполучення *кіровоградский майданівець* на позначення активістів м. Кіровоград. *Верховна Рада закрилася на місяць* (ДТ, 25/12/2015), у розумінні депутати пішли у відпустку.

У рамках метонімічного моделювання визначено четверту модель – “ознака (в тому числі і дія) – його носій (істота, предмет)”. Наприклад, в італ.: *Le Quirinarie e il catoblepismo del Pd* (E, 13/04/2013). Іменник-інновація *catoblepismo* є семантичним переосмисленням, утворилось від *катобленас* (грец. καταβλέπω, (katablérō), “дивитися вниз”) – легендарне створіння з Єфіопії з тілом буйвола і головою кабана, яка завжди схилена донизу через вагу, на позначення ухилення від прийняття рішень керівною владою демократичної партії Італії. *Torna odore di Mortadella ... Romano Prodi* (L, 19/04/13), де лексема *Mortadella* (вид італійської ковбаси регіону Емілія-Романія – батьківщини Романо Проді) – на позначення зневажливого ставлення до італійського прем’єра. В укр.: *У тигра з’явилася задиська. Китайський імпорт та експорт товарів у серпні обвалився* (УМ, №118, 09/09/2015). Метонімічного перенесення зазнало слово *тигр*, що вжито на позначення держави Китай. *Пустіть Зорьку у Європу* (УМ, №099, 29/07/2015), де лексема *зорька* вжито на позначення українських виробників м’ясо-молочної продукції.

Проілюстровані приклади є метонімічно мотивованими, де похідне слово формується на базі мотивувального й містить семантичний компонент метонімічного змісту, тобто переосмислення. Метонімічно організовані номінації виражені у вигляді лексично-семантичних переносів, формально не визначеного переходу між частинами мови, формально вираженого словосполучення, тобто афіксальної деривації і композиції, та номіналізації синтаксичних конструкцій [205, с. 28]. Під час композиції семантичного характеру відбувається зсув референтної відповідності композити вцілому по відношенню до вихідних значень її компонентів [там само, 50]. Для семантичної композиції необхідна не лише типовість, а й регулярність мовного відтворення певних слів у вигляді стійкої єдності [там само, 51].

Загальний вигляд результатів вимірювання ступеня продуктивності метонімічної транспозиції семантичних переосмислень у сучасному італійському та українському медіа-дискурсах подано на рисунку 5.2.1

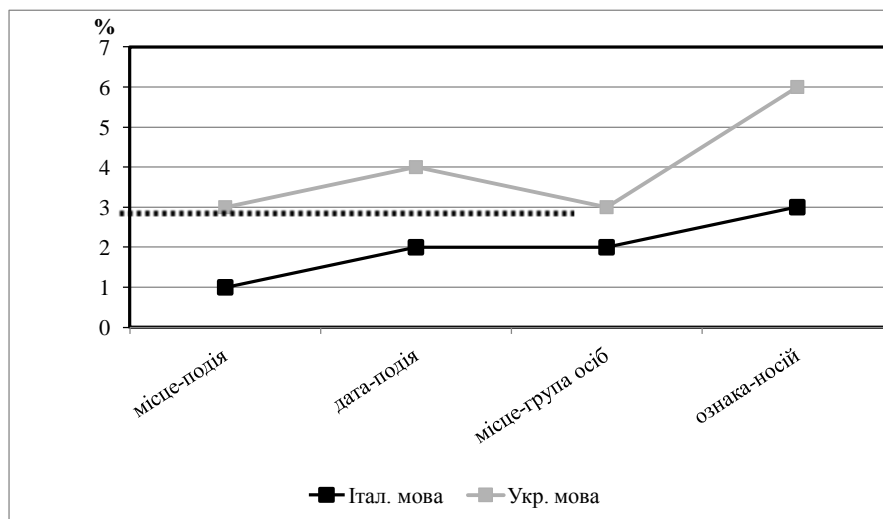

Рис. 5.2.1 Варіаційний ряд розподілу частот моделей метонімічної транспозиції в сучасному італійському та українському медіа-дискурсах

Підсумовуючи результати зіставного аналізу метонімічної транспозиції в італійському та українському медіа-дискурсах зробимо такі висновки: 1) утворення нових значень на основі метонімічного перенесення відзначається незначною продуктивністю в обох мовах; 2) поширеними моделями метонімічного перенесення є: місце – подія, дата – подія, місце – група осіб, ознака – його носій; 3) смислові компоненти семантичних перосмислень є ефективним засобом реалізації інноваційного значення, у якому слово набуває позитивної чи негативної конотації.

Матеріал дослідження демонструє поширене використання метонімічної транспозиції на шпальтах ЗМІ за моделями “назва міста – його житель”, “ознака, колір – референт, група людей”, “предмет –ознака, дія” напр.: “*Sette – rosa*” (національна збірна Італії з водного волейболу); *Синьо-жовта мрія* (УМ, №181(4621)); *Sullo scacchiere si gioca un rimpasto di governo che potrebbe favorire i nuovi equilibri in casa democrat* (М,15/06/14), де семантичне значення слова *scacchiera* (укр. шахова дошка), виступає на позначення постійних змін в уряді. В укр.: *Синьо-жовтій естафетній четвірці удався “золотий” фініш із національним прапором* (УМ, №181(4621)). Константність асоціативних зв’язків позначається у плані вираження новими семантичними трансформаціями та сполучуваністю слів.

Отже, проаналізований фактичний матеріал підтверджує, що реалізація інноваційного значення відбувається на основі генералізації та спеціалізації значення слова, у якому воно набуває як позитивної, так і негативної конотації. Дослідження семантичних трансформацій дає підстави стверджувати, що ступінь продуктивності семантичних переосмислень на основі метафоричної транспозиції є значно вищим, ніж метонімічної.

Висновки до розділу 5

Аналіз мовної ситуації італійського та українського медіа-дискурсів показує, що підґрунтям до утворення ЛСІ в обох мовах є мотиваційна основа

(метафорична, метонімічна). Внутрішня форма лексичних одиниць мотивована завдяки семантичному перенесенню, мовно-культурному простору, на основі певної їх суміжності, дотичності, враховуючи семантичні зв'язки між компонентами найменування та явищем у свідомості мовця.

Згідно з нашим дослідженням, український медіа-дискурс відзначається кількісно більшим масивом семантично мотивованих одиниць, що становить 27% від загального корпусу ЛСІ (метафора – 130 од. (94,9%), метонімія – 7 од. (5,1%)), а в італійському – 14% (метафора – 68 од. (94,4%), метонімія – 4 од. (5,6%)). Відповідно у двох досліджуваних мовах було визначено моделі метафоричної та метонімічної транспозиції та визначено ступені їхньої продуктивності, що становить: для метафоричної транспозиції (італ. 68 од. (94,4%) / укр. 130 од. (94,9%)), яка представлена наступним метафоричними моделями: антропоморфною (італ. 24 од. (37%) / укр. 49 од. (38%), природоморфною (італ. 16 од. (25%) / укр. 40 од. (31%), артефактною (італ. 19 од. (29%) / укр. 30 од. (23%)) метафорами з високим ступенем продуктивності в обох мовах та модель соціоморфної метафори (італ. 6 од. (9%) / укр. 11 од. (8%)) – з середнім ступенем продуктивності. Для метонімічної транспозиції виокремлено 4 спільні моделі: МІСЦЕ – ПОДІЯ (італ. 1 од. (14%) / укр. 2 од. (29%)), ДАТА – ПОДІЯ (італ. 4 од. (57%) / укр. 1 од. (14%)); МІСЦЕ – ГРУПА ОСІБ (італ.: 2 од. (29%) / укр.: 1 од. (14%)); ОЗНАКА – ЙОГО НОСІЙ (італ.: 3 од. (43%) / укр. 3 од. (43%)).

Вимірювання ступеня продуктивності метафоричної та метонімічної транспозиції дало можливість прослідкувати та виявити вторинну номінацію оказіональних мовних явищ, зокрема на семантичному рівні. Домінантне тяжіння до метафоричної транспозиції в обох мовах є наслідком асоціативної співвіднесеності мови і мислення їх носіями та регулярні взаємозв'язки між порівнюваними предметами, явищами, ознаками, що і визначає мовленнєву поведінку італійського та українського медіа-дискурсів.

У мові преси метонімічна транспозиція як мовне явище набуває помітної ваги, зокрема у влучному плані свого вираження та продуктивності.

Прагматико-функціональний аспект таких семантичних переосмислень розкриває концепцію метонімії як мовного явища в повній мірі її прояву щодо загальної суміжності категорій дійсності. Дія метонімічної транспозиції на семантичному, глибинному процесі в рамках кожної моделі, як італійської так і української мов однакова незалежно від формально-мовних проявів.

У ході спостереження досліджено функційність метафоричних та метонімічних номінацій різними частинами мови. Метафорична транспозиція представлена іменниками (в італ. (70%), в укр. (50,3%)), прикметниками (в італ. (28,8%), в укр. (10,7%)), дієсловами (в італ. (0,2%), в укр. (39%)). Серед досліджуваних семантичних переосмислень, зокрема метонімічної транспозиції, налічуємо іменники (в італ. (91,4%), в укр. (87,9%)), прикметники (в італ. (8,7%), в укр. (12,1%)), однак дієслів, як у італійській, так і в українській мовах не було зафіксовано.

Отже, актуалізація ЛСІ знаходить своє відображення у семантичних перетвореннях на позначення нових номінацій у мовній практиці ЗМІ. Поєднання лексичних та семантичних змін вокабуляру забезпечує потреби мовно-культурної комунікації тієї чи тієї мов.

Основні наукові результати розділу опубліковано в працях автора: [129].

ВИСНОВКИ

Статистичне дослідження ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному італійському та українському медіа-дискурсі дисертаційної роботи зумовлено загальними тенденціями мовних змін та визначенням кількісних показників досліджуваних одиниць за певними моделями і способами їх творення. Дифузність лексики є однією з найактуальніших проблем мовознавства початку XXI ст., коли процеси глобалізації та інтеграції охоплюють культурний, суспільно-політичний простір та всі інші сфери життя людини.

Теоретико-прикладна концепція дисертації ґрунтується на таких положеннях: 1) медіа-дискурс як форма людської діяльності з виходом на реальну соціально-культурну практику є джерелом появи лексико-семантичних інновацій, кількісно-математико-статистичне вимірювання продуктивності яких засвідчує тенденції мовних змін; 2) наукова дескрипція лексико-семантичні інновації є синтезом різних дублетних найменувань, які включають три групи одиниць: лексичні новоутворення, запозичення, семантичні переосмислення, диференційовані на основі способів і моделей їхнього творення в італійському і українському медіа-дискурсах, переважна більшість з яких побудована за аналогією до наявних у цих мовах форм і моделей; 3) це дає змогу говорити про таку їх властивість, як продуктивність, під якою у роботі розуміється потенційна здатність словотворчих засобів брати участь в акті словотвору, а словотворчих типів (моделей) – бути зразком у творенні нових слів; 4) для вимірювання ступеня активності появи новоутворень у конкретній мові й виявлення динамічних процесів у лексико-семантичних системах мов лінгвісти активізували наукові дослідження прикладного характеру.

Розроблена комплексна методика вимірювання ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному італійському та українському медіа-дискурсах виявилася ефективною при обчисленні їхніх кількісно-якісних, структурних, семантико-словотвірних характеристик в обох мовах.

Укладений реєстр ЛСІ проаналізовано за способами словотвору та визначено три їхні групи (А,В,С). Обчислено співвідношення між 3 групами ЛСІ за математичними формулами. Подальші математичні підрахунки дозволили отримати кількісну характеристику досліджуваних мовних одиниць (способів, моделей і мікромоделей творення). Оперування отриманими показниками визначило нову якісну характеристику – їхню продуктивність з трьома ступенями (високим, середнім, низьким), представленими докладно у науковій новизні одержаних результатів дослідження.

Визначення частотності моделей творення ЛСІ (висока, середня, низька) відбувалося на основі кількісної характеристики ступеня їх продуктивності. Серед найбільш продуктивних моделей є іменникові, прикметникові з питомими та запозиченими елементами, зрідка дієслівні на позначення дій, процесів, явищ, осіб, прихильників тих чи тих політичних рухів, партій тощо. Загальний вигляд результатів обчислення та вимірювання частоти продуктивності моделей і мікромоделей творення ЛСІ подано у таблиці (додаток В, табл. В – 1).

У ході дослідження постало питання визначення поняття “інновація” та його складових, зокрема лексичні новоутворення, запозичення та семантичні переосмислення. Ці поняття є частиною лексичної системи, актом оновлення та збагачення мови, які тісно переплітаються між собою. Лексичні новоутворення як інноваційне явище в мові скероване дериваційними процесами з питомими чи запозиченими елементами (італ. – 259 од. (52%) / укр. – 201 од. (39%)). Запозичення як складова ЛСІ збагачує та розширює словниковий склад мови (італ. – 170 од. (34%) / укр. – 175 од. (34%)), але водночас пригальмовує її внутрішні сили й можливості, що парадоксальним чином обертається на збіднення. Запозичена лексика відкриває шлях до лексичних інновацій, що позначається на появі: нових похідних, складених композитів з запозиченим елементом, інновацій-гібридів (в італ.: (27%), в укр.: (29%)). Семантичні переосмислення як різновид інновацій

неморфологічного способу творення, який виникає внаслідок “внутрішньослівної деривації” на основі перенесення значення за подібністю (метафоризація) та перенесення значення за суміжністю (метонімізація) мають такі показники (італ. – 72 од. (14%) / укр. – 137 од. (27%)).

Медіа-дискурс як ресурс появи мовних інновації є фіксатором динаміки мовних процесів, що останнім часом демонструє свою тенденцію до активності і є особливо чутливим до процесів у суспільстві (інформаційна революція, економічні й євроінтеграційні перетворення). ЛСІ в італійському та українському медіа-дискурсах як мовні одиниці – слово, словосполучення здатні показати зміни, які мають своє відображення у формі, змісті та значенні. Поява лексичних новоутворень за вже відомими моделями надає певної серійності морфотворчим компонентам в обох мовах. Моделювання ЛСІ досліджуваних мов з різночастотними словотворчими афіксами уможливорює опозицію типів неологічних словників, які відображають зміни та тенденції розвитку тієї чи тієї мов.

Взаємодія зовнішніх та внутрішніх законів розвитку мови сприяє закріпленню певних моделей та запозичень як одного із складових ЛСІ в обох досліджуваних мовах. Їх входження та адаптація зумовлює формальне переоформлення відповідно до норм мови-реципієнта. В італійському медіа-дискурсі визначено ступінь продуктивності фонетико-графічної асиміляції лексичних інновацій англійського походження, який становить 97,7% для незмінних та 2,3% для змінних лексичних інновацій англійського походження. Виявлено та обчислено ступінь продуктивності граматичної адаптації лексичних інновацій англійського походження в італійському медіа-дискурсі: 1) за родом слова-референта (італ. 70 од. (56%)); 2) гіпероніма запозичення (італ. 3 од. (2%)); 3) на основі асоціативних зв'язків, слів “перекладачів” (італ. 53 од. (42%)). В українському медіа-дискурсі ступінь продуктивності граматичної адаптації лексичних інновацій англійського походження виявлено та обчислено: 1) шляхом калькування

(31%); 2) відповідно до роду, числа, відмінка (27%); 3) шляхом гібридизації (42%).

Проаналізувавши досвід та погляди італійських та українських мовознавців, доходимо висновку, що лексико-семантичні інновації у періодичних виданнях зумовлені низкою екстралінгвальних чинників та мовним прагненням до авторської маркованості, що відображається на актуалізації певних моделей їхнього творення. Отримані результати дослідження ступеня продуктивності словотвірних та інших моделей ЛСІ визначають їх реальний потенціал, інформаційну схему поведінки у мовній системі. Це сприяє визначенню тенденцій словотворення на певному етапі обох мов та розкриттю механізмів стереотипізації мислення носіїв італійської і української мов у плані найменування явищ навколишньої дійсності.

Отже, у дисертаційному дослідженні виявлено загальні тенденції, по-перше, до дериваційного потенціалу способів і моделей творення лексико-семантичних інновацій за умов високої частотності словотвірних моделей групи (А) в обох мовах; по-друге, до можливості поєднання питомих і запозичених морфотворчих компонентів, які є складниками моделей групи (В), під впливом англійської мови; по-третє, до гібридизації з запозиченим компонентом; по-четверте, до адаптації інтегральних запозичень та згортання запозичених елементів у відабrevіатурні утворення в одне слово.

Установлено, що український медіа-дискурс тяжіє до семантичного переосмислення лексем (С), наслідком якого є okazіональні неосемантизми на основі генералізації та спеціалізації значення слова. Всупереч мовним стандартам продуктивність мовних інновацій є поширеним явищем в обох мовах, що продиктовано прагматичною спрямованістю та стилістичною маркованістю.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо в апробації розробленої у роботі комплексної методики для кількісно-математико-статистичного вимірювання мовних інновацій в інших типах дискурсів і на матеріалі інших мов, що сприятиме її вдосконаленню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. М. Інновації в системі української мови та тенденції її розвитку / Богдан Миколайович Ажнюк. – Київ : Українознавство, 2008. – № 3. – С. 72–81.
2. Ажнюк Б. М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації / Б. М. Ажнюк // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 48–55.
3. Андреев О. А. Словообразование в современном итальянском языке / О. А. Андреев. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 2004. – 35 с.
4. Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу / І. В. Андрусак // Проблеми романо-германської філології : зб. наук. пр. – Ужгород, 2002. – С. 9–16.
5. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка / Юрий Дереникович Апресян. – Москва : Наука, 1974. – 367 с.
6. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Л. М. Архипенко. – Харків, 2005. – 21 с.
7. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии / Ольга Сергеевна Ахманова. – Москва : Учпедгиз, 1957. – 295 с.
8. Баранник Д. Х. Образна семантика і газетний текст. Метафора в газеті / Д. Х. Баранник // Про культуру мови. – Київ, 1964. – С. 155–166.
9. Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть / Д. Х. Баранник // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 40–47.
10. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику / А. Н. Баранов : [учеб. пособие]. – Москва : Эдиториал УРСС, 2001. – 360 с.
11. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавств : короткий нарис : навч. посіб. / С. П. Бевзенко. – Київ : Вища шк., 2006. – 143 с. : іл.

12. Белозьоров М. В. Англійські лексичні та фразеологічні новотвори у сфері економіки: структурний, семантичний і соціофункціональний аспекти: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Белозьоров Максим Віталійович. – Київ, 2003. – 233 с.

13. Білодід І. К. Мова масово-політичної ділової інформації як структурно-функціональний стиль сучасної літературної мови / І. К. Білодід // Мовознавство. – 1977. – № 1. – С. 3–11.

14. Білодід І. К. Мова сучасної масово-політичної інформації : [монографія / Білодід І. К., Ленець К. В., Пилинський М. М. [та ін.] ; гол. ред. І. К. Білодід]. – Київ : Наук. думка, 1979. – 251 с.

15. Бічай Ю. В. “Модні” слова в сучасній російській мові (на матеріалі тлумачних словників і мовленнєвої практики мас-медіа кінця ХХ – початку ХХІ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 “Російська мова” / Ю. В. Бічай. – Дніпропетровськ, 2003. – 21 с.

16. Блинова О. И. Явление мотивации слов (лексикологический аспект) / Ольга Иосифовна Блинова. – Томск : Изд-во Том. гос. ун-та, 1984. – 191 с.

17. Блумфилд Л. Язык / Леонард Блумфилд ; [пер. с англ. Е. С. Кубряковой, В. П. Мурат ; коммент. Е. С. Кубряковой ; под ред. М. М. Гухман]. – Москва : Прогресс, 1968. – 608 с.

18. Богуславская В. В. Моделирование текста : лингвосоциокультурная концепция : анализ журналистских текстов / В. В. Богуславская. – 4-е изд. – Москва : URSS : ЛКИ, 2013. – 280 с. : ил.

19. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию. Т. 1 / И. А. Бодуэн де Куртенэ. – Москва : Изд-во АН СССР, 1963. – 385 с.

20. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: проблема семантики і функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Н. І. Бойко. – Київ, 2006. – 36 с.

21. Бойченко Л. М. Структурно-семантичні типи аббревіатур і діапазон їх дериваційної активності в сучасній українській мові / Л. М. Бойченко // Мовознавство. – 1982. – № 5. – С. 75–80.
22. Бондар М. В. Активні лексико-семантичні процеси в мові художньої прози кінця ХХ – початку ХХІ століть : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Бондар Мар'яна Володимирівна. – Київ, 2004. – 181 с.
23. Будагов Р. А. Закон многозначности слова / Р. А. Будагов // Русская речь. – 1972. – № 3. – С. 132–141.
24. Будагов Р. А. Определяет ли принцип экономии развитие и функционирование языка / Р. А. Будагов // Вопросы языкознания. – 1972. – № 1. – С. 17–36.
25. Будагов Р. А. Филология и культура / Рубен Александрович Будагов. – Москва : Изд-во МГУ, 1980. – 303с.
26. Будагов Р. А. Человек и его язык / Рубен Александрович Будагов. – Москва : Изд-во МГУ, 1974. – 261 с.
27. Булаховський Л. А. Вибрані праці. В 5 т. Т. 1 / Л. А. Булаховський. – Київ : Наук. думка, 1975. – 495 с.
28. Булаховський Л. А. Нариси з загального мовознавства / Л. А. Булаховський. – Київ : Рад. шк., 1959. – 308 с.
29. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие / Уриэль Вайнрайх // Новое в лингвистике. Серия “Языковые контакты” : [сб. ст. / под. ред. В. Ю. Розенцвейга]. – Москва, 1972. – Вып. 6. – С. 25–60.
30. Вайнрайх У. Языковые контакты. Состояние, проблемы исследования / Уриэль Вайнрайх ; [предисл. А. Мартине ; пер. с англ. и коммент. Ю. А. Жлуктенко ; вступ. ст. В. Н. Ярцевой]. – Киев : Вища шк., 1979. – 264 с.
31. Вандриес Ж. Язык : лингвистическое введение в историю : [пер. с фр.] / Жозеф Вандриес. – [3-е изд., стереотип.]. – Москва : Эдиториал УРСС, 2004. – 217 с.

32. Вахек Й. Лингвистический словарь пражской школы / Й. Вахек. – Москва : Прогресс, 1964. – 360 с.
33. Винник О. П. Метафоричні процеси у формуванні української економічної лексики : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Винник Олена Павлівна. – Харків, 2007. – 254 с.
34. Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика / Виктор Владимирович Виноградов. – Москва : Изд-во АН СССР, 1963. – 255 с.
35. Виноградов В. В. Слово и значение историко-лексикологического исследования / В. В. Виноградов // Вопросы языкознания. – № 1. – 1995. – С. 5–36.
36. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / Анна Вежбицкая ; пер. с англ. А. Д. Шмелева ; под ред. Т. В. Булыгиной. – Москва : Яз. рус. культуры, 1999. – 776 с.
37. Волкова Н. В. Словотвірна продуктивність питомих і запозичених слів в англійській, українській та російській мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / Н. В. Волкова. – Донецьк, 2010. – 22 с.
38. Володарская Э. Ф. Заимствование как отражение русско-английских контактов / Э. Ф. Володарская // Вопросы языкознания. – 2002. – № 4. – С. 96–104.
39. Волошиновська І. А. Сильова, тематична й авторська атрибуція наукових і художніх текстів (на матеріалі англійської, німецької та української мов) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / І. А. Волошиновська. – Київ, 2013. – 21 с.
40. Гак В. Г. Новые слова и новые словари / В. Г. Гак // Новые слова и словари новых слов / [под ред. Н. З. Котёлова]. – Ленинград, 1983. – С. 15–30.

41. Гак В. Г. Языковые преобразования / Владимир Григорьевич Гак. – Москва : Шк. “Яз. рус. культуры”, 1998. – 768 с.
42. Гнатюк Г. М. Словотвір сучасної української літературної мови : монографія / Г. М. Гнатюк. – Київ : Наук. думка, 1979. – 402 с.
43. Григораш А. М. Фразеологические инновации в современной публицистике Украины : (на материале русскоязычной и украиноязычной прессы 1990-х–2000-х годов) : монография / А. М. Григораш. – Киев : Знання України, 2008. – 439 с.
44. Гринюк О. С. Афіксальні віддієслівні іменники на позначення дії у сучасній німецькій мові: семантика, парадигматика та синтагматика : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Гринюк Оксана Степанівна ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2010. – 305 с.
45. Грейзбард Л. И. Основы итальянского языка / Л. И. Грейзбард. – Москва : [б. и.], 2001. – 382 с.
46. Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика (автоматичне опрацювання тексту) : [підручник] / Н. П. Дарчук. – Київ : Видав.-полігр. центр “Київ. ун-т”, 2008. – 351 с.
47. Дацишин Х. П. Метафора в сучасному українському політичному дискурсі : за матеріалами преси 1995–2002 років : довідник / Х. П. Дацишин ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : ПАІС, 2004. – 260 с.
48. Дацишин Х. П. Метафора в українському політичному дискурсі (за матеріалами сучасної періодики) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Дацишин Христина Петрівна. – Львів, 2004. – 208 с.
49. Дель Гаудіо С. Типологічні риси словотвору в італійській та українській мовах / Сальваторе Дель Гаудіо // Мовознавство. – 2010. – № 12. – С. 35–50.
50. Джоунс Т. Потаємне серце Італії / Тобаяс Джоунс. – Київ : Темпора, 2012. – 318 с.

51. Дорофеев Ю. В. Инновационные процессы в семантической структуре языковых единиц / Ю. В. Дорофеев // Вісн. Дніпропетров. ун-ту. Серія: Мовознавство. – Дніпропетровськ, 2008. – Т. 16, вип. 14. – С. 89–95.
52. Дудик М. Про лексичні інновації в мові ЗМІ / М. Дудик // Актуальні проблеми дослідження граматики та лексикології : матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф., 4–5 жовт. 2006 р. – Вінниця, 2006. – С. 234–239.
53. Дюжиков Е. А. Метафора в словосложенні / Екатерина Андреевна Дюжикова. – Владивосток : Изд-во Дальневосточ. ун-та, 1990. – 156 с.
54. Д'яков А. Основи термінотворення. Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / Андрій Д'яков, Тарас Кияк, Зоя Куделько. – Київ : Вид. дім “КМ Academia”, 2000. – 218 с.
55. Ємчура Н. Р. Метафоризація та метонімізація як способи творення чеських суспільно-політичних неологізмів / Н. Р. Ємчура // Вісн. Дніпропетров. ун-ту. Серія: Мовознавство. – Дніпропетровськ, 2013. – Т. 2, вип. 19. – С. 59-65.
56. Єрмоленко С. Я. Мова преси / С. Я. Єрмоленко // Українська мова : енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський (співгол.), О. О. Тараненко (співгол.), М. П. Зяблюк та ін.]. – 3-є вид., зі змін. і допов. – Київ, 2007. – С. 369.
57. Єрмоленко С. Я. Сучасні проблеми дослідження літературної мови / С. Я. Єрмоленко // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – Київ, 2001. – Вип. 4. – С. 3–12.
58. Жлуктенко Ю. О. Английские неологизмы / Ю. О. Жлуктенко, В. П. Березинский ; отв. ред. Ю. О. Жлуктенко. – Київ : Наук. думка, 1983. – 154 с.
59. Жлуктенко Ю. О. Контрастивна лінгвістика. Проблеми і перспективи / Ю. О. Жлуктенко, В. Н. Бублик // Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 3–15.

60. Жлуктенко Ю. О. Мовні контакти : проблеми інтерлінгвістики / Ю. О. Жлуктенко. – Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1966. – 135 с.
61. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок XX ст.) / М. А. Жовтобрюх. – Київ : Наук. думка, 1970. – 304 с.
62. Жовтобрюх М. А. Мова української преси (до середини 90-х рр. XIX ст.) / М. А. Жовтобрюх. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. – 413 с.
63. Жовтобрюх М. А. Словотвір сучасної української літературної мови / М. А. Жовтобрюх. – Київ : Наук. думка, 1979. – 406 с.
64. Жовтобрюх М. А. Сучасна українська літературна мова / М. А. Жовтобрюх. – Київ : Наук. думка, 1984. – 357 с.
65. Зализняк А. А. Семантическая деривация в синхронии и диахронии: проект “Каталога семантических переходов” / А. А. Зализняк // Вопросы языкознания. – № 2. – 2001. – С. 13-25.
66. Зайцева О. Лексико-граматичні інновації в мові сучасного українського телебачення // Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі: реалізація мовної освіти. – Київ, 2010. – С. 46–51.
67. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80-ті – 90-ті роки XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : 10.02.04 “Германські мови” / Ю. А. Зацний ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 1999. – 32 с.
68. Звегинцев В. А. Семасиология / В. А. Звегинцев. – Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1957. – 322 с.
69. Звегинцев В. А. Теоретическая и прикладная лингвистика / Владимир Андреевич Звегинцев. – Москва : Просвещение, 1968. – 338 с.
70. Звегинцев В. А. Язык и лингвистическая теория / Владимир Андреевич Звегинцев. – Москва : Эдиториал УРСС, 1973. – 248 с.
71. Згурська В. Г. Лексичні інновації англійської мови як вербальне відбиття нових концептів / В. Г. Згурська // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2005. – № 649. – С. 41–45.

72. Земская Е. А. Активные тенденции словопроизводства / Е. А. Земская // Русский язык. – Орле, 1997. – С. 167–201.
73. Земская Е. А. Словообразование как деятельность / Елена Андреевна Земская. – Москва : Наука, 1992. – 221 с.
74. Зюзькіна Г. М. Адаптація іншомовних структурних елементів в українській мові / Г. М. Зюзькіна // Дослідження з лексикології і граматики української мови. – Дніпропетровськ, 2007. – Вип. 6. – С. 51–59.
75. Иванова С. В. Культурология и лингвокогнитология: сопряжение парадигм : учеб. пособие / С. В. Иванова. – Уфа : РИО БашГУ, 2004. – 152 с.
76. Иванова С. В. Политический медиа-дискурс в фокусе лингвокультурологии / С. В. Иванова // Политическая лингвистика. – Екатеринбург, 2008. – Вып. 1(24). – С. 29–33.
77. Иванова Л. П. Методи лінгвістичних досліджень : [навч. посіб.] / Л. П. Иванова – Київ : УДПУ, 1994. – 87 с.
78. Карпіловська Є. А. Вплив інновацій на стабільність мовної системи: регулятори системної рівноваги / Є. А. Карпіловська // Мовознавство. – 2008. – № 2/3. – С. 148–158.
79. Карпіловська Є. А. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика : підручник / Є. А. Карпіловська. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2006. – 188 с.
80. Карпіловська Є. А. Вторинна номінація в сучасній українській мові: тенденції розвитку / Є. А. Карпіловська // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. – Київ, 2010. – Вип. 20. – С. 28-32.
81. Карпіловська Є. А. Динаміка сучасної української мови в словниках нового покоління (проект серії словників нової української лексики) / Є. А. Карпіловська // Укр. мова. – 2004. – № 3. – С. 3–29.
82. Карпіловська Є. А. Конструювання складних словотворчих одиниць / Є. А. Карпіловська. – Київ : Наук. думка, 1990. – 156 с.

83. Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: будова та реалізація / Євгенія Анатоліївна Карпіловська ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – Київ, 1999. – 297 с.
84. Карпіловська Є. А. Сучасна українська словотворчість та її відображення в неологічних словниках / Є. А. Карпіловська // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Філологія : зб. наук. пр. – Львів, 2000. – Вип. 34, ч. 1 – С. 3–10.
85. Карцевский С. О. Из лингвистического наследия / Сергей Осипович Карцевский ; [сост. и вступ. ст. И. И. Фужерон]. – Москва : Яз. славян. культуры, 2004. – 296 с.
86. Кисельов О. В. Онімні та відонімні okazіоналізми в англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / О. В. Кисельов. – Одесса, 2000. – 20 с.
87. Кияк Т. Р. Мотивированность лексических единиц (количественные и качественные характеристики) / Тарас Романович Кияк. – Львов : Изд-во при Львов. гос. ун-те, изд. объединения “Высш. шк.”, 1988. – 164 с.
88. Клименко Н. Ф. Запозичення у мовних картинах світу / Н. Ф. Клименко // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. / ред. Н. М. Корбозерова ; Київ. Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – Вип. 1. – С. 73–76.
89. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк : [монографія]. – Київ : Видав. дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
90. Клименко Н. Ф. Диференційні та інтеграційні процеси в лексиці та словотворенні сучасної української мови / Н. Ф. Клименко // Мовознавство. – 2008. – № 2/3. – С. 136–147.
91. Клименко Н. Ф. Формалізовані основи семантичної класифікації лексики / Ніна Федорівна Клименко, Марія Михайлівна Пещак, Ірина Федорівна Савченко ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. – Київ : Наук. думка, 1982. – 250 с.

92. Климов Г. А. Вопросы методики сравнительно-генетических исследований / Георгий Андреевич Климов. – Ленинград: Наука, Ленинград. отделение, 1971. – 87 с.
93. Клипа Н. І. Використання омонімії та полісемії в газетних текстах / Н. І. Клипа // Зб. наук. пр. наук.-дослід. ін-ту українознавства. – Київ, 2006. – Т.10 : Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі. – С. 248–260.
94. Колоїз Ж. В. Оказіональна деривація: теоретичний та функціональний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Ж. В. Колоїз. – Київ, 2007. – 36 с.
95. Коломієць В. Т. Словотвір неологізмів у слов’янських мовах (від середини 40-х років ХХ ст.) / В. Т. Коломієць // Мовознавство. – 1973. – № 2. – С. 3–18.
96. Косериу Э. Синхрония, диахронии и история (проблема языкового изменения) / Эухенио Косериу // Новое в лингвистике / [под ред. В. А. Звегинцева]. – Москва, 1963. – Вып. 3. – С. 143–264.
97. Котёлова Н. З. Новые слова и словари новых слов / Н. З. Котёлова. – Ленинград : Наука, 1983. – 221 с.
98. Котёлова Н. З. Первый опыт лексикографического описания русских неологизмов / Н. З. Котёлова // Новые слова и словари новых слов. – Ленинград, 1978. – С. 5–26.
99. Коць Т. А. Функціональний аспект лексичної норми в засобах масової інформації (на матеріалі газет 90-х років ХХ ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 “Українська мова” / Коць Тетяна Анатоліївна. – Київ, 1997. – 194 с.
100. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : [підручник] / Михайло Петрович Кочерган. – Вид. 2-е. – Київ : Академія, 2008. – 368 с.
101. Кочерган М. П. Загальне мовознавство / Михайло Петрович Кочерган. – Київ : Академія, 1999. – 288 с.

102. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : [підручник] / Михайло Петрович Кочерган. – Київ : Академія, 2010. – 464 с.
103. Кочерган М. П. Зіставне мовознавство: методи, принципи, аспекти й рівні дослідження / М. П. Кочерган // Мовознавство. – 2006. – № 5. – С. 34–51.
104. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : [підручник] / Михайло Петрович Кочерган. – Київ : Академія, 2006. – 424 с.
105. Кочерган М. П. Про системність у лексиці та семантиці / М. П. Кочерган // Укр. мова і літ. в шк. – 1976. – № 4. – С. 38–45.
106. Кравцова Ю. В. Метафорическое моделирование мира: поэзия и проза : [монографія] / Ю. В. Кравцова. – Київ : Изд-во НПУ им. М. П. Драгоманова, 2011. – 360 с.
107. Кравцова Ю. В. Семантико-когнітивне моделювання метафоризації / Ю. В. Кравцова // Мовознавство. – 2011. – № 1. – С. 43–54.
108. Кротевич Є. В. Словник лінгвістичних термінів / Є. В. Кротевич, Н. С. Родзевич ; за заг. ред. Є. В. Кротевича. – Київ : Вид-во Академії Наук УРСР, 1957. – 235 с.
109. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке / Л. П. Крысин. – Москва : Наука, 1968. – 208 с.
110. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Елена Самойловна Кубрякова. – Москва : Наука, 1981. – 201 с.
111. Кубрякова Е. С. Части речи в ономаσιологическом освещении / Елена Самойловна Кубрякова. – Москва : Наука, 1978. – 114 с.
112. Кубрякова Е. С. Что такое словообразование / Елена Самойловна Кубрякова. – Москва : Наука, 1965. – 78 с.
113. Левицкий А. Э. Сравнительная типология английского, немецкого, русского и украинского языков : учеб. пособие. – Киев : Освита України, 2009. – 360 с.

114. Лексикографічний бюллетень : зб. наук. пр. Вип. 13 / відпов. ред. д-р філол. наук, проф. В. Німчук. – Київ, 2006. – 208 с.
115. Лелека Т. О. Запозичення з англійської у суспільно-політичній та економічній лексиці української і російської мов : функціонально-стилістичний аспект / Т. О. Лелека // Наук. записки. Серія “Філологічні науки (мовознавство)” : зб. наук. пр. – Кіровоград, 2009. – Вип. 81, ч. 4. – С. 280–285.
116. Лелека Т. О. Особливості англоамериканських запозичень в українській і російській мовах початку ХХІ століття на тлі процесу контактування мов : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Лелека Тетяна Олександрівна. – Київ, 2010. – 276 с.
117. Лелека Т. О. Семантична асиміляція англійських запозичень у мові російських і українських засобів масової інформації / Т. О. Лелека // Східнослов'янська філологія. Серія “Мовознавство” : зб. наук. пр. – Горлівка, 2008. – Вип. 14. – С. 152–158.
118. Леута О. І. Методи та методологія лінгвістичних досліджень / О. І. Леута, О. П. Дубчак. – Київ : Генеза, 2010. – 106 с.
119. Литвин В. В. Інтелектуальна інформаційна система дослідження лексичних інновацій в англomовному дискурсі / В. В. Литвин, А. С. Мельник, Г. Б. Буньо // Вісн. Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – Львів, 2008. – № 631: Інформаційні системи та мережі. – С. 212–219.
120. Лопатін В. В. Рождение слова: неологизмы и ocasionальные образования / Владимир Владимирович Лопатин. – Москва : Наука, 1973. – 153 с.
121. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочивания иноязычных терминов и терминологических элементов / Дмитрий Семенович Лоте ; [предисл. Т. Л. Канделаки, С. В. Гринева]. – Москва : Наука, 1982. – 149 с.
122. Луканина М. В. Газетный текст через призму теории коммуникации // Вестник МГУ. Серія 19, Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Москва, 2003. – № 2. – С. 123–133.

123. Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Д. В. Мазурик. – Львів, 2002. – 19 с.

124. Мазурик Д. В. Словотвірна адаптація новітніх запозичень у сучасній українській літературній мові [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://domivka.net/d_v_mazuryk_stattia_slovotvirna_adaptatsiia_novit_nikh_zapozychen_u_suchasni_ukrainsk-6034/ . – Назва з екрана.

125. Мазурик Д. В. Сучасні тенденції в оновленні лексики української літературної мови / Д. В. Мазурик // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Філологія : зб. наук. пр. / ред. М. Ф. Нечиталюк. – Львів, 2000. – Вип. 29. – С. 177–182.

126. Майструк Т. С. Англійські запозичення у функціонально-стильових різновидах української мови кінця ХХ – початку ХХІ століть : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Т. С. Майструк ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.

127. Макарова О. С. Абревіація та усічення як один із способів словотворення лексичних інновацій в сучасному італійському та українському медіа-дискурсі / О. С. Макарова // Наук. записки. Серія “Філологічна” : [зб. наук. пр.]. – Острог, 2015. – Вип. 56. – С. 177–179.

128. Макарова О. С. Лексичні новоутворення, семантичні переосмислення, запозичення як основа інноваційних мовних явищ / О. С. Макарова // Матеріали ХХХVІІ Междунар. науч.-практ. конф. “Методологические и прикладные аспекты в современной науке” (Горловка, 19–20 сент. 2013 г.). – Горловка, 2013. – С. 17–20.

129. Макарова О. С. Метафоризація як спосіб творення лексико-семантичних інновацій у сучасній українській та італійській мовах / О. С. Макарова // Система і структура східнослов'янських мов : [зб. наук. пр.] / [відп. ред. проф. В. І. Гончаров]. – Київ, 2012. – Вип. 5. – С. 178–181.

130. Макарова О. С. Методика вимірювання ступеня продуктивності лексико-семантичних інновацій у сучасному італійському та українському медіа-дискурсі / О. С. Макарова // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. Серія “Філологія” : [зб. наук. пр.] / [голов. ред. Ступак І. В.]. – Одеса, 2015. – Вип. 17, т. 1. – С. 133–135.

131. Макарова О. С. Особливості вживання англомовної лексики в сучасній мові / О. С. Макарова // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : [зб. наук. пр.] / [Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Симоненко, О. П. Ємельянова]. – Київ, 2011. – С. 192–193.

132. Макарова О. С. Поняття медіа-дискурсу в сучасних лінгвістичних дослідженнях / О. С. Макарова // Сучасні напрями досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов : [зб. наук. пр.] / [заг. ред. В. В. Жуковської, О. А. Черниш]. – Житомир, 2012. – С. 263–265.

133. Макарова О. С. Розкриття явищ соціолінгвістики та лінгвокультурології в текстах медіа-дискурсу / О. С. Макарова // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 9, Сучасні тенденції розвитку мов : [зб. наук. пр.] / [відп. ред. проф. В. І. Гончаров]. – Київ, 2011. – Вип. 6. – С. 148–151.

134. Макарова О. С. Словотвірні моделі лексичних інновацій сучасної італійської мови / О. С. Макарова // Система і структура східнослов'янських мов : [зб. наук. пр.] / [відп. ред. В. І. Гончаров]. – Київ, 2012. – Вип. 4. – С. 314–319.

135. Макарова О. С. Специфика адаптации лексических инноваций английского происхождения в итальянском языке / О. С. Макарова // В мире науки и искусства : вопросы филологии, искусствоведения и культурологи : [сб. науч. ст.] / [отв. ред. А. И. Гулина]. – Новосибирск, 2014. – № 11 (42). – С. 51–60.

136. Макарова О. С. Тенденції розвитку лексико-семантичних інновацій в сучасній українській та італійській мовах / О. С. Макарова //

Наук. записки. Серія “Філологічні науки (мовознавство)” : [зб. наук. пр.] / [відп. ред. проф. О. А. Семенюк]. – Кіровоград, 2013. – Вип. 115. – С. 282–286.

137. Макарова О. С. Шляхи поповнення лексичного складу сучасної італійської мови / О. С. Макарова // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : [зб. наук. пр.] / [під ред. Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Симоненко, О. П. Ємельянова]. – Київ, 2012. – Ч. 2. – С. 36–38.

138. Makarova O. S. Lexical innovations with the borrowing of Anglo-American element in modern Italian and Ukrainian media discourse / O. S. Makarova // European Applied Sciences: challenges and solutions, proceedings of the 2nd International scientific conference. – Stuttgart, 2015. – P. 123–126.

139. Малафеев А. Ю. Механизмы семантического переосмысления лексики как частного средства познания мира в художественном тексте / А. Ю. Малафеев // Вестник Помор. ун-та. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – Архангельск, 2008. – Вып. № 3(15). – С. 53–56.

140. Малафеев А. Ю. Семантическое переосмысление лексических единиц в текстовом пространстве поэтического творчества Д. Самойлова: когнитивный аспект : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. филол. наук : 10.02.01 “Русский язык” / А. Ю. Малафеев. – Нижний Новгород, 2008. – 17 с.

141. Малафеев А. Ю. Семантическое переосмысление лексических единиц как средство создания поэтического образа / А. Ю. Малафеев // Вестник ВГУ. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Воронеж, 2014. – № 1. – С. 21–26.

142. Манакин В. Н. Основы контрастивной лексикологии: близкородственные и родственные языки / Владимир Николаевич Манакин. – Киев ; Кіровоград : Центр.-укр. изд-во, 1994. – 264 с.

143. Мариненко П. І. Лексичні новотвори в сучасній іспанській мові: структурний та семантичний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 “Романські мови” / П. І. Мариненко. – Київ, 2006. – 20 с.
144. Мартине А. Основы общей лингвистики / Андре Мартине ; [пер. с фр. В. В. Шеворошкина]. – Москва : Изд-во КД Либроком, 2009. – 224 с.
145. Маслова В. А. Лингвокультурология / Валентина Авраамовна Маслова. – Москва : Изд. центр “Академия”, 2004. – 208 с.
146. Матезиус В. О. О необходимости стабильности литературного языка / Вилем Матезиус // Пражский лингвистический кружок. – Москва, 1967. – С. 47–91.
147. Мацько Л. Аббревіатури як згорнені мовні формули в дипломатичних текстах / Любов Мацько // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 31–36.
148. Мацько Л. Українська мова в кінці ХХ ст. (Зміни в лексиці) / Любов Мацько // Дивослово. – 2000. – № 4. – С. 15–20.
149. Мейе А. Основные особенности германской группы языков / А. Мейе ; [под ред. В. М. Жирмунского ; пер. фр. изд. Н. А. Сигал]. – [2-е изд., стереотип.]. – Москва : Эдиториал УРСС, 2003. – 168 с.
150. Мистюк Т. Л. О специфике воздействия стихийных и сознательных факторов на эволюционные процессы в языке / Т. Л. Мистюк // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2013. – № 1. – С. 114–116.
151. Мовчун Л. Народжене сьогоденням: Про зміни в лексиці сучасної української мови / Л. Мовчун // Дивослово. – 2006. – № 7. – С. 43–45.
152. Муромцева О. Г. Про деякі активні процеси в словниковому складі української літературної мови кінця 80–90-х років ХХ ст. / О. Г. Муромцева // Українська мова : з минулого в майбутнє : матеріали наук. конф. – Київ, 1998. – С. 115–116.

153. Муромцева О. Г. Розвиток лексики української літературної мови в другій половині XIX – на початку XX ст. / О. Г. Муромцева. – Харків : Вид-во при Харків. держ. ун-ті видав. об'єднання “Вища шк.”, 1985. – 152 с.

154. Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики початку XXI ст. : [монографія] / М. І. Навальна ; Ін-т укр. мови. – Київ : Видав. дім Дмитра Бураго, 2011. – 328 с.

155. Навальна М. І. Нові явища та процеси у вживанні дієслів соціально-економічної сфери в українській мові : [монографія] / М. І. Навальна. – Переяслав-Хмельницький : КСВ, 2014. – 188 с.

156. Нелюба А. Явища економії в словотвірній номінації української мови : [монографія] / Анатолій Нелюба. – Харків : [б. в.], 2007. – 302 с.

157. Никитина Ф. А. Влияние аналогии на словообразование. На материале родственных языков / Ф. А. Никитина. – Київ : Изд-во Киев. ун-та, 1973. – 198 с.

158. Никитина Ф. А. Влияние интернационализмов на системы русского и украинского языков / Ф. А. Никитина // Мова і культура. Серія “Філологія” КНУ ім. Т. Шевченка, 2002. – № 4, т. 2, ч. 1. – С. 196–199.

159. Никитина Ф. А. Пересечение лингвистических уровней как способ их парадигматизации / Ф. А. Никитина // Структурная и математическая лингвистика : межвед. науч. сб. – Київ, 1976 – Вып. 4. – С. 11–15.

160. Нікітіна Ф. О. Деякі типологічні аспекти порівняльного вивчення мов / Ф. О. Нікітіна // Мовознавство. – 1982. – № 3. – С. 3–12.

161. Ніколаєнко Л. С. Мотиваційна основа аксіологічно маркованих композитних номінацій в англійській і українській мовах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Ніколаєнко Любов Сергіївна. – Київ, 2009. – 209 с.

162. Ніколаєнко Л. С. Мотиваційна основа аксіологічно маркованих композитних номінацій в англійській і українській мовах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / Л. С. Ніколаєнко. – Київ, 2009. – 20 с.

163. Ніколаєнко Л. С. Словотвірні можливості англійської і української мов на сучасному етапі їхнього розвитку / Л. С. Ніколаєнко // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. пр. – Київ, 2007. – Вип. 24, ч. 2. – С. 340–345.

164. Олійник А. Д. Роль запозичень-англіцизмів у розвитку сучасної української мікроекономічної термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / А. Д. Олійник. – Київ, 2002. – 16 с.

165. Паламарчук Л. С. Лексико-семантичний розвиток мови / Л. С. Паламарчук // Мовознавство. – 1992. – № 4. – С. 3–7.

166. Панько Т. І. Українське термінознавство / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк : [підруч. для студентів гуманітар. спец. вищ. закладів]. – Львів, Світ, 1994. – 241 с.

167. Пауль Г. Принципы истории языка / Герман Пауль // Звегинцев В. А. История языкознания в очерках и извлечениях. – Москва, 1960. – Ч. 1 – С. 165–182.

168. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів : навч. посіб. / Вінниця : Нова Книга, 2001. – 168 с.

169. Пилинський М. М. Експресивність стилю масової політичної інформації / М. М. Пилинський // Мовознавство. – 1977. – № 5. – С. 35–36.

170. Пилинський М. М. Розмовна лексика у мові преси / М. М. Пилинський // Мова сучасної масово-політичної інформації. – Київ, 1979. – С. 23–42.

171. Полякова Т. М. Лексические инновации иноязычного происхождения в современном русском языке (на материале языка СМИ последнего десятилетия XX – начала XXI века) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 / Полякова Татьяна Михайловна. – Київ, 2004. – 246 с.

172. Пономаренко О. В. Неологізми політичного дискурсу Італії (1995–2005) / О. В. Пономаренко // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Серія “Іноземна філологія”. – Київ, 2007. – Вип. 41. – С. 14–18.

173. Пономаренко О. В. Явище неточності в італійській мові // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Серія “Іноземна філологія”. – Київ, 2002. – Вип. 32/33. – С. 100–103.
174. Помирко Р. С. Особливості калькування з близькоспоріднених мов / Р. С. Помирко // Нариси з контрактивної лінгвістики : [зб. наук. пр. / під ред. Ю. О. Жлуктенко, В. Н. Бублик]. – Київ, 1979. – С. 75–79.
175. Прокопович С. С. Учимся читать и переводить итальянскую прессу / С. С. Прокопович. – Москва : Изд. дом “Филология три”, 2002. – 187 с.
176. Ребрій О. В. Оказіоналізми в сучасній англійській мові (структурно-функціональний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04 “Германські мови” / О. В. Ребрій. – Харків, 1997. – 18 с.
177. Розен Е. В. На пороге XXI века. Новые слова и словосочетания в немецком языке / Е. В. Розен. – Москва : Менеджер, 2000. – 192 с.
178. Розенталь Д. Э. Актуальные вопросы изучения языка газеты / Д. Э. Розенталь // Вестник Моск. гос. ун-та : сб. науч. тр. Серия: Журналистика / ред. С. Г. Тер-Минасова. – Москва, 1975. – № 1 – С. 44–48.
179. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / Віталій Макарович Русанівський. – Київ : Наук. думка, 1988. – 240 с.
180. Селіванова О. О. Когнітивна концепція словотвірної мотивації / О. О. Селіванова // Проблеми загального, германського та слов'янського мовознавства : до 70-річчя проф. В. В. Левицького : [зб. наук. пр.]. – Чернівці, 2008. – С. 379–389.
181. Селігей П. О. Науковий стиль української мови: ресурси оновлення / П. О. Селігей // Мовознавство. – 2006. – № 2/3. – С. 174–186.
182. Селігей П. О. Сучасне термінотворення: симптоми та синдроми / П. О. Селігей // Мовознавство. – 2007. – № 3. – С. 48–61.

183. Семчинський С. Калькування як засіб збагачення і засмічення мови / Станіслав Семчинський // Укр. мова та літ. – 1998. – Ч. 45 (109). – С. 1–2.
184. Сенько Е. В. Неологизация в современном русском языке конца XX века: межуровневый аспект : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.01 / Сенько Елена Викторовна. – Волгоград, 2000. – 430 с.
185. Сепир Э. Язык / Э. Сепир. – Москва : Соцэкгиз, 1934. – 223 с.
186. Сербенська О. А. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем : 140 запитань і відповідей / О. А. Сербенська, М. Й. Волощак. – Київ : Просвіта, 2001. – 108 с.
187. Сербенська О. А. Мова газети і мовотворчість журналіста в аспекті соціально-культурного розвитку суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / О. А. Сербенська. – Львів, 1992. – 38 с.
188. Сербенська О. А. Нові тенденції у мові сучасної преси / О. А. Сербенська. – Київ : Наук. думка, 1998. – 106 с.
189. Серебренников Б. А. Номинация и проблема выбора / Б. А. Серебренников // Языковая номинация. Общие вопросы. – Москва, 1977. – С. 147–188.
190. Скаличка В. О современном состоянии типологии / В. Скаличка // Новое в лингвистике. – Москва, 1963. – Вып. 3. – С. 19–27.
191. Сосюр Ф. Курс загальної лінгвістики / Фердінан де Сосюр ; [пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко]. – Київ : Основи, 1998. – 324 с.
192. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики. – Изд. 3-е, стереотип. – Москва : Едиториал УРСС, 2002. – 312 с.
193. Степанов Ю. С. Номинация, семантика, семиология / Юрий Сергеевич Степанов // Языковая номинация. Общие вопросы. – Москва, 1977. – С. 294–358.

194. Степанов Ю. С. Семиотическая структура языка (три функции и три формальных аппарата языка) / Юрий Сергеевич Степанов // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – Москва, 1973. – Т. 32, вып. 4. – С.48–76.

195. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / О. А. Стишов. – Київ, 2003. – 35 с.

196. Стишов О. А. Лексичні інновації з погляду нормативності (на матеріалі підстилю ЗМІ 90-х років ХХ століття) / О. А. Стишов // Українська мова: з минулого в майбутнє : 200-річчю виходу в світ “Енеїди” Івана Котляревського присвячується. – Київ, 1998. – С. 172–176.

197. Стишов О. А. Нові лексичні запозичення в мові засобів масової інформації / О. А. Стишов // Культура слова. – Київ, 1998. – Вип. 51. – С. 53–60.

198. Стишов О. А. Префіксальні іменні новотвори в сучасній українській та іспанській мовах // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. пр. / редкол.: Д. Х. Баранник (відпов. ред.) та ін. – Дніпропетровськ, 2007. – Вип. 6. – С. 159–167.

199. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : [монографія]. – Київ : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 388 с.

200. Стратулат Н. В. Відображення суспільно-політичних реалій в інноваційній лексиці української мови (на матеріалі тлумачного словника української мови в 20-ти томах) / Н. В. Стратулат // Вісн. Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. – Житомир, 2014. – Вип. 2 (74). – С. 178–182.

201. Стратулат Н. В. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови / Н. В. Стратулат // Мовознавство. – 2007. – № 3. – С. 69–77.

202. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм в українській лексикології ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра

філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Л. В. Струганець. – Київ, 2002. – 36 с.

203. Струганець Л. В. Мовна норма і кодифікація : теоретичний ракурс / Любов Струганець // Система і структура східнослов'янських мов : до 200-річчя з дня народження В. І. Даля : зб. наук. пр. / [редкол. В. І. Гончарова (відпов. ред.) та ін.]. – Київ, 2001. – С. 203–214.

204. Таран А. А. Конкурування номінацій у сучасній українській літературній мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / А. А. Таран. – Київ, 2010. – 22 с.

205. Тараненко А. А. Языковая семантика в её динамических аспектах / А. А. Тараненко. – Київ : Наук. думка, 1989. – 256с.

206. Тараненко О. О. Новий словник української мови : концепція і принципи укладання словника / О. О. Тараненко. – Київ ; Кам'янець-Подільський : [б. в.], 1996. – 171 с.

207. Тараненко О. О. Українська мова в сучасній Україні / О. О. Тараненко // Культура слова. – Київ, 2000. – Вип. 53/54. – С. 33–42.

208. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / Вероника Николаевна Телия ; [отв. ред. А. А. Уфимцева]. – Москва : Наука, 1986. – 143 с.

209. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция / В. Н. Телия // Метафора в языке и тексте : [сб. науч. ст. / отв. ред. В. Н. Телия]. – Москва, 1988. – С. 26–52.

210. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – Москва : Слово, 2000. – 261 с.

211. Толчєєва Т. С. Сигніфікативні артефакти як структури знакової репрезентації етномовної свідомості : [монографія] / Т. С. Толчєєва. – Київ : Вид. центр КНЛУ, 2009. – 286 с.

212. Уфимцева А. А. Лексическое значение. Принцип семиологического описания лексики / Анна Анфилофьевна Уфимцева. – Москва : Наука, 1986. – 239с.

213. Уфимцева А. А. Роль лексики в познании человеком действительности и в формировании языковой картины мира / А. А. Уфимцева // Роль человеческого фактора в языке : язык и картина мира / [отв. ред. Б. А. Серебренников]. – Москва, 1988. – С. 108–140.

214. Уфимцева А. А. Семантика слова / Анна Анфилофьевна Уфимцева // Аспекты семантических исследований. – Москва, 1980. – С. 5–81.

215. Федорець С. А. Англійські запозичення в мові сучасної української реклами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / С. А. Федорець. – Харків, 2005. – 20 с.

216. Федорець С. А. Англійські запозичення у термінологічній системі “спорт” / С. А. Федорець // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. – Харків, 1998. – Вип. 1. – С. 78–85.

217. Фоменко Ю. В. Мифы современной лингвистики / Ю. В. Фоменко. – Новосибирск : Изд-во НГПУ, 2010. – 176 с.

218. Фрумкина Р. М. Статистические методы и стратегия лингвистического исследования / Р. М. Фрумкина // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – Москва, 1975. – Т. 34, № 2. – С. 129–140.

219. Харчіладзе Д. В. Формально-семантичні особливості композитів VN-структури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 “Романські мови” / Д. В. Харчіладзе. – Київ, 1999. – 18 с.

220. Хауген Э. Языковой контакт / Эйнар Хауген // Новое в лингвистике. Серия “Языковые контакты” : [сб. ст. / под. ред. В. Ю. Розенцвейга]. – Москва, 1972. – Вып. 6. – С. 70–84.

221. Хауген Э. Процесс заимствования [Электронный ресурс] / Э. Хауген // Новое в лингвистике. Серия “Языковые контакты” : [сб. ст. / под. ред. В. Ю. Розенцвейга]. – Москва, 1972. – Вып. 6. – С. 344–382. – Режим доступа: http://www.classes.ru/grammar/153.new-in-linguistics-6/source/worddocuments/_30.htm/ . – Назва з екрана.

222. Худолій А. О. Динаміка функціональних змін у мові американської публіцистики кінця ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / А. О. Худолій. – Київ, 2004. – 23 с.
223. Чабаненко В. А. Норми словотворення і мовна експресія // Мовознавство. – 1980. – № 2 – С. 13–20.
224. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії. Ч. 1 / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя : ЗДУ, 1993. – 216 с.
225. Чельшева И. И. Итальянский язык / И. И. Чельшева, Т. З. Черданцева // Языки мира. Романские языки / [отв. ред. Т. А. Репина]. – Москва, 2001. – С. 56–89.
226. Черданцева Т. З. Очерки по лексикологии итальянского языка / Т. З. Черданцева. – Изд. 2-е. – Москва : ЛКИ, 2007. – 192 с.
227. Черданцева Т. З. Язык и его образы / Т. З. Черданцева – Москва : Междунар. отношения, 1977. – 218 с.
228. Черникова Н. В. Метафора и метонимия в аспекте современной неологии / Н. В. Черникова // Филологические науки. – 2001. – № 1. – С. 82–90.
229. Чудинов А. П. Очерки современной политической метафологии : [монографія] / А. П. Чудинов. – Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т, 2013. – 176 с.
230. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры (1991–2000) [Електронний ресурс]. Екатеринбург, 2001. – 238 с. – Режим доступа: <http://www.philology.ru/linguistics2/chudinov-01.htm#10>. – Назва з екрана.
231. Шевельов Ю. Українська мова першої половини ХХ століття (1900 – 1941). Стан і статус / Юрій Шевельов. – Чернівці : Рута, 1998. – 208 с.
232. Шмелёв Д. Н. Очерки по семасиологии русского языка / Д. Н. Шмелёв. – Москва : Просвещение, 1977. – 335 с.

233. Щерба Л. В. О взаимоотношениях родного и иностранного языков / Л. В. Щерба. – Ленинград : Изд-во Ленинград. ун-та, 1975. – 126 с.
234. Щерба Л. В. О тройном аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании / Л. В. Щерба // Языковая система и речевая деятельность. – Ленинград, 1974. – С. 17–45.
235. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс : мова, культура, влада / Г. М. Яворська ; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : [б. в.], 2000. – 288 с.
236. Ярцева В. Н. Сопоставительная лингвистика и проблема вариативности языков / В. Н. Ярцева // Филологические науки. – 1986. – № 5. – С. 3–11.
237. Adamo G. L'osservatorio neologico della lingua italiana & linee di tendenza nell'innovazione lessicale dell'italiano contemporaneo // Innovazione Lessicale / Giovanni Adamo, Valentina della Valle. – 2003. – P. 83–105.
238. Adamo G. Tendenze nella formazione di parole nuove dalla stampa italiana contemporanea // Che fine fanno i neologismi? / Giovanni Adamo, Valentina della Valle. – 2006. – P. 105–122.
239. Adamo G. Terminologia, variazione e interferenze linguistiche e culturali [Электронный ресурс] / G. Adamo, R. Gualdo, G. Piccardo, S. Poli. – Genova, 2009. – Режим доступа: http://publiforum.farumit/show_issue.php?iss_id. – Назва з екрана.
240. Amato A. Prestiti linguistic del mondo anglofono: una tassonomia / Antonio Amato. – Roma : Bulzani, 1990. – 284 p.
241. Baglioni D. A proposito dell'adattamento di una vocale inglese nell'italiano contemporaneo [Электронный ресурс] / D. Baglioni // “Lingua nostra”, 2007. – № 3/4. – P. 117–122. – Режим доступа: [http://www.treccani.it/enciclopedia/anglicismi_\(Enciclopedia_dell'Italiano\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/anglicismi_(Enciclopedia_dell'Italiano)/). – Дата посилання: 10.11.2014. – Назва з екрана.
242. Berruto G. Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo / Gaetano Berruto. – Roma : Carocci, 2000. – 218 p.

243. Bisetto A. Note sui composti VN dell'italiano / A. Bisetto // *Fonologia dell'italiano e dei dialetti d'Italia : atti del XXXI congresso della SLI / a cura di Paola Beninca, Alberto Mioni, Laura Vanelli. – Roma, 1999. – P. 503–538.*
244. Bolasco S. *Statistica testuale e testing: alcuni paradigmi applicativi / S. Bolasco // Quaderni di Statistica. – Napoli, 2005. – P. 17–53.*
245. Bolinger D. L. The uniqueness of word / D. L. Bolinger // *Lingua. – 1975. – Vol. 12. – P. 109–112.*
246. Bonomini I. *L'italiano giornalistico. Dall'inizio del'900 ai quotidiani on line / Illaria Bonomini. – Firenze : Franco Cesati Editore, 2002. – 388 p.*
247. Caffarelli E. *Googlizzare cognomi: dal nome proprio all'aggettivo, al verbo e all'avverbio nella lingua di Internet, in Lessicografia e onomastica / Enzo Caffarelli // Atti delle Giornate internazionali da Studio (Università degli Studi Roma Tre, 16–17 febbraio 2006) / a cura di Paolo D'Achille, Enzo Caffarelli. – Roma, 2006. – P. 67–88.*
248. Carrera-Diaz M. *Foresterismi: norma italiana e norme europee // L'italiano oltre frontiera / a cura di Vanvolsem S. et al. ; M. Carrera-Diaz. – Firenze, 2000. – P. 19–29.*
249. Castellani A. *Morbus anclicus / Arrigo Castellani // Studi Linguistici Italiani, XIII. – Perugia, 1987. – P. 137–153.*
250. Coco A. *Briciole di linguistica / Alessandra Coco. – Manni : Lecce, 2003. – P. 28–52.*
251. Cortelazzo M. A. *Annali del Lessico Contemporaneo Italiano. Neologismi 1995 / Michele A. Cortelazzo. – Padova : Esedra, 1996. – 90 p.*
252. D'Achille P. *Parole nuove e datate. Studi di neologismi, foresterismi, dialettismi / Paolo D'Achille. – Firenze : Franco Cesati Editore, 2012. – 254 p.*
253. Dardano M. *Costruire parole. La morfologia derivativa dell'italiano / Maurizio Dardano. – Bologna : Il Mulino, 2009. – 267 p.*
254. Dardano M. *Il linguaggio dei giornali italiani / Maurizio Dardano. – Roma : Laterza, 1986 – 511 p.*

255. Dardano M. *L'italiano di oggi* / M. Dardano, G. Frenguelli. – Roma : Arache editrice S.r.l., 2008. – 241 p.
256. Dardano M. *La formazione delle parole nell'italiano di oggi* / Maurizio Dardano. – Roma : Bulzoni, 1978. – 217 p.
257. De Mauro T. *Dizionarietto di parole del futuro* / Tullio De Mauro. – Roma-Bari : Laterza, 2006. – 127 p.
258. De Mauro T. *Introduzione alla semantica* / Tullio De Mauro. – Bari, 1965. – 241 p.
259. De Mauro T. *La fabbrica delle parole. Il lesico e problemi di lessicologia* / Tullio De Mauro. – Torino : Utet, 2005. – 267 p.
260. Fanfani M. L. *Per un repertorio di anglicismi in italiano* / Massimo L. Fanfani // *Italiano e inglese a confronto* / a cura di A.-V. Sullam Calimani. – Firenze, 2003. – P. 151–176.
261. Grochowska A. *La pastasciutta non è più trendy? Anglicismi di lusso nell'italiano contemporaneo* / A. Grochowska // *Annales Universitatis M. Curie-Sklodowska*. – Lublin – Polonia, 2010. – Vol. 28, z. 2. – P. 43–59.
262. Grossman M. *La formazione delle parole in italiano* / Maria Grossman, Franz Rainer. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2004. – 658 p.
263. Gusmanui R. *Saggi sull'interferenza linguistica* / Roberto Gusmanui // *Le Lettere*, 1981–1983. – 2 vol., vol. 1. – Firenze. – 19 p.
264. Harris Z. *Methods in structural linguistics* / by Zellig S. Harris. – Chicago : The University of Chicago Press, 1951. – 384 p.
265. Iacobini C. *Tendenze nella formazione delle parole nell'italiano contemporaneo* / Claudio Iacobini, Anna M. Thornton // *Atti del XXV Congresso internazionale della Società di Linguistica Italiana (Lugano, 19–21. 09.1991)* / a cura Di Bruno Moretti, Dario Petrini, Sandro Biaconi. – Roma, 1992. – P. 25–55.
266. Klajn I. *Influssi inglesi nella lingua italiana* / Ivan Klajn. – Firenze, Olschki, 1972. – 212 p.

267. Lazzeroni R. *Linguistica storica* / Romano Lazzeroni. – Roma, 1987. – 179 p.
268. Lepschy A. L. *Anglismi e italianismi //* *Iid.*, *L'amanuense analfabeta e altri saggi* / A. L. Lepschy, C. Giulio. – Firenze, 1999. – P. 169–182.
269. Markowski A. *Jawne i ukryte nowsze zapożyczenia leksykalne w mediach* / A. Markowski // *Język w mediach masowych* / J. Bralczyk, K. Mosiołek-Kłosińska (red.). – Warszawa : Upowszechnianie Nauki-Oświata – “UN-O”, 2000. – P. 6-111.
270. Migliorini B. *Saggi linguistici* / Bruno Migliorini. – Firenze, Le Monnier, 1957. – 342 p.
271. Migliorini B. *Uso e abuso delle sigle* / Bruno Migliorini // *Conversazioni sulla lingua italiana*. – Firenze, 1949. – P. 86–90.
272. Nencioni G. *Verso una nuova lessicografia* / Giovanni Nencioni // “*Studi di Lessicografia Italiana*”, VI. – Firenze, 1985. – P. 5–19.
273. Renzi L. *Le tendenze dell'italiano contemporaneo. Note sul cambiamento nel breve periodo* / Lorenzo Renzi // “*Studi di Lessicografia Italiana*”, XVII. – Firenze, 2000. – P. 279–319.
274. Renzi L. *Manuale di linguistica e filologia romanza* / L. Renzi, A. Alvisè. – Bologna : Il Mulino, 2009. – 293 p.
275. Scalise S. *La formazione delle parole*, in *Grande grammatica italiana*, vol. III / S. Scalise. – Bologna, 1995. – P. 471–514.
276. Serianni L. *Alcuni aspetti de linguaggio giornalistico recente* / Luca Serianni // *L'italiano oltre frontiera. V Convegno internazionale* (Leuven, 22–25 aprile 1998) / a cura di Serge Valvolsem et Al., vol. I. – Leuven, 2000. – P. 317–358.
277. Serianni L. *Grammatica italiana* / L. Serianni. – Torino, 1988. – 712 p.
278. Thornton A. M. *Parole macedonia*, in: *Grossmann-Rainer* / Anna Maria Thornton. – 2004. – P. 569–571.
279. Thornton A. M. *L'assegnazione del genere ai prestiti inglesi in italiano*, in *Italiano e inglese a confronto. Atti del convegno Italiano e inglese a*

confronto: problemi di interferenza linguistica (Venezia, 12–13 aprile 2002) / a cura di A.-V. Sullam Calimani ; Anna Maria Thornton. – Firenze, 2003. – P. 57–86.

280. Treccani G. Neologismi / Giovanni Treccani. – Roma, 2008. – 718 p.

281. Turchetta B. Il mondo in italiano. Varietà e usi internazionali della lingua / B. Turchetta, L. Mori, E. Ranucci. – Roma : Laterza, 2005. – 164 p.

282. Zolli P. Come nascono le parole italiane / Paolo Zolli. – Milano, Rizzoli, 1989. – 226 p.

283. Zingarelli N. Vocabolario della lingua italiana / Nicola Zingarelli. – Bologna, Zanichelli, 2004. – 2704 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

284. Англо-русский словарь общей лексики [Электронный ресурс] // АБВУУ Lingvo x6 : электрон. словарь. – 4,7 Gb. – АБВУУ Software, 2014. – 1 электрон. опт. диск (DVD-ROM) ; 12 см. – Систем. требования : Pentium ; 512 Mb Ram ; Windows 8/8.1, 7, Vista, XP (SP2, 3). – Загл. с контейнера.

285. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – Москва : КомКнига, 2005. – 576 с.

286. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – Київ ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.

287. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич. – Київ : Вища шк., 1985. – 360 с.

288. Етимологічний словник української мови. В 7 т. Т. 2 : Д–Копці / [за ред. О. С. Мельничука]. – Київ : Наукова думка, 1985. – 571 с.

289. Етимологічний словник української мови. В 7 т. Т. 5 : Р–Т. / [за ред. О. С. Мельничука]. – Київ : Наук. думка, 2006. — 704 с.

290. Єрмоленко С. Я. Українська мова : корот. тлумач. словник лінгвіст. термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор ; [за ред. С. Я. Єрмоленко]. – Київ : Либідь, 2001. – 224 с.
291. Мала філологічна енциклопедія / уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – Київ : Довіра, 2007. – 478 с.
292. Нелюба А. Лексико-словотвірні інновації (1983–2003) : [словник] / Анатолій Нелюба. – Харків : ХНУ, 2004. – 136 с.
293. Нелюба А. Лексико-словотвірні інновації (2004–2006) : [словник] / Анатолій Нелюба, Сергій Нелюба. – Харків : Майдан, 2007. – 144 с.
294. Пустовіт Л. О. Українська мова : корот. тлумач. словник лінгвіст. термінів / Л. О. Пустовіт, С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор. – Київ : Либідь, 2001. – 224 с.
295. Русанівський В. М. Українська мова : енциклопедія / [уклад. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк]. – Київ : Вид-во “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с. : іл.
296. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с.
297. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термін. енцикл. / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
298. Словник іншомовних слів / [за ред. чл.-кор. АН УРСР О. С. Мельничука]. – Київ : Голов. ред. УРЕ, 1975. – 775 с.
299. Словник іншомовних слів : 23000 слів та термін. сполук / [уклад. Л.О. Пустовит та ін.]. – Київ : Довіра, 2000. – 1017 с.
300. Словник скорочень в українській мові / [уклад. Н. Д. Гула та ін. ; ред.-упоряд. В. В. Жайворонок, М. М. Фещенко ; за ред. Л.С. Паламарчука]. – Київ : Вища шк. Голов. вид-во, 1988. – 512 с.
301. Словник української мови (1970–1980). В 11 т. – Київ : Наук. думка, 1970–1980.
302. Словник української мови. В 11 т. Т. 11 : Х–Ь / [за ред. І. К. Білодіда]. – Київ : Наук. думка, 1980. – 832 с.

303. Словник української мови. В 20 т. [Електронний ресурс] / [за ред. В. М. Русанівського]. – Режим доступу: <http://lcorp.ulif.org.ua/Exp1S/>. – Назва з екрана.
304. Українська мова : енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.] – Київ : Вид-во “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
305. Українська мова : корот. тлумач. словник лінгвіст. термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор. – Київ : Либідь, 2001. – 224 с.
306. Український орфографічний словник / за ред. В. М. Русанівського ; уклад.: В. В. Чумак [та ін.] – 5-е вид., перероб. і допов. – Київ : Довіра, 2006. – 940 с. – (Словники України).
307. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.
308. Adamo G. Neologismi quotidiani. Un dizionario a cavallo del millennio 1998–2003 / G. Adamo, V. Della Valle. – Firenze : Leo S. Olschki Editore, 2003. – 1089 p.
309. Devoto G. Dizionario della lingua italiana / G. Devoto, G. C. Oli. – Firenze : Le Monnier, 1971. – 2712p.
310. GRADIT. Grande dizionario italiano dell'uso, ideato e diretto da T. De Mauro / T. De Mauro. – Torino : UTET, 1999. – 220 p.
311. L'Enciclopedia italiana. Treccani.it. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treccani.it/magazine/lingua_italiana/neologismi/. – Назва з екрана.
312. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ldoceonline.com/>. – Назва з екрана.
313. Rando G. Dizionario degli anglicismi nell'italiano posunitario / Gaetano Rando. – Firenze : Leo S. Olschki, 1987. – 255 p.
314. Online etymology dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.etymonline.com/>. – Назва з екрана.

315. Oxford Dictionaries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oxforddictionaries.com/>. – Назва з екрана.

316. Oxford Dictionary of English [Електронний ресурс] // АБВУУ Lingvo x6 : електрон. словарь. – 4,7 Gb. – АБВУУ Software, 2014. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM) ; 12 см. – Систем. требования : Pentium ; 512 Mb Ram ; Windows 8/8.1, 7, Vista, XP (SP2, 3). – Загл. с контейнера.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

317. Всеукраїнські цілодобові новини – Події 24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://podii24.com/it/260-kiber-soldati-kremlya-atakuuyut-ukrayinu/>. – Назва з екрана.

318. Газета по-українськи (ГУ). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.ua/ru/newspaper>. – Назва з екрана.

319. Дзеркало тижня (ДТ) . – [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua>. – Назва з екрана.

320. Дзеркало тижня (ДТ). – 2014. – 30 трав. – 06 черв. (№ 19).

321. Дзеркало тижня (ДТ). – 2014. – 11–18 липн. (№ 25).

322. Дзеркало тижня (ДТ). – 2014. – 3–10 жовт. (№ 35).

323. Дзеркало тижня (ДТ). – 2014. – 23–31 жовт. (№ 39).

324. Дзеркало тижня (ДТ). – 2015. – 13–20 берез. (№ 9).

325. Дзеркало тижня (ДТ). – 2015. – 3–10 лип. (№ 24).

326. Дзеркало тижня (ДТ). – 2015. – 18–28 груд. (№ (49)).

327. Корреспондент.net (К). – [Електронний ресурс]. – 2000. – 21 дек.– Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/world/worldabus/230771-kuchma-gejt-pishov-na-zimovi-kanikuli>. – Назва з екрана.

328. Культура і життя (КЖ). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gazety.biz/site_599.html. – Назва з екрана.

329. Культура и життя (КЖ). – 2015. – 6–12 лют. (№ 6(4629)).

330. Культура і життя (КЖ). – 2015. – 13–19 лют. (№ 7(4630)).
331. Культура і життя (КЖ). – 2015. – 15–21 трав. (№ 20(4643)).
332. Літературна Україна (ЛУ). – 2011. – 19 трав. (№ 20(5399)).
333. Літературна Україна (ЛУ). – 2011. – 26 трав. (№ 21(5400)).
334. Літературна Україна (ЛУ). – 2011. – 2 черв. (№ 22(5401)).
335. Літературна Україна (ЛУ). – 2011. – 9 черв. (№ 23(5402)).
336. Літературна Україна (ЛУ). – 2011. – 16 черв. (№ 24(5403)).
337. Літературна Україна (ЛУ). – 2011. – 23 черв. (№ 25(5404)).
338. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 1 листоп. (№ 42 (5471)).
339. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 1 берез. (№ 9(5438)).
340. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 8 берез. (№ 10(5439)).
341. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 15 берез. (№ 11(5440)).
342. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 22 берез. (№ 12(5441)).
343. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 29 берез. (№ 13(5442)).
344. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 27 верес. (№ 37(5466)).
345. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 8 листоп. (№ 43(5472)).
346. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 16 черв. (№ 24(5403)).
347. Літературна Україна (ЛУ). – 2013. – 22 серп. (№ 32(5511)).
348. Літературна Україна (ЛУ). – 2013. – 14 листоп. (№ 44(5523)).
349. Літературна Україна (ЛУ). – 2012. – 5 груд. (№ 47(5526)).
350. Літературна Україна (ЛУ). – 2015. – 30 квіт. (№ 18(5597)).
351. Літературна Україна (ЛУ). – 2015. – 20 трав. (№ 20(5599)).
352. Літературна Україна (ЛУ). – 2015. – 23 лип. (№ 27(5606)).
353. Літературна Україна (ЛУ). – 2015. – 30 лип. (№ 28(5607)).
354. Літературна Україна (ЛУ). – 2015. – 6 серп. (№ 29(5608)).
355. Літературна Україна (ЛУ). – 2015. – 13 серп. (№ 30(5609)).
356. Літературна Україна (ЛУ). – 2015. – 20 серп. (№ 31(5610)).
357. Літературна Україна (ЛУ). – 2015. – 27 серп. (№ 32(5611)).
358. Україна молода (УМ). – 2012. – 14 черв. (№ 84(4330)).
359. Україна молода (УМ). – 2012. – 15 черв. (№ 85(4331)).

360. Україна молода (УМ). – 2012. – 22 черв. (№ 89(4335)).
361. Україна молода (УМ). – 2012. – 9 листоп. (№ 168(4414)).
362. Україна молода (УМ). – 2012. – 20 листоп. (№ 173(4419)).
363. Україна молода (УМ). – 2012. – 4 груд. (№ 178(4424)).
364. Україна молода (УМ). – 2013. – 11 січ. (№ 5(4445)).
365. Україна молода (УМ). – 2013. – 29 січ. (№ 14(4454)).
366. Україна молода (УМ). – 2013. – 5 лют. (№ 18(4458)).
367. Україна молода (УМ). – 2013. – 6 лют. (№ 19(4459)).
368. Україна молода (УМ). – 2013. – 19 лют. (№ 026()).
369. Україна молода (УМ). – 2013. – 8 берез. (№ 34(4473)).
370. Україна молода (УМ). – 2013. – 9 берез. (№ 34(4474)).
371. Україна молода (УМ). – 2013. – 10 берез. (№ 35(4475)).
372. Україна молода (УМ). – 2013. – 11 берез. (№ 36(4476)).
373. Україна молода (УМ). – 2013. – 12 берез. (№ 37(4477)).
374. Україна молода (УМ). – 2013. – 13 берез. (№ 38(4478)).
375. Україна молода (УМ). – 2013. – 14 трав. (№ 67(4507)).
376. Україна молода (УМ). – 2013. – 15 трав. (№ 68(4508)).
377. Україна молода (УМ). – 2013. – 16 трав. (№ 69(4509)).
378. Україна молода (УМ). – 2013. – 17–18 трав. (№ 70(4510)).
379. Україна молода (УМ). – 2013. – 4 черв. (№ 79(4519)).
380. Україна молода (УМ). – 2013. – 5 черв. (№ 80(4520)).
381. Україна молода (УМ). – 2013. – 6 черв. (№ 81(4521)).
382. Україна молода (УМ). – 2013. – 7–8 черв. (№ 82(4522)).
383. Україна молода (УМ). – 2013. – 12 черв. (№ 84(4524)).
384. Україна молода (УМ). – 2013. – 13 черв. (№ 85(4525)).
385. Україна молода (УМ). – 2013. – 14–15 черв. (№ 86(4526)).
386. Україна молода (УМ). – 2013. – 16 черв. (№ 85(4525)).
387. Україна молода (УМ). – 2013. – 17 черв. (№ 86(4526)).
388. Україна молода (УМ). – 2013. – 18 черв. (№ 87(4527)).
389. Україна молода (УМ). – 2013. – 19 черв. (№ 88(4528)).

390. Україна молода (УМ). – 2013. – 20 черв. (№ 89(4529)).
391. Україна молода (УМ). – 2013. – 21– 22 черв. (№90(4530)).
392. Україна молода (УМ). – 2013. – 5–6 лип. (№ 96(4536)).
393. Україна молода (УМ). – 2013. – 24 лип. (№ 104(4544)).
394. Україна молода (УМ). – 2013. – 25 лип. (№ 105(4545)).
395. Україна молода (УМ). – 2013. – 26–27 лип. (№ 106(4546)).
396. Україна молода (УМ). – 2013. – 31 лип. (№ 108(4548)).
397. Україна молода (УМ). – 2013. – 1 серп. (№ 109(5449)).
398. Україна молода (УМ). – 2013. – 2–3 серп. (№ 110(4550)).
399. Україна молода (УМ). – 2013. – 6 серп. (№ 111(4551)).
400. Україна молода (УМ). – 2013. – 7 серп. (№ 112(4552)).
401. Україна молода (УМ). – 2013. – 8 серп. (№ 113(4553)).
402. Україна молода (УМ). – 2013. – 9 серп. (№ 114(4554)).
403. Україна молода (УМ). – 2013. – 30–31 серп. (№124(4564)).
404. Україна молода (УМ). – 2013. – 4–5 жовт. (№ 144(4584)).
405. Україна молода (УМ). – 2013. – 8 жовт. (№ 145(4585)).
406. Україна молода (УМ). – 2013. – 9 жовт. (№ 146(4586)).
407. Україна молода (УМ). – 2013. – 10 жовт. (№ 147(4587)).
408. Україна молода (УМ). – 2013. – 11– 12 жовт. (№ 148(4588)).
409. Україна молода (УМ). – 2013. – 28 листоп. (№175(4615)).
410. Україна молода (УМ). – 2013. – 3 груд. (№ 177(4617)).
411. Україна молода (УМ). – 2013. – 4 груд. (№ 178(4618)).
412. Україна молода (УМ). – 2013. – 5 груд. (№ 178(4619)).
413. Україна молода (УМ). – 2013. – 6– 7 груд. (№ 180(4620)).
414. Україна молода (УМ). – 2013. – 10 груд. (№ 181(4621)).
415. Україна молода (УМ). – 2013. – 11 груд. (№ 182(4622)).
416. Україна молода (УМ). – 2013. – 12 груд. (№ 183(4623)).
417. Україна молода (УМ). – 2013. – 13– 14 груд. (№ 184(4624)).
418. Україна молода (УМ). – 2013. – 18 груд. (№ 186(4626)).
419. Україна молода (УМ). – 2013. – 19 груд. (№ 187(4627)).

420. Україна молода (УМ). – 2013. – 20–21 груд. (№ 188(4628)).
421. Україна молода (УМ). – 2015. – 27 січ. (№ 11(4838)).
422. Україна молода (УМ). – 2015. – 3 лют. (№ 15(4842)).
423. Україна молода (УМ). – 2015. – 6–7 лют. (№ 18(4845)).
424. Україна молода (УМ). – 2015. – 10 лют. (№ 19(4846)).
425. Україна молода (УМ). – 2015. – 13 лют. (№ 22(4849)).
426. Україна молода (УМ). – 2015. – 17 лют. (№ 23(485)).
427. Україна молода (УМ). – 2015. – 18 лют. (№ 24(4851)).
428. Україна молода (УМ). – 2015. – 20–21 лют. (№ 25(4852)).
429. Україна молода (УМ). – 2015. – 24 лют. (№ 26(4853)).
430. Україна молода (УМ). – 2015. – 25 лют. (№ 27(4854)).
431. Україна молода (УМ). – 2015. – 6 жовт. (№ 129(4956)).
432. Україна молода (УМ). – 2015. – 9–10 жовт. (№ 131(4958)).
433. Україна молода (УМ). – 2015. – 13 жовт. (№ 132(4959)).
434. Україна молода (УМ). – 2015. – 14 жовт. (№ 133(4960)).
435. Україна молода (УМ). – 2015. – 16–17 жовт. (№ 134(4961)).
436. Україна молода (УМ). – 2015. – 20 жовт. (№ 135(4962)).
437. Україна молода (УМ). – 2015. – 21 жовт. (№ 135(4963)).
438. Україна молода (УМ). – 2015. – 10 листоп. (№ 144(4971)).
439. Україна молода (УМ). – 2015. – 11 листоп. (№ 145(4972)).
440. Україна молода (УМ). – 2015. – 13–14 листоп. (№ 146(4973)).
441. Україна молода (УМ). – 2015. – 17 листоп. (№ 147(4974)).
442. Україна молода (УМ). – 2015. – 18 листоп. (№ 147(4975)).
443. Україна молода (УМ). – 2015. – 20–21 листоп. (№ 149(4976)).
444. Україна молода (УМ). – 2015. – 24 листоп. (№ 150(4977)).
445. Україна молода (УМ). – 2015. – 25 листоп. (№ 151(4978)).
446. Corriere della Sera (CS). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.corriere.it/>. – Назва з екрана.
447. Corriere della Sera (CS). – 2011. – 25 genn. (№20(136)).
448. Corriere della Sera (CS). – 2011. – 31 genn. (№5(50)).

449. Corriere della Sera (CS). – 2011. – 10 marz. (№58(136)).
450. Corriere della Sera (CS). – 2011. – 25 sett. (№15(136)).
451. Corriere della Sera (CS) . – 2011. – 1 ottobr. (№233(136)).
452. Corriere della Sera (CS). – 2012. – 09 marz. (№58(137)).
453. Corriere della Sera (CS). – 2012. – 10 marz. (№59(137)).
454. Corriere della Sera (CS). – 2012. – 15 febr. (№38(137)).
455. Corriere della Sera (CS). – 2012. – 18 febr. (№40(137)).
456. Corriere della Sera (CS). – 2012. – 20 febr. (№48(137)).
457. Corriere della Sera (CS). – 2013. – 15 genn. (№12(138)).
458. Corriere della Sera (CS). – 2013. – 26 febr. (№48(138)).
459. Corriere della Sera (CS). – 2013. – 12 lugl. (№164(138)).
460. D – la Repubblica delle donne (DRep). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://d.repubblica.it/>. – Назва з екрана.
461. Il Foglio (F). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ilfoglio.it/home/index.htm>. – Назва з екрана.
462. Il Foglio (F). – 2012. – 09 marz. (№()).
463. Il Foglio (F). – 2012. – 25 febr. (№()).
464. Il Manifesto (Man). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.giornalone.it/prima_pagina_il_manifesto/. – Назва з екрана.
465. IL Mattino (Mat). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mattinopadova.gelocal.it/padova/cronaca>. – Назва з екрана.
466. Il Messaggero (M). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ilmessaggero.it/ROMA/CRONACA/>. – Назва з екрана.
467. Il Sole 24 ore (So). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ilsole24ore.com>. – Назва з екрана.
468. Il Sole 24 ore – Domenica (SD). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ilsole24ore.com/dossier/Tempo%20libero%20e%20Cultura/domenica/>. – Назва з екрана.
469. Il Tempo (T). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.iltempo.it>. – Назва з екрана.

470. Il Venerdì di Repubblica (VRep). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://quotidiano.repubblica.it/edicola/home.jsp>. – Назва з екрана.

471. La Repubblica – Affari & Finanza (A&F). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.repubblica.it/economia/affari-e-finanza/>. – Назва з екрана.

472. La Repubblica (Rep). – 2011. – 12 marz. (№11(19)).

473. La Repubblica (Rep). – 2011. – 13 sett. (№217(36)).

474. La Repubblica (Rep). – 2011. – 8 agost. (№30(18)).

475. La Repubblica (Rep). – 2011. – 14 dicem. (№295(36)).

476. La Repubblica (Rep). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2012/01/28>. – Назва з екрана.

477. La Repubblica (Rep). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2012/01/29>. – Назва з екрана.

478. La Repubblica (Rep). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2012/02/29>. – Назва з екрана.

479. La Repubblica (Rep). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2012/03/13>. – Назва з екрана.

480. La Repubblica (Rep). – 2013. – 10 agost. (№189(38)).

481. La Repubblica (Rep). – 2013. – 11 lugl. (№163(38)).

482. La Repubblica (Rep). – 2013. – 12 lugl. (№164(38)).

483. La Repubblica (Rep). – 2013. – 15 giun. (№141(38)).

484. La Repubblica (Rep). – 2013. – 15 magg. (№114(38)).

485. La Repubblica (Rep). – 2013. – 15 magg. (№115(38)).

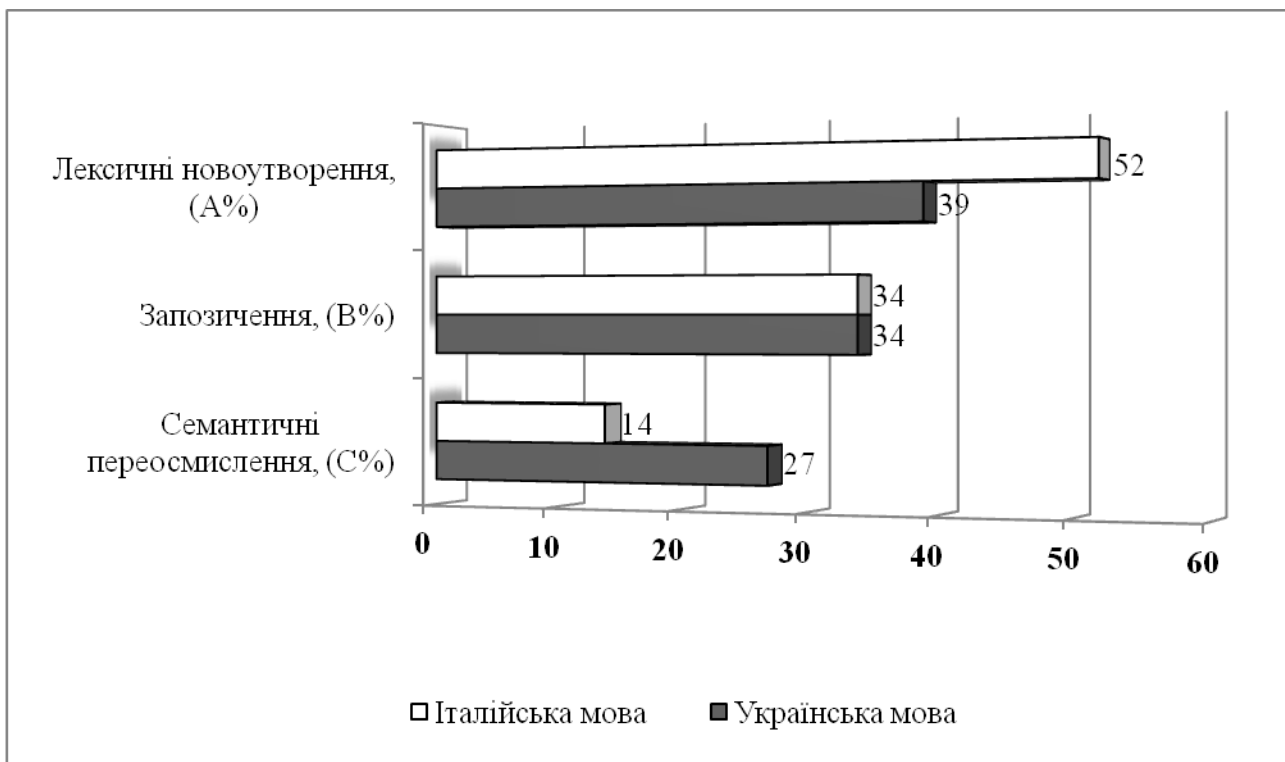
486. La Repubblica (Rep). – 2013. – 17 magg. (№116(38)).

487. La Repubblica (Rep). – 2013. – 3genn. (№2(38)).

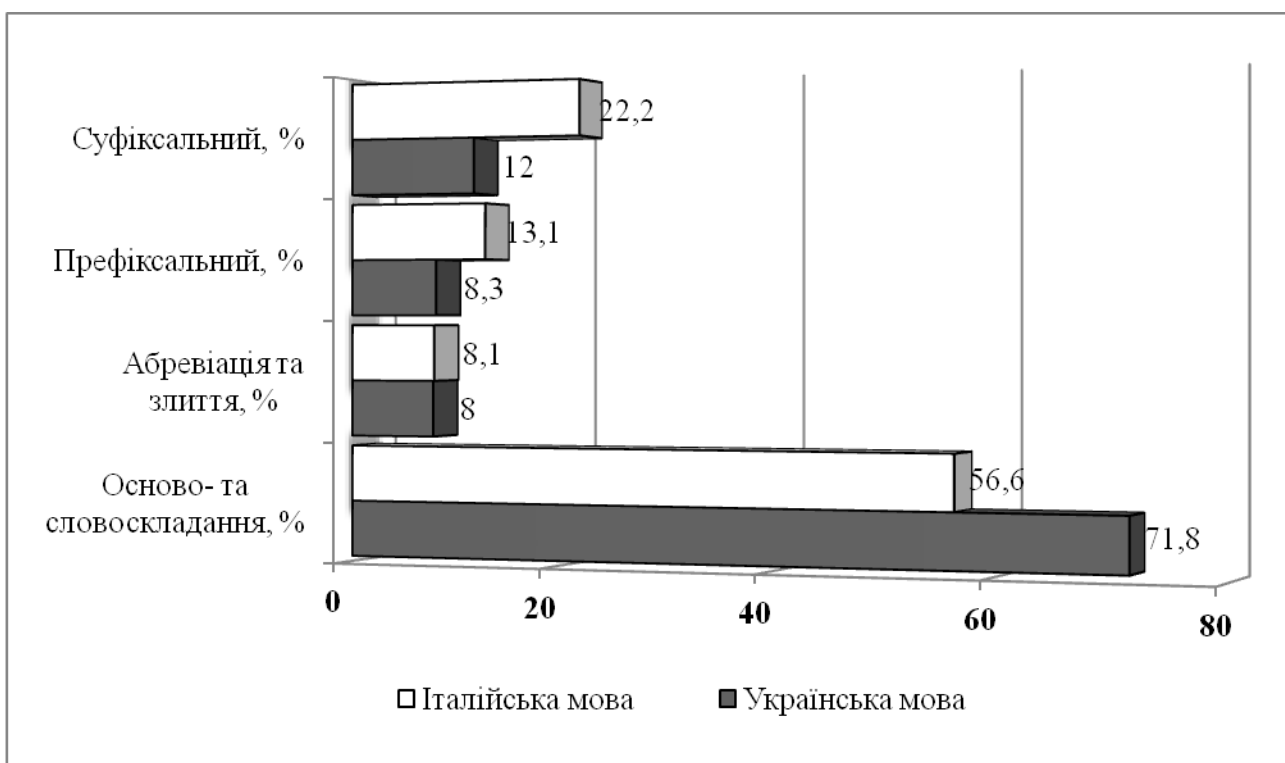
488. La Repubblica (Rep). – 2013. – 5 marz. (№54(38))

489. La Stampa (S). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.Lastampa.it>. – Назва з екрана.
490. Left (Le). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.Iffattoquotidiano.it/2015/01/03/editoria-left-interrompe-pubblicazioni-cdr-rivista-rischio-chiusura/1313013/>. – Назва з екрана.
491. L'Espresso (E). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://espresso.repubblica.it>. – Назва з екрана.
492. L'Espresso(E). – 2012. – 06–12 genn. (№2).
493. L'Espresso (E). – 2012. – 20–26 genn. (№4).
494. L'Espresso(E). – 2012. – 27 genn. – 02 febr. (№5).
495. L'Espresso(E). – 2012. – 01–09 febr. (№6).
496. L'Espresso (E). – 2012. – 17–23 febr. (№8).
497. L'Espresso (E). – 2012. – 24 febr. – 01 marz. (№9).
498. L'Espresso (E). – 2012. – 16–22 marz. (№12).
499. L'Espresso (E). – 2012. – 13–19 apr. (№16).
500. L'Espresso (E). – 2012. – 20–26 apr. (№17).
501. L'Espresso (E). – 2012. – 01–07 giun. (№23).
502. Libero [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.liberoquotidiano.it>. – Назва з екрана.
503. L'Unità (U). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.giornalone.it/prima_pagina_1_unita/. – Назва з екрана.
504. Il Messaggero (M). – 2013. – 15 giug. (№160(135)).
505. Il Messaggero (M). – 2013. – 10 agost. (№216(135)).
506. Il Messaggero (M). – 2013. – 26 ottobr. (№292(135)).
507. Panorama [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.panorama.it>. – Назва з екрана.
508. Panorama (Pan). – 2013. – 13 novem. (№47(2479)).
509. Panorama (Pan). – 2014. – 12 febr. (№107(2491)).
510. Sette (Se). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.corriere.it/sette/>. – Назва з екрана.

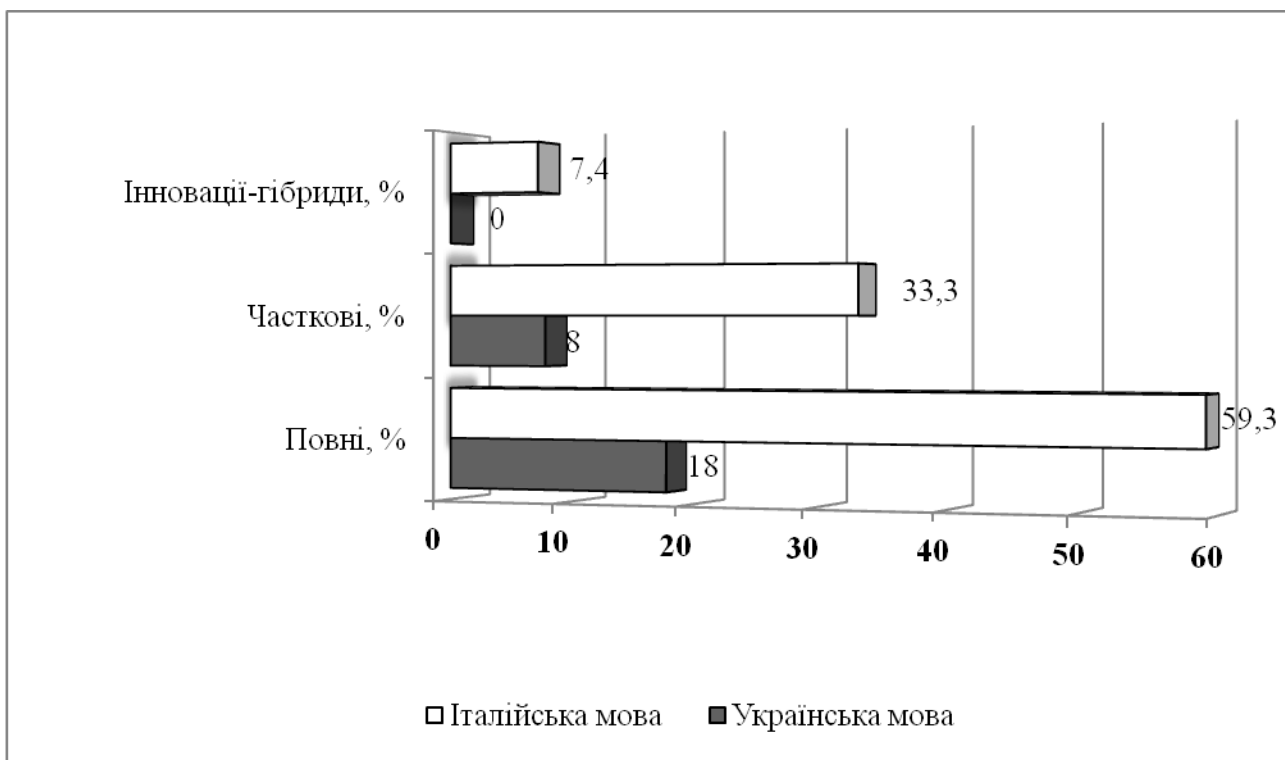
ДОДАТОК А

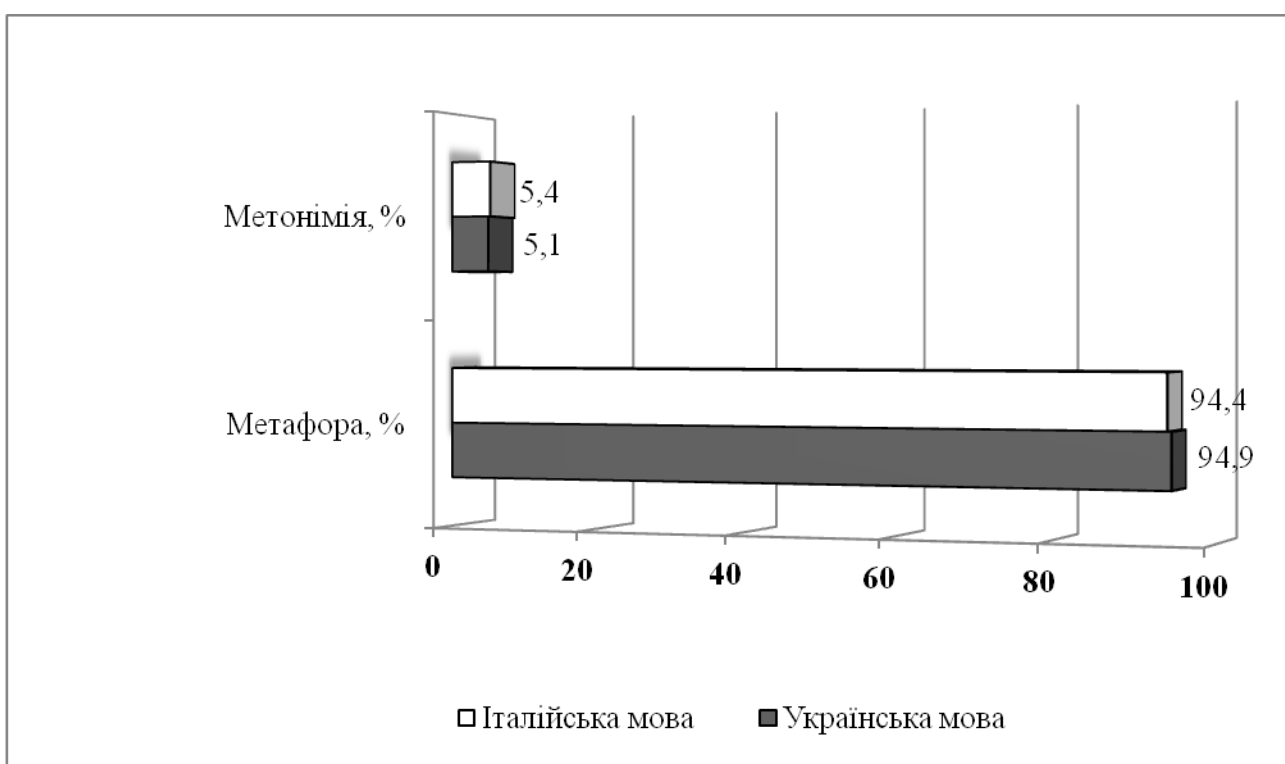
Діаграма А – 1 Відсоткове співвідношення лексико-семантичних інновацій в італійському та українському медіа-дискурсах

Діаграма А – 2 Відсоткове співвідношення лексичних новоутворень в італійському та українському медіа-дискурсах

Діаграма А – 3 Відсоткове співвідношення запозичень в італійському та українському медіа-дискурсах

Діаграма А – 4 Відсоткове співвідношення семантичних переосмислень в італійському та українському медіа-дискурсах

ДОДАТОК В

Таблиця В

Кількісно-якісна характеристика ступеня продуктивності моделей та мікромоделей ЛСІ в італійському та українському медіа-дискурсах

№	Групи ЛСІ	Спосіб творення	Італійська мова			Частотність	Українська мова			Частотність
			Словотвірні моделі ЛСІ в італ. мові	абс	відн		Словотвірні моделі ЛСІ в укр. мові	абс	відн	
1	Лексичні новоутворення	Суфіксальний	$N + \text{Suff}_{ista} = N_{\text{person}}$	18	27,3	в	$N + \text{Suff}_{изаці(я)} = N_{\text{act}}$	12	33,3	в
			$N + \text{Suff}_{(i)ano} = N$	12	18,2	в	$N + \text{Suff}_{ель/івець} = N$	7	19,4	в
			$N + \text{Suff}_{ismo} = N_{\text{act}}$	9	13,6	в	$N + \text{Suff}_{ист/іст} = N_{\text{person}}$	5	13,9	в
			$N + \text{Suff}_{ato} = A$	5	7,6	с	$N + \text{Suff}_{атор} = N_{\text{person}}$	4	11,1	в
			$N + \text{Suff}_{ese} = A$	5	7,6	с	$N + \text{Suff}_{ник} = N_{\text{person}}$	2	5,6	с
			$N + \text{Suff}_{izzato} = A$	2	3,0	с	$N + \text{Suff}_{ів} = N_{\text{person}}$	2	5,6	с
			$N + \text{Suff}_{izzazione} = N_{\text{act}}$	2	3,0	с	$N + \text{Suff}_{чик} = N$	2	5,6	с
			$N + \text{Suff}_{zione} = N_{\text{act}}$	2	3,0	с	$N + \text{Suff}_{іан} = N_{\text{act}}$	1	2,8	н
			$N_{\text{person}} + \text{Suff}_{ialo} = N_{\text{act}}$	2	3,0	с	$N + \text{Suff}_{ізм} = N_{\text{act}}$	1	2,8	н
			$N + \text{Suff}_{ificio} = N$	1	1,5	н				
			$N + \text{Suff}_{abile} = A_{\text{act}}$	1	1,5	н				
			$N + \text{Suff}_{ivo} = A$	1	1,5	н				
			$N_{\text{person}} + \text{Suff}_{aggine} = N$	1	1,5	н				
			$N_{\text{person}} + \text{Suff}_{ema} = N$	1	1,5	н				
			$N_{\text{person}} + \text{Suff}_{ità} = N_{\text{act}}$	1	1,5	н				
			$N_{\text{person}} + \text{Suff}_{esco} = A$	1	1,5	н				
			$N_{\text{person}} + \text{Suff}_{aria} = N_{\text{act}}$	1	1,5	н				
			Усього	66	100		Усього	36	100	
		Префіксальний	$\text{Preff}_{anti} + N = N$	23	59,0	в	$\text{Preff}_{анти} + N = N (A)$	13	52,0	в
			$\text{Preff}_{anti} + N = A$	5	12,8	в	$\text{Preff}_{де} + N = N$	4	16,0	в
			$\text{Preff}_{super} + N = N$	5	12,8	в	$\text{Preff}_{супер} + N = N(A)$	2	8,0	с
			$\text{Preff}_{de} + N = V$	3	7,7	с	$\text{Preff}_{над} + N = N$	2	8,0	с
			$\text{Preff}_{no} + N = N$	2	5,1	с	$\text{Preff}_{екстра} + N = A$	1	4,0	с
			$\text{Preff}_{euro} + N = N$	1	2,6	н	$\text{Preff}_{недо} + N = N$	1	4,0	с
							$\text{Preff}_{непо} + N = A$	1	4,0	с
							$\text{Preff}_{квазі} + N = A$	1	4,0	с
		Усього	39	100		Усього	25	100		

Продовження таблиці В

Абревіація, злиття	Абревіація літерна	13	54,2	в	Абревіація літерна	11	45,8	в
	Абрев. складова	2	8,3	с	Абрев. складова	3	12,5	в
	Відабрев. похідні	0	0,0	-	Відабрев. похідні	5	20,8	в
	Злиття	7	29,2	в	Злиття	5	20,8	в
	Усічення	2	8,3	с	Усічення	0	0,0	-
	Усього	24	100		Усього	24	100	
Композити з формантами	Preff _{euro} + N = N(A)	10	11,5	в	Preff _{євро} + N = N(A)	18	17,8	в
	Preff _{cyber} + N = N	7	8,0	с	Preff _{кібер} + N = N	13	12,9	в
	Preff _{eco} + N = N	7	8,0	с	Preff _{авто} + N = N	9	8,9	с
	Preff _{web} + N = N	7	8,0	с	Preff _{аудіо} + N = N	8	7,9	с
	Preff _{tele} + N = N	5	5,7	с	Preff _{єко} + N = N	8	7,9	с
	Preff _{neo} + N = N	4	4,6	с	Preff _{теле} + N = N	7	6,9	с
	Preff _{caro} + N = N	3	3,4	с	Preff _{відео} + N = N	5	5,0	с
	Preff _e + N = N	3	3,4	с	Preff _{біо} + N = N	4	4,0	с
	Preff _{tecn} + N = N	3	3,4	с	Preff _{веб} + N = N	3	3,0	с
	Preff _{ciclo} + N = N	2	2,3	н	Preff _{нео} + N = N	2	2,0	н
	Preff _{cine} + N = N	2	2,3	н	Preff _{єкс} + N = N	1	1,0	н
	Preff _{geo} + N = N (A)	2	2,3	н	Preff _{псевдо} + N = N	1	1,0	н
	Preff _{narco} + N = N	2	2,3	н	N + Suff _{манія} = N	8	7,9	с
	Preff _{anarco} + N = N	1	1,1	н	N + Suff _{фобія} = N	5	5,0	с
	Preff _{archo} + N = N	1	1,1	н	N + Suff _{гейт} = N	3	3,0	с
	Preff _{cosmo} + N = N	1	1,1	н	N + Suff _{ман} = N	3	3,0	с
	Preff _{facio} + N = N	1	1,1	н	N + Suff _{філ} = N	2	2,0	н
	Preff _{farmaco} + N = N	1	1,1	н	N + Suff _{фолія} = N	1	1,0	н
	Preff _{gelo} + N = N	1	1,1	н				
	Preff _{neutro} + N = N	1	1,1	н				
	Preff _{pseudo} + N = N	1	1,1	н				
	Preff _{vertebro} + N = N	1	1,1	н				
	Preff _{vetero} + N = N	1	1,1	н				
	Preff _{video} + N = N	1	1,1	н				
	Preff _{agro} + N = N	1	1,1	н				
	N + Suff _{gate} = N	4	4,6	с				
	N + Suff _{metro} = N	4	4,6	с				
N + Suff _{crazia} = N	2	2,3	н					
N + Suff _{landia/-lande} = N	2	2,3	н					
N + Suff _{mania} = N	2	2,3	н					
N + Suff _{poli} = N	2	2,3	н					

Продовження таблиці В

		Композити словоскладання	N + Suff _{centrismo} = N	1	1,1	Н				
			N + Suff _{vendolo} = N	1	1,1	Н				
			Усього	87	100		Усього	101	100	
			FURBETTO + N	30	10,1			-	-	
			V _{salva} + N	3	25,0	В	N _{арт} + N	13	26,0	В
			V _{trasforma} + N	3	25,0	В	N + N _{фест}	7	14,0	В
			V _{taglia} + N	2	16,7	В	N _{піар} + N	5	10,0	В
			V _{sblocca} + N	2	16,7	В	N + N _{шоу}	5	10,0	В
			V _{salda} + N	1	8,3	С	N _{топ} + N	4	8,0	С
			V _{blocca} + N	1	8,3	С	N _{кріо} + N	4	8,0	С
							N _{віп} + N	3	6,0	С
							N _{онлайн} + N	3	6,0	С
							N _{офлайн} + N	2	4,0	С
				N _{аква} + N	3	6,0	С			
				N _{спа} + N	1	2,0	Н			
				Усього (V+N)*	12	100		Усього (N + Nb)*	50	100
			N + N	30	58,8	В	N + N	61	53,0	В
			N + Nb	6	11,8	В	N + Nb	50	43,5	В
			V+N	12	23,5	В	N + A	2	1,7	Н
			N + A	2	3,9	С	V + N	2	1,7	Н
			V + V	1	2,0	Н	V + V	0	0,0	-
			A+A	0	0,0	-	A + A	0	0,0	-
			Усього	51	100		Усього	115	100	
2	Запозичення	я	Повні	125	94,7	В	Повні	75	100	В
			Часткові*	38	0,0	-	Часткові *	125	0,0	-
			Інновації-гібриди	7	5,3	С	Інновації-гібриди	0	0,0	
			Усього	132	100		Усього	75	100	
3	Семантичні переосмислення	Мегафора	Антропоморфна	24	37	В	Антропоморфна	49	38	В
			Природоморфна	16	25	В	Природоморфна	40	31	В
			Соціоморфна	6	9	С	Соціоморфна	11	8	С
			Артефактна	19	29	В	Артефактна	30	23	В
			Усього	65	100		Усього	130	100	
		Метонімія	місце – подія	1	14	С	місце – подія	2	29	С
			дата – подія	3	43	С	дата – подія	1	14	С
			місце – група осіб	2	29	С	місце – група осіб	2	29	С
			ознака – його носій	4	57	С	ознака – його носій	2	43	С
			Усього	7	100		Усього	7	100	
						Разом	501			Разом

*Дані одиниці не враховано у загальній кількості, оскільки є складниками двох груп (А, В) і повторюються двічі у різних групах.

ДОДАТОК С

Таблиця С

Частиномовна стратифікація ЛСІ
у сучасному італійському та українському медіа-дискурсах

№	Складові ЛСІ	Спосіб, тип словотворення ЛСІ	Частини мови	Італійська мова	Українська мова
				відн. (%)	відн. (%)
1	Лексичні новоутворення	Суфіксальний, (100%)	Іменник	59,1	100
			Прикметник	40,9	0
			Дієслово	0	0
		Префіксальний, (100%)	Іменник	76,92	46,2
			Прикметник	19,23	34,6
			Дієслово	3,84	19,2
		Префіксально-суфіксальний, (100%)	Іменник	74	55,9
			Прикметник	17,3	29,4
			Дієслово	8,7	14,7
		Абревіація, (100%)	Іменник	91,7	91,6
			Прикметник (в укр. присл.)	8,3	4,2
			Дієслово	0	4,2
		Композити з формантами, (100%)	Іменник	97,5	96,9
			Прикметник	2,5	3,1
			Дієслово	0	0
Словоскладання, (100%)	Іменник	96,3	100		
	Прикметник	0	0		
	Дієслово	3,7	0		
2	Запозичення	(100%)	Іменник	88,9	9,1
			Прикметник	7,4	5,3
			Дієслово	3,7	3,5
3	Семантичні переосмислення	Метафора, (100%)	Іменник	70	50,3
			Прикметник	28,8	10,7
			Дієслово	0,2	38,9
		Метонімія, (100%)	Іменник	91,4	87,9
			Прикметник	8,7	12,1
			Дієслово	0	0